

MAGAZIN BIBLIOLOGIC nr. 1-2, 2018

Revistă științifică și bibliopraxiologică

Editori:

Consiliul Biblioteconomic Național
Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Societatea Științifică de Bibliofilie și Ex-Libris „Paul Mihail” din Moldova

Directorii publicației:

dr. Igor Șarov, Elena Pintilei

Colegiul de redacție:

dr. hab. Gheorghe Postică, Chișinău
acad. Andrei Eșanu, Chișinău
acad. Mihai Cimpoi, Chișinău
acad. Valeriu Matei, Chișinău
Iurie Colesnic, scriitor, cercetător, Chișinău
Vera Osoianu, dir. adjunct BNRM, Chișinău
dr. hab. Roman Motulski (Minsk)
dr. Hermina G.B. Anghelescu, profesor la Facultatea de Biblioteconomie și Știința Informării,
Wayne State University (SUA)
dr. Adolf Knoll, secretar pentru știință, cercetare și relații internaționale,
Biblioteca Națională a Republicii Cehe, Praga
Sorina Stanca, manager, Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Cluj-Napoca, președintele Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România
dr. hab. Nelly Țurcan, USM, Chișinău
dr. Mariana Harjevschi, BM „B.P. Hasdeu”, Chișinău

Redactor-șef:

Ludmila Corghenci

Secretari de redacție:

Tatiana Bahmuteanu, Jana Badan

Redactori:

Tatiana Bahmuteanu, Raisa Plăieșu, Cornelia Hîncu, Jana Badan

Redactor artistic:

Cristina Ceoinac

Procesare computerizată:

Diana Odobescu

Traducere în engleză:

Elina Bolgarina

Revista este indexată în Registrul național al revistelor științifice
„Instrumentul Bibliometric Național”

Răspunderea asupra conținutului materialelor revine în întregime autorilor
Com. nr. 18. Primex.com, Chișinău

SUMAR

4 - 11	SUB CUPOLA BIBLIOTECII NAȚIONALE Elena PINTILEI, Vera OSOIANU. Anul bibliologic 2017: interferențe internaționale, naționale și locale
12 - 16	Ludmila CORGHENCI. Persuasiune și continuitate profesională în cadrul Simpozionului „Anul Bibliologic 2017”
17 - 21	Veronica COSOVAN. Prezervarea patrimoniului național cultural. Studiu de caz: Biblioteca Națională a Republicii Moldova
CONSOLIDAREA SISTEMULUI NAȚIONAL DE BIBLIOTECI	
22 - 27	Elena PINTILEI, Vera OSOIANU. Datele statistice ca dovadă a impactului bibliotecii asupra comunității
28 - 33	Ecaterina DMITRIC. Activitatea metodologică – o nouă abordare în contextul inovării tehnologice
VALORI BIBLIOFILE	
34 - 40	Liubovi KARNAEVA, Nona ȘOROC. Metode de conservare și restaurare aplicate în Biblioteca Științifică Medicală USMF „Nicolae Testemițanu”
41 - 46	Elena CRISTIAN. Prezervarea și promovarea valorilor bibliofile în Biblioteca Științifică USARB
47 - 53	Lăcrămioara CHIHAIA. Biblioteca Națională în viziunea lui Bogdan Petriceicu Hasdeu
54 - 59	Radu MOȚOC. Biblioteca Mavrocordaților
60 - 68	Protosinghel Mihail HARBUZARU. Tipăriturile slavone din Biblioteca Mănăstirii Sinaia
STUDII ȘI CERCETĂRI	
69 - 79	Cristina CATEREV. Formarea termenilor în domeniul biblioteconomic prin metaforizare
80 - 86	Yuliia POLOVYNCHAK /Юлия ПОЛОВИНЧАК. Библиотеки в трансляции национального нарратива: вызовы информационной эпохи
87 - 92	CORGHENCI, Ludmila. Evaluarea personalului de specialitate din biblioteci prin prisma indicatorilor de performanță
93 - 98	Mariana COCIERU. Revitalizarea patrimoniului cultural imaterial din perspectiva tehnologiilor informaționale avansate
99 - 103	Lilia ABABII, Lina MIHALUȚA. Biblioteca și noile modalități de comunicare și diseminare a rezultatelor cercetărilor științifice
104 - 112	Mihaela STAVER. Repozitoriile instituționale – componentă esențială în sistemul de comunicare științifică
OAMENI ÎN PROFESIE. PROFESIE PRIN OAMENI	
113	Valentina CHITOROAGĂ. Dragoste pentru bibliotecă, ce nu poate fi cuprinsă într-un elogiu: Elena Pintilei
114	Claudia BALABAN. Felicitare la o aniversare
115	Atitudinea determină altitudinea... și viceversa...
ISTORII DE SUCCES. EVENIMENTE	
116 - 118	Ludmila CORGHENCI. Statistica – instrument de dirijare, cunoaștere și dezvoltare a bibliotecilor
119 - 121	Natalia GHIMPU. Campania „Selfie cu familia la bibliotecă” la Biblioteca Națională a Republicii Moldova
RECENZII. INFORAFT	
122	O carte cu suflet despre oameni cu suflet mare...
123 - 124	Contribuția bibliografică esențială pentru cunoașterea și promovarea identității și unității naționale.
125	AUTORII ARTICOLELOR
126 - 128	GHID PENTRU AUTORI (cerințe privind publicarea articolelor)

SUMMARY

	UNDER THE CUPOLA OF THE NATIONAL LIBRARY
4 - 11	Elena PINTILEI, Vera OSOIANU. Bibliological Year 2017: international, national and local interferences
12 - 16	Ludmila CORGHENCI. Persuasion and professional continuity in the framework of the symposium "Bibliological Year 2017"
17 - 21	Veronica COSOVAN. Preservation of the national cultural heritage. Case study: the National Library of the Republic of Moldova
	CONSOLIDATION OF THE NATIONAL LIBRARY SYSTEM
22 - 27	Elena PINTILEI, Vera OSOIANU. Statistic data as a proof of impact of the library on the community
28 - 33	Ecaterina DMITRIC. An anchored strategy between necessities and real local possibilities, and tendencies in librarianship at the international level
	BIBLIOGRAPHICAL VALUES
34 - 40	Liubovi KARNAEVA, Nona ŞOROC. Conservation and restoration methods applied in the Scientific Medical Library, "Nicolae Testemiţanu" State University of Medicine and Pharmacy
41 - 46	Elena CRISTIAN. Preservation and promotion of the bibliographical values in the Scientific Library, "Alec Russo" State University in Bălţi
47 - 53	Lăcrămioara CHIHAIA. National Library in conception of Bogdan Petriceicu Hasdeu
54 - 59	Radu MOŢOC. The Mavrocordat's Library
60 - 68	Protosinghel Mihail HARBUZARU. Slavonic printings from the library of Sinaia Monastery
	STUDIES AND RESEARCHES
69 - 79	Cristina CATEREV. Metaphorization as a method of making librarianship terms
80 - 86	Yuliia POLOVYNCHAK. Libraries transmit the national narrative: challenges of the information era
87 - 92	Ludmila CORGHENCI. Evaluation of library staff via performance indicators
93 - 98	Mariana COCIERU. Revitalization of the immaterial cultural heritage from the perspective of the advanced informational technologies
99 - 103	Lilia ABABII, Lina MIHALUŢA. Library and the new modalities of communication and dissemination of scientific research results
104 - 112	Mihaela STAVER. Institutional repositories as the essential structure in scientific communication system
	PEOPLE IN PROFESSION. PROFESSION BY WAY OF PEOPLE
113	Valentina CHITOROAGĂ. Love for the library that cannot be included in an eulogy: Elena Pintilei
114	Claudia BALABAN. Congratulations with an anniversary
115	Your attitude determines your altitude
	STORIES OF SUCCESS. EVENTS
116 - 118	Ludmila CORGHENCI. Statistics as a tool of control, cognition and development of the libraries
119 - 121	Natalia GHIMPU. "Family Selfie in the Library" campaign in the National Library of the Republic of Moldova
	REVIEWS. INFORMATION BOARD
122	A nice book about the good-hearted people
123 - 124	An essential bibliographic contribution for learning and promotion of national identity and unity
125	JOURNAL AUTHORS
126 - 128	GUIDE FOR THE AUTHORS (publication requirements)

Anul bibliologic 2017: interferențe internaționale, naționale și locale

**Elena PINTILEI,
Vera OSOIANU,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova**

Abstract: Autorii reliefează trei domenii de interferențe: Bibliotecile, dezvoltarea și Agenda ONU 2030; Crearea viziunii globale a bibliotecii viitorului; Proiectul Harta Bibliotecilor Lumii. Autorii susțin că o provocare a comunității bibliotecare internaționale rămâne a fi, în continuare, promovarea cărții și lecturii în condițiile extinderii internetului și a modernizării tehnologiilor de informare și comunicare.

Cuvinte-cheie: Obiectivele Dezvoltării Durabile 2030; Viziunea Globală a Bibliotecii Viitorului; Harta Bibliotecilor Lumii.

Abstract: The authors highlight three areas of interference: Libraries, Development and UN Agenda 2030; Creating the global vision of the future library; The Map of World Libraries Project. The authors argue that the challenge of the international library community remains to be the promotion of books and reading in the context of the expansion of the Internet and the modernization of information and communication technologies.

Keywords: Sustainable Development Objectives 2030; The global vision of the library; Map of the world's libraries.

În era globalizării și a activității în rețea, fenomenele internaționale, naționale și locale/instituționale se interferează atât de mult, încât este aproape imposibilă o abordare separată a acestora. Pe această interferență, precum și pe folosirea în comun a ideilor și resurselor, se bazează toată activitatea domeniului biblioteconomie și științe ale informării, iar bibliotecile din Republica Moldova nu pot fi o excepție.

O privire de ansamblu asupra bibliotecilor inovative din întreaga lume reliefează următoarele tendințe magistrale ale anului 2017:

- Implicarea comunității;
- Centrarea pe toate grupele de utilizatori;

- Reinventarea serviciilor de bibliotecă;
- Cunoașterea mai bună a utilizatorilor și non-utilizatorilor;
- Crearea imaginii bibliotecii în comunitate;
- Centrarea pe tehnologii.

În linii mari, acestea au fost și preocupările bibliotecilor din Republica Moldova pe tot parcursul anului 2017. Model de orientare pentru bibliotecarii moldoveni au servit proiectele mari, promovate de organizațiile internaționale de profil și, în primul rând, IFLA, ajustate posibilităților și specificului național.

Odată cu extinderea internetului și modernizarea tehnologiilor, problemele cu care se confruntă comunitatea bibliotecă-

ră internațională se înmulțesc și devin tot mai complicate. În aceste condiții, IFLA, care reprezintă interesele bibliotecilor și a instituțiilor de informare la nivel global și portavoce a domeniului, este antrenată permanent în căutarea soluțiilor pentru crearea imaginii pozitive a bibliotecii la nivel global, național și local. Toate proiectele recente sunt ajustate acestui scop. Angajamentul privind domeniul biblioteconomic nu a fost niciodată mai prezent în activitățile IFLA decât se observă în ultimii ani. Antrenată în mai multe proiecte și activități de importanță globală, IFLA a evidențiat, în mod special, trei dintre acestea, pe parcursul anului 2017, și anume:

- Bibliotecile, dezvoltarea și Agenda ONU 2030;
- Crearea Viziunii Globale a Bibliotecii Viitorului;
- Proiectul Harta Bibliotecilor Lumii.

Bibliotecile, dezvoltarea și Agenda ONU 2030

De ce se insistă atât de mult pe implicarea bibliotecilor în promovarea și realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD)? Ca greutate și putere de influență, Agenda ONU 2030 este plasată de profesioniștii domeniului biblioteconomic în același rând cu Declarația Universală privind Drepturile Fundamentale ale Omului a ONU, în special art. 19, dreptul la informare, atât de citat cu diverse ocazii. Puse în același context cu ODD, bibliotecile capătă valoare, capătă un surplus de capital de imagine pozitivă și își asigură susținerea pentru rezistența în timp. Pornind de la această idee, IFLA a elaborat un șir de instrumente pentru facilitarea activității bibliotecilor de implicare în promovarea și realizarea ODD:

- Declarația IFLA privind accesul la informare și dezvoltare, 2014, Lyon
- Ghidul de advocacy IFLA „Bibliotecile și implementarea Agendei 2030 a ONU”, 2015
- Programul Internațional de Advocacy
- Chestionar IFLA: Exemple privind contribuția bibliotecilor la Agenda ONU

2030

- Sinteza IFLA în baza chestionarului
- Ghidul IFLA Bibliotecile și implementarea Agendei ONU 2030
- Un compartiment dedicat istoriilor de succes privind promovarea și implicarea în realizarea ODD pe Harta Bibliotecilor Lumii (<https://librarymap.ifla.org/stories>)
- Ghidul privind elaborarea și plasarea pe site a istoriilor de succes privind implicarea bibliotecilor în realizarea ODD-urilor.

Prin declararea Anului bibliologic 2017 – Anul promovării și implicării bibliotecilor în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă 2030, bibliotecile din Republica Moldova s-au aliniat acestei mișcări internaționale, promovate atât de insistent și eficient sub drapelul IFLA. Pe acest aspect al activității s-au axat lucrările Forumului Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci 2016, Conferințele zonale 2017, postările media în format tradițional și virtual etc. Cele mai relevante documente IFLA au fost traduse și reflectate în documentele elaborate la nivel național.

Un instrument foarte eficient elaborat de IFLA este Chestionarul IFLA, *Exemple privind contribuția bibliotecilor la Agenda ONU 2030/Examples of how libraries contribute to the United Nations 2030 Agenda*: https://www.surveygizmo.com/s3/3311305/Examples-of-how-libraries-contribute-to-the-UN-2030-Agenda?snc=1488804582_58bd5ae6d56f32.24948007&sg_navigate=start&sglocale=en.

Chestionarul IFLA a fost tradus, ajustat la condițiile locale, diseminat în format virtual și are scopul de a colecta istorii de succes, practici de calitate, inițiative referitoare la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă la nivel de țară. Sintezelor vor putea fi utilizate în activități de advocacy și vor reliefa rolul și importanța bibliotecilor în realizarea ODD. Rezultatele chestionarului vor permite o privire generală asupra programelor, produselor și serviciilor noi, etapelor de implementare a acestora, publicului țintă, impactului asupra membrilor comunității, precum și a continuității și durabilității acestora.

Varianta națională a chestionarului poa-

te fi accesată la adresa: <https://docs.google.com/a/bnrm.md/forms/d/1M8yi0ogyCZWGprqLgyNALK8nSnXHR77eguvPSsXRNW0/edit>.

Materialul de sinteză, elaborat în baza variantei naționale a chestionarului IFLA, scoate în relief mai multe servicii care oglindesc implicarea bibliotecilor din Republica Moldova în realizarea ODD. Varianta electronică a sintezei poate fi accesată pe SlideShare.

Informațiile despre experiențele relevante vor fi traduse în limba engleză și propuse pentru a fi publicate pe site-ul IFLA, Harta Bibliotecilor Lumii (<http://librarymap.ifla.org/map>), compartimentul Istoriei de succes de promovare a ODD (<https://librarymap.ifla.org/stories>). Materialele vor fi prezentate conform ghidului elaborat de IFLA în ajutorul elaborării și plasării pe site a istoriilor de succes, privind implicarea bibliotecilor în realizarea ODD-urilor.

Un alt instrument realizat de IFLA în ajutor bibliotecarilor, care, de asemenea, a fost tradus și pe care îl propunem spre utilizare bibliotecarilor din Republica Moldova, este Ghidul IFLA *Bibliotecile și implementarea Agendei ONU 2030*: <https://www.slideshare.net/rmbiblioteci/bibliotecile-i-implementarea-agendei-onu-2030-ghid>. Biblioteca Națională a Republicii Moldova a urmărit evoluția lucrurilor și s-a implicat în promovarea tuturor documentelor referitoare la Agenda ONU promovate de IFLA, începând cu *Declarația de la Lyon* și *Ghidul de advocacy IFLA Bibliotecile și implementarea Agendei 2030 a ONU*, aprobat la 9 noiembrie 2015, recomandările, chestionarele etc., generate de IFLA. Toate ideile promovate de IFLA au stat la baza documentelor elaborate la nivel național. Pe fondul acestor documente s-a reliefat mai pronunțat necesitatea reșezării activității biblioteconomice de nivel național, departamental și teritorial. Toate aceste aspecte ale activității metodologice au fost concretizate în *Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul sistemului național de biblioteci din Republica Moldova*, aprobat prin ordinul nr. 2 al Ministerului Culturii din 13.01.2016. *Strategia de consolidare și modernizare a rețelei bibliotecilor publice teritoriale 2017-2020* a

fost fundamentată pe ideile ce-și au izvor în conceptul de bibliotecă modernă și servicii moderne, inclusiv servicii prin care bibliotecile pot contribui la realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă.

Acest megaproiect IFLA este de lungă durată și, în ultimă instanță, semnifică rețetarea resurselor, serviciilor, produselor, facilităților etc., egală cu grijă pentru utilizator, pe de o parte, și promovarea bibliotecii, a resurselor, a serviciilor, a produselor, a evenimentelor și activităților, egală cu grijă pentru bibliotecă, profesie, bibliotecar și, respectiv, cu asigurarea viitorului bibliotecii, pe de altă parte.

În aceste zile, guvernul lucrează intens la elaborarea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”, care este aliniată la Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 și își propune drept scop să atingă țintele naționale relevante de dezvoltare. Activitățile grupurilor de lucru pot fi urmărite live pe Privesc.eu sau pe Facebook. Responsabil de elaborarea Strategiei este Cancelaria de Stat, ca autoritate națională de coordonare a politicilor. Dar fiecare minister este implicat în unul sau mai multe din cele 10 grupuri de lucru, constituite pentru elaborarea Strategiei. Este momentul perfect de a face toate demersurile posibile pentru ca bibliotecile să figureze în acest document important de perspectivă, așa cum ne îndrumă IFLA și cum este firesc.

Viziunea Globală a Bibliotecii Viitorului

Un alt proiect IFLA cu impact de durată, care a suscit interesul și atenția comunității profesionale internaționale pe tot parcursul anului 2017, a fost Viziunea Globală a Bibliotecii Viitorului. De la înălțimea IFLA, provocările de ansamblu ale domeniului se văd mult mai clar, decât segmentate pe țări sau regiuni. Conștientizând toate pericolele de viitor, IFLA s-a angajat să faciliteze o discuție globală privind elaborarea unei noi viziuni. Oficialii IFLA consideră că crearea viziunii globale a unui domeniu biblioteconomic unit și conectat va ajuta să înfruntăm provocările viitorului și, totodată, să edificăm societăți culte, informate și participative.

Activitățile organizate de IFLA în acest proiect au adunat liderii profesiei din toată lumea. Niciodată până acum nu s-au unit asupra elaborării unui produs atât de mulți bibliotecari de pe toate continentele și din aproape fiecare țară. A avut loc un brainstorming internațional veritabil, care a generat o colecție de idei atât de strălucitoare, încât să poată uni domeniul în viitor. La atelierele regionale organizate de IFLA au participat 9291 de persoane, la acest număr adăugându-se peste 22 000 de votanți on-line din 213 țări. Lideri de biblioteci, experți remarcabili, tineri profesioniști și bibliotecari din diferite generații și-au spus cuvântul, făcând din acest document unul unic și extrem de influent, care va modela viitorul domeniului biblioteconomic.

Atelierele au inclus o serie de discuții în jurul valorilor bibliotecii și a punctelor forte, provocărilor cu care se confruntă profesia și societatea, precum și potențialelor soluții, ca parte a dezvoltării unei viziuni globale pentru un domeniu biblioteconomic unit.

Rezultatele primei etape de discuții globale au fost dezvăluite la 19 martie 2018, când raportul *#iflaviziuneglobala* a fost lansat la reuniunea președintelui IFLA din Barcelona, Spania.

Cea mai importantă constatare din discuția despre viziunea globală este că, la nivel global, suntem uniți de aceleași obiective. Pe întreg spectrul de regiuni, tipuri de biblioteci, generații, profesioniștii domeniului împărtășesc un angajament profund pentru valoarea și rolul durabil al bibliotecilor. Aceasta oferă o bază solidă pentru a explora modul în care un domeniu biblioteconomic unit poate răspunde provocărilor viitorului.

Discuțiile privind Viziunea Globală scot în relief faptul că bibliotecile sunt: dedicate să ofere acces egal și liber la informații și cunoștințe; profund angajate în rolurile principale de susținere a alfabetizării, învățării și lecturii; concentrate pe comunități; orientate spre îmbunătățirea inovării digitale; avocați puternici pentru biblioteci la nivel național și regional; conștiente că finanțarea este cea mai mare provocare; dispuse să lucreze mai mult în

colaborare și să dezvolte parteneriate puternice; dispuse să fie mai puțin birocratice și mai rezistente la schimbare; mândre să fie gardienii memoriei lumii; orientate spre atragerea tinerilor profesioniști profund angajați și dornici să conducă.

Pentru fiecare reper există și zece oportunități de acțiune. Și aici începe adevărata activitate creativă!

Discuția despre Viziunea Globală a Bibliotecii este bine-venită. Sperăm că produsul generat de acest brainstorming internațional va ghida domeniul în furtuna perfectă cu care se confruntă lumea bibliotecară la moment.

Desigur, Viziunea Globală a Bibliotecii nu se oprește aici! Prezentarea raportului lansează și următoarea etapă de dezvoltare a Viziunii Globale. Această nouă fază presupune organizarea a șase ateliere regionale pe parcursul lunilor martie-iulie 2018, precum și un eveniment planificat în timpul Conferinței IFLA 2018, din Kuala Lumpur, Malaezia.

Următoarea etapă a discuției privind Viziunea Globală se anunță a fi și mai palpitantă pe măsură ce lumea bibliotecară va începe să conștientizeze cum va arăta domeniul biblioteconomic unificat. IFLA solicită tuturor țărilor să se implice în următoarea fază de creare a Viziunii Globale a Bibliotecilor, organizând în acest scop, în perioada aprilie-iulie, ateliere cu participare reprezentativă. Termenul limită pentru expedierea raportului de țară este 6 iulie 2018. Pentru facilitarea organizării atelierului, IFLA va trimite, în luna aprilie, un set de instrumente și, bineînțeles, Raportul IFLA Viziunea Globală a Bibliotecii. În lunile septembrie 2018 – martie 2019, se va lucra asupra analizei materialelor și conceperea activităților, iar în luna august 2019, va fi lansată Strategia IFLA 2019-2024.

Bibliotecile din Republica Moldova s-au implicat, până acum, în acest proiect prin promovarea, diseminarea informațiilor și completarea formularului on-line. Din motive lesne de înțeles, nu s-a putut participa la atelierele regionale. În faza a doua, va trebui să ne concentrăm eforturile pentru a organiza un atelier cu participare națională și să elaborăm raportul de țară în termenii

stabilită de IFLA. Cel mai probabil, atelierul va fi organizat la finalul lunii mai.

Subsemnatul declarației, secretarul general IFLA, Gerald Leitner a menționat: „Credem cu tărie că numai un domeniu biblioteconomic unit și conectat va fi în măsură să realizeze adevăratul potențial al bibliotecilor: de a construi în cunoștință de cauză societăți alfabetizate și participative”. Ne alăturăm spuselor Domniei Sale.

Evoluția discuțiilor poate fi urmărită pe site-ul: <https://globalvision.ifla.org/>

Harta Bibliotecilor Lumii

Site-ul Harta Bibliotecilor Lumii a fost conceput ca o sursă cu adevărat reprezentativă pentru statisticile de bază ale bibliotecilor din întreaga lume, precum și un instrument puternic de advocacy la toate nivelurile. Acest proiect oferă date la nivel global, național, regional pentru toate tipurile de biblioteci din toate regiunile lumii. Datele sunt generate de asociații profesionale, biblioteci naționale etc.

Pentru a arăta potențialul domeniului, Harta Bibliotecilor Lumii include toate tipurile de biblioteci, inclusiv bibliotecile naționale, universitare, publice, comunitare, școlare și speciale. Setul inițial de valori include: numărul de biblioteci, numărul de biblioteci care oferă acces la internet, numărul de personal și voluntari, numărul de utilizatori înregistrați, numărul de intrări și numărul de împrumuturi.

Ca instrument de advocacy, Harta Bibliotecilor Lumii este, de asemenea, o platformă care oferă acces la istoriile de succes, privind modul în care bibliotecile din diferite țări contribuie la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă și servesc drept parteneri în satisfacerea nevoilor de dezvoltare locală. În acest sens, echipa Harta Bibliotecilor Lumii a lucrat împreună cu Programul Internațional de Advocacy al IFLA și cu Programul Internațional de Lideri al IFLA, pentru a pregăti Manualul istoriilor de succes ODD. În timpul ce urmează, manualul va fi lansat și va fi deschis un formular electronic, pentru a facilita trimiterea articolelor privind ODD spre a fi publicate pe site-ul Harta Bibliotecilor Lumii. IFLA ține cont că fiecare țară va trimite cel puțin

o istorie de succes. Luate împreună, acestea vor fi utilizate pentru a susține promovarea comună a bibliotecii în cadrul Agendei ONU 2030.

Bibliotecile din Republica Moldova sunt prezente cu toate datele disponibile în evidența noastră, conform exigențelor formularului. Excepție sunt bibliotecile comunitare, care lipsesc în Republica Moldova. Mai există o problemă cu reflectarea unor biblioteci din sistemul de învățământ, deoarece chestionarul IFLA solicită doar numărul bibliotecilor universitare și a bibliotecilor școlare. Decizia urmează a fi luată până la următoarea rundă de prezentare a datelor. În anul 2017, în acest proiect, BNRM a lucrat împreună cu ABRM și această practică va fi dezvoltată și în continuare.

La 14 martie 2018, secretarul general IFLA, Gerald Leitner, a plasat pe site-ul IFLA o informație de sinteză privind prezentarea datelor de către bibliotecile lumii. Conform oficialului, în anul 2017, echipa a reușit să adune date din 105 țări. În doar șase luni de la lansare, site-ul Harta Bibliotecilor Lumii a fost vizitat de utilizatori din 183 de țări. Prioritatea de viitor a echipei este îmbunătățirea cantității și a calității datelor, mai cu seamă în ceea ce privește numărul de biblioteci, precum și punctele de servire care oferă acces la internet. Importanța acestor date va crește pe măsură ce vor fi folosite ca sursă reprezentativă de informații pentru activitățile de advocacy ale bibliotecilor, în special atunci când se impune demonstrarea contribuției bibliotecilor la promovarea accesului liber la informații, tehnologie și dezvoltarea competențelor.

Sondajul de prezentare a datelor pe anul 2018 va fi deschis în curând și, până atunci, avem de clarificat unele aspecte, cel mai probabil în cadrul CBN. Menționăm, de asemenea, că există lucruri confuze și la nivel internațional. De exemplu, la *număr de biblioteci* unele țări prezintă *număr de biblioteci /unități administrative*, iar altele – *număr de biblioteci și filiale*, acesta fiind și cazul Republicii Moldova.

Următorul pas important în dezvoltarea Hărții Bibliotecilor Lumii, este crearea paginilor de țară. Harta Bibliotecilor Lumii va

lansa proiectul în luna august a acestui an, în cadrul Congresului IFLA 2018. Fiecare țară va avea o pagină separată, care va include informații despre biblioteci și domeniul biblioteconomic din țara respectivă. În următoarele câteva luni, echipa Harta Bibliotecilor Lumii va contacta contribuabilii existenți, precum și țările noi, cu invitația de a transmite informațiile necesare pentru paginile lor de țară, de exemplu, o scurtă descriere a domeniului, lista bibliotecilor, informații despre legislația de bibliotecă și educația în domeniul biblioteconomie și științe ale informării. Va exista un termen limită pentru trimiterea acestor date la sfârșitul lunii iunie pentru țările care ar dori să vadă pagina lor de țară completată până la lansare, în timpul Congresului IFLA 2018.

Pentru a nu reveni la cifre, care constituie subiectul unui studiu aparte, trebuie de remarcat că dinamica acestora în bibliotecile din Republica Moldova nu este liniară și indicatorii de bază tradiționali: utilizatori activi, împrumuturi, vizite etc. au înclinat balanța spre descreștere, în schimb au înregistrat creșteri importante datele de generație mai nouă, care, până acum, nici nu figurau în evidența bibliotecii, precum:

- numărul de utilizatori care au accesat internetul în bibliotecă – 449,0;
- numărul de activități (culturale, educaționale, științifice) – 62,6;
- numărul de utilizatori care au beneficiat de servicii moderne de bibliotecă – 167,8;
- numărul de instruire non-formale: total ore de instruire – 71,7, inclusiv în domeniul tehnologii informaționale – 45,6;
- numărul total de participanți la orele de instruire – 150,6, inclusiv în domeniul tehnologiilor informaționale – 96,5;
- numărul total de parteneri ai bibliotecilor.

În anul 2017, au fost raportați 4626 de parteneri sau o medie ce variază între 3 și 4 parteneri per bibliotecă. Anume aceste cifre constituie dovada vitalității bibliotecii și reprezintă un instrument puternic de advocacy pro-bibliotecă.

Promovarea cărții și lecturii

O provocare a comunității bibliotecare internaționale rămâne a fi, în continuare, promovarea cărții și lecturii în condițiile extinderii internetului și a modernizării tehnologiilor de informare și comunicare. Observăm, din rezumatul Raportului IFLA, privind Viziunea Globală a Bibliotecii, că lectura, alături de alfabetizare și învățare, se află pe locul doi în șirul reperelor și al oportunităților reliefate de participanții la discuția globală.

În zilele de 18-19 martie 2018 la Baku, Azerbaidjan, și-a desfășurat lucrările cea de 7-a ediție a Summitului Internațional al Cărții. Acest eveniment global dedicat cărții, bibliotecilor și lecturii, a fost lansat în anul 2012 de Biblioteca Congresului SUA, pentru a aduna pe aceeași platformă de discuții experți importanți, implicați în piața cărții: autori, editori, librari, bibliotecari, cititori etc., în scopul dezbaterilor privind problemele cruciale ale cărții. Astfel de evenimente au mai avut loc anual până acum la Washington, Singapore, Paris, Alexandria (Egipt) și Limerick (Irlanda). În dezbaterile de la edițiile precedente au participat specialiști în domeniul cărții și domenii adiacente din SUA, Egipt, Franța, Grecia, Irlanda, Armenia etc. În cadrul summitului de la Baku, au fost dezbătute diverse probleme ce țin de carte, tehnologie și lectură și despre importanța lor în viața oamenilor. Această ediție s-a concentrat în special pe învățare, toleranță, dialog și înțelegere și a inclus vorbitori din întreaga lume, dintre care mulți actuali sau foști lideri de state. IFLA a fost reprezentată de fostul președinte, Ingrid Parent.

Problema promovării cărții, lecturii și cunoașterii ca bază pentru dezvoltare a fost centrală și pentru bibliotecarii din Republica Moldova. Acest aspect al activității a fost bine oglindit în Legea cu privire la biblioteci nr. 160 din 20.07.2017 ca platformă importantă pentru dezvoltarea bibliotecilor de mai departe.

Formele deja tradiționale de promovare a cărții și lecturii, precum Festivalul Național al Cărții și Lecturii (BNRM), Campania Națională de promovare a cărții și lecturii „Să citim împreună!” (BNC

„Ion Creangă”), „Chișinăul citește o carte” (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”), au fost completate cu activități și servicii mai noi. În anul 2018 a avut loc o mobilizare fără precedent a bibliotecilor, cu ocazia Zilei Internaționale a Cititului cu Voce Tare, a 12-a ediție, marcată la nivel internațional, și a doua pentru bibliotecarii din Republica Moldova. A fost promovat proiectul, finanțat de Comisia Europeană, Cititori 2.0 pe tot parcursul vieții, axat pe promovarea lecturii prin utilizarea tehnologiilor de informare și comunicare; a fost publicată în format tradițional și electronic lucrarea *Lectura Central: în ajutorul activității de promovare a cărții și lecturii ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură*.

Remarcăm însă că, după 10 ani de la realizarea Campaniei Naționale „Anul 2008 – anul lecturii”, care a semnalat multiple impedimente pe acest segment al activității, mai există probleme ce-și așteaptă soluționarea. Cea mai mare dintre acestea este calitatea colecțiilor bibliotecilor publice. De invocat aici, mai ales, rata medie de înnoire a colecțiilor de 79 de ani, în timp ce recomandarea IFLA/UNESCO este de 7-10 ani, a achizițiilor per capita de 0,06 sau 60 de cărți la o mie de locuitori, în timp ce IFLA/UNESCO recomandă 0,25 cărți per capita sau 250 de cărți la o mie de locuitori. De aici și rata medie de circulație a colecției de numai 0,7 – cea mai joasă medie înregistrată vreodată de bibliotecile publice.

În timpul unei mese rotunde din cadrul „Anului 2008 – anul lecturii”, organizată la 23 aprilie 2008 de ABRM, BNRM, BM „B.P. Hasdeu”, Uniunea Scriitorilor (Departamentul Căile Cărții), Uniunea Editorilor din Republica Moldova, cu genericul „Suntem și noi un neam al cărții?!: problema cărții și a lecturii în Republica Moldova”, comunitatea culturală se întreba dacă se mai citește și ce, și cum se citește în Republica Moldova. După 10 ani, răspundem ferm că încă se mai citește, dar, pentru a se citi și mai mult spre binele cetățenilor și al țării, este necesară o regândire a politicilor, lucru recunoscut și acceptat și la nivel internațional.

La 19 martie 2018, Mediafax.ro (<http://www.mediafax.ro/politic/raetchi-lanseaza-pactul-pentru-carte-opt-legi-pentru->

[dublarea-consumului-de-carte-in-doi-ani-17069089](http://www.mediafax.ro/politic/raetchi-lanseaza-pactul-pentru-carte-opt-legi-pentru-dublarea-consumului-de-carte-in-doi-ani-17069089)) publica o informație despre inițiativa legislativă din România „Pactul pentru Carte”. Pachetul legislativ include 8 măsuri pentru dublarea consumului de carte în doi ani. Ovidiu Raetchi, deputatul-autor al inițiativei, menționează: „Într-o societate globală a cunoașterii, nu ne mai permitem să ignorăm tema educației și a dezvoltării intelectuale și culturale” și consideră că, pe termen lung, „Pactul pentru Carte” va revoluționa piața de carte și sistemul de educație din România.

Cele 8 măsuri inițiale pentru dublarea consumului de carte în doi ani sunt:

- creșterea și actualizarea fondului de carte din bibliotecile școlare printr-o bugetare specifică;
- implementarea unor campanii publice care să promoveze cartea și care să ducă la conștientizarea importanței lecturii este esențială;
- acordarea unui suport financiar anual de 100 de euro fiecărui profesor pentru achiziționarea de cărți;
- 0% TVA pentru cărțile tipărite;
- reducerea TVA la 5% pentru cărțile în format electronic;
- acordarea a 50 de euro pentru achiziționarea de cărți fiecărui elev la absolvirea primului an din fiecare ciclu școlar;
- scutirea de la plata impozitului pe venit pentru persoanele cu meserii-cheie din industria de carte;
- renunțarea la impozitul pe clădiri/taxe pe clădiri și impozitul pe teren pentru spațiile utilizate pentru funcționarea librăriilor în care vânzarea de carte reprezintă cel puțin 50% din cifra de afaceri.

Dacă va ajunge să devină act legislativ, această inițiativă va revoluționa cu adevărat piața de carte și sistemul de educație din România.

Sperăm cu toată încrederea că această inițiativă va servi model și pentru alte țări. Dacă, în anul 2016, Emiratele Arabe Unite au fost în stare să aprobe o lege națională privind lectura, de ce experiența lor n-ar putea fi multiplicată și în alte state, de pe alte meridiane, inclusiv la noi?

Concluzionăm că, pe parcursul anului bibliologic 2017, s-a lucrat mult la integra-

rea bibliotecilor noastre pe mai multe nivele și la stabilirea relațiilor interne și externe, însă multe alte detalii urmează încă a fi puse la punct.

Un studiu realizat în 2016 la Universitatea de Stat din Connecticut, care a analizat tendințele comportamentului și alfabetizării în peste 60 de țări, a făcut un clasament al celor mai alfabetizate țări. Studiul a constatat că țările nordice se clasează pe primele locuri în lume după nivelul de alfabetizare, Finlanda ocupând chiar vârful clasamentului. De asemenea, țările nordice sunt în topul clasamentelor privind bibliotecile, inclusiv la capitolul finanțare. De remarcat că clasamentul a avut la bază 15 variabile, grupate în câteva categorii: biblioteci, ziare, sistem educațional, accesul la tehnologii etc. Variabilele din categoria „biblioteci” includeau, printre altele, numărul total de biblioteci și volumul colecțiilor în bibliotecile publice.

Așadar, nivelul de alfabetizare al unui neam se stabilește și după numărul de biblioteci și conținuturile acestora.

Un alt studiu realizat de două universități din Irlanda de Nord și Finlanda, „Inteligența: Un concept unificator pentru științele sociale”, scoate în relief nivelul mediu de inteligență al fiecărei țări. În baza studiului a fost elaborată o hartă a IQ-ului, unde Republica Moldova se situează pe ultimele locuri în Europa în ceea ce privește coeficientul de inteligență, cu un IQ mediu de 92. Lucrarea mai dezvăluie că IQ-ul mediu al europenilor este în scădere. O altă constatare este că IQ-ul crește prin educație. Un bun exemplu ar fi țările nordice, acolo unde nivelul de inteligență a crescut în ultimele decenii, concomitent cu un acces extins la educație și cultură.

Concluzia care se impune este că bibliotecile pot schimba cu adevărat lucrurile, dar ... mai avem de muncit.

Referințe bibliografice:

1. 6 Library Trends Of 2017 That We Noticed [online]. [Accesat 17.03.2018]. Disponibil: <https://princh.com/6-library-trends-of-2017-that-we-noticed/#.WoaiBHyYNLM>.
2. Elaborarea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”: Grupul de lucru „Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților economice [online]. 15 martie 2018 [Accesat 16.03.2018]. Disponibil: <https://www.privesc.eu/Arhiva/80399/Elaborarea-Strategiei-Nationale-de-Dezvoltare--Moldova-2030---Grupul-de-lucru--Cresterea-veniturilor-din-surse-durabile-si-atenuarea-inegalitatilor-ec.>
3. Flash-mob de Ziua Mondială a Cititului cu Voce tare [online]. 1 februarie 2018 [Accesat 17.03.2018]. Disponibil: <http://radiochisinau.md/astazi-este-ziua-mondiala-a-cititului-cu-voce-tare---62745.html>.
4. Lectură cu voce tare în bibliotecile din Chișinău. Eveniment lansat de Ziua Internațională a Cititului Împreună [online]. 31.01.2018 [Accesat 17.03.2018]. Disponibil: <http://tvr Moldova.md/cultura/lectura-cu-voce-tare-in-bibliotecile-din-chisinau-eveniment-lansat-de-ziua-internationala-a-cititului-impreuna/>.
5. MĂNOIU, Cătălina. Raeți lansează Pactul pentru Carte, opt legi pentru dublarea consumului de carte în doi ani [online]. [Accesat 17.03.2018]. Disponibil: <http://www.mediafax.ro/politic/raetchi-lanseaza-pactul-pentru-carte-opt-legi-pentru-dublarea-consumului-de-carte-in-doi-ani-17069089>.
6. PLĂMĂDEALĂ, Elena. Harta mondială a IQ-ului. Pe ce loc se află Republica Moldova la capitolul „inteligență” [online]. 23 octombrie 2017 [Accesat 19.03.2018]. Disponibil: <http://diez.md/2017/10/23/harta-mondiala-iq-ului-pe-ce-loc-se-afla-republica-moldova-la-capitolul-inteligena/>.
7. STRAUSS, Valerie. Most literate nation in the world? Not the U.S., new ranking says [online]. 8 martie 2016 [Accesat 17.03.2018]. Disponibil: https://www.washingtonpost.com/news/answer-sheet/wp/2016/03/08/most-literate-nation-in-the-world-not-the-u-s-new-ranking-says/?utm_term=.27c7fb2c1ef9.
8. The 7th International Summit of the Book [online]. 18-19 martie 2018 [Accesat 19.03.2018]. Disponibil: <https://www.bibalex.org/booksummit/Summit/Details.aspx?ID=16>.

Persuasiune și continuitate profesională în cadrul Simpozionului „Anul Bibliologic 2017”

Ludmila CORGHENCI,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Abstract: *Articolul este prilejuit de ediția a 27-a a Simpozionului „Anul Bibliologic 2017”, care și-a ținut lucrările la 28 martie 2018, cu genericul „Bibliotecile în perspectiva dezvoltării durabile: dimensiuni biblioteconomice și umane”. Sunt identificate axele tematice ale reuniunii profesionale anuale, fiind argumentată integrarea acestora în prioritățile strategice ale anului de referință. Axându-se pe conținutul Simpozionului, autorul acordă și o atenție deosebită impactului acestuia.*

Cuvinte-cheie: *Simpozion „Anul Bibliologic 2017; priorități strategice ale Anului Biblioteconomic 2017; obiective ale dezvoltării durabile*

Abstract: *The article is occasioned by the 27th edition of the "Bibliological Year 2017" Symposium, which held its works on 28 March 2018, entitled "Libraries in the Perspective of Sustainable Development: Librarian and Human Dimensions." Thematic axes of the annual professional meeting are identified and their integration into the strategic priorities of the reference year is argued. Focusing on the content of the Symposium, the author pays particular attention to the impact of the Symposium*

Keywords: *Symposium "Bibliographic Year 2017; strategic priorities of the 2017 Bibliographic Year-book; objectives of sustainable development*

Simpozionul „Anul Bibliologic”, fiind organizat anual de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, are drept scop retrospectiv activității bibliotecilor sistemului național în anul precedent, rezultatelor monitorizării și evaluării punerii în aplicare de către biblioteci a priorităților anului de referință, identificarea reușitelor și problemelor care necesită concentrarea eforturilor actorilor responsabili.

Reputați specialiști în biblioteconomie consideră această reuniune anuală un semn de identitate instituțională, „o oglindă fidelă ce reflectă toate momentele importante

ale domeniului biblioteconomie și științe ale informării” (2, p. 4).

Astfel, ediția a 27-a a Simpozionului „Anul Bibliologic” și-a ținut lucrările la 28 martie 2018, cu genericul „Bibliotecile în perspectiva dezvoltării durabile: dimensiuni biblioteconomice și umane”. În calitate de parteneri ai reuniunii s-au manifestat: Organizația Națiunilor Unite în Moldova, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova; Programul Novateca, Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale (1). Acele tematice ale Simpozionului au fost:

- evaluarea activității bibliotecilor Sistemului Național de Biblioteci (SNB) în contextul direcțiilor prioritare ale anului profesional 2017

- corelarea dezvoltării SNB cu tendințele și prioritățile sistemului informațional biblioteconomic internațional; identificarea domeniilor, subiectelor de centrare a eforturilor profesionale

- abordare de perspectivă a tendințelor domeniului biblioteconomic și științelor informării în corespundere cu prevederile „Agendei ONU 2030 și prioritățile de țară”, Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”

- identificarea priorităților dezvoltării rețelei bibliotecilor publice teritoriale în contextul asigurării durabilității Programului Novateca, rolul partenerilor cheie în garantarea continuității acestuia

- orientarea bibliotecilor pentru integrare în planuri naționale și teritoriale de dezvoltare durabilă

- încurajarea cunoașterii și stimularea creativității

- crearea unui mediu benefic de comunicare profesională.

Axele tematice ale Simpozionului s-au integrat perfect priorităților strategice, aprobate la nivel național pentru anul 2017:

- promovarea și realizarea Obiectivelor Globale 2030

- consolidarea sistemului de statistică bibliotecară (2017 - Anul statisticii de bibliotecă)

- dezvoltarea competențelor profesionale, în special a competențelor IT (dezvoltarea abilităților solicitate de utilizatori pentru accesarea noilor servicii și oportunități digitale, cât și a abilităților necesare pentru realizarea misiunii bibliotecii într-un mediu informațional în schimbare)

- explorarea oportunităților oferite de tehnologiile noi (dezvoltarea serviciilor inovatoare în baza TIC și a aplicațiilor noi; oferirea serviciilor noi pentru o audiență cât mai largă)

- regândirea principiilor bibliotecii tradiționale într-o lume în continuă schimbare (diagnosticul necesităților în evoluție ale utilizatorilor, reinventarea și actualizarea funcțiilor și serviciilor; maximalizarea

incluziunii sociale și asigurarea egalității oportunităților în spațiul fizic și digital; dezvoltarea bibliotecii ca infrastructură esențială pentru comunitate; dezvoltarea serviciilor bazate pe interacțiunea umană, față în față)

- instruirea utilizatorilor în vederea utilizării tehnologiilor și aplicațiilor noi

- implicarea membrilor comunității în activitatea bibliotecii și în crearea conținuturilor

- dezvoltarea parteneriatelor, amplificarea colaborării și coordonării strategice între biblioteci din diferite rețele, dintre biblioteci și alte structuri

- antrenarea activă în crearea de conținuturi: postări pe bloguri (informații, imagini, etc.); postări pe rețele sociale; comunicate de presă; postere despre evenimente; articole în ziare și reviste; rapoarte anuale, recomandări, ghiduri; video; conținuturi pentru seminare, evenimente; prezentări etc.

Dintre formele de organizare a lucrărilor Simpozionului specificăm: panel de discuții (moderatori: Andrei Chistol, secretar de stat la Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Evan Tracz, directorul Programului Novateca); dezbateri; conferința directorului general BNRM (Elena Pintilei); întrunire în plen; sesiune de postere și materiale AV. Diversitatea formelor de organizate a fost completată prin componența funcțională variată a participanților: responsabili ai Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, manageri superiori și funcționari din cadrul bibliotecilor naționale, raionale/municipale/orășenești, din învățământ (universitare, ale centrelor de excelență și colegiilor, școlare), specializate, reprezentanți ai administrației publice locale, Programului IREX Moldova, Programului Național Novateca, Cămerei Naționale a Cărții.

Panelul de discuții „Linii directorii în asigurarea viabilității Programului Național Novateca: Realizări. Sustenabilitate. Provocări” (15 intervenții) a identificat prioritățile partenerilor cheie ai Programului: elaborarea cadrului de reglementare în sprijinul implementării Legii cu privire la biblioteci (nr. 160 din 20.07.2017), învățarea și

„trăirea legii, intensificarea activităților de advocacy, evaluarea activității bibliotecii/bibliotecilor în funcție de indicatori de impact (fapt ce ar stimula material personalul de specialitate, ar contribui la augmentarea statutului social și profesional al bibliotecarului, diversificarea salarizării potrivit serviciilor și produselor oferite comunității), dezvoltarea parteneriatelor, îndeplinirea de către stat a obligațiilor privind formarea profesională continuă a bibliotecarilor (de ex., finanțarea conform prevederilor Codului muncii etc.).

Conferința directorului general al BNRM, Elena Pintilei, cu tema „Anul Bibliologic 2017: interferențe internaționale, naționale și locale” a scos în evidență: *proiectele majore ale IFLA și impactul acestora asupra bibliotecilor din Republica Moldova* („Promovarea Agendei ONU 2030 și implicarea bibliotecilor în realizarea ODD”, „Dezvoltarea viziunii globale a bibliotecii viitorului”, „Lansarea proiectului Harta bibliotecilor lumii” (integrarea datelor privind bibliotecile din Republica Moldova); *modalitățile de implicare a bibliotecilor din țară pentru promovarea și implementarea ODD 2030* (accent pe instrumentele IFLA, aplicate de bibliotecile SNB); *contribuțiile bibliotecilor la proiectul IFLA „Viziunea globală a bibliotecii”* (promovarea proiectului la reuniuni profesionale - Forumul Managerilor din SNB (noiembrie 2017), conferințe zonale (mai-iunie 2017), media; completarea formularului online de către bibliotecarii moldoveni etc.); *proiectele naționale și internaționale ale BNRM cu impact asupra SNB*.

Comunicarea cu genericul „Lege nouă - perspective noi” (autori: dr. Igor Șarov, secretar general de stat, Eugenia Bejan, secretar al Consiliului Biblioteconomic Național) a fost axată pe trei subiecte de bază: *avantajele Legii cu privire la biblioteci nr. 160 din 20.07.2017* (serviciu public; accentuarea rolului bibliotecii în dezvoltarea unei societăți deschise și inclusive, în promovarea alfabetizării, culturii informației, educației non-formale; acces la tehnologii informaționale și la cunoștințe necesare pentru utilizarea acestor tehnologii, acces gratuit la Internet; formarea culturii informației la elevi, studenți, cadre didac-

tice, cercetători; formarea profesională continuă a personalului bibliotecii, astfel asigurând calitatea serviciilor și altele); *cadru de reglementare, necesar implementării legii* (crearea grupurilor de lucru în cadrul Consiliului Biblioteconomic Național, elaborarea regulamentelor ca instrumente în sprijinul implementării noii legi); *campania de promovare a prevederilor legii* (grupuri țintă, instrumente de promovare).

Comunicatul profesional, inclus în agenda reuniunii, a avut drept generic „Anul Bibliologic 2017 prin prisma indicatorilor statistici și de performanță” (autori: Ludmila Corghenci, Victoria Popa, Biblioteca Națională a Republicii Moldova). Cercetarea statistică a activității bibliotecilor în anul 2017 a inclus 3 etape de bază: observarea, înregistrarea datelor statistice (prin evidența în domeniile de activitate): colectarea, prelucrarea datelor statistice pentru calcularea/identificarea indicatorilor statistici și ai celor de performanță (relaționali); analiza și interpretarea, valorificarea datelor statistice; elaborări de concluzii (3). Analiza și interpretarea datelor statistice de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova a fost reflectată în comunicat în funcție de trei axe: indicatori prezenți în Library Map of the World; indicatori statistici de relevanță pentru anul 2017; indicatori de performanță (relaționali).

Sesiunea de postere, proiecte și materiale AV, organizată în cadrul Simpozionului, a oferit posibilitatea cunoașterii, prezentării și vizualizării de către toți participanții a practicilor de succes, aprecierea și evaluarea implicațiilor creative ale bibliotecilor, un schimb eficient de experiență, precum și crearea unui mediu benefic de comunicare profesională. Cele mai reușite proiecte au fost nominalizate la Premiul Național GALEX pentru cel mai reușit proiect de promovare a imaginii bibliotecii, prezentat la Simpozionul „Anul Bibliologic 2017”.

Impactul lucrărilor simpozionului:

- cunoașterea/diseminarea experiențelor, rezultatelor profesionale ale bibliotecilor din diverse rețele ale SNB, obținute în anul bibliologic 2017
- lărgirea cercului de participanți la lu-

crările simpozionului prin intermediul transmisiunii on-line de către Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale; posibilități de revenire la mersul lucrărilor <https://idsi.md/tv>

- prezentarea indicatorilor statistici, a celor de relevanță (noi) și relaționali privind activitatea SNB în anul 2017 și încurajarea centrelor biblioteconomice teritoriale și departamentale pentru efectuarea cercetărilor statistice atât în interiorul rețelei, cât și comparate

- identificarea priorităților dezvoltării rețelei bibliotecilor publice teritoriale în contextul asigurării durabilității Programului Novateca

- încurajarea implicării bibliotecilor în implementarea ODD-2030, proiectare de parteneriate la acest capitol ale bibliotecilor și ONU în Moldova

- încurajarea bibliotecilor pentru augmentarea rolului în realizarea strategiilor de dezvoltare ale comunităților prin organizarea și implementarea noilor servicii, atragerea resurselor locale, dezvoltarea parteneriatelor, măsurarea/promovarea rezultatelor; promovarea experiențelor de succes.

Participanții la lucrările reuniunii anuale au adoptat un memoriu pe marginea lucrărilor Simpozionului „Anul Bibliologic 2017”, ce pune în lumină aspectele care necesită centrarea eforturilor instituționale, precum și ale administrației publice centrale și locale, ale fondatorilor, cum ar fi:

- necesitatea aplicării criteriilor de impact, de calitate în evaluarea activității bibliotecii, precum și în determinarea cuantumului de salarizare a personalului de specialitate din biblioteci

- inițierea, sub egida Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, a unui proiect național de informatizare și de dezvoltare a serviciilor bibliotecare, coordonat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova (ținând cont de experiențele țărilor cu sisteme informațional-biblioteconomice dezvoltate: SUA, Cehia, Lituania). Axele prioritare ale proiectului ar putea fi: digitizarea patrimoniului documentar național, crearea platformei informaționale integrate pentru biblioteci, informatizarea

bibliotecilor, colaborarea în vederea respectării proprietății intelectuale și a drepturilor de autor. Este vorba despre proiecte de cofinanțare, acestea solicitând bibliotecilor condiții speciale de aplicare

- includerea bibliotecilor în politicile, programele, activitățile, agendele naționale, teritoriale și instituționale, orientate pentru dezvoltarea sustenabilă a comunităților.

Un parteneriat efectiv în acest sens este esențial, este condiția care asigură un mediu favorabil pentru realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă-2030. Având în vedere faptul că actualmente este în proces de elaborare Strategia de dezvoltare 2030, momentul este foarte prielnic acestui deziderat

- susținerea procesului de advocacy pentru bibliotecile publice moderne (preponderent prin formarea competențelor bibliotecarilor)

- eficientizarea educației formale și non-formale a bibliotecarilor pentru dezvoltarea competențelor de informare, comunicare, relaționare

- dezvoltarea parteneriatelor care valorizează rolul bibliotecii ca centru comunitar, ca serviciu public indispensabil comunității (prin învățare, prin promovarea experiențelor de succes, stimularea și încurajarea participanților)

- diversificarea serviciilor oferite comunității.

Prin colaborare și parteneriate eficiente, mizând pe creativitatea și capacitățile inovative ale personalului de bibliotecă, dar și pe sprijinul administrației publice centrale și locale, al fondatorilor, pot fi realizate:

- crearea în comunitate a unei infrastructuri favorabile implementării prevederilor noului cadru legal și strategic al activității bibliotecilor

- facilitarea comunicării și schimbului de opinii în procesul de elaborare a documentelor de reglementare, normative și tehnologice în sprijinul activității bibliotecilor

- proces transparent de elaborare/aprobare a Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecii (la nivelul comunității)

- formarea/dezvoltarea competențelor profesionale a personalului de bibliotecă,

care facilitează și mărește accesul la informație și sunt indispensabile parcursului de dezvoltare incluzivă și durabilă

- implicarea activă a utilizatorilor în restructurarea serviciilor existente și în pla-

nificarea celor noi

- asigurarea continuității reformelor de succes inițiate și implementate de Programul Novateca.

Referințe bibliografice:

1. COMUNICAT final pe marginea lucrărilor Simpozionului „Anul Bibliologic 2017”, 29 martie 2018. Elaborat: L. Corghenci. [Accesat 18.05.2018]. Disponibil: <https://bibliotecipublicerm.files.wordpress.com/2018/04/comunicat-final-anul-bibliologic-2017.pdf>.
2. OSOIANU, Vera. Simpozionul Anul Bibliologic – 25 de ani: colaborare, dezvoltare, impact. Chișinău, 2016. 70 p. ISBN 978-9975-9696-6-6.
3. RAPORT centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2017. [Accesat 18.05.2018]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/acces-dedicat/bibliotecarilor/statistici-de-biblioteca>.

Prezervarea patrimoniului național cultural. Studiu de caz: Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Veronica COSOVAN,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Abstract: Subiectul studiului abordat vizează prezervarea patrimoniului cultural în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Obiectivele cercetării sunt identificarea principalelor orientări ale domeniului în cauză în instituția dată, dar și determinarea perspectivelor implementării activităților de prezervare pentru salvagardarea patrimoniului cultural.

Cuvinte-cheie: prezervare, patrimoniu cultural, conservare preventivă, conservare curativă, prezervare digitală, salvagardare.

Abstract: The subject of the study aims at preserving the cultural heritage within the National Library of the Republic of Moldova. The objectives of the research are to identify the main directions of the field concerned in the given institution but also to determine the perspectives of the implementation of preservation activities for safeguarding the cultural heritage.

Keywords: preservation, cultural heritage, preventive preservation, curative preservation, digital preservation, safeguarding.

În ultimii ani, în domeniul infodocumentar, se reconsideră atitudinea privind prezervarea patrimoniului cultural. Patrimoniul cultural este constituit din bunuri materiale și imateriale, naturale și culturale, mobile și imobile moștenite din trecut. Structura patrimoniului cultural al Republicii Moldova este identică patrimoniului cultural european, creat în condiții specifice de-a lungul istoriei sale [5]. Instituțiile publice deținătoare de fonduri arhivistice colectează, gestionează și protejează patrimoniul cultural în concordanță cu funcțiile și misiunea lor. Bibliotecile colecționează surse scrise, tipărite, imprimare și destinate tipăririi. Arhivele colecționează și stochează surse scrise într-

un singur exemplar. Muzeele colecționează și conservă surse bidimensionale și tridimensionale.

Sursele istoriografice arată că protejarea patrimoniului cultural își are începutul din antichitate, „parcursând Evul Mediu, a atins apogeul în epoca Renașterii, iar în epoca modernă devine o prerogativă la nivel statal” [2, p. 17]. Investigația teoretică și empirică ne-a permis să constatăm următoarele: conceptele de „prezervare” și cel de „conservare” sunt tratate în unele cazuri ca sinonime, iar în alte cazuri sunt distinse ca înțeles. Un lucru este cert: odată cu apariția cărților și a bibliotecilor, a apărut necesitatea de păstrare a documentelor și a colecțiilor gestionate de biblioteci. Acest

obiectiv se întrezărește ca un fir roșu în cele cinci legi ale lui Ranganathan, unde autorul definește biblioteca drept o instituție publică în creștere, ce are în grija sa cumulara de colecții de cărți pentru fiecare cititor, pe care trebuie să le facă accesibile fără a irosi timpul utilizatorilor. Or, grija față de creșterea colecțiilor presupune și protejarea lor. Protejarea colecțiilor și accesibilitatea lor sunt contrariate între ele deoarece colecțiile nu pot fi utilizate fără a fi deteriorate. Contradicția în cauză a generat apariția termenului de preservare, scopul căreia este prelungirea existenței bunurilor patrimoniale documentare, prin aplicarea măsurilor de depozitare adecvată, protecție și manipulare și asigurarea accesibilității pe termen lung.

Din diversitatea abordărilor teoretice privind conceptul prezervării, cea mai plauzibilă este tratarea din *Dicționarul de biblioteconomie și științe ale informării*, în care este menționat că prezervarea presupune „toate deciziile manageriale, financiare și de personal, incluzând depozitarea și siguranța colecțiilor, politicile, tehnicile și metodele implicate în acest proces pentru asigurarea păstrării materialului de bibliotecă și de arhivă și a informației purtate de acestea” [1].

Opiniile existente în mediul științific accentuează faptul că, până în anii 90 ai secolului al XX-lea, în domeniul prezervării erau întreprinse măsuri doar pe anumite segmente precum: igienizarea spațiilor depozitare, măsuri de conservare, mediul de stocare. Începând cu anul 1998, accentul este pus pe prezervarea digitală. Dinamismul tehnologiilor informaționale a influențat pozitiv practicile existente, iar noile activități au fost orientate spre: asigurarea cu copii digitale a originalelor printr-un program special, pentru accesibilitatea originalelor, fără a afecta integritatea fizică a documentului; crearea fondului de rezervă pentru siguranța patrimoniului; elaborarea planurilor strategice de tratare a documentelor deteriorate prin intermediul intervențiilor biologice; întocmirea planurilor de recuperare pentru cazurile de calamități naturale; mediatizarea rolului și importanței activităților de preservare prin

campanii de promovare; elaborarea unui program complex de preservare, care ar reglementa și coordona toate aceste acțiuni într-o instituție.

Abordarea temei la nivel național și internațional pentru salvagardarea patrimoniului cultural vine să justifice actualitatea temei. În acest context se înscrie și necesitatea de apreciere și păstrare a valorilor culturale, dar și rolul patrimoniului pentru individualizarea ca națiune.

Pornind de la faptul că fenomenul prezervării are un caracter complex, am trasat următorul scop al cercetării: studierea conceptului de preservare a patrimoniului cultural, cercetarea constituenților sale și evaluarea nivelului de implementare a activităților de preservare în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM).

Relevanța demersului propus a studiului de față este confirmată de ipotezele de lucru: Fenomenul prezervării are un caracter complex; Prezervarea este orientată spre salvagardarea patrimoniului cultural; Activitățile de preservare necesită a fi reunite într-o politică de preservare; Prezervarea patrimoniului cultural trebuie să devină o urgență a politicilor culturale și o prioritate pentru întreaga societate.

Suportul teoretic îl reprezintă sinteza lucrărilor științifice autohtone și din afara țării. Valoarea practică o constituie procesul de analiză a particularităților prezervării patrimoniului cultural în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, principala instituție de cultură în stat, care ocupă un loc de vază între cele peste 1000 de biblioteci din republică, nu numai pentru că este prima bibliotecă organizată din Basarabia, dar și prin valoarea fondurilor sale de carte, prin care pot fi urmărite etapele formării patrimoniului documentar al țării. Diversitatea, unicitatea și valoarea colecțiilor patrimoniale conferă instituției statutul de bibliotecă de cercetare, iar patrimoniul deținut este nu doar de interes național, ci și universal. Putem cu certitudine să afirmăm că patrimoniul cultural documentar, gestionat de subdiviziunile speciale ale BNRM, reprezintă diverse epoci ale evoluției mijloacelor de comunicare, începând cu epoca sunetelor și semnalelor.

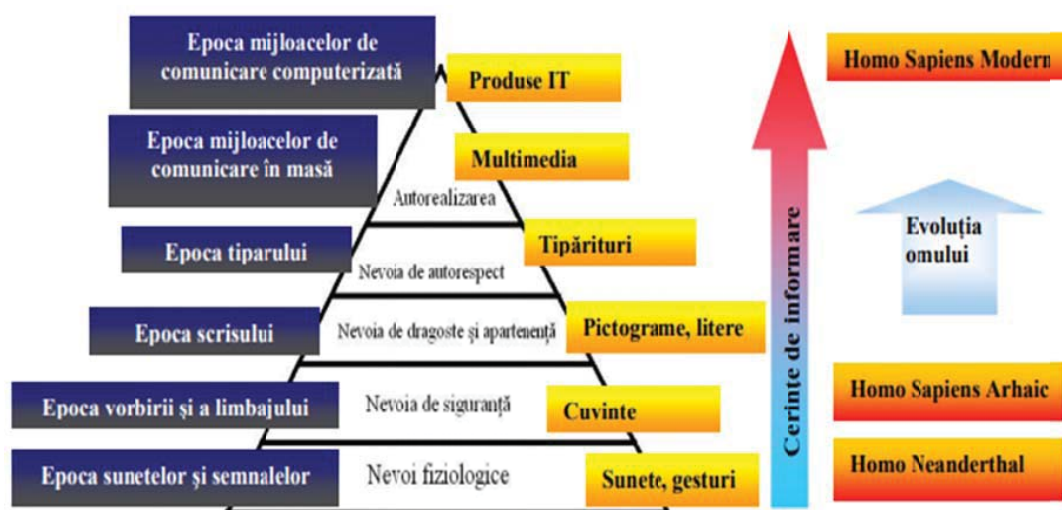

Fig. 1. Stadiul actual al patrimoniului documentar al Bibliotecii Naționale
Sursa: TOMA, Mariana-Anca [6, p. 21]

Ca metodă de cercetare a fost utilizată interviuarea directă a experților din cadrul BNRM. În calitate de instrument de colectare a datelor a fost utilizat un ghid de interviu alcătuit din 10 întrebări multi-aspectuale. Numărul interviurilor a fost în concordanță cu numărul subdiviziunilor deținătoare de fonduri documentare din cadrul BNRM.

Subliniem că respondenții au accentuat complexitatea prezervării care se desfășoară pe două dimensiuni: lucrul cu fiecare document în parte și lucrul cu fondurile și colecțiile existente. În ceea ce privește activitățile întreprinse în domeniul prezervării, ele se desfășoară doar pe anumite segmente, cum ar fi: conservarea preventivă; conservarea curativă; prezervarea digitală; securitatea colecțiilor; restaurarea documentelor; stabilizarea documentelor; planificarea în caz de dezastru.

În cele ce urmează, vom descrie particularitățile prezervării patrimoniului cultural în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Conservarea preventivă presupune o serie de măsuri preventive, ce urmăresc protejarea documentelor și prelungirea duratei de „viață” a suportului fizic și a conținutului, fără a le supune vreunui tratament fizic sau chimic. Ele sunt îndreptate spre organizarea mediului de stocare a colecțiilor, respectarea normelor de securitate, a condițiilor de utilizare și exploatare, implementarea măsurilor urgente pentru cazuri de calamități și crearea substituenților care

ar asigura perenitatea documentelor [3]. Reieșind din cele menționate, constatăm că principalele acțiuni ale conservării preventive, desfășurate la Biblioteca Națională sunt:

- Menținerea temperaturii constante în depozite (lumină limitată, ferestre acoperite cu folie);
- Monitorizarea regimului de temperatură, umiditate, lumină (prezența termometrelor și caietul de însemnare a datelor, ferestrele sunt acoperite cu folie de aluminiu);
- Analiza datelor monitorizate pentru identificarea la timp a riscurilor și întreprinderea măsurilor corective necesare;
- Igienizarea mecanică a colecțiilor cu regularitate,
- Examinarea periodică a colecțiilor pentru depistarea exemplarelor infectate, uzate, defectate și transmiterea lor Centrului Tehnic de Conservare și Restaurare a Documentelor al BNRM;
- Respectarea normelor de aranjare a documentelor la raft (documentele masive se plasează orizontal, și nu mai mult de 3 exemplare așezate unul peste altul, respectarea spațiului liber pentru a nu deteriora copertile.

Conservarea curativă este o altă direcție din domeniul prezervării, care operează prin acțiuni și tehnologii specifice de recuperare a bunurilor culturale degradate și afectate de agenții patogeni sau calamități naturale și cuprinde un ansamblu de măsuri menite să contracareze efectele de-

gradării fizice, chimice și biologice asupra publicațiilor și să prelungească durata de exploatare a acestora. În cadrul Bibliotecii Naționale, acestea se realizează în colaborare cu Centrul Tehnic de Conservare și Restaurare a Documentelor, iar principalele operații specifice aplicate pentru a evita atacurile biologice asupra documentelor sunt:

- Dezinfecția și dezinsecția încăperilor în care sunt amplasate fondurile (la fiecare 5 ani);
- Dezinfecția și dezinsecția documentelor afectate de factorii patogeni prin aplicarea tratamentelor corespunzătoare;
- Curățarea manuală a colecțiilor.

Prezervarea digitală a materialelor de bibliotecă asigură protejarea integrității fizice prin substituirea originalului cu varianta electronică. Operațiile pornesc de la sondarea priorităților de prezervare a colecțiilor de patrimoniu, iar cu ajutorul software-urilor necesare se realizează prezervarea digitală, sau intelectuală. Întregul proces se desfășoară după un anumit algoritm, începând cu: identificarea celor mai solicitate documente; descrierea bibliografică a exemplarelor; pregătirea informației istorico-documentare despre documente/colecții în parte; transmiterea spre numerizare a documentelor patrimoniale; scanaarea propriu-zisă a documentelor; alcătuirea metadatelor; intercalarea metadatelor și imaginilor scanate în biblioteca digitală. Cercetarea semnalează tendința Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova de a se alinia practicilor de prezervare digitală, după modelul bibliotecilor europene.

Securitatea colecțiilor are o mare însemnătate pentru protecția colecțiilor în cazurile de furt, vandalism, incendii și calamități naturale. Printre operațiile ce țin de securitatea colecțiilor în cadrul Bibliotecii Naționale se regăsesc:

- Evidența individuală și sumară a unităților depozitate;
- Pașaportizarea colecțiilor;
- Verificarea integrității colecțiilor conform Programului de verificare a colecțiilor BNRM;
- Evidența zilnică/lunară a utilizatorilor și a împrumutului;
- Sistem de alarmă antiefracție stabilit la intrarea și în interiorul încăperilor;
- Sistem antiincendiu pe bază de gaz inert;
- Expunerea documentelor doar în

spații dotate corespunzător;

- Restricționarea accesului în depozite;
- Pentru prevenirea sustragerilor din colecții, cărțile au introduse în structura lor un fir magnetic, care este detectat de porțile magnetice;
- Supravegherea sălii de lectură de către bibliotecarul de serviciu.

Restaurarea documentelor reprezintă, conform sursei „Glossary of Basic Archival and Library Conservation Terms”, procesul de ameliorare a stării fizice a oricărui material de bibliotecă sau arhivă. Varietatea de procese ale restaurării se realizează de către subdiviziunea Legătorie din cadrul Centrului Tehnic de Conservare și Restaurare a Documentelor. Principalele operații de restaurare sunt axate pe: copertare; coaserea filelor lipsă; restabilirea părților lipsă. Activitățile de restaurare a documentelor patrimoniale sunt orientate pe respectarea următoarelor principii admise de comunitatea internațională: reversibilitatea restaurărilor, vizibilitatea intervențiilor, respectarea tehnicilor vechi, fidelitatea restaurărilor de decor, compatibilitatea materialelor și produselor utilizate pentru intervenții. În afară de bunurile culturale depozitate în colecțiile Bibliotecii Naționale, sunt restaurate, la solicitare, și documente ce provin din exterior, fie de la persoane fizice sau de la alte instituții deținătoare de colecții patrimoniale. Înainte de a fi restaurate, documentele sunt analizate, pentru a vedea dacă merită să fie restaurate sau necesită doar măsuri de protecție.

Stabilizarea documentelor include acțiuni de prezervare pentru documentele care nu pot fi supuse tratamentelor recuperatoare sau digitalizării. Este specifică, cel mai des, pentru documentele din secolul XIX, care au un grad avansat de aciditate și din acest motiv sunt extrem de fragile. Astfel de documente se încapsulează în cutii sau pliuri din hârtie neacidă și se scot din circuit. Specialiștii americani din cadrul Bibliotecii Congresului SUA propun metoda încapsulării filelor deteriorate între 2 folii de poliester, unite pe 3 părți, a 4-a rămânând deschisă ca documentul să „respire”. Cu toată popularitatea, această metodă nu este preluată de laboratoarele de restaurare și este aplicată doar în cazuri excepționale. Unul din motive ar fi că mărește considerabil nevoia de spațiu: dacă până la încapsulare fila are 0,01 mm, după încapsulare grosimea ei crește de până la 0,05 mm.

Planificarea în caz de dezastru include acțiunile orientate spre prevenirea daunelor provocate de apă, incendiu, războaie sau alte situații de urgență. Specialiștii abordează planificarea în caz de dezastru în contextul conservării recuperative, ce acționează în situații specifice, ocazionale. Cele mai frecvente situații de urgență sunt: prăbușirea depozitelor, furtul, accidente în timpul transportării și evacuării, contaminarea microbiană, incendii, inundații, vandalism. Biblioteca Națională are prevăzut în perspectivă elaborarea unui plan strategic care va fi orientat pe trei direcții: identificarea riscurilor, măsurile operative pentru diminuarea impactului negativ și măsurile de recuperare a materialului deteriorat. Deocamdată, dintre măsurile pentru cazuri de dezastru sunt implementate următoarele: instruirea colaboratorilor în vederea manipulării stingătoarelor, plasarea la toate nivelurile bibliotecii a planurilor de evacuare pentru situațiile excepționale. Dacă e să comparăm varietatea programelor de preservare existente în comunitatea europeană, Biblioteca Națională este în faza incipientă de implementare a unei politici de preservare.

În concluzie, putem constata că exigențele preservării sunt o provocare atât pentru documentele de patrimoniu, cât și pentru cele potențiale. După cum afirmă profesorul Ion Sandu în studiul „Politici europene actuale privind conservarea monumentelor istorice” [4], preservarea este o disciplină orientată spre combaterea factorilor de risc, stoparea proceselor de degradare a bunurilor culturale și stabilirea

cauzelor de degradare a lor. Nu ne rămâne decât să adăugăm că preservarea poate fi percepută ca o combinație ale aspectelor manageriale, financiare și de resurse umane, cu ajutorul cărora se implementează metode, tehnici și politici, ce contracarează uzura fizică a documentelor, previne pierderea conținutului de informație și garantează accesul la informație, care este un drept fundamental democratic al oricărui cetățean.

Deoarece preservarea este orientată spre realizarea funcției de salvagardare a patrimoniului cultural, trebuie să devină o urgență a politicilor culturale și o prioritate pentru întreaga societate.

Semnarea măsurilor practice privind orientarea activităților de preservare în Biblioteca Națională a Republicii Moldova a permis formularea unor **recomandări**:

- *Adoptarea politicii de preservare* care să prevadă toată gama de acțiuni în domeniu,
- *Aplicarea proiectelor culturale cu finanțare* pentru dezvoltarea acțiunilor de preservare,
- *Dezvoltarea reglementărilor profesionale* (regulamente, norme etc.) pentru îmbunătățirea cadrului normativ în domeniu,
- *Dezvoltarea planurilor de creare a fondului de rezervă a patrimoniului cultural*, înlocuirea originalelor cu surrogate digitale pentru asigurarea integrității fizice a originalelor,
- *Promovarea bunelor practici* în domeniul preservării, care ar permite vizibilitatea activităților de preservare.

Referințe bibliografice:

1. NIKOLAEVA, Janna, ZASAVIȚCHI, Lidia. Dicționarul de biblioteconomie și științe ale informării. Chișinău, 2013. 536 p. ISBN 978-9975-4094-8-3.
2. POP, Liviu. *Dificultăți în păstrarea materialului digital pe termen lung* [online]. Published on May 29, 2010 [Accesat 11 iulie 2018]. Disponibil: <http://issuu.com/liviupop/docs/namecacf14> .
3. POPESCU, Aurelian. Importanța prevenirii degradării documentelor în structurile infodocumentare. In: Biblioteconomia românească la început de secol XXI. Omagiu profesorului Mircea Regneală la 70 de ani. Constanța: Ex Ponto, 2013. 302 p. ISBN 9786065982833.
4. SANDU, Ion. Politici europene actuale privind conservarea monumentelor istorice. In: Buletinul Institutului Politehnic. Tom. XLVII (IL). Iași, pp. 573-586.
5. STANCA, Sorina. Patrimoniul cultural local parte a patrimoniului cultural european. In: Biblioteca. 2010, nr. 1, pp. 5-9. ISSN 1220-3386.
6. TOMA, Mariana-Anca. Cercetări privind sistemul de management al calității în tehnologia informării și documentării universitare: rezumatul tezei de doctorat [online]. Brașov, 2010. [Accesat 11 iulie 2018]. Disponibil: <http://webbut.unitbv.ro/teze/rezumat/2010/rom/TomaAnca.pdf> .

Datele statistice ca dovadă a impactului bibliotecii asupra comunității

**Elena PINTILEI,
Vera OSOIANU,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova**

Abstract: Biblioteca trebuie să-și măsoare succesul, să demonstreze necesitatea și impactul în timpuri când însăși existența bibliotecii, ca entitate, este pusă sub semn de întrebare. Printre indicatorii utilizați cel mai frecvent de bibliotecile lumii, în situații când se cere demonstrarea impactului și a succeselor, de mare relevanță sunt: colecțiile; serviciile, activitățile, evenimentele, produsele, instruirile, programele și proiectele; utilizatorii și implicarea comunității; tehnologiile; personalul.

Cuvinte-cheie: date statistice, indicatori statistici, impactul bibliotecii.

Abstract: The library must measure its success, demonstrate the necessity and impact in times when the very existence of the library, as an entity, is questioned. Among the most commonly used indicators of the world's libraries, where demonstration of impact and success is required, are of great relevance: collections; services, activities, events, products, training, programs and projects; users and community involvement; technologies; staff.

Keywords: statistical data, statistical indicators, library impact.

Standardul Internațional de Statistică, precum și documentele aprobate în baza acestuia la nivel de țări prezintă o varietate imensă de date, care, luate în ansamblu, pot contura tabloul activității unei biblioteci și a domeniului biblioteconomie și știința informării în ansamblu. Formularul nr. 6-c *Activitatea bibliotecilor: cercetare statistică anuală*, aprobat de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, elaborat în conformitate cu Legea Republicii Moldova nr. 93 din 26.05.2017, cu privire la statistica oficială, ținându-se cont și de Standardul Internațional de Statistică, solicită peste 130 de date. Cu ajutorul acestora pot fi calculați un șir larg de indicatori de performanță, care facilitează înțelegerea multilaterală a datelor raportate și oferă posibilitatea de a urmări dinamica și impactul

activității bibliotecilor. Din această imensitate de cifre, bibliotecile trebuie să aleagă pe cele mai indicate de operat atunci când o cere situația. Orice bibliotecă trebuie să identifice un set de indicatori cu ajutorul cărora să evalueze eficiența activității, să demonstreze decidenților și comunității importanța bibliotecii ca instituție plasată ideal între necesitățile urgente ale membrilor comunității și impactul de durată.

Potrivit Standardului ISO 16439 *Informare și documentare. Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor* „Statisticile bibliotecii se referă la cantitățile de intrări și ieșiri. Ele nu descriu calitatea performanțelor bibliotecii asupra utilizatorilor, însă, în anumite cazuri, aceste statistici pot fi utilizate pentru a semnala evoluțiile care indică impactul bibliotecii...”

Demonstrarea importanței bibliotecii și a impactului ei asupra membrilor comunității este mai actuală acum decât în oricare altă etapă de dezvoltare. Că problema este foarte serioasă demonstrează și faptul că IFLA, ca portavoce a domeniului, niciodată n-a fost mai preocupată de viitorul bibliotecii ca în ultimul an, dovadă fiind și proiectele inițiate în acest sens și promovate la nivel internațional.

Prin site-ul Harta Bibliotecilor Lumii, lansat în anul 2017, IFLA oferă posibilitatea vizualizării datelor la nivel mondial și pe fiecare țară în parte, permițând comparații și studii privind locul și ierarhia bibliotecilor lumii. Setul inițial de valori de performanță include numărul de biblioteci, numărul de biblioteci care oferă acces la internet, numărul de personal și voluntari, numărul de utilizatori înregistrați, numărul de vizitatori și numărul de împrumuturi.

Următorul pas important în dezvoltarea Hărții Bibliotecilor Lumii, este crearea paginilor de țară. Harta Bibliotecilor Lumii va lansa proiectul în luna august a acestui an, în cadrul Congresului IFLA 2018. Fiecare țară va avea o pagină separată, care va include informații despre biblioteci și domeniul biblioteconomic din țara respectivă.

Marea provocare a bibliotecilor în ultimii ani, mai ales în anul 2017, a fost necesitatea permanentă de a implica comunitatea în activitățile organizate de bibliotecă și de a ajusta serviciile oferite necesităților în schimbare ale membrilor comunității, precum și de a ține ritmul cu modernizarea tehnologiilor. Provocarea constă în faptul că biblioteca trebuie să-și măsoare succesul, să demonstreze necesitatea și impactul în timpuri când însăși existența bibliotecii, ca entitate, este pusă sub semn de întrebare. Printre indicatorii utilizați cel mai frecvent de bibliotecile lumii, în situații când se cere demonstrarea impactului și a succeselor, de mare relevanță sunt: **colecțiile; serviciile, activitățile, evenimentele, produsele, instruirile, programele și proiectele; utilizatorii și implicarea comunității; tehnologiile; personalul.**

Constatăm că abordarea este corectă dacă invocăm componentele bibliotecii moderne: colecțiile, tehnologiile, utilizatorii, serviciile, bibliotecarii, partenerii, spațiul și mobilierul.

Valoarea și succesul unei biblioteci depinde în mare parte de colecțiile ei, mai ales în timpuri când știrile false ocupă un spațiu tot mai extins și sunt o amenințare reală, pentru că nu poate exista democrație, libertate de opinii, spre care tinde lumea, când este vorba de dezinformare și, respectiv, ignoranță.

De rând cu tehnologiile și serviciile inovative, colecțiile de bibliotecă sunt fundamentul pe care se pot edifica și consolida comunități de succes. În mediul profesional este recunoscut și acceptat faptul că prin promovarea accesului la informația de calitate și diversificarea serviciilor, bibliotecile pot participa la realizarea tuturor celor 17 obiective de dezvoltare globală din Agenda ONU 2030. Studiile demonstrează că respondenții reclamă bibliotecii un spectru tot mai larg de cărți de mare calitate și actualitate. Calitatea colecțiilor se numără printre motivele invocate de utilizatori pentru a argumenta de ce vin sau nu vin mai des la bibliotecă.

Unul dintre indicatorii tradiționali, care demonstrează volumul colecției de bibliotecă, este numărul de împrumuturi și reprezintă încă cea mai bună cale de a arăta importanța bibliotecii, relevanța pentru utilizatori, necesitatea de a dezvolta și de a actualiza permanent colecția. Dar volumul colecțiilor de care biblioteca dispune nu mai este suficient pentru a demonstra impactul ei. Pentru aceasta se utilizează indicatori de performanță precum: rata de circulație a fondului, rata de înnoire a fondului, achiziții noi per capita, atât volume, cât și cheltuieli financiare. Aceste cifre sunt relevante, mai ales, în comparație cu anii precedenți, în raport cu alte biblioteci, cu media pe țară sau recomandările organizațiilor internaționale de profil.

Potrivit datelor pentru anul 2017, problema bibliotecilor din Republica Moldova

nu constă în numărul publicațiilor, dar în calitatea acestora. Cele 16 156,7 de exemplare disponibile în bibliotecile publice teritoriale raportate la numărul de populație de 3 550,9 arată o medie de aproximativ 4,5 cărți pe cap de locuitor. În comparație cu recomandările IFLA/UNESCO, care consideră că o colecție de bază trebuie să dețină între 1,5-2,5 cărți per capita, cifra este mai mult decât bună. Comparând însă rata medie de înnoire a colecției recomandată de IFLA/UNESCO, de 7-10 ani, cu rata de înnoire a colecției, de 79 de ani, înregistrată de bibliotecile din Republica Moldova în anul 2017, avem dovada clară că nici nu poate fi vorba de o calitate bună a colecției. De aici și rata medie de circulație a colecției de numai 0,7. Este cea mai mică cifră înregistrată vreodată de bibliotecile publice. La fel de sumbru este și tabloul achizițiilor per capita de 0,57, sau 57 de cărți la o mie de locuitori, în timp ce IFLA/UNESCO recomandă 0,25 cărți per capita, sau 250 cărți la o mie de locuitori.

Pentru a stabili necesarul de resurse la achiziția de publicații, poate fi folosită următoarea formulă de calcul utilizată de către bibliotecile lumii: prețul mediu al unei cărți înmulțit cu 0,25 (achiziții per capita) și înmulțit cu populația țintă.

Interpretarea valorii *achiziții per capita*: atât utilizatorii bibliotecii, cât și personalul sunt conștienți de faptul că acest indice este de mare importanță pentru actualizarea și înnoirea fondului. Cu cât este mai mare volumul achizițiilor, cu atât este mai mică rata medie de înnoire a fondului și, respectiv, cu atât este mai bună calitatea și actualitatea colecției.

Cifrele invocate demonstrează că pe acest segment de activitate este mult de muncit și, respectiv, ele trebuie să constituie fundamentul oricăror negocieri cu decidenții, dar și al activităților de advocacy.

#Servicii, activități, evenimente, produse, instruirii, programe și proiecte

Unele servicii și programe sunt dezvoltate prin utilizarea colecțiilor, și acestea in-

clud: programe de alfabetizare, programe de promovare a lecturii, de dezvoltare a competențelor etc. Sunt însă și foarte multe servicii axate pe dezvoltarea abilităților tehnice, deprinderi de învățare digitală, incluziune civică și socială. La evaluarea activității bibliotecii trebuie de adăugat și investigarea eficienței programelor, proiectelor, activităților și serviciilor oferite.

Date precum numărul de programe inițiate, numărul de participanți la proiectele realizate, utilizarea serviciilor și feedbackul pozitiv demonstrează imaginea bibliotecii în comunitate, încrederea cetățenilor în această instituție. Cu cât mai multe programe și servicii oferă biblioteca, cu atât mai multe persoane vin la bibliotecă. Numărul de intrări/vizite la bibliotecă este un indicator care reflectă atractivitatea serviciilor. De menționat că, în anul 2017, numărul acestora a scăzut cu 370,4 în comparație cu 2016, în schimb a crescut numărul vizitelor virtuale. Numărul vizitatorilor virtuali, evidența cărora începe în anul 2017, a fost de 828,3.

Un argument în favoarea importanței bibliotecii pentru comunitate îl menționează Departamentul pentru Digital, Cultură, Media și Sport al Guvernului Regatului Unit, în raportul *Libraries Deliver*, și anume că bibliotecile aduc plusvaloare de aproximativ cinci ori, indiferent de ceea ce este investit în ele. Acestea salvează o mulțime de bani. De fapt, aproximativ 27,5 milioane de lire sterline pe an. În anul 2016, bibliotecile au fost vizitate de 282 milioane de ori, iar în medie sunt înregistrate aproximativ 250 de milioane de vizite pe an. Aceasta este suficient pentru a umple Arena O2 din Londra de peste 14.000 de ori. Graficul alăturat prezintă următoarele date: în anul 2015, bibliotecile au fost vizitate de 224,6 milioane de ori, ceea ce este mai mult decât numără împreună vizitele la meciurile de fotbal din prima ligă, vizitele la cinema și vizitele celor mai atractive 10 obiective turistice.

Tabelul centralizator pentru anul 2017 ne prezintă un șir de indicatori din generația mai nouă, evidența cărora n-a fost efectuată până acum, care însă pot fi de mare importanță în evaluarea și monitorizarea bibliotecilor, dar și în activitățile de advocacy. Printre indicatorii noi remarcăm numărul de utilizatori care au accesat internetul în bibliotecă – 449,0; numărul de activități (culturale, educaționale, științifice) – 62,6; numărul de utilizatori care au beneficiat de servicii moderne de bibliotecă – 167,8; numărul de instruiți non-formale; total ore de instruire – 71,7, inclusiv în domeniul tehnologiilor informaționale – 45,6; numărul total de participanți la orele de instruire – 150,6, inclusiv în domeniul tehnologiilor informaționale – 96,5. Un alt indicator nou este numărul total de parteneri ai bibliotecilor. Au fost raportați 4626 de parteneri sau o medie ce variază între 3 și 4 per bibliotecă.

#Utilizatorii și implicarea comunității

Succesul bibliotecii nu poate fi demonstrat doar prin numărul de împrumuturi și numărul de persoane care au participat, poate o singură dată, la un eveniment sau o activitate. Adevărata valoare a bibliotecii se vede atunci când participanții de o singură dată devin utilizatorii bibliotecii și vizitează biblioteca de mai multe ori. Indicatorul de performanță utilizat aici este numărul mediu de vizite per utilizator. În anul 2017, acesta a fost de 9,6, considerat în

mediul profesioniștilor a fi unul destul de bun. Dacă adăugăm aici și numărul de vizite virtuale de 1595,5 și vizitatorii virtuali în număr de 828,3, se conturează un set solid de indicatori în baza cărora putem vorbi despre un impact substanțial.

Pe măsură ce numărul vizitelor în spațiile fizice ale bibliotecii scade încet, crește necesitatea angajării mai active a comunității în viața bibliotecii și în ofertele pentru public. Cu cât este folosită mai mult tehnologia, cu atât mai mult este nevoie de interacțiuni semnificative față în față.

Pentru a măsura impactul pe care biblioteca îl are asupra comunității și a înțelege cum se poate adapta mai bine necesităților în continuă schimbare ale membrilor comunității, biblioteca trebuie să cunoască cum sunt apreciate de către utilizatori eforturile depuse de bibliotecă. Decât să ghidească ce programe, servicii, evenimente ar prefera cetățenii, biblioteca trebuie mai bine să studieze necesitățile acestora și cum ei apreciază activitățile oferite. Satisfacția utilizatorului privind programele, serviciile și evenimentele realizate este foarte importantă în acest caz. Serviciile care nu se bucură de aprecierea utilizatorilor trebuie să dispară. Un eveniment cu puțini participanți este dovada impactului negativ.

Succesul activității bibliotecii este direct proporțional cu feedbackul pozitiv: satisfacția utilizatorilor, numărul de participanți, implicarea membrilor comunității, susținerea

comunității, aprecierea beneficiilor de care se bucură utilizatorii în urma participării la programele, serviciile, evenimentele organizate de bibliotecă.

Diseminarea feedbackului pozitiv din partea utilizatorilor în întreaga comunitate este o cale sigură de a demonstra impactul enorm pe care bibliotecă îl are asupra membrilor comunității.

#Tehnologiile

Tehnologiile reprezintă cea mai mare valoare pe care o are bibliotecă, dar și cea mai costisitoare pentru bugetul bibliotecii. Pe de altă parte, doar cu ajutorul tehnologiilor bibliotecile pot colecta date, care, în ultimă instanță, le ajută să determine cele mai solicitate servicii. Iată de ce promovarea utilizării eficiente a tehnologiilor în asigurarea succesului bibliotecii este esențială. Pe componenta tehnologică poate fi construită relația cu oamenii, parteneriate reale și încredere reciprocă.

Prin măsurarea volumului de resurse online, circulația acestora online, traficul paginii web, a blogurilor, utilizarea tehnologiilor în interiorul bibliotecii, bibliotecarii pot găsi răspunsuri concrete despre impactul tehnologiilor utilizate în bibliotecă.

În rețeaua de biblioteci publice teritoriale, numărul bibliotecilor care dețin calculatoare a crescut spectaculos de la 401, în anul 2013, la 1073, în anul 2017, respectiv a crescut și valoarea serviciilor oferite în baza tehnologiilor. În mediul biblioteconomic este recunoscut faptul că cele mai inovative servicii sunt cele fundamentate pe utilizarea tehnologiilor, acestea considerându-se cel de-al doilea cel mai bun prieten al bibliotecarului. Evident că primul loc în ierarhie este ocupat de cel mai bun prieten al bibliotecarului – cartea.

În mediul profesional, tot mai mult este vehiculată ideea că lupta împotriva informațiilor false, proliferate prin internet, ar putea fi un argument forte pro bibliotecă. Amintim aici de spusese lui Neil Gaiman că internetul îți poate da 100 000 de răspunsuri la o întrebare, iar bibliotecarul doar unul, dar cel corect. Un alt argument pro bibliotecă bazat pe sfera tehnologiilor informaționale este implicarea bibliotecarilor în asigurarea securității datelor perso-

nale în spațiul online.

#Personalul

O bibliotecă este mare și importantă nu numai prin spații și colecții, dar mai ales prin potențialul intelectual, prin bibliotecarii care se angajează zilnic să sprijine nevoile utilizatorilor și ale întregii comunități. Este esențial ca acești oameni să primească un salariu echitabil, să fie bine pregătiți, iar rolul lor să fie apreciat și înțeles. Lucrătorii din biblioteci trebuie să urmeze un set de principii etice clar definite și trebuie să fie plătiți, asigurați și protejați de autoritățile locale. Fără personal bine pregătit o bibliotecă este doar un spațiu cu cărți.

Evident că personalul reprezintă inima bibliotecii și cel mai important factor care poate îmbunătăți performanța bibliotecii. Dar pentru aceasta personalul trebuie să cunoască comunitatea, să fie dedicat instruirii pe tot parcursul vieții și să contribuie la dezvoltarea comunității. Personalul trebuie să cunoască necesitățile și problemele populației din aria de servire. Aceste cunoștințe sunt foarte importante pentru îmbunătățirea activității bibliotecii.

Date precum numărul de personal instruit, timp de rezolvare a unei probleme, număr de programe de instruire disponibile personalului și, cel mai important, satisfacția personalului pot fi utilizate pentru măsurarea motivației personalului, profesionalismului, dedicației și influenței asupra succesului bibliotecii.

Un indicator folosit frecvent de bibliotecă este personal per capita. Cifrele mari sunt bune dacă sunt însoțite de un număr mare de intrări (vizite), împrumuturi, servicii etc.

Concluzii. Există numeroase modalități de măsurare a impactului sau a succesului bibliotecii. Când planifică să analizeze performanțele, să evalueze eficiența, bibliotecile trebuie să analizeze activitatea în întregime, luând în considerare toate elementele care creează o bibliotecă.

Analiza datelor statistice demonstrează o dată în plus necesitatea unei politici de dezvoltare și diversificare a serviciilor bibliotecilor publice.

Această politică trebuie bazată pe un fundament serios și, la moment, nimic nu

poate fi mai important și argumentat decât Agenda ONU 2030 și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă.

Bibliotecile trebuie să dezvolte programe și servicii, în corespundere cu necesitățile populației din aria de servire, care să influențeze realizarea ODD. Orice decizie privind dezvoltarea serviciilor se face în urma consultării populației țintă. Consultările pot scoate în relief impactul posibil. Cea mai bună politică a serviciilor

se face atunci când consultăm oamenii care urmează să folosească aceste servicii și asupra cărora serviciile noi trebuie să aibă impact. Când politica serviciilor este stabilită, utilizatorii trebuie implicați în realizarea politicii. Implicarea utilizatorilor în activitatea bibliotecii și în crearea conținuturilor este foarte importantă.

Comunitățile au încă mare încredere în bibliotecă și această încredere trebuie valorificată și amplificată.

Referințe bibliografice:

1. 6 Library Trends Of 2017 That We Noticed [online]. [Accesat 17.03.2018]. Disponibil: <https://princh.com/6-library-trends-of-2017-that-we-noticed/#.WoaiBHyYNLM>.
2. Elaborarea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”: Grupul de lucru „Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților economice [online]. 15 martie 2018 [Accesat 16.03.2018]. Disponibil: <https://www.privesc.eu/Arhiva/80399/Elaborarea-Strategiei-Nationale-de-Dezvoltare--Moldova-2030---Grupul-de-lucru--Cresterea-veniturilor-din-surse-durabile-si-atenuarea-inegalitatilor-ec>.
3. Legea Republicii Moldova nr. 93, din 26.05.2017, cu privire la statistica oficială [online]. [Accesat 17.03.2018]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/370784/>.
4. Manifestul IFLA pentru statistica de bibliotecă [online]. [Accesat 17.03.2018]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Manifestul_IFLA_Statistica_de_biblioteca.pdf.
5. Standardul ISO 16439. Informare și documentare. Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor.
6. Standardul SM ISO 11620:2016 Informare și documentare. Indicatori de performanță pentru bibliotecă. Chișinău: ISM, 2017. 79 p.
7. Standardul SM ISO 2789:2015 Informare și Documentare. Statistici Internaționale de bibliotecă Chișinău: ISM, 2017. 58 p.

Activitatea metodologică – o nouă abordare în contextul inovării tehnologice

Ecaterina DMITRIC,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Abstract: Activitatea metodologică este un mecanism de funcționare a rețelei de biblioteci prin aplicarea formelor și metodelor de activitate metodologică, care sunt marcate de tehnologiile informaționale. În articol se vorbește despre schimbările din domeniul biblioteconomic orientate pe dezvoltarea rețelei de biblioteci subordonate, precum și despre elementele inovatoare în contextul erei digitale. Problemele abordate pe acest segment vin să mărească perspectivele modernizării și eficientizării activității metodologice la toate nivelurile de responsabilitate.

Cuvinte-cheie: Activitate metodologică, centre biblioteconomice naționale, centre biblioteconomice departamentale, centre biblioteconomice teritoriale, managementul inovațional.

Abstract: The methodological activity is a mechanism of operation of the library network by applying the forms and methods of methodological activity that are marked by the information technologies. The scientific aspect of the article is based on the development of the librarianship and informational science focused on the development of the subordinated library network as well as the innovative elements in the context of the digital age. The issues addressed in this material come to augment the prospects of modernizing and streamlining methodological activity at all levels of responsibility.

Keywords: Methodological activity, national centres of librarianship, departments centres of librarianship, territorial centres of librarianship, innovation management.

Activitatea bibliotecară este marcată de schimbările radicale pe care le-a adus ultima jumătate a secolului trecut în materie de tehnologie și stil de viață. Mecanismul ei de funcționare are la bază mai mulți factori de care depinde eficiența, calitatea serviciilor și adaptarea ei în contextul inovării tehnologice. Activitatea metodologică este un domeniu în care se experimentează și se aplică inovația în vederea sporirii calității activității bibliotecare. Specificul activității metodologice ține de prezența aspectelor multifuncționale atât din punct de vedere teoretic, cât și practic. Acestea

necesită o cercetare prin prisma dirijării și coordonării rețelelor de biblioteci în Republica Moldova. Printre avantajele cercetării inițiate se numără: o orientare mai bună spre activitatea de bibliotecă și servicii de bibliotecă, o capacitate de utilizare mai bună a resurselor, eficiență și inovare tehnologică.

În virtutea cadrului legal existent - Legea cu privire la biblioteci, aprobată la 20 iulie 2017 (6), Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova, aprobat la 13 ianuarie 2016 (11) - Bi-

biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) urmează să-și reorganizeze activitatea ca Centru Metodologic Național în relație cu Bibliotecile din Sistemul Național de Biblioteci (SNB), axată pe principiile de bază ale societății cunoașterii și pe valorile democratice europene.

Activitatea metodologică și de specialitate are ca scop sporirea eficienței și a calității activității bibliotecare și are la bază două verigi importante intermediare între politica statului în domeniu și rețeaua de biblioteci din cadrul SNB, coordonate de către centrele biblioteconomice naționale, departamentale și teritoriale (4). În articolul 19 al Legii cu privire la biblioteci, aprobată de către parlament la 20.07.2017 și care va intra în vigoare la 18 februarie 2019, este stipulat că „centrele biblioteconomice sunt stabilite prin Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul sistemului național de biblioteci, aprobat de către Ministerul Culturii și au următoarele funcții de bază: a) asigură coordonarea metodologică a activității bibliotecilor publice; b) organizează formarea profesională continuă a personalului de specialitate; c) colectează și analizează datele statistice oferite de bibliotecile din rețea (6). Unele centre biblioteconomice pot avea și statut de centru de formare profesională continuă, dacă întrunesc cerințele stipulate în Regulamentul Centrului biblioteconomic, aprobat de către Ministerul Culturii” [11].

Analiza literaturii de specialitate ne permite să constatăm că activitatea metodologică în biblioteci are un caracter științifico-practic, axat pe inovații și bazat pe managementul schimbării. Teoria schimbării este un aspect fundamental în activitatea metodologică, care orientează domeniul biblioteconomic spre schimbarea dominată de tendințele TIC. În amplul proces de dezvoltare și organizare a serviciilor de bibliotecă, activitatea metodologică, parte componentă a gestiunii rețelelor de biblioteci, are sarcina de a-și direcționa activitatea în așa fel încât să mențină permanent un echilibru între stabilitate și dinamism, între modalități clasice și cele moderne de interacțiune, între funcția tradițională și tendințele inovatoare (8, 12).

Punctul de pornire în abordarea managementului schimbării îl constituie „înlocuirea, modificarea, transformarea sau prefacerea în formă și/sau conținut a unui obiect, produs, lucrare, serviciu, activitate sau proces” (4, p. 16).

În opinia specialiștilor, acest aspect este caracteristic activității metodologice prin care se regăsesc și principalele funcții de orientare metodologică: elaborarea metodologiilor activității bibliotecare; acordarea consultativă în asimilarea acestor metodologii; gestionarea metodologică. La elaborarea metodologiilor activității bibliotecare participă centrele biblioteconomice în colaborare cu bibliotecile mai dezvoltate, care au scopul de a studia metodele inovatoare pe care le oferă bibliotecilor la asimilarea, implementarea lor și contribuie la dezvoltarea domeniului biblioteconomic. Acordarea consultativă se efectuează prin mai multe metode de asimilare a metodologiilor teoretico-practice.

Gestionarea metodologică include: monitorizarea, analiza, cercetarea statistică, evaluarea, planificarea, prognozarea anumitor fenomene biblioteconomice care necesită examinarea aspectelor teoretice în activitatea metodologică. Această sarcină asigură funcționalitatea întregului sistem. Urmând scopul în cauză, înțelegem că dirijarea procesului duce la rezultatul dorit, manifestat prin teoria schimbării. De fapt, oricare proces se poate îndrepta spre rezultatul dorit numai sub influența managerială. Activitatea metodologică, cu siguranță, are o astfel de influență. În acest context, în cadrul activității metodologice, influența managerială este prezentă, mai ales că această sferă se interconectează cu aspecte din managementul inovațional și managementul schimbării. Responsabilii de activitatea metodologică nu au o autoritate managerială și chiar dacă este delegată o anumită autoritate de către organele administrative, secția de activitate metodologică este strâns legată numai de valoarea adăugată ce o aduce bibliotecii și domeniului biblioteconomic. Însă, personalul responsabil de activitatea metodologică are dreptul să influențeze metodele implementate, cu scopul de a le promova pe cele mai

eficiente. De aceea, această funcție se poate defini ca funcție de gestionare profesională, dar nu poate avea un caracter obligatoriu, ci directiv.

În literatura de specialitate se concretizează că toate formele și metodele activității metodologice reies din următoarele direcții: 1) Monitoringul metodologic; 2) Oficii de consultanță; 3) Activitatea inovațională; 4) Activitatea de cercetare; 5) Formarea profesională continuă. Formele și metodele aplicate sunt foarte variate în dependență de biblioteca care le implementează (2, 5, 9).

Integrarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și a bibliotecilor din Sistemul Național de Biblioteci, corelate într-un câmp unitar de interacțiune managerială și de impact strategic, este unul din obiectivele BNRM. În contextul dat, a fost necesar de a evalua nivelul de coordonare a rețelei de biblioteci specificate după tipurile de centre biblioteconomice: departamentale și teritoriale. Acest aspect va permite Centrului Biblioteconomic Național (BNRM) să scoată în evidență concluzii și constatări care vor contribui la elaborarea unor măsuri de îmbunătățire a activității metodologice în cadrul Sistemului Național de Biblioteci.

După mai multe reorganizări, BNRM are o structură determinată ca centru biblioteconomic național, care cuprinde activitățile metodologice de bază. Pentru a se încadra în cadrul legal existent, BNRM urmărește un interes sporit față de activitatea metodologică coordonată atât de către centrele biblioteconomice departamentale, cât și de centrele biblioteconomice teritoriale. BNRM este preocupată de extinderea coordonării cu centrele biblioteconomice departamentale, fapt ce a fost ignorat în ultimii ani, mai mult axându-se pe coordonarea cu centrele biblioteconomice teritoriale. Din acest motiv, Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării a abordat problema funcționării rețelei de biblioteci publice teritoriale coordonate de către centrele biblioteconomice teritoriale. Această preocupare a apărut în urma aprobării *Strategiei de consolidare și modernizare a rețelei bibliotecilor publice teritoriale 2017-2020*. Ca urmare, a fost inițiat

studiul *Evaluarea nivelului de coordonare a rețelei de biblioteci din cadrul centrelor biblioteconomice teritoriale*, care a fost realizat în luna martie 2017 de către Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării.

Cel de-al doilea studiu, *Evaluarea nivelului de coordonare a rețelei de biblioteci din cadrul centrelor biblioteconomice departamentale*, are rolul de a cunoaște și a aborda problemele privind activitatea metodologică pe întreg Sistemul Național de Biblioteci. Studiul menționat a fost realizat în aprilie 2018.

Scopul studiilor menționate: fortificarea relațiilor BNRM cu centrele biblioteconomice departamentale și centrele biblioteconomice teritoriale, precum și reșezarea activității metodologice în conformitate cu noul cadru legal, strategic și de reglementare.

Drept obiective ale studiilor menționăm:

- evaluarea activității metodologice în cadrul centrelor biblioteconomice departamentale și centrelor biblioteconomice teritoriale la etapa actuală
- identificarea problemelor cu care se confruntă centrele biblioteconomice departamentale și centrele biblioteconomice teritoriale în realizarea funcțiilor de activitate metodologică
- modernizarea activității metodologice în cadrul Sistemului Național de Biblioteci;
- crearea bazei de date a persoanelor responsabile de activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci.

Cercetarea a avut la bază două sondaje de opinie. Primul a fost destinat celor 11 centre biblioteconomice departamentale, stipulate în conformitate cu prevederile Regulamentului privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova. Pentru cel de-al doilea sondaj, vizând centrele biblioteconomice teritoriale (32 raioane, 2 municipii și UTAG), a fost utilizat ca instrument de colectare a informațiilor chestionarul administrat online.

Chestionarul pentru centrele biblioteconomice departamentale a inclus 20 de întrebări în formă închisă, deschisă și

mixtă. Deoarece scopul studiilor este similar, 17 întrebări au fost repetate în ambele chestionare. Însă, pentru centrele biblioteconomice departamentale au fost incluse suplimentar 3 întrebări generale în formă deschisă, care s-au bazat pe aspecte ce țin de perspectivele și reorganizarea activității metodologice. Aspectele menționate au adus valoare cercetării și au fost necesare din perspectiva studierii activității metodologice în contextul inovării tehnologice.

Rezolvarea problemelor abordate de către centrele biblioteconomice departamentale și teritoriale în activitatea metodologică implică resurse financiare de care bibliotecile nu dispun. În acest sens, resursele umane reprezintă factorul esențial în menținerea și dezvoltarea activității metodologice prin prisma formării continue, prin dezvoltarea abilităților și autoinstruirii.

Aspectul inovațional reflectat în activitatea metodologică este un proces care reunește practici avansate în domeniu gestionate de profesioniști. Prin urmare, acesta este un proces strategic, pe termen lung, ce vizează dezvoltarea unei culturi inovaționale a întregii echipe.

Rezultatele cercetării contribuie la consolidarea Sistemului Național de Biblioteci prin asigurarea metodologică, care reprezintă o formă de corelare, de cooperare, și fortificare a rolului bibliotecilor în societate.

Pe parcursul ultimelor două decenii, activitatea metodologică în bibliotecile Republicii Moldova a fost reorganizată și, în mare măsură, schimbarea s-a produs. Cea mai mare realizare din ultimii ani este aprobarea Legii cu privire la biblioteci și a Regulamentului privind activitatea metodologică din cadrul SNB al Republicii Moldova. Aceste documente reglementează activitatea metodologică și stipulează clar responsabilitățile și funcțiile activității metodologice. Totuși, reducerea unităților de bibliotecar responsabil pentru activitatea metodologică din unele centre biblioteconomice, atât departamentale, cât și teritoriale, precum și faptul că fondatorii nu conștientizează importanța activității metodologice, subminează dezvoltarea SNB.

Studiind tema respectivă, s-a observat

că modernizarea activității metodologice constă în abordarea mai multor tendințe în corelație cu necesitățile societății de azi. Activitatea metodologică contribuie la dezvoltarea rețelei de biblioteci prin:

- dezvoltarea parteneriatelor la nivel de rețea
- activități de advocacy
- promovarea bibliotecilor din rețea
- comunicarea instituțională în rețea
- implementarea inovațiilor
- dezvoltarea leadership-ului.

În vederea modernizării și eficientizării activității metodologice considerăm utile o serie de recomandări, destinate Centrului Biblioteconomic Național (BNRM), centrelor biblioteconomice departamentale și centrelor biblioteconomice teritoriale.

Recomandări pentru BNRM:

- gestionarea profesională eficientă și unitară cu centrele biblioteconomice departamentale și centrele biblioteconomice teritoriale
 - extinderea Sistemului Online de Raportare 6C pentru tot SNB
 - dezvoltarea platformei informaționale integrate a bibliotecilor din SNB
 - crearea unui laborator național al inovațiilor
 - elaborarea instrucțiunilor privind procesele tehnologice de bibliotecă
 - extinderea colaborării la nivel național în vederea elaborării publicațiilor metodologice
 - organizarea trainingurilor privind activitatea metodologică pentru centrele biblioteconomice departamentale.

Recomandări pentru centrele biblioteconomice departamentale:

- activități de advocacy privind activitatea metodologică în centrele biblioteconomice departamentale în care nu există serviciu metodologic
 - planificarea ședințelor metodologice în programele de activitate ale centrelor, elaborarea planului calendaristic
 - comunicarea eficientă cu fondatorii bibliotecilor din rețeaua concretă
 - elaborarea cadrului legislativ pentru activitatea metodologică.

Recomandări pentru centrele biblioteconomice teritoriale:

- instituirea serviciului Cercetare și dezvoltare în biblioteconomie în structura bibliotecilor – centre biblioteconomice, în care nu există. Modernizarea și unificarea serviciului Asistență de specialitate cu serviciul Cercetare și dezvoltare în biblioteconomie
- promovarea și implementarea Regulamentului privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Bibliotecă din Republica Moldova;
- consolidarea relațiilor cu APL (comunicarea eficientă cu specialistul de la Secția/Direcția de cultură – bibliotecarul responsabil de activitatea metodologică)
- elaborarea cadrului legislativ pentru activitatea metodologică în bibliotecile publice teritoriale
- organizarea ședințelor metodologice într-un mod regulat, orientarea spre utilizarea tehnologiilor informaționale (conferințe Skype, grupuri profesionale pe Facebook);
- elaborarea planului calendaristic trimestrial în vederea organizării ședințelor metodologice
- includerea în planurile calendaristice a ședințelor metodologice, acțiunilor ce prevăd prioritățile naționale, activitățile naționale (Festivalul Național al Cărții și Lecturii etc.)
- colaborarea serviciului Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie teritorial cu centrele de excelență regionale / centrele de formare din raionul respectiv
- diseminarea experiențelor și a bu-

nelor practici

- formarea profesională continuă (participări la cursuri de formare, reuniuni, ateliere profesionale, autoinstruire) a bibliotecarilor responsabili de activitatea metodologică

- solicitarea la necesitate (deplasări în teritoriu, consultații) a specialiștilor de la BNRM, BNC „Ion Creangă”.

Activitatea metodologică este un proces marcat de tehnologii. Bibliologul român Ion Stoica afirmă în una dintre lucrările sale: „Toate dimensiunile existenței sunt marcate tehnologic, fie vizibil, fie tangibil, fie mai puțin evident, în plan secund, dar la fel de important pentru conținutul și calitatea proceselor” (13, p. 61). Valoarea calității proceselor de bibliotecă și a domeniului în general depinde în mare măsură de modernizarea activității metodologice ca aspect de gestiune profesională.

Noua abordare a activității metodologice este privită din perspectiva a două dimensiuni: prima axată pe oameni, resurse, și a doua axată pe tehnologii combinate cu domeniul biblioteconomic. Necesitatea schimbării crește odată cu schimbările petrecute în lume, iar necesitățile utilizatorilor se schimbă corespunzător. Angajații trebuie să se schimbe, dezvoltându-și noi aptitudini și dorința de a se adapta. Tehnologiile oferă posibilitatea de a inova domeniul biblioteconomic prin diverse modalități care dezvoltă creativitatea bibliotecarilor și care contribuie la satisfacerea necesităților utilizatorilor.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECONOMIA Moldovei. Cadru de reglementare / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău, 1993. 217 p.
2. CORGHENCI, Ludmila. Asistența metodologică în trei niveluri de responsabilitate [online] [Citat pe 23.11.2017]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/cdbclub/corghenci-conferinta-nationala-a-managerilro-de-biblioteci-2-dec-2015>
3. CORGHENCI, Ludmila. Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării: carieră plus In: *Magazin bibliologic* [online]. 2017, nr. 3-4, p. 14. ISSN: 1857-1476 [Citat pe 02.04.2018]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Magazin-bibliologic2017-3-4.pdf>
4. COTELNIC, A. Inovația ca formă specială de schimbare în organizații. In: *Conferința științifică internațională: Strategii și politici de management în economia contemporană: 30-31 martie 2012. Chișinău, 2012, pp. 82-86. ISBN: 978-9975-75-596-2*

5. ENACHE, Ionel. Sistemul metodologic. In: Enache, Ionel. Managementul bibliotecilor. București: Editura Universității din București, 2012, pp. 157-162. ISBN: 978-606-16-0178-3
6. KULIKOVSKI, Lidia. Inovația în management – responsabilitatea managerilor. Provocări, gânduri și îndemnuri [online] [Citat pe 25.01.2018]. Disponibil: <http://bibliopolis.hasdeu.md/index.php?bpa=1891>.
7. LEGEA cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017 [online] [Citat pe 25.01.2018]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Lege-cu-privire-la-biblioteci.pdf>.
8. OSOIANU, Vera. Activitatea de cercetare și dezvoltare în câmpul biblioteconomic. In: Biblioteca. 2014, nr. 12, pp. 357-363. ISSN 1220-3386.
9. OSOIANU, Vera. Asigurarea metodologică și de specialitate a activității bibliotecilor publice: imbold pentru schimbare. In: Magazin bibliologic. 2013, nr. 1/4, pp. 177-179. ISSN 1857-1476.
10. OSOIANU, Vera. Sistemul Național de Biblioteci al Republicii Moldova. In: Magazin bibliologic. 2007, nr. 2, pp. 83-94. ISSN 1857-1476.
11. Profilul de activitate metodologică [online] [Citat 20.11.2017]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Profilul-de-activitate-metodologica.pdf>.
12. REGULAMENT privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova, aprobat 13.01.2016 de către Ministerul Culturii al Republicii Moldova [online] [Citat pe 20.11.2017]. Disponibil: http://cbn.mc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/Regulament_activitatea_metodologica_SNB_aprobat_MC.pdf.
13. STOICA, Ion. Sensul schimbării în Universul Infodocumentar. Constanța: Ex Ponto, 2009, 223 p. ISBN: 978-973-644-862-1.
14. АКИЛИНА, М. И. Научно-методическая деятельность в библиотечной сфере: современные тенденции. In: Библиотековедение. 2016, nr. 2, pp. 136-144. ISSN: 0869-608X.
15. Методическая деятельность в библиотеках [online] [Citat pe 20.11.2017]. Disponibil: https://studopedia.su/10_23505_metodicheskaya-deyatelnost-v-bibliotekah.html.

Metode de conservare și restaurare aplicate în Biblioteca Științifică Medicală USMF „Nicolae Testemițanu”

**Liubovi KARNAEVA,
Nona ȘOROC,
Biblioteca Științifică Medicală
USMF „Nicolae Testemițanu”**

Abstract: În cadrul Bibliotecii Științifice Medicale (BȘM) USMF „Nicolae Testemițanu” se elaborează și se aplică programe de conservare în vederea prevenirii și stopării degradării publicațiilor. Aplicarea metodelor de conservare și restaurare a documentelor necesită atât cunoștințe, abilități, cât și materiale și echipamente relevante. Angajații BȘM au fost instruiți în cadrul stagierii de conservator-restauratori, au participat la diverse ateliere, seminare, mese rotunde etc.

În scopul salvării Colecției Koch – cea mai considerabilă valoare bibliofilă care se păstrează în fondul Bibliotecii Științifice Medicale USMF „Nicolae Testemițanu”, au fost efectuate lucrări profesionale de restaurare a unui lot de 168 de publicații (cu deteriorare avansată) în atelierul „Depping Buchbinderei” din orașele München și Münster.

Cuvinte-cheie: prezervarea documentelor, măsuri preventive, conservare curativă, procese de restaurare, salvarea Colecției Koch.

Abstract: Within the Medical Scientific Library of the USMF „Nicolae Testemițanu”, conservation programs are developed and implemented in order to prevent and stop the degradation of publications. Applying methods of preserving and restoring documents requires both knowledge, skills, and relevant materials and equipment. The BSM employees were trained during the internship of conservator-restorers, participated in various workshops, seminars, round tables, etc.

For the purpose of safeguarding the Koch Collection – the most significant bibliophile value kept in the fund of the Scientific Medical Library of USMF „Nicolae Testemițanu”, professional works were carried out to restore a lot of 168 publications (with advanced deterioration) in the „Depping Buchbinderei” workshop the cities of Munich and Münster.

Keywords: preservation of documents, preventive measures, curative conservation, restoration processes, safeguarding the Koch Collection.

În scopul realizării funcției patrimoniale și prezervării colecțiilor de documente, păstrate în fondul Bibliotecii Științifice Medicale (BȘM) USMF „Nicolae Testemițanu”, se elaborează și se aplică programe de conservare în vederea prevenirii și stopării degradării cărților și restaurării exemplarelor cu deteriorări majore.

În vederea realizării programelor menționate mai sus, în perioada 2012-2018, angajații BȘM au fost instruiți în cadrul Centrului Tehnic de Conservare și Restaurare a Bibliotecii Naționale din Republica Moldova, au participat la ateliere, seminare, mese rotunde etc., unde au însușit metode de conservare și aplicare a tehnologiilor de

restaurare a publicațiilor. Datorită instruirilor, organizate în conformitate cu politicile de preservare prevăzute de Programul Național „Memoria Moldovei, în activitatea BȘM au fost implementate procese destinate să întârzie degradarea documentelor: dezinfectia și dezinsecția, curățirea și desprăfuirea individuală a cărților, plasarea publicațiilor în boxe speciale pentru păstrare etc. Implementările, în mare parte se datorează suportului Bibliotecii Naționale din Republica Moldova.

Aplicarea unor programe de conservare în colecțiile de carte veche sunt necesare, ele fiind singurele mijloace eficiente în vederea prevenirii degradării masive a cărților vechi. În această direcție, este nevoie de o atenție sporită privind, cel puțin, stoparea proceselor de degradare [1].

Deoarece cea mai optimală metodă de conservare este profilaxia, o atenție deosebită se acordă controlului asupra respectării condițiilor optime de păstrare în depozitele BȘM: temperaturii, umidității, iluminării, regimului sanitar și igienic etc. În acest scop, a fost elaborată „Instrucțiunea cu privire la condițiile tehnice de păstrare a documentelor din fondul Bibliotecii Științifice Medicale USMF „Nicolae Testemițanu”.

Obiectivele:

- eliminarea factorilor distructivi care acționează nefavorabil asupra colecțiilor;
- remedierea deteriorărilor apărute;
- însănătoșirea colecțiilor;
- reducerea uzabilității documentelor și menținerea durabilității lor;
- păstrarea documentelor în forma lor originală.

Instrucțiunile conțin recomandări cu privire la:

1. Controlul mediului
2. Regimul de iluminare
3. Regimul sanitar și igienic
4. Securitatea colecțiilor
5. Depozitarea documentelor și circulația în spațiile de prelucrare
6. Conservarea și restaurarea

Praful este un agent de degradare a colecțiilor patrimoniale, care se manifestă prin murdărirea și uzarea suprafețelor. Compoziția sa poate fi de natură diversă: viruși, fum, bacterii, spori de ciuperci, ce-

nușă, pulbere industrială etc. [2] Combinat cu condițiile improprie de microclimat din depozite, el poate crea condițiile pentru atacuri chimice și biologice asupra suportului de hârtie.

În literatura de specialitate se disting două tipuri de intervenții de conservare:

1) Preventivă – întreținerea curentă a fondului;

2) Curativă – în caz de calamități și, în special, a apariției mucegaiului [3].

În scopul asigurării mai eficiente a protecției cărților față de acțiunea prafului, în a. 2017, au fost procurate aspiratoare adecvate pentru depozitele de carte a BȘM (6 aspiratoare de mână GORENJE MVC148FW 100W și 1 aspirator VITEK VT8115 1800W / 350W, pe care îl folosim la desprăfuirea individuală a publicației).

Desprăfuirea, la noi, e o operațiune în care se utilizează aspiratorul de mână, mic, cu baterii, și se aspiră mai întâi cărțile, cutiile de protecție. Apoi, cu o cârpă umezită, se șterg polițele.

Pentru eficacitate, desprăfuirea se asociază cu alte măsuri preventive, precum controlul microclimatului sau circulația aerului, pentru a evita intervențiile curative asupra documentelor deja afectate și fragile, care sunt dificile și costisitoare (dezinfectie, dezinsecție, curățare profundă).

În proces de desfășurare este procurarea unor Higrometre Psihrometrice de tip VIT-2 (de la firma „Ecochimie”, specializată în vânzarea tehnicii medicale, aparatelor de control și măsură etc.), care sunt utilizate pentru a măsura umiditatea relativă a aerului și a temperaturii în depozite. Higrometrul funcționează în baza termometrului cu lichid (termometru dublu). Pe baza din plastic sunt fixate două termometre, scară de temperatură, masă psihometrică și alimentator de sticlă. De asemenea, am solicitat achiziționarea unei Lampe de cuarț – ultraviolet, care este necesară pentru dezinfectia periodică a încăperilor sau iradierea locală a zonelor afectate de agenți patogeni.

În cadrul Secției Colecții Speciale a BȘM USMF „Nicolae Testemițanu” se efectuează și intervenții de conservare curativă – tratamente de dezinfectie a exemplarelor cu infecții de natură microbiană (ciupercă).

Prezența bacteriilor se manifestă prin pete izolate, de diferite culori și intensitate mică la început, dar care capătă odată cu instalarea atacului, dimensiuni mai mari și nuanțe intense: roșii, brune, negre etc., în funcție de specie.

Fungii, mucegaiurile sunt agenți biologici întâlniți foarte frecvent în arhive și biblioteci și sunt cel mai dificil de înlăturat. Sunt cunoscute peste 200 de tipuri de fungi, care pot ataca documentele. Primele etape ale conservării curative constau în identificarea și eliminarea cauzelor care au dus la declanșarea atacului biologic. Apoi este necesară izolarea imediată, uscarea și aplicarea tratamentelor de dezinfectie [1].

Nu se recomandă ștergerea paginilor cu cârpa deoarece sporii vor pătrunde mai adânc în structura hârtiei. Petele de mucegai sunt prelucrate cu soluție de Formidron de 2-3% cu ajutorul unui tampon de vată sau tifon, acesta fiind schimbat cu regularitate. După înlăturarea nemijlocită a fungilor, se dezinfectează documentul în întregime, plasându-l într-un spațiu închis împreună cu tampoanele îmbibate cu Formidron pentru 3 zile (de ex. în pungă de polietilenă). Cărțile „tratate” sunt apoi uscate și aerisite la temperatura camerei. Ulterior, sunt eliminate de pe pagini toate rămășițele de impurități. Cărțile care au fost prelucrate sunt luate la evidență iar starea lor – supravegheată (periodic este necesară verificarea exemplarelor).

Majoritatea substanțelor utilizate în dezinfectie sunt toxice, iată de ce sunt recomandate măsuri de protecție pentru restaurator. Cu formalina se lucrează în mănuși, iar toate operațiunile se efectuează cu mască [1].

Dezvoltarea proceselor de restaurare a publicațiilor din fondul BȘM, procurarea materialelor și echipamentului necesar

În cazul în care cartea a fost totuși deteriorată, efectuăm unele intervenții de restaurare, care se rezumă la strictul necesar, trebuind să servească în primul rând la redarea stării de sănătate și a funcționalității cărții, păstrând nealterate toate elementele originale, nemodificând și neintervenind cu nimic în structura acestora.

Restaurarea trebuie să stopeze procesele

de degradare și să redea obiectului semnificația de odinioară, păstrând nemodificat originalul. În restaurarea cărților vechi, dacă acest lucru este posibil, se efectuează intervenții mici, fără descoaserea volumului. În cazul volumelor care și-au pierdut complet toate elementele constitutive ale legăturii, restaurarea corpului de carte și a legăturii se face, ținând cont de particularitățile istorice și geografice în care acestea au fost realizate, folosind analogiile oferite de bibliografia de specialitate.

Pornind de la aceste lucruri, în restaurarea unor cărți, trebuie de avut în vedere mediul în care acestea au fost depozitate, degradările majore pe care le au, atât în ceea ce privește suportul de text, cât și legătura. Neapărat pornim de la ideea că fiecare carte veche este un caz de sine stătător, care are problemele sale specifice. Numai după o analiză temeinică a fiecărui element în parte, corelată cu starea de conservare, cu natura, evoluția și dimensiunea degradărilor lor, restauratorul decide care metodă o va propune pentru a fi aplicată. Orice restaurator dorește ca intervenția directă asupra unei cărți să presupună operații minime, care să permită păstrarea întregului, așa cum a fost el realizat.

Pentru a putea aplica metode corecte de restaurare, este necesar ca tendințele de cercetare să se extindă și asupra studiului materialelor, tehnicilor și ornamentelor folosite de vechii legători de carte. Elementele de legătură trebuiesc neapărat păstrate, în cele mai mici detalii. Toate acestea ne pot furniza informații despre răspândirea meșteșugului legatului cărților, atelierele existente pe lângă mănăstiri, tipografii sau despre legătorii individuali [4].

Procesele și metodele de conservare și restaurare a documentelor necesită cunoștințe moderne care se completează, se extind cu scopul de a perfecționa această artă, iar efectuarea lucrărilor – implementarea materialelor și echipamentului corespunzător.

Pe parcursul anilor 2016-2018, datorită administrației USMF „Nicolae Testemițanu” și a BȘM, au fost achiziționate unele echipamente, materiale și instrumente de lucru, astfel în cadrul secției Colecției Spe-

ciala a BȘM a fost creat un mic atelier de restaurare și se efectuează unele procese de legătură manuală și restaurare: întărirea copertelor, cotoarelor uzate; consolidarea paginilor deteriorate și dublarea lor cu hârtie japoneză; realizarea legăturii etc.

În a. 2017 a fost confecționat la comandă un pres pentru legarea cărților. De asemenea, a fost procurat și un pres metalic. Comenzile au fost efectuate la Biroul Specializat de construcții a tractoarelor „Bicotra SA”. Cu ajutorul acestor echipamente speciale se presează copertele, paginile și blocul cărților la diferite etape ale lucrărilor de restaurare.

Încă o achiziție importantă a fost – procurarea hârtiei japoneze. Procesul de comandă și achiziționare a fost destul de dificil, deoarece în Republica Moldova acest

tip de hârtie lipsește din vânzare, iar costul ei de la furnizorii de materiale profesionale din Germania – firma „Dytec” – este destul de mare.

Intervenții de restaurare efectuate în cadrul secției Colecții Speciale, BȘM.

Lucrările de restaurare din cadrul secției Colecții Speciale sunt efectuate conform normelor internaționale, cu păstrarea originalului în mod obligatoriu și sunt coordonate cu Centrul Tehnic de Conservare și Restaurare a BNRM, iar exemplarele restaurate sunt evaluate de șefa Centrului – dna Valentina Granaci. La necesitate, unele intervenții sunt efectuate în incinta Centrului, deoarece însușirea tehnicilor de restaurare necesită instruire continuă și utilizarea utilajului performant.

Tehnici de restaurare aplicate colecțiilor speciale Publicație restaurată în colaborare cu BNRM (a. 2017)

1. Freud. S. *Gesammelte Schriften*. Bd. VIII. – Leipzig, 1924. – 567 p. (Colecția Koch).

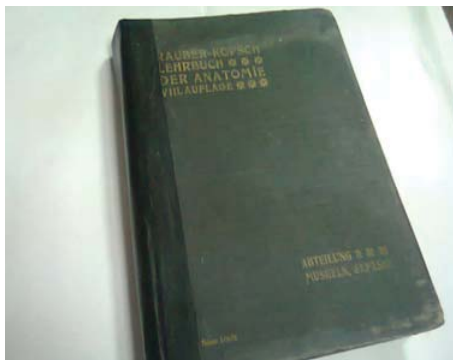
Starea de conservare a volumului înainte de restaurare: Coperta și cotorul – cu grad avansat de deteriorare în urma atacului biologic activ (infecțării cu mușegai). Învelitoarea copertei parțial lipsește. Cotorul desprins de bloc;

Procese de restaurare efectuate: A fost aplicată dezinsecția cu soluție de Formidron. Învelitoarea copertei a fost înlocuită cu material asemănător originalului. Restabilirea legăturii exemplarului. Întărirea cotorului.

Publicații restaurate în cadrul secției Colecții Speciale a BȘM USMF „Nicolae Testemițanu” (aa. 2017-2018).

2. Rauber's Lehrbuch der Anatomie des Menschen. – Leipzig, 1909. – 485 p. (Colecția „B.Perlin-V.Covaliu”)

Starea de conservare a volumului înainte de restaurare: Publicația a fost donată cu deteriorări. Coperta ruptă de bloc. Cotorul lipsește. Paginile desprinse, descusute;

Intervenții de restaurare efectuate: Paginile rupte au fost restabilite. Reconstituirea caietelor. Blocul cărții – întărit cu clei și tifon. Cotorul înlocuit cu material din bonvenil. Legarea exemplarului.

3. Testut, L. Traite d'anatomie humaine. – Paris, 1896. (Colecția „B.Perlin-V.Covaliu”)

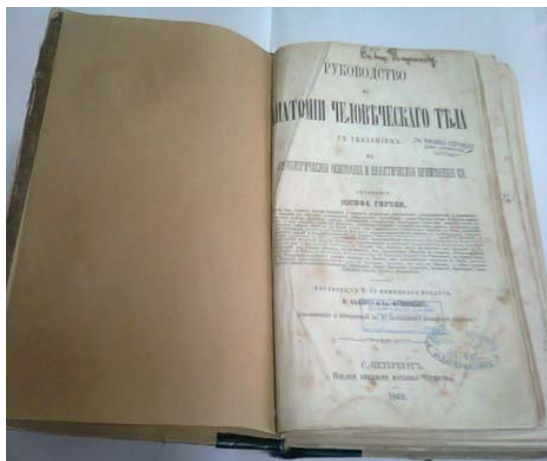

Starea de conservare a volumului înainte de restaurare: Coperta și cotorul – desprinse de bloc. Cotorul – deteriorat, parțial lipsește;

Intervenții de restaurare efectuate: Restaurarea cotorului (dublarea din interior cu bonvenil), înlocuirea forzațelor și legarea exemplarului.

4. Гиртль, И. Руководство к анатомии человеческого тела. – С. Петербург, 1869. (Colecția „B.Perlin-V.Covaliu”)

Starea de conservare a volumului înainte de restaurare: Coperta desprinsă de blocul cărții, cotorul lipsește. Învelitoarea copertei deteriorată. Pagina de titlu fragilă, cu deteriorări;

Intervenții de restaurare efectuate: Pagina de titlu a fost dublată cu hârtie japoneză. Înlocuirea forșajelor. Învelitoarea copertei – întărită. Legarea exemplarului cu înlocuirea cotorului lipsă cu bonvenil.

Deciziile privind intervențiile de restaurare a cărților au fost luate în dependență de fiecare caz în parte. Unele au fost restaurate fără descoaserea volumului, prin intervenții mici asupra cotorului, copertelor, paginilor etc., prin consolidarea acestora. Altele însă au necesitat intervenții de o amploare mai mare.

În ideea unei responsabilități sporite din partea restauratorilor, care în ultima instanță au datoria salvării lor, trebuie accentuat rolul cărții vechi și menirea noastră de a o păstra [5].

Toate intervențiile efectuate sunt înregistrate în Pașaportul documentului, care înglobează criteriile: descrierea bibliografică, starea de conservare, însemnările deosebite, integritatea documentului, starea publicației după restaurare etc.

Salvgardarea Colecției Koch

În scopul salvgardării Colecției Koch – cea mai considerabilă valoare bibliofilă care se păstrează în fondul Bibliotecii Științifice Medicale USMF „Nicolae Testemițanu” – a fost inițiat un Proiect, de către administrația IP USMF „Nicolae Testemițanu” și Ministerul Federal al Sănătății din Germania,

în cadrul relațiilor de colaborare cu instituții din domeniul ocrotirii sănătății din Germania.

În a. 2011, USMF „Nicolae Testemițanu”, a găzduit o delegație, iar șeful acesteia, dnul Peter Pompe, a rămas impresionat de Colecția de carte veche și rară Koch, care se păstrează în fondul Bibliotecii Științifice Medicale și a aparținut medicului, savantului, bibliofilului german – Richard Koch (1882-1949).

La inițiativa domniei sale, a început o colaborare în scopul salvgardării Colecției Koch. În a. 2012, la BȘM s-a aflat în vizită de lucru specialistul german în manuscrise și cărți rare de la Biblioteca Universității din München – Dr. Sven Kuttner. Scopul vizitei sale la Chișinău a fost de a evalua Colecția Koch și de a veni cu recomandări în vederea conservării acesteia. Specialistul german a examinat întreaga colecție și a selectat 168 de publicații care necesitau restaurare, cu deteriorări de la moderate până la severe. Totodată, dumnealui a recomandat aplicarea imediată a ambalajului de protecție pentru 400 de publicații cu fragilitate sporită.

Dr. Kuttner a întocmit un raport de evaluare a Colecției Koch care conținea propuneri și recomandări în scopul asigurării păstrării ulterioare a colecției. În conformitate cu acest raport, la Berlin, au fost luate deciziile finale cu privire la aspectul financiar. Ca urmare, Fundația Reemtsma din Hamburg a acordat un suport financiar considerabil pentru efectuarea lucrărilor de restaurare a publicațiilor, acordarea boxelor speciale pentru păstrarea cărților vechi și rare din Colecția Koch, a unei mese de măsurare a parametrilor cărților etc.

În perioada aa. 2012-2014, în cadrul relațiilor de parteneriat cu Ministerul Federal al Sănătății din Germania în baza unui acord, care a reglementat circumstanțele restaurării cărților în afara țării, lotul de 168 de publicații vechi și rare din Colecția Koch a fost exportat temporar la Biblioteca Universității din München, Republica Federală Germania. Lista cărților a fost coordonată și aprobată de Ministerul Culturii al Republicii Moldova. Ulterior, au fost efectuate lucrări profesionale de restaurare

în atelierul „Depping Buchbinderei” din orașele München și Münster, cu utilizarea celor mai moderne tehnologii.

Printre exemplarele restaurate se numără publicații cu o valoare bibliofilă deosebită, editate în sec. XVI-XVIII: *Filozofia ocultă* de Agrippae H. (Henrici Cornelii *De occulta philosophia*. – Koln, 1533); *Canonul* de Ibn Sina (Avicennae. *Principis, et philosophi sapientissimi*. – Venetiis, 1564); *Despre substanțele purgative sau canonul universal* de Mesuae I. (Mesuae, Ioannus. *Medici clarissimi opera de medicamentorum purgantium delectu, castigatione, et usu, libri duo*. – Venetiis, 1581); *Comentarii la cărțile lui Hippocrate despre epidemii* de Vallesius F. (Vallesii, Francisci. *Covarrubiani Philippi II Hispaniarum Regis Archiatri...* . – Neapolitanum, 1621); *Operă despre medicina teoretico-practică* de Langii C. (Langii, Christiani Johannis. *Opera omnia medica theoretico-practica...* . – Lipsiae, 1704); *Sintagma anatomică* de Veslingii I. (Veslingii Iohannis. *Syntagma anatomicum*. – Patavii, 1647); *Nucleul întregii medicini în cinci părți* de Ernstingium A. (Ernstin-

gium, Arthurum Conradum. *Nucleus totius medicinae quinque partitus*. – Helmstadt, 1741); *Istoria poporului evreu* de Flavius J. (*Vervolg op Flavius Josephus of Algemene Historie der Joodische Naatsie, Behelzende Ene Uitvoerige Beschryving*. T. 1-2. – Te Amsterdam, 1727) etc.

În cadrul proiectului de cooperare moldo-german, în a. 2013 a fost primită o donație din 403 boxe speciale destinate pentru păstrarea cărților vechi și rare din Colecția Koch.

La etapa actuală, USMF „Nicolae Testemițanu” construiește un Centru Sociocultural modern, cu muzeu digital, bibliotecă și săli polivalente. Este important de menționat, că în blocul nou sunt prevăzute spații special amenajate pentru Secția Colecții Speciale care dispun de un sistem de ventilație pentru menținerea temperaturii constante, iar în depozitul în care vor fi păstrate cărțile rare nu va pătrunde lumina solară.

Toate activitățile în ansamblu vor contribui la abordarea sistemică a prezervării colecțiilor Bibliotecii Științifice Medicale USMF „Nicolae Testemițanu”.

Referințe bibliografice:

1. ARDELEAN, Elena. Tratamente clasice și neconvenționale de dezinfectie-dezinsecție, aplicate cărților vechi. Disponibil: <http://www.paphercon.ro/old/UAIC%20Tratamente%20neconv%20dezinfectie-dezinsecție%20securizat.pdf>. [Accesat: 6 iunie 2018].

2. STĂNESCU, Mircea. Desprăfuirea: o cenușăreasă a arhivisticii românești? Disponibil: <http://mircea-stanescu.blogspot.md/2015/09/desprafuirea-o-cenusareasa-arhivisticii.html>. [Accesat: 6 iunie 2018].

Pentru definirea tehnică a particulelor de praf, a se vedea Brigitte Leclerc, «Quelques notions de base sur les caractéristiques des particules solides », in *Actualités de la conservation* n° 5, BnF, octobrie 1997, p. 1; *Cours PIAF*, Module 8, Section 3. Disponibil: <http://www.piaf-archives.org/espace-formation/mod/resource/view.php?id=51>.

3. NORME tehnice privind desfășurarea activităților în Arhivele Naționale, 74. Disponibil: <http://mircea-stanescu.blogspot.md/2015/09/desprafuirea-o-cenusareasa-arhivisticii.html>. [Accesat: 6 iunie 2018].

4. ȘTIRBAN, Sofia. Aspecte privind minima intervenție în restaurarea de carte veche românească. Disponibil: http://diam.uab.ro/istorie.uab.ro/publicatii/colectia_bcsc/bcsc_5/21_stirban.pdf. [Accesat: 6 iunie 2018].

5. ȘTIRBAN, Alexandru. Restaurarea de carte veche – între principiul minime intervenții și restaurări de mare amploare. In: *Revista muzeelor*. 2015, nr. 3/4, pp. 45-51. ISSN 1220-1723.

Prezervarea și promovarea valorilor bibliofile în Biblioteca Științifică USARB

Elena CRISTIAN,
Biblioteca Științifică a
Universității de Stat „Alec
Russo” din Bălți

Abstract: *Constituirea fondului de Carte Rară din Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, a început odată cu fondarea Institutului Învățătoresc și a Bibliotecii Științifice (a.1945) și continuă până în prezent, în scopul păstrării, conservării și punerii în valoare a documentelor de o deosebită valoare culturală. Promovarea acestor documente are loc pe mai multe căi, inclusiv bibliografierea cărților rare, a cărților cu autografe și dedicații, ex-libris în lucrări bibliografice, comunicări în cadrul întrunirilor profesionale naționale și internaționale, articole în presă, expoziții tematice on-line, plasarea acestor lucrări în Repozitoriul Instituțional ORA USARB, pe Platforme și biblioteci deschise: Calameo, ISSUU, Scribd, Slideshare, prezentări în fața studenților etc.*

Cuvinte-cheie: *valori bibliofile, BȘ USARB, ORA USARB, Colecția de Documente Rare, prezervare, promovare, valorificare, digitizare.*

Abstract: *Alec Russo State University's Rare Books Collection was established in 1945 at the same time, when were founded the Educational Institute and its Scientific Library, in order to preserve documents of a great cultural value. The promotion of rare documents may be performed in different ways, including the bibliography of rare books, books with autographs, dedications and exlibris, communications in national and international professional meetings, articles, on-line exhibitions, indexing these works in Institutional Repository ORA USARB, Open Platforms and Libraries: Calameo, ISSUU, Scribd, Slideshare, wich may be presented to students.*

Keywords: *bibliophile values, rare documents, bibliography of rare books, preservation, promotion, valorisation, digitization.*

În cărți trăiesc gândurile timpurilor trecute, se aud clar și limpede vocile oamenilor ale căror oseminte s-au spulberat ca un vis. Tot ceea ce a creat omenirea, tot ce a realizat, totul s-a păstrat prin minune în paginile cărților. *Thomas Carlyle (1795-1881) eseist, autor satiric și istoric scoțian.*

Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți este parte integrantă a sistemului național de învățământ superior participând prin valorile bibliofile deținute în colecțiile sale la procesul de instruire, formare, educație și cercetare. Colecția de Documente Rare teaurizează peste 5 700 de documente: cărți rare și

cărți vechi, cărți cu valoare bibliofilă, cărți de lux, partituri muzicale, periodice vechi din toate domeniile cunoașterii și creației umane. Valoarea colecției este conferită de numărul relativ mare de legături (legare în piele, imprimare aurită pe copertă, gravuri de aramă fină ș.a.), originale române, franceze, germane, ruse, americane, italiene, spaniole, latine etc., interesante prin conținut sau prin proveniență, de ex-libris-urile, autografele care amintesc despre posesorii succesivi și despre circulația cărților. Documentele rare sunt excepționale prin: informații, idei, date istorice a secolelor trecute, ilustrații numeroase și inedite, realizate de pictori renumiți, numărul redus de exemplare.

Cea mai veche tipăritură existentă în colecția noastră este, *Sfânta și Dumnezeiască Evanghelie care acum întâi sau Tipărit întru același chip în zilele prea înălțatului Domn Io Grigorie Ioan Voevod cu osîrdirea și cu toată cheltuiala Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovei Kvri Gavril*. În Sfânta Mitropolie a Iașului. 1761. 396 p.: il.. Gravurile lucrării sunt executate cu o deosebită măiestrie, în stil realist, efectele de umbră și lumină fiind realizate prin hașură. Titlul este încadrat de o impresionantă poartă, care cuprinde în ea o adevărată teologie a Evangheliei. În partea centrală în zona superioară este Iisus Hristos Arhiereu tronând și binecuvântând. Cartea cuprinde 4 evanghelii, înainte de începutul fiecărei Evanghelii este așezată imaginea frumos ornamentată a evangelistului care a scris-o. Astfel, primul este Sf. Ev. Ioan, urmat de Sf. Ev. Matei, Sf. Ev. Luca, Sf. Ev. Marcu. Evanghelia este cartea indispensabilă cultului, din ea Hristos vorbește permanent oamenilor ori de câte ori

se adună din dorința de a intra în comuniune personală cu El, aducându-i jertfă de laudă, de mulțumire sau cerând „cele bune și de folos sufletului și trupului”. Este o donație de la preotul Vasile Secrieru.

Remarcăm și alt exemplar religios prețios, **Казания**: [Predici, cuvinte de învățătură la duminici și sărbători: Vasile cel Mare Grigorie Bogoslovu, Ioan Gură de Aur, Ioan Damaschin...]. – [S.l. : S.n.], 1790. – 1730 p.. O carte bisericească destinată cultului ortodox, scrisă în limba slavonă veche, care cuprinde cântările fiecărei zile din săptămână, predici bisericești, în care sunt explicate pasaje din Noul Testament la duminici și la marile sărbători. Coperta este din lemn acoperită cu piele cu ornamente imprimate și cu încheietori metalice. Donație de la Catedrala Constantin și Elena din Bălți, Arhimandritul Marchel.

Biblioteca Științifică USARB deține o colecție de 1 009 506 documente, 307 012 titluri în 57 de limbi, dispune de o clădire unică amplasată pe patru nivele, cu o suprafață de circa 6 000 m², cu o înzestrare tehnică modernă, oferind spații și condiții comode de lucru.

Activitatea de preservare se desfășoară în baza Planului general de activitate a BȘ USARB, capitolul, Preservarea și conservarea colecțiilor și a Strategiei de dezvoltare a Bibliotecii Științifice USARB (2017-2022), ținându-se cont de ritmul evoluției purtătorilor de informație.

Scopul activităților:

- expunerea acțiunilor în domeniul prezervării și conservării colecțiilor;
- ghidarea personalul bibliotecii și definirea responsabilităților în materie de conservare;

- informarea utilizatorilor bibliotecii despre principiile care stau la baza unei bune prezervări și conservări a fondului documentar al bibliotecii.

Prezervarea, este ansamblul de măsuri preventive care privesc protejarea documentelor și a conținutului lor, fără a le supune vreunui tratament fizic sau chimic. În cadrul bibliotecii, aceste măsuri se reflectă prin controlul mediului (temperatură – 18-20%, umiditate 45-50%, lumină 35 – 45 lucsi), prin norme privind achiziționarea și prelucrarea documentelor, condițiile de depozitare, condițiile de utilizare, crearea de documente de substituție, sensibilizarea personalului și a utilizatorilor în probleme de prezervare și planul de măsuri de urgență în caz de calamitate. Celelalte tratamente de conservare reprezintă ansamblul de măsuri curative care privesc prelungirea vieții unui document. În cadrul bibliotecii noastre, acestea se realizează prin intermediul Atelierului Legare, recondiționare a cărților. Prezervarea face parte, de asemenea, din responsabilitățile de bază ale tuturor bibliotecilor care conservă fonduri.

Pentru lucrări cu privire la digitizarea colecțiilor în BȘ USARB au fost realizate activitățile:

- digitizarea sumarelor – baza de date locală *SumarScanat* – MS-Access Sumar Scanat circa 850 de sumare ale revistelor și cărților în limbile engleză, germană, rusă;
- digitizarea discurilor de vinil și integrarea lucrărilor muzicale de pe CD într-o bază de date *Înregistrări muzicale în format MP3* – 135 de discuri de vinil cu 3 361 de titluri și 277 de CD-uri cu 2 795 de titluri de lucrări muzicale;
- documentele de patrimoniu din Colecția de Carte Rară au fost integrate în registrul Memoria Lumii – Biblioteca Digitală Moldavia.

Promovarea colecției de carte rară urmărește mai multe obiective:

- formarea unui sistem de cunoștințe despre fenomenele și procesele din trecut;
- stimularea interesului pentru lectură;
- stimularea interesului pentru cercetare și descoperire;
- formarea unei gândiri proprii, flexibile, deschise spre idei noi;

- formarea spirituală a personalității capabile să cultive cele mai înalte calități umane;

- formarea mândriei, demnității naționale;
- formarea viziunilor individuale.

BȘ USARB valorifică Colecția de Documente Rare prin diverse activități:

- **Bibliografierea cărților rare, cărți cu autografe și dedicații, ex-libris în lucrări bibliografice cu adnotări, Colecția *Vestigia Semper Adora***, bibliografii orientate spre valorificarea colecției de carte rară a Bibliotecii (9 bibliografii editate și 3 bibliografii în lucru), <http://libruniv.usarb.md/index.php/ro/cercetare/activitate-editoriala/24-bibliografii#vestigia>;

- **Comunicări în cadrul întrunirilor profesionale naționale și internaționale, peste 30 de comunicări:**

- ✓ Documente în limba franceză din colecția de carte rară a BȘ USARB, <https://www.slideshare.net/libruniv/lilia-melnic-documente-n-limba-francez-din-colecia-de-carte-rar-a-bibliotecii-tinifice-usarb>

- ✓ Documente bibliofile în colecția de cărți „Nicolae Varnay”, <https://www.slideshare.net/libruniv/margarita-iulic-valentina-vacarciuc-documente-bibliofile-n-colecia-de-cri-nicolae-varnay>

- ✓ Ediții de lux și bibliofile din Colecția de Patrimoniu a BȘ USARB, <https://www.slideshare.net/libruniv/elena-cristian-svetlana-cecan-ediii-de-lux-i-bibliofile-din-colecia-de-patrimoniu-a-b-usarb>

- ✓ Ponderea colecției de carte rară în formarea viitorilor profesioniști, [http://library.utm.md/Editat/BIBLIOTECA/Conferinte/2010/Ponderea colecției de carte rară în formarea viitorilor profesioniști_DS.pdf](http://library.utm.md/Editat/BIBLIOTECA/Conferinte/2010/Ponderea%20colectiei%20de%20carte%20rara%20in%20formarea%20viitorilor%20profesioniști_DS.pdf)

- ✓ Ex-Libris și SupraLibros – simboluri ale creației artistice, ornamente ale cărților noastre.

- **Articole apărute în publicațiile de specialitate – *Confluente Bibliologice*, *Magazin Bibliologic*, *Bibliouniversitas@ABRM.md* etc., peste 35 de articole publicate în presă:**

- ✓ Carte de patrimoniu din colecția lui Mircea Filip, http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/articole/2017_1-2/Conf_1-

2_2017_127-132.pdf

✓ Publicații periodice în limba franceză: ediții rare și bibliofile, http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/articole/2017_1-2/Conf_1-2_2017_121-126.pdf

✓ Colecția de publicații periodice rare a BȘ USARB: reviste științifice din domeniul religiei și teologiei, <http://www.libruniv.usarb.md/confbib/confbib.html>

✓ Colecția de publicații periodice rare a BȘ USARB: Emanoil Bucuța și „Boabe de Grâu” – omul și revista, egali până la fidelitate, <http://www.libruniv.usarb.md/confbib/confbib.html>

✓ Carte de patrimoniu din colecția lui Dan George Dimitrescu, <http://www.libruniv.usarb.md/confbib/confbib.html>

✓ Revista Fundațiilor Regale – revistă de nivel internațional, cu profil enciclopedic și o ținută grafică sobră, <http://www.libruniv.usarb.md/confbib/confbib.html>

▪ **Expoziții de carte rară on-line:**

✓ Din colecția de cărți rare, http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/bs/carti_rare.pdf

✓ Cărți cu autograf și dedicații în colecțiile Bibliotecii Științifice USARB, http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/bs/carti_autograf.pdf

✓ Valori bibliofile cu Supralibros și Ex-Libris în colecția Bibliotecii Științifice USARB, http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/bs/valori_bibl.pdf

▪ **Expoziții tematice on-line în cadrul cărora au fost expuse diverse cărți rare, peste 35 de expoziții**

✓ Numele lui Alecu Russo va crește cu timpul și va străluci glorios file:///D:/doc/Downloads/russo_fin.pdf

✓ Ion Creangă, 180 de ani de la naștere http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/expo_tem5/creanga.pdf

✓ Nicolae Iorga, istoric, publicist, scriitor și om politic <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/2011/1/iorga.pdf>

✓ Mihail Kogălniceanu, prozator, publicist, istoric, om politic – 200 de ani de la naștere, [file:///D:/doc/Downloads/kogalniceanu%20\(2\).pdf](file:///D:/doc/Downloads/kogalniceanu%20(2).pdf)

▪ **Prezentări de expoziții tradiționale cu cărți rare**

- ✓ Daruri de carte rară
- ✓ Rare, prețioase, unice
- ✓ Valori culturale religioase din Colecția „Ion Nicorici”

▪ **Plasarea informației privind documentele rare în Repozitoriul Instituțional ORA USARB** http://dspace.usarb.md:8080/jspui/simplesearch?query=&filterfield_1=author&filter_type_1>equals&filter_value_1=Cristian%2C+Elena&sort_by=score&order=desc&rpp=10&etal=0&start=30:

- ✓ Omagiu Doamnei Faina Tlehuci – prin cartea cu autograf și dedicații
- ✓ Presa scrisă în colecțiile BȘ USARB
- ✓ Colecția de publicații periodice moldovenești – parte a patrimoniului național

✓ Activitatea de conservare a documentelor prin metode de recondiționare desfășurată la BȘ USARB

▪ **Platforme și biblioteci deschise: Calameo, ISSUU, Scribd, Slideshare**

✓ Cărți miraculoase din colecția Bibliotecii, <https://issuu.com/bibliotecastiintificauniversitaraba/docs/cartimiraculoase-120302014616-phpap>

✓ Marin Preda. Prozator, dramaturg, eseist-95 de ani de la naștere (5 august 1922 – 16 mai 1980), <https://ru.calameo.com/read/001133349088cf4c85caa>

✓ Alexei Mateevici. Poet, publicist, folclorist, traducător 100 de ani de la trecerea în eternitate, 27 martie 1888 – 24 august 1917, <https://ru.calameo.com/read/0011333493970024a70c2>

▪ **Blogul BȘ USARB în dialog cu cititorii**, <http://bs-usarb.blogspot.com/>

✓ Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova (30.03.2017)

✓ Comorile muzeelor europene (30.04.2017)

✓ O nouă carte de patrimoniu în colecția BȘ USARB (25.05.2017)

✓ COLECȚIA Maeștrii basarabeni din secolul XX (24.11.2017)

✓ Noi cărți rare în colecția BȘ USARB

✓ Colecția Iulius Popa (16.11.2016)

▪ **Prezentări verbale ale documentelor rare musafirilor Bibliotecii din țară și străinătate:**

✓ Domnul Vasile Marina, Vice-Ministrul Educației RM a vizitat BȘ USARB, 02.11.2016, <http://mecc.gov.md/ro/content/perspectivale-de-dezvoltare-universitatii-de-stat-alecu-russo-din-balti>

✓ Oaspeți din Letonia: Andris Petersons, decanul Facultății de Comunicare a Universității din Turība, 4 aprilie 2017 http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/articole/2017_1-2/Conf_1-2_2017_161-165.pdf

✓ Oaspeți de la Iași, traducătorul Liviu Papuc și istoricul literar, Nicolae Busuic, 23 noiembrie 2017

✓ Musafiri din Spania la BȘ, dr. în pedagogie Antonio Paz-Gonzalez de la Universitatea „A Coruña” din Spania, însoțit de Prof. Boris Boincean, dr. Habilitat, 13 iunie 2017, [http://libruniv.usarb.md/xXx/](http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/articole/2017_1-2/Conf_1-2_2017_161-165.pdf)

[reviste/confbib/articole/2017_1-2/Conf_1-2_2017_161-165.pdf](http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/articole/2017_1-2/Conf_1-2_2017_161-165.pdf)

✓ Grupul de preoți înmatriculați la modulul psihopedagogic USARB din cadrul Centrului de Formare Profesională Continuă, expoziția, Rare, prețioase, unice. Colecția de carte religioasă „Ioan Nicorici”, 11.05.2017

✓ Profesorul Antonio Ruiz Moya, șeful Departamentului Rețea IT și Comunicații la Facultatea de Informatică și Telecomunicații din Spania, 4 aprilie 2017

✓ Fizicianul, dr., prof. univ., Roman Schrittwieser de la Universitatea din Innsbruck (Austria) în vizită la Biblioteca USARB în cadrul proiectului de mobilitate științifică și academică CEEPUS, 11 mai 2017

✓ Studenților masteranzi de la USARB, 20.10.2017

✓ Membrii Orchestrei de muzică tradițională de la Conservatorul Nevers din Franța în vizită la bibliotecă în cadrul Zilelor culturii și artei franceze la USARB, 02.11.2017

▪ **Prezentări video de carte rară din colecția BȘ USARB:**

✓ [Stiripozitive.eu](http://www.stiripozitive.eu) – Miliardele de Bălți – de cuvinte din Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecă Russo”, 15 iunie 2017 (expuse 75, prezentate 25), <http://www.stiripozitive.eu/libview.php?l=ro&idc=24&id=3526&t=/Locuri/Cultura/Video-MILIARDELE-DE-LA-BALI-de-cuvinte-din-Biblioteca-Stiintifica-a-Universitatii-de-Stat-Alecu-Russo>

✓ La Biblioteca Universității bălțene sunt păstrate cărți din secolul al XVIII-lea. Telecompania BTV – Bălți 15.09.2017 (expuse 115, prezentate 30), în emisie 09.11.2017

<https://www.facebook.com/btvmoldova/videos/2044145735874361/?hcref=ARSk5AT-NiqSMhfRPYQewz18ofl5WlayKj7o9z QIIVvnIMtdf2RqAG-STKqrOBjePg&pnref=story>

▪ **Prezentări anuale a publicațiilor seriale din sec. XIX – încep. sec. XX**, vestigii clare ale trecutului nostru, în fața studenților de la facultatea de Litere, specialitatea Jurnalism. <http://libruniv.usarb.md/index.php/ro/noutati/34-evenimente/451-valorificarea-presei-scrise-colectia-cate-rara>

Menționăm principalii donatori care au contribuit la îmbogățirea Colecției de Carte Rară a BȘ USARB:

▪ Asociația Pro Basarabia și Bucovina, filiala „Costache Negri” din Galați, secretar ing. Radu Moțoc, România

▪ Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava

▪ Ioan Vasile Nicorici, locuitor al mun. Bălți

▪ Iulius Popa, publicist, corespondent la săptămânalul Literatură și Artă

▪ Dr. Teo-Teodor Marșalcovschi, conferențiar universitar, Bălți

▪ Ion Manoli, dr. habilitat, profesor universitar

▪ Preot, Vasile Secrieru, fost colaborator al Bibliotecii Științifice și mulți alți prieteni și musafiri ai bibliotecii.

Cărțile sunt moștenirea pe care un mare geniu o lasă omenirii și care sunt transmise din generație în generație, ca daruri pentru urmașii care nu s-au născut încă (Joseph Addison (1672 - 1719), eseist, poet, dramaturg și politician englez).

Colecția de carte rară este utilizată de către studenții și cadrele didactico-științifice de la toate facultățile universității (enciclopedii și dicționare, manuale de lingvistică, semnate de autori notorii, precum B.P. Hasdeu, C. Augé, G. Bacconnet, F. Brunot, publicații de critică literară aparținând lui E. Geruzez, F. Brunetière, G. Lanson, G. Merlet, Ch. Sainte-Beuve, N. Iorga, studii de psihologie, pedagogie, discipline tehnice, publicații seriale – Dacoromânia, Buciul Roman, Literatură și Artă Română, Viața Românească, revista „Boabe de grâu”, Revista Istorică Română, Convorbiri literare, Luceafărul, Revista Fundațiilor Regale etc.), fiind utilizată cu succes în pregătirea pentru studii, pentru cercetare și investigație.

Biblioteca Națională în viziunea lui Bogdan Petriceicu Hasdeu

Lăcrămioara CHIHAIA,
Biblioteca Centrală Universitară
„Mihai Eminescu”, Iași

Abstract: În ultimele luni ale anului 1859, premergătoare transformării Academiei Mihăileene în universitate și a Bibliotecii Școalelor în bibliotecă națională se simțea nevoia unei reorganizări a acesteia, B.P. Hasdeu fiind cel mai potrivit pentru această operație de amploare, fapt sugerat și de impresionanta lui donație făcută bibliotecii, care îi adusesese numirea în funcția de director. Proiectul întocmit de Hasdeu, „Despre organizarea și completarea Bibliotecii Naciunali”, este considerat prima încercare originală de biblioteconomie din țara noastră.

El concepe biblioteca națională ca o bibliotecă enciclopedică, ale cărei fonduri pot fi îmbogățite prin modalități actuale și astăzi. Titlurile de cărți menționate în memoriu oglindesc bogăția bibliotecii Hasdeilor; multe dintre acestea regăsindu-se și astăzi în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” din Iași grație donației făcute. Savantul propune achiziționarea unor cărți absolut necesare în colecțiile unei biblioteci atât de importante ca aceea de la Iași și formulează și alte puncte de vedere interesante, aplicabile în biblioteci și în zilele noastre.

Cuvinte-cheie: organizarea bibliotecii, Biblioteca Universității, Iași, bibliotecă națională, B.P. Hasdeu, donație de carte.

Abstract: The last months of 1859 that preceded the Academia Mihăileană transformation into a university and the transformation of Biblioteca Școalelor into a national library showed a need for its reorganization. B.P. Hasdeu was the best fit to undertake this vast operation, fact also suggested by his impressive book donation made to the library which fast tracked him in the director position. The project developed by Hasdeu, called „About the organizing and the growing of the National Library collections” is considered to be the first original attempt of library science in our country.

He conceived the national library as an encyclopedic library whose book funds can be grown through methods which are also applicable nowadays. The book titles mentioned in the memoir reflect the richness and the diversity in the Hasdeu library, many of these being available today in the „Mihai Eminescu” Central University Library collections thanks to his book donation. B.P. Hasdeu proposed acquiring the books which were absolutely necessary in the collections of such an important library as the one in Iasi and formulated a variety of ideas which are applicable in libraries even nowadays.

Keywords: library organization, University Library, Iași, national library, B.P. Hasdeu, book donation.

Erudit animat de o mare curiozitate intelectuală, Bogdan Petriceicu Hasdeu și-a câștigat faima prin vocația creatoare în multiple domenii. Omul de știință și scriitorul se mișcă abil în diversitatea problemelor investigate, trecând cu ușurință de la un domeniu de cercetare la altul. În spiritul romanticilor, el se dovedește a fi un

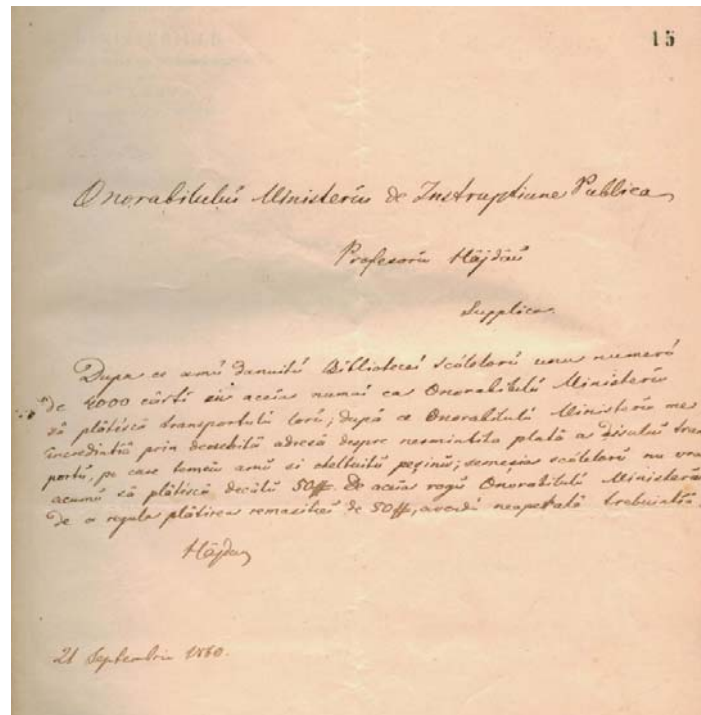
născocitor de mari proiecte. Hasdeu este unul dintre „acei puțini care nu îmbătrânesc niciodată, fiind mereu prezent în spiritualitatea noastră”¹.

La 19 ani, când sosește la Iași, fiul lui Al. Hîjdeu era o puternică personalitate intelectuală. După o scurtă ședere la Cahul, unde a fost numit judecător și apoi destituit

¹ Drăgan, Mihai. B.P. Hasdeu, Iași: Junimea, 1972, p. 8.

la 8 martie 1858, Hasdeu revine la Iași și se dedică editării revistei „România”, precursora „Foi de istorie română” din 1859. Tot atunci, solicită o catedră² la Școala reală din Iași și face o impresionantă donație³ Bibliotecii Școalelor, în speranța că Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice îl va numi bibliotecar al acestui așezământ de cultură⁴. În ultimele luni ale anului 1859 premergătoare transformării Academiei

Mihăilene în universitate și a Bibliotecii Școalelor în bibliotecă națională, integrată universității, se simțea nevoia unei reorganizări a acesteia, savantul fiind cel mai potrivit pentru această operație de amploare. Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice îi cere lui Hasdeu să prezinte un „proiect pentru organizarea și completarea bibliotecii”.

Adresă către Minister pentru a fi plătit transportul celor 4000 de cărți donate (Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1860-1861, f. 15)

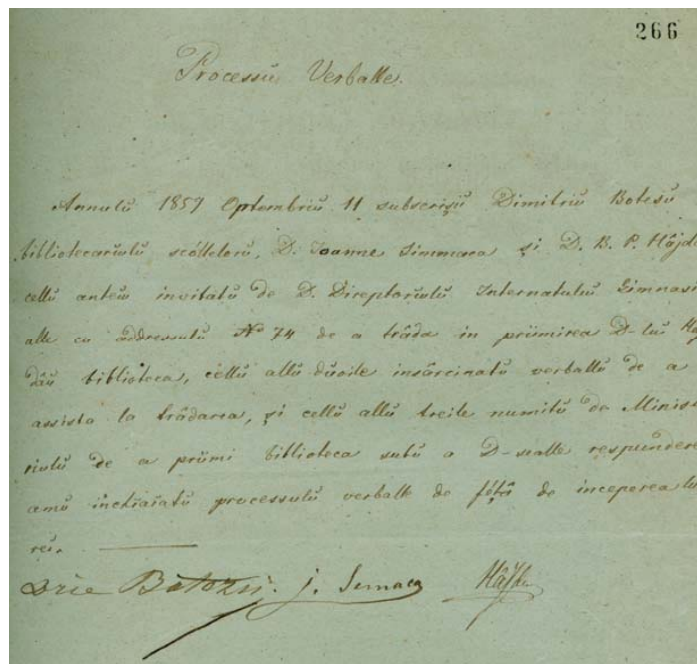
² La 8 octombrie 1859, ministerul îi încredințează o catedră de istorie, geografie și statistică la Școala reală din Iași (Iuliu Dragomirescu, *Ideile și faptele lui Bogdan Petriceicu Hasdeu*, Partea I: 1836-1863, București, Göbl, 1913, p. 28-30).

³ Literatura de specialitate consemnează faptul că B.P. Hasdeu ar fi donat bibliotecii din Iași vreo 4000 de volume. O primă donație conținea 37 de cărți și manuscrise (Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1859, p. 233). Inventarul întregii donații, a cărților și manuscriselor hărăzite bibliotecii a fost făcut de noul bibliotecar, după destituirea lui Hasdeu din funcție, și cuprinde 10 manuscrise și 1629 de volume, din care 1490 de cărți, 77 de broșuri și 72 de „uvraje necomplete” (Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1861-1863, f. 428-443). Chiar dacă am investigat această donație, nu cunoaștem nici astăzi numărul exact de volume donate de savant, cifra de 4000 de volume fiind, probabil, vehiculată doar pentru a impresiona ministerul de resort. Cum Hasdeu nu a întocmit singur lista de donație, putem face speculații pe marginea ei: fie nu au ajuns toate cărțile la destinație în bibliotecă, fie unele au fost luate înapoi la plecare, tânărul savant considerându-le utile proiectelor sale și neputându-se despărți de ele, fie s-au pierdut în timpul calamităților care au lovit biblioteca (cutremurul din 1940 sau perioada refugiului, 1944-1945). Nici actul de donație, care se găsește la bibliotecă doar în copie (BCU, Doc. 314), nu cuprinde lista titlurilor donate; în el Hasdeu formulează doar câteva condiții în legătură cu depozitarea fondului. Inventarul cărților din 1863, amintit mai sus, cuprinde 751 de titluri (cărți și periodice) și 10 manuscrise, iar Catalogul întocmit de Cezar Cățănescu, în 1868, 500 de titluri dispuse pe materii.

⁴ Într-o scrisoare din 1867, Al. Hăjduș pomenește că fiul său a fost numit de domnitorul Alexandru Ioan Cuza „custode la biblioteca națională din Iași”.

De la întemeierea ei, Biblioteca Academiei Mihăilene funcționase cu un bibliotecar și un bibliotecar adjunct, personalul fiind insuficient. Sistemul de catalogare pus la punct de Dimitrie Gusti⁵, primul bibliotecar, nu mai fusese aplicat de cei care îl succedaseră. Existau periodice, manuscrise, broșuri și alte categorii de documente (hărți, tablouri) care nu erau inventariate. În acest context, și ca urmare a donației făcute, Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publi-

ce hotărăște să-l numească pe B.P. Hasdeu în fruntea acestei instituții. Poliglot, erudit, cercetător pasionat al documentelor vechi, Hasdeu întrunea toate calitățile pentru a fi un bibliotecar desăvârșit⁶. Astfel, în octombrie 1859 B.P. Hasdeu este numit bibliotecar (post ce atunci era echivalent cu cel de director), în scurt timp începând operațiile de predare-primire a patrimoniului bibliotecii⁷.

*Proces verbal de luare în primire a bibliotecii, 11 octombrie 1859
(Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1859, f. 266)*

La scurt timp, în luna noiembrie, Departamentul îi solicită „un lămurit proiect pentru organizarea și completarea bibliotecii în așa chip încât să poarte cu demnitate titlul de Bibliotecă Națională”⁸. Prin adresa din 3 decembrie 1859, Hasdeu anunță că a

definitivat „proiectul pentru organizarea și completarea bibliotecii”, dar în prealabil înaintează ministerului un raport asupra stării bibliotecii la luarea ei în primire⁹. În privința compunerii fondului constată că nu există în colecțiile bibliotecii cărți

⁵ Dimitrie Gusti (1818-1887), valoros om de cultură, scriitor, tipograf, alcătuitor de manuale, de mai multe ori primar al orașului Iași, a fost cel dintâi bibliotecar al Bibliotecii Academiei Mihăilene. El întocmește și tipărește primul catalog de bibliotecă din țară, Catalogul cărților de cetit în Biblioteca Academiei Mihăilene (Iași, în Institutul Albinei, 1841).

⁶ Botez, Grigore, Viorica Botez. B.P. Hasdeu bibliotecar la Iași. In: Căluza bibliotecarului, X, nr. 8, august 1957, p. 13. Perioada de directorat a lui Hasdeu, precum și proiectul propus pentru organizarea și dezvoltarea bibliotecii sunt discutate și de I. Oprișan în Romanul vieții lui B.P. Hasdeu, București, Minerva, 1990, p. 183-192.

⁷ În Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1859, f. 266 se păstrează doar procesul verbal de luare în primire a fondului bibliotecii din data de 11 octombrie 1859.

⁸ Este vorba de Adresa nr. 10512 amintită de Hasdeu în răspunsul formulat în 3 decembrie 1859 (Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1859, f. 321).

⁹ Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1859, f. 327-328; f.337-338 (lista cu cărțile necesare disciplinelor care se studiau la Academie).

fundamentale din domeniile antropologie, diplomatică, numismatică și lexicografie. Pentru ameliorarea acestor neajunsuri, la fel ca și Eminescu mai târziu, bibliotecarul Hasdeu propune cumpărarea de cărți valoroase absolut necesare cercetării științifice și este preocupat de a strânge într-un singur loc izvoarele istoriei naționale. Lista bibliografică cu cărțile indispensabile unei biblioteci, atașată memoriului atestă cunoștințele enciclopedice ale tânărului savant. În aceeași investigație a fondului de publicații preluat în 1859 (1823 de titluri în 4166 de volume), B.P. Hasdeu constată că lipsesc cu desăvârșire „foile științifice periodice”, cărți spaniole, portugheze și cărți din bogata literatură engleză. În privința clasificării domeniilor cunoașterii, observă că în catalogul bibliotecii nu s-a aplicat încă normă folosită în cele mai cunoscute bibliografii ale vremii și că multe dintre broșurile și foile periodice existente în bibliotecă nu figurau în catalog.

O altă problemă care îl preocupă pe proaspătul bibliotecar este aceea a localului bibliotecii și a condițiilor de depozitare a documentelor (cărți deteriorate, broșuri nelegate¹⁰, lipsa unui mobilier adecvat de depozitare). În raportul înaintat, Hasdeu nu uită să amintească și problema personalului care se confruntă cu lefuri mici, nepotrivite cu pregătirea și activitățile desfășurate (în concepția lui postul de bibliotecar fiind similar cu cel de arhivist). Totodată insistă și pe ideea măririi numărului de angajați din bibliotecă, fiind nevoie și de personal ajutător (îngrijitor și secretar).

În lumina celor observate, Hasdeu începe să redacteze „proiectul privind organizarea și completarea bibliotecii” cerut de

Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice. Pentru întocmirea lucrării, Hasdeu consultă lucrările renumiților bibliografi D'Alembert, Ebert, Haller și Brunet. Lucrarea finală intitulată *Despre organizarea și completarea Bibliotecii Naciunali*¹¹ este însoțită de mai multe anexe: *Catalogul completării bibliotecii* (anexa I), *Izvozelul [catalogul] manuscriselor și rarităților* (anexa II), *Planul [planul] Bibliotecii și făptura dulapurilor* (anexele III și IV)¹². În opinia cercetătorilor, proiectul întocmit de Hasdeu este prima încercare originală de biblioteconomie din țara noastră.

Hasdeu militează pentru alcătuirea unei biblioteci de nivel european, care „să fie în cel mai mare grad enciclopedică”, afirmând că „răspândirea științei devine o datorie fundamentală și înființarea unei biblioteci publice e o cerere urgentă”. „Țara are nevoie nu de vreo specialitate, ci de toate specialitățile, adică de *universalitate*”¹³. În concluzie, el concepe biblioteca națională ca o bibliotecă enciclopedică, ale cărei fonduri pot fi îmbogățite prin „cumpărare, dăruire, cerere [depoziț legal], schimb, copiere și sechestrare”, unele dintre aceste modalități fiind actuale și astăzi. Totodată, propune achiziționarea unor cărți absolut necesare în colecțiile unei biblioteci atât de importante ca aceea de la Iași. O atenție deosebită acordă cărților rare și manuscriselor care reprezintă fondul cel mai prețios al oricărei biblioteci naționale. Hasdeu formulează și alte puncte de vedere interesante, aplicabile și în zilele noastre în biblioteci: donațiile importante făcute instituției să fie popularizate în presă și/sau înscrise în „cartea de aur”¹⁴ a bibliotecii; nerespectarea „depozițului legal” să fie sancționată; cărțile rare și

¹⁰ Pentru o mai bună păstrare a broșurilor, abia în timpul directoratului lui Karl Kurt Klein (1932-1937) are loc o activitate sistematică de legare (broșare) a acestora.

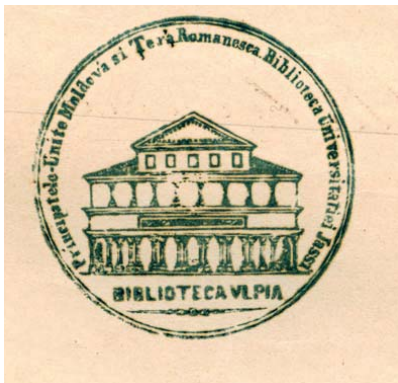
¹¹ Manuscrisul *Despre organizarea și completarea Bibliotecii Naciunali*, datat 3 decembrie 1859, se găsește în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” din Iași (ms.VI-51). Un fragment din această lucrare a fost publicat de Lucian Predescu, sub titlul *Un articol inedit al lui B.P. Hasdeu*, în „Moldova literară”, III, nr. 3-4, 1929, p. 13-14. Integral a fost publicat de Stancu Ilin în „Manuscriptum”, 13, nr. 4 (49), 1982, p. 81-94 și „Manuscriptum”, 14, nr. 4 (53), 1983, p. 81-95.

¹² Proiectul lui Hasdeu este pe larg analizat de Grigore și Viorica Botez în articolul citat anterior.

¹³ Hasdeu, B.P. *Despre organizarea și completarea Bibliotecii Naciunali*. Text publicat de Stancu Ilin. In: *Manuscriptum*, 1982, p. 83.

¹⁴ După preluarea bibliotecii în 1839, Dimitrie Gusti înființează o așa-zisă „Carte de aur” a bibliotecii în care sunt consemnate numele donatorilor de carte. În anul 1851 Biblioteca Academiei capătă dreptul de depozit legal, autorii fiind obligați să depună la bibliotecă 5 exemplare din fiecare lucrare tipărită.

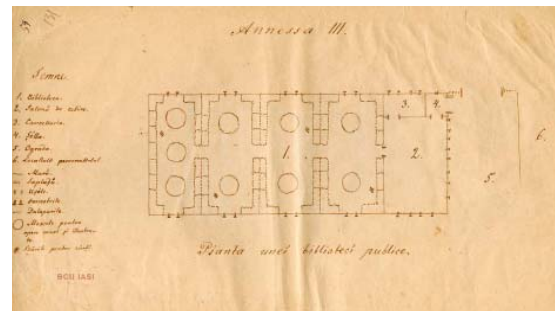
manuscrisele să fie depozitate la bibliotecă, recomandând catalogarea și bibliografierea acestora¹⁵. Propune ca fiind absolut obligatorii într-o bibliotecă un catalog sistematic și unul alfabetic, exprimând cu anticipație ideea unui catalog pe fișe, idee care a fost pusă în practică la biblioteca din Iași abia în 1916, în timpul directoratului lui Giorge Pascu¹⁶. Hasdeu insistă pe funcția custodială a bibliotecii, cea mai veche și cea mai cunoscută, reprezentând tezaurizarea cunoștințelor umane, organizate sistematic. În acest context, un accent deosebit se pune și pe adunarea documentelor istorice, copierea și traducerea acestora.

Stampila „Biblioteca Ulpia”

Materialul întocmit pentru Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice cuprinde și idei privind conservarea materialului de bibliotecă, cum ar fi legarea în carton a cărților și confecționarea unui mobilier din lemn de stejar, adecvat pentru depozitarea publicațiilor¹⁷. Sunt formulate indicații referitoare la spațiul destinat birourilor, „salonului de citire” și depozitelor, împărțirea optimă a spațiului destinat depozitelor de carte, precum și la regulile

generale de amplasare a clădirii de bibliotecă pentru a fi ferită de calamități naturale. Prin proiectarea unei săli de lectură, Hasdeu merge pe linia ideilor formulate de Naudé și Leibnitz, care credeau că esențial pentru o bibliotecă este faptul ca ea să fie utilizată. În spiritul acestei idei, în perioada 1854-1857, Anthony Panizzi reorganiza sala de lectură de la British Library, separând-o de spațiile de depozitare. În felul acesta, biblioteca se transforma dintr-un spațiu de depozitare, într-unul public, deschis pentru lectură.

Anexa 3 din proiectul *Despre organizarea și completarea Bibliotecii Naționale (BCU Iași, ms. VI-51)*

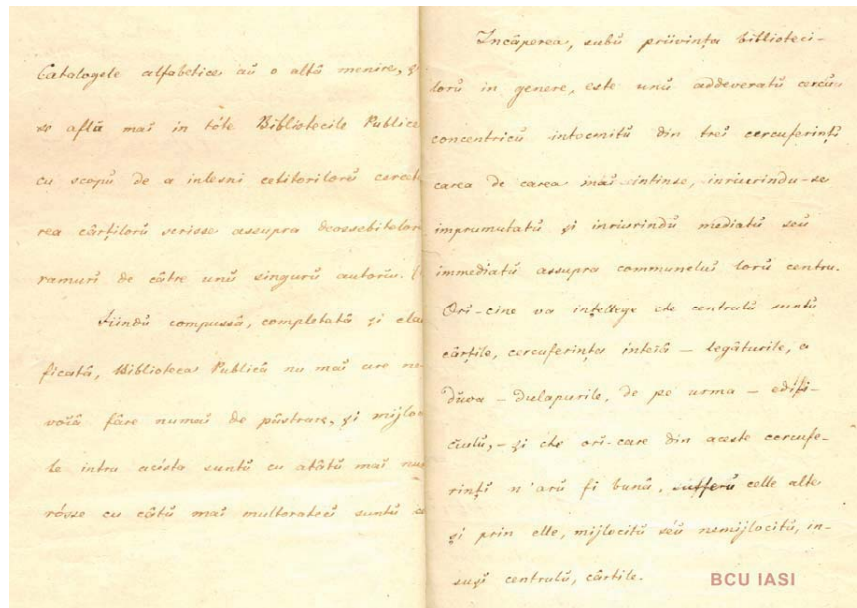
Lucrările socotite de Hasdeu fundamentale într-o bibliotecă sunt înscrise în lista atașată proiectului și sunt clasificate într-o manieră proprie în 80 de „despărțiri” [clase]¹⁸: medicină judiciară, numismatica, anatomie, poligrafie italiană, poligrafie spaniolă, astronomie, fiziologie, poligrafie germană, arta militară, mecanica, arheografie, diplomația etc. Sistemul de clasificare propus suferă simplificări, astfel că în Catalogul din 1868, Cezar Cătănescu clasifică documentele de bibliotecă în doar 23 de domenii.

¹⁵ În materialul pregătit pentru ministerul de resort, Hasdeu insistă asupra importanței cataloagelor de bibliotecă. Pe plan mondial, în perioada 1841-1890 personalități ale domeniului elaborează regulile de catalogare și cataloagele (pe fișe sau tipărite) ale marilor biblioteci: Anthony/Antonio Panizzi (British Library), Charles Ammi Cutter (Boston Atheneum), Karl Dziatzko (Breslau Universität), Léopold Delisle (Bibliothèque Nationale de France).

¹⁶ Giorge Pascu (1882-1951), subbibliotecar (1908-1911) la Biblioteca Universității din Iași, ajunge la conducerea instituției în două rânduri (1914-1922; 1927-1932).

¹⁷ Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-leșite, 1861-1863, f. 69-70 (Adresă pentru a achiziționa mobilier corespunzător pentru depozitarea manuscriselor).

¹⁸ Cornelia Măță emite ideea că acest sistem propriu de clasificare se bazează pe îndemânarea publicului de a identifica publicațiile în cataloagele bibliotecii (vezi articolul *Bibliologia în preocuparea savanților B.P. Hasdeu și Emil Racoviță*, în Almanah „Convorbiri literare”, 1988, p. 243).

Fragment din proiectul *Despre organizarea și completarea Bibliotecii Naționale (BCU Iași, ms. VI-51)*

Titlurile de cărți menționate în memoriu oglindesc vastitatea lecturilor tânărului Hasdeu și bogăția bibliotecii părintești. Multe dintre acestea se regăsesc și astăzi în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” din Iași grație impresionantei donații¹⁹ făcute de Hasdeu în perioada de directorat. Această donație rămâne cea mai bogată și cea mai valoroasă de la jumătatea veacului al XIX-lea. În acel moment, conform *Catalogului general al Bibliotecii centrale din Iassi* (Iași, 1868) întocmit de Cezar Cătănescu, biblioteca dispunea de 1823 de opere în 4166 de volume. Gestul făcut de Bogdan Petriceicu nu-i era străin părintelui său. Într-o scrisoare²⁰ adresată fi-

ului său, după ce acesta plecase la București, Al. Hîjdeu îi scria că și-a refăcut biblioteca, având acum vreo 2000 de volume pe care dorea să le doneze Academiei.

Activitatea de bibliotecar (1859-1863) a lui B.P. Hasdeu poartă amprenta spiritului său combativ²¹. Prima grijă a fost aceea de a spori fondul de cărți, invitând autorii să-și trimită lucrările la bibliotecă și încurajând donațiile²². Urmărește îndeaproape primirea depozitului legal și solicită ministerului abonamente la ziarele românești, precum și la tipăriturile care apăreau dincolo de granițele țării. Hasdeu este primul care se ocupă de colecționarea tuturor operelor scrise care se ocupă de Principate și

¹⁹ „Inventariul cărților și manuscriselor hărăsite bibliotecii de B.P. Hăjdeu duple aratarea D-sele, 1863, Iași. Nu s-au găsit trecute în condica Bibliotecii și Inventariul e făcut de Comisiune și dl. Buznea noulu Bibliotecariu. (ss) Gusti” (vezi Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1861-1863, f. 428-443).

²⁰ Iuliu Dragomirescu, op. cit., p. 42.

²¹ Liviu Papuc insistă asupra corespondenței purtate cu ministerul de resort, subliniind „minte enciclopedică, sprintară, șugubeață, malițioasă, dar și profundă a savantului” (vezi articolul *B.P. Hasdeu bibliotecar*, în Almanah „Convorbiri literare”, 1989, p. 64-65).

²² În perioada de directorat a lui B.P. Hasdeu sunt înregistrate donațiile lui Gh. Asachi și Vasile Alecsandri (vezi Arhiva BCU, Dosar 1, Intrate-Ieșite, 1861-1863, f. 331; f. 349). Urmând direcțiile stipulate de *Regulamentul pentru reorganizarea instrucției publice în principatul Moldovei*, Iași, 1851, Hasdeu pune accent pe îmbogățirea fondurilor, concentrarea în bibliotecă a manuscriselor ce au servit reconstituirii istoriei, achiziția de lucrări străine cu caracter similar (art. 203), abonarea la presa în limba română din străinătate (art. 204). Toate aceste articole din Regulament corelate cu structura fondului și calitatea beneficiarilor conferă bibliotecii un caracter universitar, asupra acestui aspect insistând și autorii monografiei bibliotecii (Nicoleta Popescu, Liviu Papuc, Radu Tătărucă, *Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu” – monografie*, Iași, 1989, p. 19).

Biblioteca Mavrocordaților

Radu MOȚOC,
Galați

Abstract: Autorul urmărește destinul (crearea, dezvoltarea în context istoric, moștenitorii) „Bibliotecii Mavrocordaților”. Este specificat faptul, că Gheorghe Mavrocordat era moștenitorul unei părți a bibliotecii domnilor fanarioți Nicolae și Constantin Mavrocordat, o altă parte fiind cumpărată de Principele Grigore Brâncoveanu, căsătorit cu Safta Balș, care era un pasionat bibliofil. O parte din biblioteca aceasta, aflată la București, a ars în timpul revoluției din 1821. O altă parte era descoperită de Alexandru Odobescu la Mănăstirea Hurez. Este prezentată o analiză a cercetărilor, care scot în lumină colecția dinastiei Mavrocordaților.

Cuvinte-cheie: Biblioteca Mavrocordaților; manuscrise vechi; istoria cărții.

Abstract: The author follows the destiny (the creation, development in the historical context, the heirs) of the "Mavrocordate Library". It is specified that Gheorghe Mavrocordat was the heir of a part of the library of the Phanariot princes Nicolae and Constantin Mavrocordat, another part being bought by Prince Grigore Brâncoveanu, married to Safta Bals, who was a bilingual passionate. Part of this library, located in Bucharest, burnt during the Revolution of 1821. Another part was discovered by Alexander Odobescu at the Hurez Monastery. An analysis of the research is presented, which brings to light the collection of the Mavrocordate Dynasty.

Keywords: The Library of the Mavrocordates; old manuscripts; history of the book.

Nicolae Iorga a susținut, în cadrul Academiei Române, pe data de 23 aprilie 1926, o comunicare pe care a intitulat-o:

ȘTIRI NOI DESPRE BIBLIOTECA MAVROCORDAȚILOR

Pasiunea pentru cărți a familiilor fanariote, care au condus destinele Principatelor Române mai bine de o sută de ani, nu trebuie să ne surprindă. Educația elevată primită în Grecia și la Constantinopol, dar și cunoașterea mai multor limbi străine, precum, franceza, germana și italiana, au contribuit la anumite acumulări culturale.

Iorga consemnează încă de la înce-

putul comunicării faptul că Biblioteca Mavrocordaților era vestită în Orient.

Această colecție cuprindea și cărți provenite de la cei doi Cantacuzini: *Constantin Postelnicul* și *Constantin Stolnicul*. Dar este posibil să fie și din biblioteca lui Constantin Brâncoveanu, decedat tragic în anul 1714.

Se poate presupune că acest subiect a fost ales chiar de N. Iorga, care descoperise recent catalogul Bibliotecii Mavrocordaților la Iași¹.

Interesul pentru aceste manuscrise l-a preocupat și pe directorul Bibliotecii Regale din Paris, Henri Omont, care a descoperit în Orient mai multe documente pe care le-a publicat în anul 1912 la Paris,

¹ Nicolae Iorga, Știri noi despre Biblioteca Mavrocordaților, Comunicare susținută la Academia Română în data de 23 aprilie 1926, Ed. Cultura Națională, București, 1926, pag. 1.

sub denumirea de: *Missions archéologiques françaises en Orient, aux XVII et XVIII siècles*.

Dar de asemenea subiecte erau interesați și rușii prin Arsenie Suhanov, care a făcut cercetări și la mănăstirile din Athos. Sunt menționați de Iorga și grecii Panayotis Nikoussios (dragoman la Imperiali) și călugărul Atanase².

Aceste cercetări au scos la lumină și colecția lui Nicolae Mavrocordat: „păstrată atunci cu îngrijire în rafturile acelei minunate clădiri a Văcăreștilor, pe care civilizația noastră modernă a prefăcut-o în adăpost al hoților (închisoare)”³.

Ambasadorul regelui Franței la Constantinopol, Bonnac, în data de 30 septembrie 1720, mărturisește faptul că Domnul muntean a donat o traducere a lui Boețiu în grecește, făcută de către Planudiu. Același ambasador avea să facă o mărturisire interesantă, care este legată de Radu, beizadeaua lui Ștefan Cantacuzino, care, ajuns la Paris, a solicitat să participe la ședința Academiei de Științe din Paris. Acest lucru scoate în evidență nivelul cultural al familiilor domnitoare fanariote⁴.

Dorința de a achiziționa manuscrise vechi nu era un privilegiu al Casei Regale franceze, la concurență cu Nicolae Mavrocordat (1680-1730), care plătea mai bine. Această concurență onestă, onora pe domnitorul N. Mavrocordat.

Ambasadorul Bignon recomandă abatelui Sevin, un rafinat cercetător al operelor rare și cunoscut scriitor: „Să-l vadă la întors pe Domn, să cerceteze catalogul bibliotecii lui, să se intereseze dacă nu sunt dubluri, care s-ar putea dărui și să ceară măcar voie de a scoate copii de pe scrierile mai interesante și mai rare. Ar putea fi întrebat Vodă dacă nu dorește să se tipărească vreo unul din manuscriptele lui.” Pentru a-l determina pe Domnitor să fie generos, sugerează abatelui Sevin un ultim sfat pe care să-l prezinte Domnitorului: „Ce bine i-ar șade dacă ar da ceva din manuscrise Bibliotecii Regale, care are un deposit mult mai sigur decât biata lui țară amenințată neconținut de cele mai mari primejdii: astfel

el, om învățat și zelos bibliofil, și-ar câștiga o veșnică glorie de donator”⁵.

Abatele avea să-i comunice ministrului Maurepas, cu toată diplomația de care era capabil, în 16 aprilie 1729: „Este imposibil să concurezi cu Domnul muntean, care dispune și de bani și de credite; tot ce se găsește de vânzare trece la dânsul. Muntele Athos a fost cercetat de Domnitor pentru aceste documente de două ori”⁶.

Nu rămâne, avea să tragă concluzia N. Iorga, citând din corespondența abatelui cu ministrul francez, „decât să se facă o curte stăruitoare aceluia care a și dat un **Damascin** din secolul al VIII-lea (carte, care se putea vinde în Franța la greutate echivalentă în aur) și poate ar face și alte daruri Regelui Franței. Dar ar trebui și din partea puternicului Suveran să i se acorde atenție, trimițându-i-se, de exemplu, colecția de **Sinoade a lui Hardouin**, care este una din gloriile științei franceze din aceea epocă. Nu se poate ca regele să fie biruit ca mărinimie de un prinț care-i este inferior în toate felurile”⁷.

Abatele stăruie în continuare, prin scrisoarea din 4 iunie 1729, pentru trimiterea volumelor Conciliilor, cu speranța că Domnitorul va îngădui măcar să se facă copii după manuscrisele pe care le deține.

Luând legătura cu Nicolae Mavrocordat, avea să mărturisească faptul că Domnitorul consimțise să facă unele daruri, dar care erau considerate ca nesincere.

Fig. 1 Nicolae Mavrocordat
(1680-1730)

² Ibidem, p. 1.

³ Ibidem, p. 2.

⁴ Ibidem, p. 2.

⁵ Ibidem, p. 4.

⁶ Ibidem, p. 4.

⁷ Ibidem, p. 4.

Vodă era reputat ca un om care trebuia laudat peste meritele lui reale de învățătură și de iubire pentru cărți, ca să se obțină cât mai multe înlesniri. Aceste lingușiri nu sunt contra onoarei, avea să mărturisească N. Iorga, deci puteau fi întrebuițate ca un mijloc sigur pentru a se ajunge la scopul propus⁸.

O altă sursă de documente care puteau interesa pe cei din Franța, erau cele ale domnitorului Grigore Ghika din Moldova, care era, prin mama sa, nepotul lui Nicolae Mavrocordat. Ghika nu deținea manuscrise, dar acestea se găseau din abundență la mănăstirile din Moldova⁹.

Un corespondent al domnitorilor noștri, menționat de N. Iorga, și care era cunoscut la ambasada franceză din Constantinopol, era doctorul Daniel Fonseca, un evreu portughez creștinat, care era utilizat de către Mavrocordat pentru a trimite diferite cărți tipărite în limba greacă, dar redactate la Iași și București.

Colecția *Sinoadelor* lui Hardouin a fost expedită la Constantinopol pentru domnitorul muntean, care nu a mai așteptat să le primească și a mulțumit anticipat, după cum scria Sevin, ministrului Maurepas, în data de 2 decembrie 1729.

În aceeași perioadă, pe 11 februarie 1730, Bigmon scria lui Sevin „că ar fi bine ca ambasadorul Regelui pe lângă Poartă, Villeneuve, să caute a cumpăra biblioteca, dacă moartea sau o dizgrație ar putea să ne procure niște achiziții așa de strălucite”¹⁰.

Sevin îi oferea informații privind știrile literare din Franța, dar în același timp el mai cerea „să se facă daruri de cărți tipărite către Domn, dar, în ce privește cedările de manuscrise din partea acestuia, el primi înștiințarea, mai mult sau mai puțin corespunzătoare adevărului, că un foc la Constantinopol chiar a aruncat în neorânduială câte manuscrise le avea strânse acolo”¹¹.

O asemenea încercare, afirma N. Iorga,

⁸ Ibidem, p. 5.

⁹ Ibidem, p. 5.

¹⁰ Ibidem, p. 6.

¹¹ Ibidem, p. 6.

¹² Ibidem, p. 7.

¹³ Ibidem, p. 8.

¹⁴ Andreea- Mihaela Tudor, Biblioteca Mavrocordaților în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, Teză de doctorat, Galați, 2015.

era cu neputință să izbutescă față de un om mândru, bogat și amoretat de cărțile lui.

Dintr-o altă scrisoare a lui Fourmont, din 17 februarie 1730, se arată că legăturile lui Mavrocordat se întindeau până la Teba, Modon și Monembasia, unde contacta clerul de acolo pentru achiziționarea de manuscrise și chiar de medalii¹².

Decesul lui Nicolae Mavrocordat, în anul 1730, a trezit o nouă speranță pentru agenții francezi de a procura cărți valoroase din biblioteca acestui domnitor. Nu au trecut decât două luni de la decesul domnitorului, că pe 11 noiembrie 1730, ministrul francez să scrie ambasadorului Villeneuve o scrisoare prin care comunica: „*J'ai appris les nouvelles publiques de la mort du prince de Valachie*”, dar adaugă în final speranța că fiii răposatului Domn nu au iubire de cărți¹³. Evident, ministrul se înșela. Constantin Mavrocordat (1711-1769) a fost crescut cu multă grijă de tatăl său. La vârsta de 14 ani, în 1725, Nicolae Mavrocordat îi dăruia: „*din marea sa bibliotecă un lot de cărți pentru a-i fi de folos, așa cum reiese din catalogul pe care Nicolae Iorga l-a editat*”¹⁴.

Fig. 2 Constantin Mavrocordat (1711-1769)

Villeneuve, prin răspunsul adresat ministrului în 20 februarie 1731, menționa faptul că existau nenumărați cumpărători, printre care împărații Franței, Austriei și Rusiei, regele Angliei și chiar Papa de la Roma, care erau dispuși să ofere și suma de 100.000 de piaștri, dar tânărul Constantin nu dorea să vândă nimic din biblioteca moștenită. Interesant este și faptul că grecii îl susțineau ca să nu înstrăineze comoara¹⁵.

Ce este de menționat este și faptul că domnitorul se înconjurase la Iași de personalități culturale, care îi ofereau noi argumente să nu vândă cărțile și chiar să achiziționeze în continuare altele. Printre personalitățile menționate se pot remarca: pictorul genovez Liotard, monseniorul Exupère-Joseph Bertin, vestit anatomist, membru corespondent al Academiei și medic la curtea lui Constantin, marchizul de Magnan, care întreținea corespondență cu reprezentanții oficiali de la Curtea Rusiei sau Austriei. Abatele Pierre-François Guyot Des Fontaine, care edita vestitele periodice franceze¹⁶, precum *Journal des Savants*, sublinia într-un articol, preocupările livrești ale lui C. Mavrocordat¹⁷.

Pasiunea pentru istoria românilor a constituit o preocupare de mare interes pentru domnitor. Sunt mărturiile care vorbesc de faptul că în perioada anilor 1742-1743, Constantin Mavrocordat s-ar fi adresat rectorului sas Johann Filstich, cerându-i date despre istoria românilor. O solicitare asemănătoare este adresată iezuitului Antonio Califoro și altui iezuit de la colegiul din Cluj, Carol Peterffy, pentru redactarea unei cronici moldo-valahe, de la care s-a păstrat *Prodromus historiae Principatum Valachiae et Moldaviae*, unde se consemnează originea latină a românilor¹⁸.

N. Iorga semnala și faptul că domnitorul

Constantin Mavrocordat: „a avut inițiativa de a trimite cincisprezece tineri boieri la studii la Veneția, printre care s-ar fi aflat și Răducanu Cantacuzino, fiul banului Matei”¹⁹.

Biblioteca Mavrocordaților rămâne în continuare o preocupare a oficialilor francezi de a o descoperi și achiziționa. Din corespondența ambasadorului Villeneuve cu abatele Bignon, aflăm că la Constantinopol existau în acel moment manuscrise în niște lăzi nedeschise de multă vreme, posibil în casa de la Galata a Mavrocordaților, dar cele mai importante fuseseră transportate în Valahia²⁰. Abatele Bignon propune realizarea unui catalog al acestor manuscrise și oferirea unor daruri secretarului de atunci al lui Constantin Mavrocordat, grecul Dracu Suțu, înaintașul Suțeștilor, pentru a putea realiza copii după ele²¹. După doi ani de insistențe, Maurepas obține lista celor douăsprezece manuscrise selectate de abatele Bignon din catalogul cu 162 de poziții, pentru a fi copiate²².

În anul 1735, secretarul Dracu Suțu copiasse deja 6 manuscrise, drept pentru care domnitorul și secretarul său au primit cadou *l'Histoire de l'Académie* și Dracu Suțu a primit alte șase cărți în valoare de 40-50 de scuzi²³.

În anul 1738, Constantin Mavrocordat mai primea din partea autorităților franceze două lăzi de cărți, probabil ca semn de prețuire pentru manuscrisele pe care le trimisese în dar Bibliotecii Regale. Interesul pentru manuscrise era permanent, pentru că în anul 1739 Mauepas primea de la Villeneuve un alt catalog, în care erau menționate 76 de titluri de manuscrise, care interesa Biblioteca Regală. Constantin Mavrocordat solicita în schimbul copierii de carte manuscrisă, ediții rare aflate în dublu exemplar la Biblioteca Regală²⁴.

¹⁵ N. Iorga, Op. cit., p. 8.

¹⁶ Acest abate edita: *Journal des Savants*; *Nouvelliste du Parnas*; *Observations sur les écrits modernes*; *Jugements sur les ouvrages nouveaux*.

¹⁷ Andreea-Mihaela Tudor, op. cit., p. 26.

¹⁸ Ibidem, p. 26.

¹⁹ Ibidem, p. 28.

²⁰ Ibidem, p. 28.

²¹ Ibidem, p. 38.

²² Ibidem, p. 38.

²³ N. Iorga, op.cit. p. 8.

²⁴ Andreea-Mihaela Tudor, Op. cit., p. 39.

Un prim pas al înstrăinării unor cărți a fost făcut de Constantin Mavrocordat în momentul în care, din motive financiare, a fost nevoit să amaneze un număr de cărți mitropolitului Neofil Cretanul, pentru o datorie de 16.000 de groși, care apar în *Testamentul* mitropolitului din 20 februarie 1748. O clauză apare în acest testament, care prevede faptul că aceste cărți pot fi lăsate moștenire Bibliotecii Mitropoliei.

Raritățile din Biblioteca Mavrocordaților erau cunoscute de cei interesați, precum *Pentateuchus-ul* arăbesc mult râvnit de Papa Clement XI²⁵.

Constantin Mavrocordat a fost exilat de turci în insula Lemnos, pentru că nu a reușit să achite în 1749 datoria față de marele vizir. Presat de debitori, este nevoit să-și vândă o parte din bibliotecă. Cronicarul Atanasie Comnen Ipsilanti ne informează că în anul 1757 biblioteca a fost dată zălog neguțătorului englez Barker. Aceste cărți nu au mai fost recuperate, mai mult, domnitorul a fost nevoit să-și vândă și casa din Galata evreului Celeboni. Printre cumpărătorii acestor cărți sunt menționați de Chesarie Daponte: Iacovaki Rizo, Suțu și câțiva arhierii. Alte cărți au fost luate de ruși în războiul din 1769 și duse la Petersburg. După câțiva ani, fostul secretar domnesc Sulzer constata soarta *celor șase sau șapte care de cărți din biblioteca lui Constantin Mavrocordat ajunse la Mitropolie, fiind sub acoperiș hrană șoarecilor și cloțarilor, care se distrează cât se poate de bine cu ele*²⁶.

Să urmărim în continuare soarta acestei biblioteci, prin relatarea făcută de Chesarie Daponte în anul 1881, despre faptul că prințul Gheorghe Mavrocordat era moștenitorul unei părți a bibliotecii domnilor fanarioți Nicolae și Constantin Mavrocordat, o altă parte fiind cumpărată de Principele Grigore Brâncoveanu, căsătorit cu Safta Balș, care era un pasionat bibliofil. O parte din biblioteca aceasta, aflată la București, a ars în timpul revoluției din 1821. O altă parte era descoperită de Alexandru Odobescu la

Mănăstirea Hurez. Grigore Brâncoveanu a donat, prin *Testamentul* din 24 iulie 1838, o parte din biblioteca sa, cât a mai rămas după incendiu, aproximativ 497 de volume, bisericii Sf. Treime din Brașov²⁷.

Din marea bibliotecă a familiei Mavrocordat, câteva cărți au ajuns și în colecții particulare printre care, după afirmațiile lui N. Iorga, în biblioteca Conăcheștilor, Gh. Acachi, Cezar Bolliac, D.A. Sturdza și evident la biblioteca Academiei Române.

În colecția Bibliotecii Centrale Universitare din Iași se află un manuscris al *Letopisetului* lui Nicolae Costin, legat în piele, cu supralibrosul lui Nicolae Mavrocordat.

Iorga avea să mărturisească faptul că din cărțile înstrăinate în anul 1758 de Constantin Mavrocordat, fiind silit pentru a fi eliberat din cele Șapte Turnuri din Constantinopol, „o singură carte ni s-a păstrat în biblioteca mea: al doilea volum din ediția de la 1716 a lui Boileau, adusă de la Constantinopol de Ionică Tăutu, pamfletistul liberal de la 1820, a cărui iscălitură figurează pe una din foile libere. Legătura, în splendid marochin roșu, are cu armele muntene inițialele numelui lui Constantin: IO N[icolae] K[onstantin] V[oevod]”²⁸.

Fig. 3 Cartea cu inițialele Domnitorului Nicolae Mavrocordat

²⁵ Ibidem, p. 39.

²⁶ Ibidem, p. 39.

²⁷ Ibidem, p. 40. Un exemplar al acestui testament se găsește la Biserica Sf. Neculai din Șchei. Pr. Vasile Oltean face o descriere bibliografică a unui număr de 89 de titluri de cărți donate.

²⁸ N. Iorga, Op. cit., p. 11.

Constantin J. Karadja relatează faptul că în anul 1784 se aflau la Constantinopol, în biblioteca lui Slotziaris, bunicul lui Constantin Moruzzi și nepotul lui Nicolae Mavrocordat, o cantitate uimitoare de manuscrise, dintre care multe din secolul al XI-lea și XII-lea, provenite din biblioteca lui Nicolae Mavrocordat²⁹.

Putem spune că Mavrocordații, prin inițiativele culturale, formați în spiritul modern al marilor transformări culturale europene, se orientează spre o societate occidentală culturală. În momentul când se aflau în ipostaza de a cârmui destinele unui popor în mijlocul căruia doreau să se legitimeze, își caută spîta românească pe care o doresc consemnată în cronicile oficiale și prin ridicarea ctitoriei de la Văcărești.

Se poate considera că dotarea mănăstirii Văcărești cu bibliotecă proprie, alcătuită din dubletele cărților din biblioteca domnească, avea menirea de a asigura cărțile necesare desfășurării unui proces de învățământ de bună calitate³⁰.

Corespondența purtată de Mavrocordați cu personalități marcante ale culturii europene a fost analizată de autoarea unei teze de doctorat, Andreea-Mihaela Tudor, care a extins studiul și asupra fondului de carte deținut de Biblioteca Academiei din Atena și Biblioteca Națională din Atena, oferindu-ne o imagine concretă asupra bogăției acesteia, atât sub aspect numeric, dar mai ales sub as-

pectul diversității la nivel tematic.

Din analiza făcută pe cataloagele analizate cu cărțile din Biblioteca Mavrocordaților, autoarea mai sus menționată, a reușit să prezinte o statistică pe domenii reprezentative:

- Cărți cu subiect teologic – 32,40%
- Cărți din domeniul literaturii – 16,5%
- Cărți de istorie – 11,36%
- Cărți din domeniul filosofic – 9,22%
- Dicționare – 6,61%
- Lucrări de etică – 4,28%
- Cărți de oratorică – 4,10%
- Cărți de drept – 3,17%³¹.

Această pasiune pentru cărți, dar și pentru cultură în general, scoate în evidență rafinamentul acestor familii de domnitori fanarioți, care au dorit să îmbunătățească viața socială din Moldova și Valahia. Domnia alternativă în cele două principate a facilitat măsurile administrative inițiate de fiecare dintre ei. Dacă Nicolae Mavrocordat a domnit optsprezece ani, iar Constantin Mavrocordat douăzeci și unu de ani în Moldova și Valahia, cu paisprezece schimbări de domnie, într-un secol plin de evenimente violente, putem spune că această domnie a Mavrocordaților a fost benefică din multe puncte de vedere pentru românii din Moldova și Valahia.

Radu Moțoc, 24 februarie 2018³²

²⁹ Ibidem, p. 40.

³⁰ Ibidem, p. 41.

³¹ Ibidem, p. 33.

³² Mulțumesc pe această cale Doamnei Elena Chiaburu și Domnului Liviu Papuc pentru informațiile deosebit de interesante puse la dispoziție.

Tipăriturile slavone din Biblioteca Mănăstirii Sinaia

Protosinghel Mihail

HARBUZARU,

Universitatea Babeș-Bolyai,

Cluj-Napoca

Abstract: Mănăstirea Sinaia adăpostește o veche bibliotecă, cu peste 300 de cărți vechi, tipărite între anii 1564-1830. 30 dintre acestea sunt slavone și slavo-române. Patru titluri sunt de la Lvov (Evanghelia din 1636, Octoihul de la 1639, Slujebnicul de la 1646 și Psaltirea de la 1679), trei de la Moscova (Evanghelia din 1689, Molitvenic, 1698, Octoih, tomul I, 1699), unul de la Kiev (Evanghelia din 1780). Din cele tipărite pe teritoriul României se păstrează la Mănăstirea Sinaia următoarele: Antologhion, Câmpulung, 1643; Triod-Penticostar, Târgoviște, 1649; 12 Minee, Buzău, 1698; Triod, Buzău, 1700; Penticostar, Buzău, 1701; Liturghier, Buzău, 1702; Octoih, Râmnic, 1706.

Cuvinte-cheie: carte veche, tipărituri slavone, Mănăstirea Sinaia

Abstract: Sinaia Monastery has a very old library, with over 300 old books, printed between 1564-1830. 30 of them are Slavonic and slavo-romanian. Four titles are from Lviv (Gospel of 1636, Octoih of 1639, The Divine Liturgy of 1646 and Psalter of 1679), three from Moscow (Gospel of 1689, Molitvenic of 1698, Octoih, tom. I, 1699) one from Kiev (Gospel of 1780). From those printed in Romania, in Sinaia Monastery there are: Antologhion, Câmpulung, 1643; Triod-Penticostar, Târgoviște, 1649; 12 Minee, Buzău, 1698; Triod, Buzău, 1700; Penticostar, Buzău, 1701; The Divine Liturgy, Buzău, 1702; Octoih, Râmnic, 1706.

Keywords: Old printings, Slavonic books, Sinaia Monastery

Mănăstirea Sinaia este situată în Morașul care i-a preluat numele, la poalele munților Bucegi, în județul Prahova, pe drumul ce leagă Bucureștiul și Ploieștiul de Brașov, Muntenia de Transilvania. A fost construită între anii 1690-1695 de Spătarul Mihail Cantacuzino, frate al Domnului Șerban Cantacuzino (1678-1688) și unchi al Sfântului Constantin Brâncoveanu, Domn al Țării Românești (1688-1714). Mănăstirea a fost mereu sub jurisdicția bisericească a Mitropoliei Ungrovlahiei și a fost astfel scutită de marile

probleme create de uniaticism. Apropierea de Brașov (45 de km) s-a concretizat în strânse relații cu românii ortodocși din Șchei, chiar un preot de la Biserica „Sf. Nicolae” din partea locului, Ion Corbea, s-a călugărit pe la 1700 la Sinaia, sub numele de Iosif Ieromonahul, lăsându-și toată averea bisericii și școlii pe care le slujise¹. Părintele Iosif de la Sinaia a avut doi băieți care au umblat mult în Rusia. Primul, David Corbea, a învățat la marea Academie de la Kiev și a fost ceauș spătăresc al ctitorului Mănăstirii Sinaia, Mihail Cantacuzino și trimis al Domnului

¹ Dobriceanu, Constantin, „O importantă descoperire istorică în Șcheii Brașovului”. In: „Astra”, an III, (1968), nr. 5, apud Vasile Oltean, Prima Școală Românească din Șcheii Brașovului, Editura Transilvania Expres, Brașov, 2017, pp. 131-132.

Constantin Brâncoveanu pentru relațiile sale cu Rusia. Părintele Vasile Oltean amintește de „numeroasele cărți pe care <<David Corbea>> le-a dăruit românilor din Șchei, între care amintim *Biblia de la Ostrog* a lui Ivan Fiodorov (1581) și *Triodul de la Moscova* din 1684². Al doilea fecior al părintelui Iosif de la Sinaia, Teodor Corbea, a fost tot diplomat al lui Constantin Brâncoveanu la Moscova și s-a stabilit definitiv împreună cu spătarul Toma Cantacuzino (nepot al ctitorului nostru) în 1711 la Sankt Petersburg, unde devine vel pisariu și cancelar al Imperiului Rus.

Numele lor sunt importante pentru demersul nostru, deoarece probabil prin intermediul lor Spătarul Mihail Cantacuzino și-a înzestrat ctitoria cu tipărituri din spațiul est-slav³. La Sinaia se păstrează 30 de cărți slavone, din care șase au fost tipărite la Lvov și trei la Moscova (toate nouă în secolul al XVII-lea), iar una la Kiev, în 1780. Celelalte sunt de la M-rea Câmpulung din Câmpulung-Muscel, jud Argeș (*Antologhionul* de la 1643), *Triodul-Penticostar* din 1649 de la Târgoviște, în două exemplare, 16 de la Buzău, slavo-românești (*Triodul* din 1700 și *Penticostarul* din 1701, cele 12 *Minee*, din 1698 și două *Liturghiere* din 1702) și un *Octoih* slavo-român de la Râmnic, din 1706. Multe dintre ele figurează în inventarul mănăstirii fără localitate și an de publicare, deoarece le lipsește fila de titlu. Mulțumesc pe această cale Doamnei Dr. Valentina Eșanu, cercetător științific superior de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, precum și Arhim. Dr. Policarp Chițulescu, directorul Bibliotecii Sf. Sinod, din București, pentru ajutorul dat în identificarea tipăriturilor de la Lvov și Moscova.

Spătarul Mihail Cantacuzino s-a semnat pe câteva dintre cărțile dăruite ctitoriei sale de la Sinaia, slavonești, grecești sau

românești. De exemplu, *Molitfelnicul de la Moscova*, 1698, poartă în mai multe locuri însemnarea: „Mihai Cantacuzino, vel Spătar”.

Alături de tipărituri slavone în biblioteca mănăstirii se găsește și manuscrisul unui *Liturghier* slavon, Ms. nr. 20, nr. inv. 3982, care cuprinde Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur, fără partea stranei. Are doar 16 file, 22 x 18 cm, nu are coperte, și este scris cu cerneală neagră și roșie de o singură mână⁴. A fost realizat probabil de un proaspăt hirononit, în secolul XVII sau la începutul celui de-al XVIII-lea, la Mănăstirea Sinaia.

De la **Lvov** sunt trei exemplare ale ***Evangheliei din 1636***, ceea ce face ca Mănăstirea Sinaia să fie într-o poziție unică în România din punct de vedere al exemplarelor deținute. Dimensiuni 32 x 20 cm, 16 rânduri pe pagină. Tipograf este Mihailo Sleozka, în Tipografia Frăției Ortodoxe, iar gravor a 60 de ilustrații în text este ierodiaconul Gheorghii. Predoslovie a fost alcătuită de Teofilact al Bulgariei. Tipărită cu binecuvântarea Sfântului Petru Movilă, Mitropolitul Kievului. Toate cele trei exemplare deținute sunt incomplete: nr. inv. 1941 are 408 file și îi lipsește fila de titlu; nr. inv. 1942 are 412 file și îi lipsește fila de titlu; nr. inv. 1943 are doar 341 de file, de asemenea fără cea de titlu.

Însemnări are doar exemplarul nr. inv. 1941: F. 411^v, desprinsă, grafie chirilică, cerneală neagră: „<rupt> ... și au zis că iaste a sfintei m<ănă>stirii din Flor... <rupt>”; „<Această Evan>ghelie iaste...<rupt>”.

Ultima filă, grafie chirilică, cerneală neagră: „Scris-am eu cartea vl<ă>d<i>cii noastre ție Popo Stănescule”.

Octoihul de la Lvov, 1639⁵, nr. inv. 1939, exemplar incomplet, 348 de file, lipsesc fila de titlu și file de final. Textul este dispus pe

² Vasile Oltean, op. cit., p. 133.

³ Nu doar tipărituri a achiziționat fondatorul din Rusia ci și icoane. În Muzeul Mănăstirii Sinaia, primul muzeu de artă religioasă din România, deschis în 1895, se păstrează 5 icoane realizate în anii 1702-1703 de Tihan Ivanov în atelierul de icoane din Kremlinul Moscovei. Se știe că familia Cantacuzinilor era pro-rusă și vedea în singurul împărat ortodox, cel rus, șansa eliberării Constantinopolului de turci, visul creștinătății balcanice pentru secole bune.

⁴ Prezentat de Protos. Mihail Harbuzaru și Dragoș Șesan în Catalogul Manuscriselor Mănăstirii Sinaia, Ed. Basilica, București, 2017, p. 77.

⁵ Запаско, Яким, Ісаєвич, Ярослав, П'ям'ятки книжкового мистецтва. Каталог стартдруків, виданих на Україні. Книга перша (1574-1700), Львів, 1981, с. 60.

două coloane, 39 de rânduri pe pagină, cerneală roșie și neagră. Cuprinde toate cele opt glasuri. Textul a fost restaurat la sfârșitul secolului al XIX-lea însă legătura din piele și lemn este foarte deteriorată.

Însemnări: Coperta 2, grafie chirilică, cerneală neagră: „...Și am scris eu Costandin sin Costi Costă”; „Eu Costandin Copilul”; „Pomeniște Do<a>mne <pe> robul Tău, și am scris eu Neculaie...”; limba greacă, grafie chirilică: „Aghios, Aghios, Aghios, Kirios Savaot, pliris i ouranos ke tis doxis sou. Osanna en dispis tis. Evloghimenos o erhomenos en onomati kiriou. Osana o en dipsis tis” [imnul liturgic *Osana*].

Ultima filă de forțaț, grafie chirilică, cerneală neagră: „Zise Domnul ucenicilor Săi: Cine se va lepăda de mine înaintea oamenilor lepăda-mă-voi și Eu de ei înaintea Părintelui meu carele iaste în ceri<u>ri”; „Melhisedec <i>erodicon Tudorovici”.

Forțaț pe final, grafie chirilică, cerneală neagră: „Eu Prăscoveanu Stârcul Tei (?), văleat 7220 (1712); „Tuturor de bine”.

Slujebnic (Liturgier), Lvov, 1646⁶, nr. inv. 1952, exemplar incomplet, lipsesc fila de titlu și file de la final. 299 file. Numerotarea originală pe file. Numerotarea ulterioară în creion este defectuoasă. 19,5 x 16 cm, 12 rânduri pe pagină. Cuprinde rânduiala Vecerniei, a Utreniei și a celor trei Sfinte Liturghii. Legătura nu este originală, a fost restaurat; din carton și piele, stare bună de conservare. Limba slavonă, grafie chirilică, cerneală roșie și neagră.

Însemnare la ff. 198-184, limba română, grafie chirilică, cerneală neagră: „Această sf<ân>tă leturghie ias<te> a sfintei biserică din Țigăniia Vlăd<icii>⁷ unde să prăznuiască Marele Ierarhul Nicolae și s-au scris la cinci dechemvrie leat 7200 (1692)”. Filele 205-206, 295, sunt de manuscris, completând textul lipsă, cu scriere semiun-

cială.

Psaltirea de la Lvov, 1679, nr. inv. 175, este o raritate bibliofilă care le lipsește chiar și ucrainenilor. Nr. inv. 175, exemplar complet, 251 pagini, dimensiuni 20 x 15 cm, cerneală neagră și roșie (doar pe foaia de titlu și pe câteva file de la final). Legătura de lemn și piele deteriorată, cu urme de închizători și ornamente în presă. Sigiliul verde al Mănăstirii Sinaia (sigiliul vechi).

Însemnări: Fila 1 de gardă^v, transversal, grafie chirilică, cerneală neagră: „Această Psaltire iaste a Sfintei Mănăstiri Văleani dată de Hariton Stoian pentru sufletul lui, ca să-i fie veacinic pomenire și a tot rodul Domnului, am scris eu Petre ot Văleani”; „Și am scris eu Ianache copi<lul>”.

Fila 2 de gardă, grafie chirilică, cerneală neagră: „† Trandafir, Neaga, Bălașa, Tudor, Neacșul”; „† Să <se> știe că am scris eu Gligorie Logofăt când au slujitu la noi <pă>rintele arhim.? Ghirase<m>? egumenul Sfintei Mănăstiri Văleani și am scris din luna lui Diche<m>vrie din 6 zile, lea<t> 7258 (1750)”; „și cându era și pop<ă> <I>gnatie chelarul”.

Penultima filă de gardă, grafie chirilică, cerneală neagră: „† Flori, Petre?, Stoian?”.

Penultima filă de gardă verso, grafie chirilică, cerneală neagră: „Să <se> știe că am <în>vățatu eu Baiu? Copilu care...”; „Cinstite dumneata nun Mihai, cu plecăciune...”; „Să să știe că am scris eu Raducan cari au învățat aice în mănăstire. Și am scris eu Radul pentru cutare...”; „Să se știe că am scrisu eu că<n>d am venit la dascălul Urs și am scris eu Gligorie Logofăt”; „Sfânta Mănăstire Vălenii, Ghenarie dzi? 6? V. Vudca? 7258 (1750)”.

Ultima filă de gardă, grafie chirilică, cerneală neagră: „Să <se> știe de cându am venitu eu Paraschiv <la> scaunul la Văleni pentru <a> vinde porumbu”.

⁶ Ibidem, p. 68.

⁷ Din 1746 Mahalaua Vlădicii, cartier din București între Patriarhie și Șoseaua Viilor, cuprinzând Mănăstirea Antim și Biserica Sf. Nicolae Vlădica.

(Slujebnic, Lvov, 1646, fila 1)

(Psaltire, Lvov, 1679, fila de titlu)

Evangelhie, Moscova, 1689, nr. inv. 3569, exemplar complet, 620 pagini, dimensiuni foarte mari, 67,5 x 47 cm, cerneală neagră și roșie, legătură din piele și lemn, deteriorată, cu urme de închizători.

Însemnări: Fila de gardă 1^v, grafie latină, creion: „Tipărită la 1689. Director Ioan M. Romnicea<nu> 1894 Decem. 15”.

(Psaltire, Lvov, 1679, verso filei de titlu)

Fila de gardă 2^v, grafie latină, cerneală albastră: „Ace<a>stă sântă carte este hărăzită st. Monastiri Sinaia de Dnii George Gr. Cantacuzino, Alexandru Scarlat Ghica și Dr. Alexandru Șutzu, Eforii Spitalelor Civile⁸ la anul 1894, Dec. 15, fiind Stareț al Monastirei Prea Cuvioșia Sa Părintele Arhim. Nifon. Ace<a>stă carte e scrisă în limba slavă și conține pe pagina 1 următorul text ce s-a tradus în românește: Evanghelia lui Isus Hristos. Slavă lui D-zeu iubitorului de oameni unul D-zeu în trei ipostase, Tatăl, Fiul și st. Duch, s-a tipărit în tipografia bisericeștilor cărți al înaltului Cin de Moscova cu porunca prea bine Cinstitorilor, Prea Înălțaților noștri Domni și Împărați și Marilor Prinți: Ioan Alexievici, Petre Alexievici, a tot stăpânitori a Marei și Micei și Albei Rusii. Prin blagoslovenia în duhovnicescul Cin a părinților lor și prin rugăciunile Sfântului și Înaltului Domn Kir Ioachim Patriarchul Moscovei și a to<a>tă Rusia. La le<a>tul de la zidirea lumii 7197 spre râvna și îndemnarea spre Dumnezeiescul cuvânt 1689 Inviction (sic) 12 luna lui August. Archimandrit Nifon Sinait”.

Molitvenic, Moscova, 1698, nr. inv. 47, exemplar complet, 388 de file, 33 x 21,5 cm, legătură din lemn și piele, deteriorată, cu ornamente în presă, cerneală roșie și neagră. Sigiliul violet al Mănăstirii Sinaia (ante 1895).

Însemnări: Fila de titlu, grafie chirilică, cerneală neagră, f. 387: „Vitalie ieromonah”.

F. 4, 83, 323: „Acest molitvelnic iaste al Sfintei mănăstiri Sinaia de supt Muntele Buceaciului. 22 iulie anul 7213 (1705)”.

F. 25: „A Sfintei Mănăstiri Sinaia se supt Muntele Buceaciului”.

F. 50, 123, 202: „Mihai Cantacuzino vel spatar”.

F. 100: „Această carte de rugăciune de la Moscova are ca izvod Vovidenia”.

F.134: „Ieromonah Vitalie, mănăstirea Sinaia, cu veșnica pomenire” (l. slavă).

F. 172^v: însemnare în limba greacă: „<Eu> Calinic Ieromonahul am stat în mănăstirea Sinaia timp de 8 ani ca preot, în vremea egumenului Damaschin⁹, în Prahova”.

Octoih, Tomul I (glasurile I-IV), Moscova, 1699, nr. inv. 1938, exemplar incomplet, 424 de file, lipsesc fila 1, 24 și file de la final; 28 de rânduri pe pagină, 32, 5 x 21 cm, text pe o singură coloană. Legătură din piele și lemn, cu ornamente în presă, deteriorată. Cerneală roșie și neagră. Cartea poartă urmele folosirii în strana românească: marginal sunt însemnate, în limba română, grafie chirilică, cerneală neagră, ziua respectivă, pentru ușurarea uzului la slujbe. De ex: f. 162^v, „Marți sara”, urmat de „Mercuri”, la f. 167^v.

Însemnări: Coperta 2, caractere chirilice, cerneală neagră, răsturnat: „Radul L<ogo>f<ă>t Stanciu”; transversal: „Eu popa Tănasiie ot Greaci ... leat 7235 (1727); „Să <se> știe când a venitu <e>gumenu? Tănasăie la Lu<n>gulești ... seara în luna lui aprilie în 20 leat 7235 (1727)”.

F. 13, grafie chirilică, cerneală neagră: „Acest Octoih iaste a jupânului Pastii, care iaste în Lungulești și am scris eu popa Șarban, nepot popii Cârstii, care șade în București”.

F. 274^v, grafie chirilică, cerneală neagră: „Acestu ohtoicu este al jup<ă>nu<lui> Pastii ot Gheorghia și am scris eu Stănciulescu”.

Evanghelie, Kiev, 1780, nr. inv. 1949, exemplar incomplet, lipsește ultima filă, 232 file, 21 x 17,5 cm, legătură din piele și carton, cu ornamente în presă, stare bună de conservare, cerneală neagră.

⁸ Eforia Spitalelor Civile a administrat timp de 85 de ani averile Mănăstirii Sinaia, între 1864-1947, vezi Ierom. Nectarie Măgureanu, *Mănăstirea Sinaia*, Editura Athena, București, 2000, p. 50.

⁹ Monahul grec Damaschin a condus Mănăstirea Sinaia între 1791-1817.

(Molitvenic, Moscova, 1698, fila 1)

Din cele tipărite pe teritoriul României, cea mai veche carte slavonă păstrată în Biblioteca Mănăstirii Sinaia este **Antologhionul de la Câmpulung**, din anul 1643, nr. inv. 1947, BRV I (44), cu cheltuiala Domnitorului Matei Basarab, în tipografia înființată cu sprijinul mitropolitului Kievului, Sfântul Petru Movilă. Exemplar incomplet, lipsesc fila de titlu și filele 1-5, 7, 8, 12, 13, 16, 18-20, 493. 28,5 x 12 cm, cerneală roșie și neagră. Cuprinde Mineele pe tot anul. Legătura lipsește, ceea ce face ca exemplarul să fie foarte deteriorat. Pe verso filei 494 sunt scrise de mână, în limba slavonă, scriere semiuncială, irmoasele 1, 3, 4, 5 și 6 ale Catavasiilor Întâmpinării Domnului.

Mănăstirea Sinaia a avut de la început legături strânse cu mult mai vechea chinovie musceleană. Ieromonahul Silvestru de la Sinaia a realizat Ms. rom. nr. 2143 din Biblioteca Academiei Române, *Învățăturile celui dintre sfinți părintelui nostru Theodor Studitul*, în mănăstirea din Câmpulung,

în 1725¹⁰. Îar în 1741 același Silvestru Ieromonahul a copiat Ms. rom. nr. 3557 din B.A.R., un miscelaneu liturgic care cuprinde *Pavecernița mică* și *Canoanele ei către Maica Domnului*, cu cheltuiala părintelui Nicodim, egumenul sfintei Mănăstiri a Câmpulungului¹¹.

Triod-Penticostar, Târgoviște, 1649, nr. inv. 1936, BRV I (55), tipărit cu cheltuiala Doamnei Elena, soția Domnitorului Matei Basarab; exemplar complet, 404 file, 30 x 20 cm, cerneală roșie și neagră, legătură din lemn și piele, deteriorată. Opt file (9-16) sunt de manuscris, înlocuind pe cele lipsă, cu scriere semiuncială.

Triod-Penticostar, Târgoviște, 1649, nr. inv. 1937, BRV I (55), exemplar incomplet, 403 file, 30 x 20 cm, legătură din piele și lemn, cu ornamente în presă și urme de închizători, deteriorat. File scrise de mână înlocuiesc pe cele lipsă: 192-194^v, 196-199^v, scriere semiuncială. Limba slavonă, grafie chirilică, cerneală roșie și neagră.

Însemnări: F. 216^v și 234^v, grafie chirilică, cerneală neagră: „Să <să> știe cum am cumpărat eu Cuman Căp<ita> acest svânt Pentecostar”.

Verso ultimei file, grafie chirilică, cerneală neagră: „<D>oamne Dumnezeul meu Tatăl meu, împăratul (sic) meu, <iubit-am bunăcu>viința casii tale și locul lăcașului tău, eu robul tău, Gherasim iunie 20 7249 (1741); „Cinstim și tot binele poftim sfinții tale, Părinte Kir Popo Opr<e>o rugăm pă milostivul Dumn<e>z<e>u, ca să te păzească cu toată casa sfinții tale, dinpriună”.

Cele **12 Minee de la Buzău, 1698**, au fost tipărite cu cheltuiala Sf. Martir și Voievod Constantin Brâncoveanu, de Mitrofan, Episcopul tipograf al Buzăului, cel care l-a învățat meșteșugul tiparului pe Sfântul Ierarh Antim Ivireanul. Se păstrează toate cele 12 exemplare, legate câte două. Au tipicul, sinaxarul și paremiile în română iar restul textelor în slavonă. Traducerea din greacă este a Logofătului Radu Greceanu.

Mineiu pe luna Ianuarie coligat cu cel pe **Februarie, slavo-român, Buzău, 1698**,

¹⁰ Harbuzaru, Mihail, Dragoș Șesan. Catalogul Manuscriselor Mănăstirii Sinaia..., p. 263.

¹¹ Ibidem, p. 270.

nr. inv. 107, BRV I (111), exemplar incomplet, lipsesc fila de titlu și prima filă, 302 file în total. 29 x 21 cm, cerneală roșie și neagră, Legătură din lemn și piele, deteriorată, cu ornamente în presă.

Însemnări: Coperta 1^v (rupt), grafie chirilică, cerneală: „...tu ot (de la) Brebu”; „(rupt) <în zilele Domnitorului Țării Românești> (Mi)hiau Suțu 1802 martie 1”.

Fila 186^v: „1783 octombrie 30 s-au legat”.

Coperta 4 recto: „Cel ce pătimește mai puțin, trăiește mai mult”; „Cel ce va să fie slobod și vrea să trăiască slobod trebuie să păzească și lucruri, slobod trebuie să păzească, unul să nu să însoare, măcar de i-ar da muiere pre fata împăratului. Altul să nu să îndatorească măcar de i-ar da așteptare până la ziua judecării”; „Vinul și muierea înșeală pre cei înțelepți. Scris-am io Dumitraș Grămăticul de la Bara...(?) și degetele mele vor putrezi și slova mea va rămânea și cine va cetii și va pomeni eu, robul lui Dumnezeu Dumitrașcu și am scris în zilele Domnului nostru Io Nicolae Constantin Suțu și a doamnei Sevastii și a fi<i>celor dumnealui. Februarie 3 eu Dumitrașcu”; „Să să știe de când am scris io robul lui Dumnezeu Ștefan diacul ot Brebul- anul 1813 februarie 10”.

Mineiul pe luna Martie coligat cu cel pe **Aprilie, slavo-român, Buzău, 1698**, nr. inv. 108, BRV I (111), exemplar incomplet, fără fila de titlu și prima filă, 218 file în total. 29,5 x 21 cm, cerneală roșie și neagră, legătură din lemn și piele, deteriorată, cu ornamente în presă.

Însemnări: Coperta 1^v: „Acest minei este al Sfintei Mănăstiri Brebul hram Mihail și Gavriil 1825 mai 17 preot Ștefan”; „Aceasta de când am scris eu Stan la anul 1834 aprilie 15”; „1888 mai 18 de supt numărul 278”.

Fila 44^v: „Cu... o văzu împodobita și îmbrăcată”.

Fila 45 recto: „Popa Ștefan 1817 noiembrie 23”.

Fila 120 recto: „1825 mai 17 am scris io popa Ștefan cu mână putrezitoare”.

Fila 120^v: „Eu Neculaie ot Brebu să să

știe de cându am scris ieu robul lui Dumnezeu Anastasie ot Brebul manăstirea fiind stăpânitoarea Zoitei Mărculescu fiind domn Alexandru Dumitru Ghica Voievod cu leatul 1837 aprilie 13”; „Grigore Logofătul de Brebul 1836 martie 9”; „Stan Logofăt am scris la anul 1845 aprilie 4”; „Să să știe de când am scris io robul lui Dumnezeu Ștefan dascăl ot Brebul 1817”.

Fila 38^v a Mineiului pe Aprilie: „Scris-am eu Mihai Logofăt decembrie 26, 1801”.

Fila 43^v: „Mihai Logofăt ot Brebu 1780 martie 2”.

Coperta IV recto: „Să să știe de când au dat potopul de ne-au speriat de atâta mulțime de apă câtă era peste tot pământul apă. 1805 august 30”.

Mineiul pe luna Mai coligat cu cel pe **Iunie, slavo-român, Buzău, 1698**, nr. inv. 109, BRV I (111), exemplar incomplet, fără fila de titlu și câteva file la final, 207 file în total, 28,5 x 21 cm, Legătură din lemn și piele, grav deteriorată, cu file desprinse. Ornamente în presă. Cerneală roșie și neagră.

Însemnare: F. 101^v, grafie chirilică, cerneală neagră: „Cu ajutorul Milostivului D<u>mnezeu amu scris eu Că<r>stea robu<l> lui D<u>mnezeu în zilele luminatului și preainălțatului D<o>mnului nostru Io Alicsandru Gh<e>orghiu Vo<e>v<o>d, leat 1798, 26 ian<uarie>”.

Mineiul pe luna Iulie coligat cu cel pe **August, slavo-român, Buzău, 1698**, nr. inv. 110, BRV I (111), exemplar incomplet și deteriorat, fără fila de titlu, 232 file în total, 29,5 x 20,5 cm, legătură din lemn și piele, cu file desprinse. Ornamente în presă, cerneală roșie și neagră.

Însemnări: Coperta 2, grafie chirilică, cerneală neagră: „Acest sf<â>nt Minei este al sfintei Mănăstiri Brebu, dat de pomana<ă> de răposatul Mateiu Voe<vod>”¹².

F. 124 a Mineiului pe August, grafie chirilică, cerneală neagră: „Aceste sfinte patru icoane ce sântu la oltar sântu câștigate prin ostăneala răposatului Egumen Kir Partenie ieromonah Sinaitu¹³ care au fostu

¹² Domnitorul Matei Basarab, ctitorul Mănăstirii Brebu, era mort de 44 de ani când au fost tipărite aceste Minee.

¹³ Jerom. Partenie a fost stareț la Sinaia între 1731-1737, vezi Protos. Mihail Harbuzaru, Dragoș Șesan, *Catalogul Manuscriselor Mănăstirii Sinaia...*, p. 282.

egumen aicea la Brebu anu ... și am scris ca <să se> știe Pop<a> Rad<u> ot Brebu la leat 7266 (1758)”.

Coperta 3, grafie chirilică, cerneală neagră: „Să s<e> știe de când am venit eu Popa Rad<u> ot Brebu”; „Să se știe de când am venit eu Manole Copilul aicea la Brebu, în zilele pre<a> luminatului Domnu Io Scarlat Gligorie Ghica Voevod, în luna lui martie 2 zile leat 7268 (1760), și am scris să se știe, Manole Copilul”.

Mineiul pe luna Septembrie coligat cu cel pe **Octombrie, slavo-român, Buzău, 1698**, nr. inv. 111, BRV I (111), Exemplar incomplet, lipsesc file de la final (ziua 31 octombrie și troparele Născătoarei). 279 file în total, fără copertă, 28,5 x 20 cm, cerneală roșie și neagră.

Însemnare la f. 14 a lunii Octombrie, grafie chirilică, cerneală neagră: „Scris-am eu Barbu Zugravu ot Săcele Turcheș¹⁴”.

Mineiul pe luna Noiembrie coligat cu cel pe **Decembrie, slavo-român, Buzău, 1698**, nr. inv. 112, BRV I (111), exemplar incomplet, lipsesc câteva file de la final, 288 file în total, 29 x 20,5 cm, legătură din lemn și piele, deteriorată, cu file desprinse. Ornamente în presă, cerneală roșie și neagră.

Însemnare pe coperta 2, grafie chirilică, cerneală neagră: „Degetele vor putrezi și slova m<ea va rămâne> și cine va citi mă va pomeni. G<ospo>din? Dumitrașco Ba... Triful, Ivan, Dobra, Ionai. Morții – Stana, Despa, Radul”.

Triod, Buzău, 1700, BRV I (121), coligat cu **Penticostar, Buzău, 1701**, nr. inv. 73, BRV I (124), ambele tipărite cu cheltuiala Sf. Martir și Voievod Constantin Brâncoveanu, de Mitrofan, Episcopul tipograf al Buzăului. Triodul este incomplet, păstrează doar paginile 425-655. Penticostarul nu are fila de titlu dar în rest e complet, 159 de file. 33 x 23 cm, lipsește legătura, stare proastă de conservare. Cerneală roșie și neagră.

Însemnare pe F. 425 și pe verso: „Acestu sfântu și Dumnezescu Penticostarion <este al meu> Rafail Er<o>monah Sfintei Mănăstiri Brebu 7210 (1702)”.

¹⁴ Jud. Brașov.

¹⁵ Viețuitor la Mănăstirea Sinaia, apoi stareț la mănăstirile prahovene Lespezi (1834-1848), Poiana Cămpina (1839-1848, 1861-1868), pe care o și reface în 1841 și Brebu (1851-1861), vezi transliterarea parțială a autobiografiei sale din Ms. 793 de la Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale în volumul Sfântul Cuvios Pafnutie Zugravul de la Muscel, Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, 2017, p. 42. A refăcut în 1857 și biserica metocului Slobozia din Cămpina, a Mănăstirii Sinaia, pe când era la Brebu.

Liturghier, Buzău, 1702, nr. inv. 279, BRV I (132), tipărit cu cheltuiala Sf. Constantin Brâncoveanu; exemplar incomplet, lipsesc fila de titlu și file de la final, 192 file, 20,5 x 15 cm. Conține cele trei sfinte Liturghii, Molitvele blagosloveniei colivei, Ot-pusturile, Rânduiala Deniei, a Polunoșniței, a Utreniei, a Vecerniei și a Utreniei din zilele cele proaste, la Pogorârea Duhului Sfânt, Molitvele citite de arhieru, Pravila cătră Dumnezeiasca Cuminecătură. Legătură din carton și piele, cu ornamente în presă. Foarte deteriorat. Tipicul și rugăciunile de la final sunt în limba română, grafie chirilică; cerneală roșie și neagră.

Însemnare pe coperta 2, grafie chirilică, cerneală neagră: „Să să știe că am ce<tit> această carte eu părintele Ioachim și monah sinait”.

Liturghier, Buzău, 1702, nr. inv. 379, BRV I (132), exemplar incomplet, lipsesc fila de titlu și primele 28 de file. Fără legătură, foarte deteriorat. Tipicul și unele rugăciuni sunt în românește, grafie chirilică. Cerneală roșie și neagră.

Octoih, Râmnic, 1706, nr. inv. 1945, BRV I (151), „cu osârdua și toată cheltuiala preacinstului și de bun neam a lui Mihai Cantacuzino v<el> spătar”. Exemplar incomplet, lipsesc file de la final; doar 86 file, 31,5 x 21,5 cm, legătură din lemn și piele, foarte deteriorată. Ornamente în presă și urme de închizători, cerneală roșie și neagră. Pe coperta 2 este scrisă de mână, în limba română, caractere chirilice și cerneală neagră, o parte din Doxologia Mare („Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...”).

Concluzii:

Pe baza însemnărilor observăm că o bună parte din aceste tipărituri slavone provin de la două mănăstiri prahovene transformate în parohii după secularizarea averilor mănăstirești: Brebu și Văleni. Mănăstirea Brebu a fost înființată în 1640 iar cea de la Văleni în 1680, așadar au folosit în cult cărți slavone. La mănăstirea Brebu arhimandritul Ghenadie Pârvulescu¹⁵ avea o bibliotecă impresionantă, dar din nefe-

ricire aceasta a dispărut în incendiul din 1 decembrie 1855 care a distrus în întregime chiliile și anexele. Probabil aceste cărți se păstrau în biserică și au fost aduse de către Eforia Spitalelor Civile, care administra o parte din averile confiscate de la mănăstiri. Eforia a organizat la Sinaia în 1895 o expoziție permanentă de obiecte bisericesti, unele aduse de la mănăstirile transformate în parohii, iar biblioteca mănăstirii a primit cărți de la aceste mănăstiri.

Acestea sunt doar cărțile slavone din Biblioteca Mănăstirii Sinaia, care adăpostește peste 300 de volume tipărite între anii 1564-1830, dintre care 202 românești, 100 grecești, 30 slavone și slavo-românești, 10 franceze precum și câteva germano-latine, italo-latine și greco-germane (dicționare și gramatici). Catalogul tuturor acestor cărți vechi debutează prin prezentarea de față.

Referințe bibliografice:

1. HARBUZARU, Mihail, Protos., Șesan, Dragoș. Catalogul Manuscriselor Mănăstirii Sinaia. București: Ed. Basilica, 2017.
2. OLTEAN, Vasile. Prima Școală Românească din Șcheii Brașovului, Brașov: Ed. Transilvania Expres, 2017.
3. ЗАПАСКО, Яким, Ісаєвич Ярослав. Пам'ятки книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні. Книга перша (1574-1700), Львів, 1981.

Formarea termenilor în domeniul biblioteconomic prin metaforizare

Cristina CATEREV,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova

Abstract: *Limbaajul contemporan învăluie și izolează părțile spațiotemporalului, le trasează frontiere statice și dinamice, le montează în infinite combinații în realitatea mentală, iar metafora este efectul infinității intersecțiilor sensurilor cuvintelor.*

Articolul prezintă termeni și sintagme formate în baza procesului metaforei conceptuale. Metafora lingvistică este acea măsură calitativă a realității din limbaj și a realității umane totodată, ea captează în miezul ei semantic diversitatea conținuturilor senzației, le amalgamează, reordonează și restituie realității, amplificându-i desfășurarea cu roadele imaginației noastre. Urmează a fi descrise metodele și premisele teoretice istorice și contemporane despre metafora conceptuală, analiza ideilor și compararea prin exemple adecvate preluate din studii și monografii în domeniul lingvisticii domeniului biblioteconomic.

Cuvinte cheie: *expresii metaforizate, terminologie biblioteconomică, știința informării, metafora conceptuală, progres științific.*

Abstract: *The role of contemporary language envelops and isolates the parts of spacetime, traces static and dynamic frontiers and assembles them into infinite combinations in mental reality, and metaphor is the effect of the infinity of the intersections of the meanings of words.*

The article presents the terms and syntax formed on the basis of the conceptual metaphor. The linguistic metaphor is the qualitative measure of reality in language and human reality, it catches in its semantic core the diversity of the contents of the sensation, amalgamates them, reordons and returns to reality, amplifying its unfolding with the fruits of our imagination. Theoretical and contemporary theoretical methods and theoretical premise of the conceptual metaphor; the analysis of ideas and comparison by appropriate examples taken from studies and monographs in the field of linguistics, and the presentation of the examples extracted from the librarians activity.

Keywords: *metaphorized expressions, library terminology, science of information, conceptual metaphor, scientific progress.*

Expresiile metaforizate sunt concepte, sintagme utilizate pentru a vorbi despre diversitatea argumentelor. O parte din rețeaua metaforică conceptuală în limbă se caracterizează parțial prin conceptul unui argument, și limbajul urmează a îmbrăca un costum, relatat prin metafore, care de multe ori nu este înțeles de vorbitorii unei limbi. Deoarece expresiile metaforice

în limba noastră sunt legate de concepte metaforice într-un mod sistematic, putem utiliza expresii lingvistice metaforice pentru a studia natura conceptelor metaforice și pentru a obține o înțelegere a naturii metaforice a activităților noastre în diverse domenii de activitate.

Metafora, este una din cele mai vechi noțiuni ale științei limbajului de la prima sa

descriere fiind făcută de Aristotel până în prezent, este definită în retorica tradițională ca o comparație prescurtată, subînțeleasă, ce realizează un transfer semantic care deturneză sensul propriu al cuvintelor și expresiilor. În termeni concisi, metafora desemnează un obiect printr-un cuvânt care este propriu altuia [2, p. 83].

În decursul secolelor s-au adunat materiale valabile din diverse limbi despre metafora conceptuală, au fost alcătuite descrieri ale diverselor sisteme gramaticale, s-au elaborat comentarii privind definiția concretă a metaforei în lingvistică. A vorbi, înseamnă a da un nume la ceea ce percepem, sau construim, iar a da nume înseamnă a crea o individualitate autonomă a limbajului, scoțând-o din pasta fluidă a formelor nenăscute și aducând-o pe terenul mental ferm, al prezenței lumii în subiect, în cel care o poate numi și recrea în propria realitate. Definiția metaforei datează din cele mai vechi timpuri. În concepția lui Aristotel orice metaforă este obscură. Cine utilizează metafora poate fi șicanat, ca și cum ar vorbi în sens propriu [1, p. 20].

Lingvistica, în înțelesul pe care i-l dăm astăzi, datează de la începutul secolului al XIX-lea și este strâns legată de crearea metodei comparativ-istorice. Aceasta a rămas până astăzi principala metodă de cercetare lingvistică și numai grație aplicării ei, cum afirmă Al. Graur, lingvistica a devenit o știință. Există două trăsături ale limbii care fac posibilă aplicarea la studiul limbilor a metodei comparative (după cum absența unor trăsături similare face imposibilă aplicarea aceleiași metode la studiul altor fenomene): 1. Aspectul complexului sonor al cuvântului nu este determinat de sensul cuvântului; 2. Regularitatea schimbărilor fonetice, care sunt examinate pe rând [10].

În cazul cercetării termenilor din domeniul biblioteconomic formați prin intermediul metaforei conceptuale, în mod inevitabil se recurge la descrierea lor prin metoda comparativ-istorică. Metoda comparativ-istorică a rămas până astăzi principalul procedeu de studiere a istoriei limbilor și a terminologiilor specializate. Metoda comparativ-istorică în cercetarea termenilor metaforizați a unui limbaj de specialitate

oferă datele necesare realizării unei clasificări genealogice. Această metodă are drept materialele limbilor înrudite, pentru că numai în cazul limbilor provenind din același izvor formele sunt comparabile în detaliile lor, iar asemănările au valoare istorică. Forma materială de manifestare a înrudirii este asemănarea, cu atât mai mare cu cât limbile s-au desprins de mai puțină vreme din limba-bază.

Asemănarea cuvintelor și a formelor gramaticale este un indiciu al originii comune a mai multor limbi datorită unei trăsături specifice a limbii, și anume caracterul arbitrar al formei sonore în raport cu sensul exprimat. Este vorba de faptul că în limbi diferite, și chiar în aceeași limbă, același concept poate avea denumiri diferite. Dacă în limbă nu ar domina acest principiu, toate limbile s-ar asemana între ele. În condițiile arbitrarului semnului lingvistic, când teoretic e posibil ca limbile să difere una de alta, coincidențele de formă și sens se explică prin originea comună a limbilor. De exemplu: asemănarea cuvântului românesc *foc* cu it. *fuoco*, sp. *fuego*, fr. *feu* se explică prin înrudirea acestor limbi. De la procedeu de comparării formelor asemănătoare se exclud interjecțiile, onomatopeele, cuvintele infantile (acestea sunt cuvinte motivate) și împrumuturile.

Importante sunt asemănările din nucleul fondului principal lexical și la formele gramaticale. Cel mai important argument îl reprezintă asemănarea formelor neregulate (foarte vechi prin însăși neregularitatea lor) la cuvinte dintre cele mai uzuale. Astfel, nici hazardul, nici împrumutul ci numai originea comună poate explica prezența în limbile indo-europene vechi a unor forme ca: skr. (sanskrita) *asti*, lat. *est*, got. (gotica) *ist*, v.sl. (vechea slava) *iesti* - este skr. *santi*, lat. *sunt*, got. *sind*, v. sl. *santa* - sunt. Întrucât legile fonetice sunt limitate în timp, elementele împrumutate nu mai suferă influența aceluiași transformări (de exemplu neologismele *nocturn*, *lactat*, *octava* etc. păstrează grupul *ct* din latină pentru că ele nu au fost moștenite, deci nu se supun legii fonetice enunțate) [4, p. 17-18].

Pe baza asemănărilor la cuvinte din fondul principal și la afixe gramaticale se pot

stabili grupele de limbi înrudite. Aceasta este o fază care precedă aplicarea metodei comparativ-istorice. În etapa următoare se delimitează fondul comun de elemente provenite și transmise din limba-bază. Pornind de la ideea anterioară, metafora este un tip de icon care funcționează pornind de la un paralelism calitativ între semnificativ și referent. Metafora este o figură a retoricii care în vremurile mai vechi era considerată o tratare particulară a limbii. Astăzi se consideră că retorica nu aparține numai limbajului verbal, este generală și privește toate tipurile de limbaj [19].

Stabilirea corectă a etimologiei este ajutată de faptul că modificările produse în latura sonoră a limbii au caracter regulat și pot fi formulate ca legi fonetice. Acest principiu al metodei poate fi enunțat astfel: datorită regularităților schimbărilor fonetice, într-un grup de limbi înrudite cuvintele provenite din același etimon (cuvântul din limba-bază) prezintă corespondențe fonetice care se repetă la sunete identice. Quintilian, considera că plăcerea produsă de aceasta este mai mare cu cât mesajul este mai încifrat. Literalitatea este sublimitată astfel în profitul unui limbaj indirect, ce cultivă în plus alegoria și simbolul. O confirmă, sub cupolă teologic-creștină, Augustin: „*Cu cât lucrurile apar mai învăluite în expresii metaforice, cu atât sunt ele mai atrăgătoare când vălurile sunt ridicate*” [22].

Metaforele conceptuale sunt utilizate de foarte multe ori pentru a înțelege teorii și modele. De exemplu, metafora conceptuală de vizualizare și comunicare este un canal, explicat, prin metaforă lingvistică. Deci, nu numai că este comunicarea noastră de zi cu zi în formă de limbaj metaforic conceptual, dar și modul în care pot fi înțelese și diverse teorii științifice. Aceste metafore predomină comunicarea și limbajul, activitatea umană și care se observă în discursuri sau când sunt explicate noțiuni.

În lingvistica cognitivă, metaforă conceptuală sau metaforă cognitivă se referă la înțelegerea unei idei sau domeniu conceptual, în ceea ce privește un alt sens, înțelegerea prin cantitate și direcție. Un domeniu conceptual poate fi orice activitate coerentă a experienței umane. Regularitatea cu care

diverse limbi utilizează aceleași metafore, care de multe ori par a fi bazate pe un concept. Această idee, precum și o examinare detaliată a proceselor care stau la bază, au fost explorate pentru prima dată pe scară largă de către George Lakoff și Mark Johnson în lucrarea comună *Metafora prin care trăim* [7].

Teoria metaforei, din perspectiva propusă de Lakoff și Johnson în monografia *Metaphors We Live By*, permite o extindere a utilizării conceptului de metaforă în afara domeniului literar. Cei doi autori avansează ideea că, departe de a fi doar o figură de stil menită să redea imagini poetice inedite, ceea ce reprezintă doar un aspect al acestui concept, dimensiunea metaforei este cu totul alta. Argumentarea acestei afirmații se face prin exemplificarea cu expresii curente, cert metaforice, dar care, prin utilizare continuă au devenit rutină și și-au pierdut acel inedit ce caracterizează metaforele în context literar, acestea nu mai sunt percepute de către vorbitor ca atare. Pe baza acestor exemple se reconstruiește un „tipar” de gândire, aflat la originea acestor expresii, totul integrându-se într-o structură coerentă. În monografia *Metaphors We Live By*, elaborată de renumiții cercetători G. Lakoff și M. Johnson este menționat faptul că metaforele „*nu sunt simple cuvinte, ci o problemă a limbii*”.

În concepția lui G. Lakoff și M. Johnson, a descifra o metaforă înseamnă a lua în considerație următoarele teze: metafora nu este doar limbaj, ci și o problemă de gândire conceptuală; metaforă conceptuală convențională este o suprapunere parțială a unei structuri conceptuale (conceptul-sursă) asupra unei alte structuri conceptuale (conceptul-țintă); suprapunerea metaforică este strict unidirecțională, mergând de la domeniul-sursă către domeniul-țintă; într-o metaforă conceptuală convențională, conceptul-țintă este parțial structurat și constituit de conceptul-sursă; metaforele convenționale nu sunt propoziții.

Exemplul analizat de Lakoff și Johnson este următoarea sintagmă *Viața este o călătorie*. Analiza presupune o sistematicitate metaforică (metafora este conceptuală, axată pe imagini mentale. Se creează similitu-

dini care pornesc din mesaje ontologice și orientaționale prin procedeul de a accentua anumite experiențe printr-un joc al scoaterii în evidență sau al ascunderii. Expresiile uzuale utilizate despre conceptul *viață* sunt următoarele: „Am început să aleg un anume drum în viață.” „Drumul pe care îl urmează nu este bun.” „El s-a abătut de la ceea ce-și dorea.” „Am ajuns unde am dorit.”

G. Lakoff și M. Johnson consideră faptul că orice concept-sursă al unei metafore prezintă două „suprafețe”: suprafața definitorie de conținut (content-defining surface) și suprafața definitorie de adâncime (*depth-defining surface*). În cazul unei construcții, G. Lakoff și M. Johnson asociază suprafața de conținut nu interiorului, cum ar fi pentru un recipient, ci, mai degrabă, exteriorului acesteia, elementele determinante fiind fundația/temelia („foundation”) și zidurile exterioare („outer shell”). Suprafața de adâncime asociată unei construcții pornește de la sol („ground level”) pentru a ajunge în final în interiorul oricărui edificiu. Sistemăritatea internă a metaforei *Viața este o călătorie* se bazează pe interferențe metaforice, precum: *Viața este o călătorie; O călătorie definește un traseu; Deci, viața definește un traseu.* În acest enunț, sintagma *o călătorie* are ca suprafață definitorie de conținut - suprafața creată de traseu, iar suprafața definitorie de adâncime este suprafața ascunsă *Viața este mai complicată. Trebuie să vorbești mai mult cu el* [13].

Identificarea metaforică presupune o secvență de două operații: se elimină mai întâi trăsăturile prea asemănătoare ale celor doi termeni, iar apoi trăsăturile prea deosebite, care ar putea împiedica unificarea/echivalarea metaforică. Impresia de deosebire dintre termenul propriu și metaforă nu trebuie să fie ștersă printr-o prea mare asemănare, căci metafora nu rezultă niciodată dintr-o unificare totală de sens a unui cuvânt.

În altă formulare, se revine la o concepție apropiată de cea tradițională, căci metafora este considerată un fenomen de anomalie, a cărui decodare rămâne echivocă, chiar dacă există seme contextuale clarificatoare, care unifică metafora într-un nou semem, diferit constituit față de termenul inițial,

de la care s-a pornit. Specificul cuvântului metaforic îl constituie, astfel, virtualele sale lecturi multiple. Echivalarea metaforică nu este în mod obligatoriu urmată de o substituție în enunț. În funcție de conservarea/eliminarea termenului metaforizat, există două realizări sintactice de bază ale figurii.

Există o specie de metaforă conceptuală ce este prezentată sub formă de poveste, povestire, parabolă, aforism, basm, fabulă, dramă etc. Metafora terapeutică posedă virtuți sugestive, fiind capabilă să influențeze atitudinea negativă asupra unui aspect al vieții, dând astfel posibilitatea psihoterapeutului de a schimba în sens pozitiv comportamentul pacientului.

Un înțelept vorbea publicului și într-un moment al alocuțiunii sale a spus o glumă: „Oamenii au răs cu poftă. După câteva minute, vorbitorul a spus din nou aceeași glumă. De această dată mai puțini oameni au răs. După alte câteva minute, înțeleptul a repetat din nou aceeași glumă. De această dată nu a mai răs nimeni. Unii dintre oameni au zâmbit ușor, în timp ce mulți dintre ei au început să devină mirați și să se foiască, cumva încurcați de ceea ce se petrecea. Înțeleptul a stat nemișcat și i-a privit până când nimeni nu s-a mai mișcat și nu s-a mai auzit nici o șoptă din sală. Atunci le-a spus:

- Vă este clar că nu puteți râde mereu și mereu la aceeași glumă. Dar vă este clar de ce puteți plânge mereu și mereu pentru același lucru?” [17].

După nivelul de generalitate al metaforei științifice, există metafore generale (care aparțin discursului științific de orice natură, precum rădăcină, izvor, sferă, drum, cerc, etc.), metafore standard (care țin de o anumită ramură a științei, precum *groapă de potențial*, *efect tunel* în fizica nucleară) și metafore individuale (care sunt analogii de moment, efectul opțiunii stilistice a autorului într-un context dat). Extinderea cognitivă pe care o implică enunțarea metaforică este elementul preponderent în discursul științific, acționând prin transfer semantic, prezența imaginii și analogia relațională [26].

Reflecția asupra semnelor și asupra proceselor de semnificare are o istorie îndelungată, care se confundă până de curând cu

aceea a filozofiei și a lingvisticii. Aceasta, întrucât cercetarea mecanismelor limbajului și ale cunoașterii atinge inevitabil și în mod consistent chestiuni ce țin de teoria semnului. De aproximativ un secol semiotica s-a constituit ca disciplină autonomă, sub influența mai ales a contribuțiilor lui Charles Peirce și Ferdinand de Saussure. Autonomizarea acestei discipline și interesul crescând cu care e privită n-au presupus însă și o delimitare fermă față de alte discipline ale căror preocupări se suprapun prin forța împrejurărilor [24].

În *Cursul de lingvistică generală* (1916) Saussure propune definiția: „știința care studiază viața semnelor în centrul vieții sociale”, sugerând că regulile descoperite de semiotică sunt cele care guvernează totalitatea fenomenelor umane. Definiția rămâne la fel de vagă (cu termeni imprecizi ca *viața semnelor*, *viața socială*) singura certitudine fiind importanța pe care o alocă acestei discipline, rolul ei central în studiul tuturor fenomenelor sociale. Și această certitudine este încă risipită de o altă afirmație în care semiotica este subordonată psihologiei. Definiția lui Peirce, preluată de Charles Morris și de Umberto Eco, pare cea mai acceptabilă: știința ce are ca obiect de studiu semioza, aceasta din urmă înțelegându-se ca proces de construire și transmitere a semnificației.

Anne Reboul și Jacques Moeschler atrag atenția asupra distincției dintre întrebuințarea literală și cea nonliterală a limbajului, distincție care vizează nivelul enunțurilor, de data aceasta. Autorii îi citează pe Sperber și Wilson, care, spre deosebire de retorica clasică, neagă existența unei limite precise între literalitate și nonliteralitate, arătând că este vorba de un continuum care merge de la literalitatea totală la nonliteralitate. Sperber și Wilson adaugă că literalitatea și nonliteralitatea nu se definesc la modul absolut, ci relativ la gândul pe care vrea să-l transmită vorbitorul. Gradul de asemănare mai mare sau mai mic dintre acest gând și enunț conferă gradul de literalitate a enunțului. Gradul de asemănare „este în funcție de numărul de implicații contextuale pe care le produc forma propozițională a enunțului și gândul (sub formă propozițio-

nală) în momentul în care sunt confruntate cu același context” [23].

Este cert faptul că literalitatea sau nonliteralitatea nu sunt proprietăți ale frazei, ci ale enunțului. Se mai poate adăuga că retorica clasică distinge două mari categorii de construcții lingvistice care țin de nonliteralitate: *figurile de stil* (metafora, metonimia, sinecdoca etc.) și figurile de gândire, cum ar fi ironia, echivocul intenționat, eufemismul. În general, caracterul nonliteral al unui enunț este semnalat prin mijloace nonverbale sau este detectabil logic, cu ajutorul contextului [21].

Procesele precum: *hiperbola*, *metafora*, *personificarea*, *prim planul*, *plonjeul* și *contraplonjeul* etc. sunt procedee în publicitatea de la radiou sau televiziune, care încearcă să deprindă, spre exemplu, telespectatorii sau ascultătorii cu perspective noi asupra lumii, asupra unor fragmente ale acesteia. O reclamă pentru hârtie de utilizat în activitățile gospodărești ne prezintă bucătăria unui vapor. Bucătarul a terminat treaba și, după ce șterge încă o dată masa și câteva obiecte de pe ea, pune ruloul de hârtie pe raftul de lângă *hublou*. Tangajul răstoarnă *ruloul* peste bord. Nu trec câteva secunde și se aude sirena: vaporul se află pe fundul oceanului secat. Hârtia i-a absorbit toată apa. State Farm Insurance a uimit telespectatorii punând un ou pe roți pentru a demonstra rolul unei asigurări auto [28].

Cunoscut pentru modalitatea agresivă de a pedepsi pe hoți, Vlad Țepeș devine simbolul dreptății în contextul cultural românesc. Asistăm la o reînnoire în timp prin acuzațiile de corupție împotriva PSD-ului, dar și prin acest străvechi instrument de tortură. Utilizarea metaforică a țepii ne determină să vorbim despre o valoare socio-culturală a acesteia: „*a nu vota pe x*”. Ipoteza e considerată ca o operație necesară, care de obicei precedă stabilirea oricărui adevăr, însă ipoteza este în general concluzia unei inducții [12].

Pornind de la unele observații, mintea noastră anticipează asupra rezultatului, construind o explicație provizorie, care urmează a fi verificată (confirmată sau infirmată). Ipoteza e desigur „un produs al imaginației omului de știință, dar nu un

produs dezlegat de realitatea obiectivă, ci, dimpotrivă, cu atât mai valoroasă, cu cât e mai puțin liberă, cu cât e mai dependentă de fapte, cu cât surprinde și reflectă mai adevărat și mai plenitudinar aspecte ale naturii sau societății” [25].

Imaginația omului odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale și apariția calculatoarelor performante a început să creeze un alt tip de metafore conceptuale, și anume prin intermediul pictogramelor. Pictogramele, numite metaforic și iconițe sunt mici imagini grafice utilizate pentru indentificarea fișierelor, directorilor (foldere), aplicațiilor (programe) de calculator, imprimantelor, discurilor de stocare a datelor etc. Apăsând dublu click stânga pe o pictogramă, se deschide obiectul pe care îl reprezintă. Pictogramele sunt parte componentă a interfeței grafice cu utilizatorul ce contribuie la o experiență de lucru intuitivă, facilă și eficientă. Trecem în revistă câteva pictograme esențiale în activitatea bibliotecarului cu calculatorul.

Fig. 1 Pictograme ce identifică fișiere

Un rol deosebit în crearea termenilor și sintagmelor metaforici din domeniul biblioteconomic îl au pictogramele care sunt foarte multe și se extind odată cu dezvoltarea tehnologiilor de informare și comunicare. Un exemplu este descrierea conceptului PRIMO; un sistem integrat de bibliotecă Aleph ce furnizează bibliotecilor academice, de cercetare și naționale unelte eficiente, ușor de utilizat și proceduri ce vin în întâmpinarea cerințelor tot mai mari din domeniu, din prezent și viitor. În continuare vor fi prezentate pictogramele despre principiile de activitate a sistemului PRIMO. O pictogramă poate fi exprimată prin mai multe cuvinte și sintagme: [11]

Fig. 2 Acces rapid, intuitiv și personalizat la o multitudine de informații științifice

Fig. 3 Integrat de la începutul până la sfârșitul fluxului de lucru care simplifică accesul la conținut, indiferent de sursă

Fig. 4 Îmbunătățirea continuă a posibilităților de căutare pentru utilizator și completarea permanentă a colecțiilor de Bibliotecă.

În opinia cercetătoarei Doina Butiurca procesul de metaforizare terminologică urmează modelul logic și obiectiv. Urmează un algoritm de selectare a unui nume în funcție de identitatea obiectului, în funcție de caracteristică și de funcționare între două obiecte eterogene. Există trei termeni utilizați în acest sens, „obiectul” care urmează să fie numit, „obiectul” care își transferă propriul nume și caracteristicile comune către cele două „obiecte”. Astfel, separarea a două nivele semantice (separarea semnificației științifice de la înțelesul obișnuit). Reconceptualizarea modelului metaforic coincide cu etapa de fixare ca unitate nominală selectată și normalizată pentru un nou concept. Noua unitate menține denotativ și caracteristici stabile, oferind percepția și comunicarea conceptelor specifice limbii specializate. Metafora influențează atât formarea terminologiei cât și „interpretarea” acesteia. Când explică „interpretarea” metaforei terminologice

cercetătoarea se referă la consecvența conceptuală prin care modelul conferă o anumită latură terminologiei/domeniului etc.

Doina Butiurca prezintă sensul primar al unui cuvânt din limba comună și/sau dintr-un limbaj specializat care poate dobândi numeroase sensuri secundare, derivate, grație funcției „meta”, prezentat printr-un ansamblu asemantico-informațional, comunicativ ce contribuie la crearea unor numeroase corpuri de cuvinte și/sau termeni, prin schimbarea sensului. Motivarea metasemantică este proprie limbajului științific, domeniilor de activitate conexe și este o adevărată forță creatoare pentru metafora specializată. În monografia *Hermeneutica metaforei în limbajele specializate* clasifică metaforele conceptuale în terminologie în: 1. *metafore speculativ-teoretice*; 2. *metafore-titlu*. Sunt atribuite următoarele clase de metafore terminologice. 1. *metafore formate „prin interacțiune”*; 2. *metafore „călătorești”*; 3. *metafore terminologice categoriale*; 4. *metafore polilexicale de identificare*; 5. *metafora terminologică în limbajul de internet* etc. [6, p. 94].

Cercetătoarea Maria-Alexandrina Tomoiagă clasifică metaforele conceptuale din limba contemporană în: 1. *metafore conceptuale de fințare*; 2. *metafore conceptuale de concretizare* și 3. *metafore conceptuale de resistemizare*. Fără a separa conceptualul de lingvistic, cercetătoare consideră, în manieră integralistă, că metaforele conceptuale iau naștere în spațiul semnificațional al limbajului, surprinzând fenomenul creativității lingvistice, în general, și metaforice, în particular, ca proces sau energie, nu doar ca produs fixat [27].

Indiferent din ce unghi este privită, metafora se impune ca unul dintre procesele fundamentale ale gândirii umane, prezență percutantă nu doar în literatură și artă ci și în știință și tehnică (și în general în toate domeniile), cu rolul de a asimila ceea ce este necunoscut cu conceptele mai bine cunoscute, fără a neglija însă și aspectul pur estetic.

Nu ar fi posibilă cercetarea termenilor formați prin metafora conceptuală în domeniul biblioteconomic, fără a prezenta evoluția metaforei în lingvistică și literatură,

care au o răspândire în formarea conceptelor ce țin de activitatea bibliotecarilor. Exemple de termeni formați prin procesul de metaforă conceptuală din domeniul biblioteconomic: *autostradă informațională* pl. *autostrăzi informaționale* - este definită ca o rețea de mare întindere capabilă să asigure transferul oricărui tip de date, în special cele multimedia, și care este destinată să joace rolul de infrastructură globală de comunicații, rețele de comunicare rapide, termen utilizat în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecilor, utilizat de către specialiști în secolul XXI: [3].

Din lucrările de specialitate au fost selectați următorii termeni formați prin metafore: *bară luminoasă* - sintagmă utilizată în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecii; *bombe mail* - un număr mare de mesaje expediate la o persoană; *barieră de limbă* - sintagmă utilizată în relațiile cu publicul, reprezintă situația în care informația solicitată nu este în limba cunoscută de către utilizator.

Alte sintagme selectate din literatura de specialitate: *buza cărții* - cantă margine a copertei depășind cu câțiva milimetri laturile exterioare ale blocului de carte;

buzunarul cărții - sintagmă utilizată în organizarea colecțiilor din bibliotecă; *cale virtuală* - sintagmă utilizată în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecii, un program de calculator și bază de date pe o pagină de internet;

calul Troian - sintagmă utilizată în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecii, program de calculator;

călăreț - clamă de forme și culori diferite, care se prinde la partea superioară a fișelor pentru a servi la divizarea sau la sublinierea lor din anumite puncte de vedere;

cap - parte a corpului uman, *cap de citire* / *cap de scriere* - dispozitiv electromagnetic care transferă datele pe sau de pe o bandă magnetică sau disc; *capul cărții* - tranșa superioară; *capul ziarului*; *capul revistei* etc.;

capșon - articol din îmbrăcăminte și *capșon* termen vechi utilizat în conservarea colecțiilor în serviciul de Carte Rară cu înțelesul de pliul făcut spre interior al pielii cotorului cărții, la capul și piciorul cărții; *capitol* termen utilizat în activitatea editori-

ală ca „diviziunea unui document scris”, iar în biblioteconomie *capitol-band* este „fâșia cu rol funcțional sau ornamental din bumbac, cusută de mână”;

caracter - psihologie; *caracter* - lingvistică fiind cea mai mică unitate care poate fi izolată într-un limbaj dat; și semn de punctuație; *caracter* - matematică - cifre; *caracter* - în artă - simbol; *caracter* - activitatea editorială - tipar; *caracter* - biblioteconomie - *caracter de control*, *caracter interzis*; *cearcăn de apă* / pl. *cearcăne* - sintagmă utilizată în activitatea editorială a bibliotecii, pete sau dăre formate de reziduurile solubile în apă conținute;

ceas de timp real - sintagmă utilizată în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecii, ceas care contorizează timpul chiar și atunci când calculatorul este oprit;

câmp - întindere de pământ cultivată, concept utilizat în agricultură [25].

În biblioteconomie sunt întâlniți termenii și sintagme: *câmp-cheie*, *câmp de rezervă*, *câmp invers*, *câmpurile vedetelor de subiect*, *câmp* (MARC) etc., sintagme utilizate în crearea catalogului electronic al bibliotecilor;

cheie - sintagme utilizate în automatizarea bibliotecii - *cheie de acces*, *cheie de căutare*, *cheie de indexare*.

cititor - persoana care vizitează și împrumută cărți de la bibliotecă; mai recent apare și sintagma *cititor de barcode*, citire automatizată a informațiilor despre documentele existente în bibliotecă;

clasă - clasă în CZU, termen utilizat în clasificarea documentelor;

coloană - documentele aranjate în coloană: *coloană de cărți*; *coloană de reviste*; *coloană de ziare*; *coloană într-un tabel*; *coloană albă*.

conservare - industrie;

conservare - biblioteconomie - *conservator de carte* - persoana care se ocupă de arhivarea și păstrarea colecțiilor în bibliotecă, în publicațiile de specialitate apare și sintagma *conservarea bibliotecilor*; *conservator de bibliotecă*; *conservarea colecțiilor de carte rară*;

consolă - consolă de afișare; *consolă de vizualizare* - informatică;

container - termen utilizat în industrie;

în biblioteconomie apare sintagma *container* - unde se păstrează colecțiile rare pentru a fi protejate de praf și alte impurități;

În continuare vor fi prezentate o listă de termeni monomembri metaforizați care apar foarte rar în publicațiile de specialitate: *buchinist* (vânător de cărți vechi); *capitalband* - șiret lat, colorat, de bumbac sau de mătase; *cartuș*; *impermiabil*; *implantare*; *îmbătrânire* termen întâlnit în sintagma *îmbătrânirea informației*; *înlănțui* - cărți înlănțuite; *manșetă*; *marochin*; *matrice*; *mărime*; *melanj*; *memorie*; *meniu*; *trunchia*, *trunchiere*; *vergea* - bară subțire de metal și rotundă, introdusă în cutia de fișe, sin. tijă; vârsta periodicului - timpul trecut socotit în ani, de la înființarea publicației periodice până la un moment dat etc. [18].

Au fost selectate și sintagme care sunt formate din doi și mai mulți termeni: *ciocul fișei*; *floarea literei*; *foaie de gardă*; *foaie de informare*; *graf de informare*; *igiiena cărții*; *informație parazită*; *îmbătrânirea informațiilor*; *îmbătrânirea fondurilor*; *încuietoare de cărți*; *înlănțuirea cărților*; *lanț alfabetic* - documentele aranjate în lanț alfabetic, *lanț documentar*; *manșetă* a unui ziar termen împrumutat din domeniul vestimentației; *marcă comercială*; *mărimea fondului*; *memorie electronică*; *memorie centrală*; *oglindea paginii*; *publicație-mamă*; *scoarța cărții*; *timp de înregistrare*, *timp de așteptare*, *timp de comutare*; *trunchierea indicelor CZU*; *trunchiere automatizată*; *toaleta cărții*; *timbru de bibliotecă*, etc. [14].

Din sursele studiate recent au fost selectați următorii termeni și sintagme, care sunt formați prin metafore conceptuale: *agregator* - tip de furnizor care cumulează conținutul digital al publicațiilor de la editori multipli; *amprentă* - seria de caractere derivate dintr-o resursă cu scopul de a identifica ediția unică; *ancoră* - tag într-un document HTML care definește o secțiune de text, un icon sau un alt element de hiperlegătură către o altă parte a documentului ori către un alt document sau fișier; *arborescență* - structură ierarhică ramificată, după modelul arborelui (trunchi, ramuri, frunze), utilizate pentru organizarea stocurilor de informație (bănci de date), fie a instrumentelor de ajutor în

căutarea informației (limbaje documentare); *atom* - utilizat în cazul unei abrevieri: ATOM Syndication Format - scris în limbaj XML și utilizat pentru a transfera date de pe Internet și ATOM Publishing protocol (AtomPub sau APP) - simplu protocol de bază HTTP, pentru crearea și actualizarea resurselor web [8].

Literatura de specialitate mai prezintă și alți termeni utilizați de către specialiștii în domeniu: *bobină* - carcasă cilindrică cu flășe și gaură străpunsă, pe care se înfășoară pelicola cinematografică sau banda magnetică și care se utilizează pentru înregistrarea microreproducțiilor de text și/sau imaginilor etc.; *compiler* - persoană care selectează și adună materiale din lucrări scrise de diverse persoane sau colectivități într-un ansamblu ordonat, fără modificarea redacțională a textului original; *container* - orice material pentru o resursă, un grup de resurse sau o parte a unei resurse, care este separat fizic de materialul conținutului; defilare - acțiune de deplasare într-o fereastră, stânga-dreapta, utilizat în contextul: *defilare pe orizontală*) și sus-jos (*defilare pe verticală*), care îi permite utilizatorului să vadă conținuturi aflate - la un moment dat - dincolo de marginile ferestrei folosite de un program; deformare; defragmentare; *digest* - rezumat al unei cărți, articol; publicație care conține rezumate; *director* - catalog de fișiere și de alte direc-toare stocate pe un disc modalitate de organizare și grupare a fișierelor astfel încât utilizatorul să nu fie copleșit de o listă lungă de fișiere, de la acest concept apar sintagmele: *director-rădăcină*; *director curent*; *director de bază*; *director web*; *subdirector* etc.; *echinoșiu* - utilizat pentru atribuirea logică pentru lucrările cartografice, sin.: *echinox*; *agent utilizator* - orice software care regăsește și reprezintă conținutul web pentru utilizatori; arhitectura informației; arhitectura calculatorului; *bancă de date* - mulțime organizată de informații de orice natură, stocate pe o unitate de memorie informatică; *căsuță editorială*; *căutare booleană*; *cheie de căutare* - câmp special al înregistrărilor pentru căutarea în baza de date; *clasificare colon* - sau clasificarea cu două puncte, utilizează 42 de clase princi-

pale, care în combinație cu alte litere, cifre și semne, folosește cinci categorii primare sau fațete pentru a specifica mai exact trierea unei publicații, sin.: *clasificare fațetată*; *cuplaj bibliografic* - metodă de indexare sau clasificare, bazată pe legătura formată din două documente prin citarea lor comună, a unui sau mai multor documente etc.; *data expresiei* - atribut logic al unei expresii, care poate fi o singură dată calendaristică sau o însușire de date calendaristice; *degradarea documentelor*; *director partajat*, sintagmă utilizată într-o rețea locală, director sau dosar (folder) accesibil mai multor utilizatori etc.

În perioada contemporană metafora conceptuală în domeniul biblioteconomic a devenit un instrument logic care restructurează modul nostru de gândire și interpretarea lumii din jur. Perioada de tranziție prin care trecem fiecare din noi este semnificativă deoarece societatea informațională a fost înlocuită de cea a cunoașterii, bibliotecarul devine un ghid care trebuie să traverseze actualitatea timpului cu cea mai mare viteză pentru a cunoaște termenii și sintagmele în domeniul respectiv. Fiind pus în diverse situații de a utiliza în comunicarea cu utilizatorii și semenii lor cu diverse metafore conceptuale printre care se enumeră și pictogramele cunoscute doar de el. Progresul științific este însoțit în mod inevitabil de apariția cuvintelor speciale pentru a marca obiectele studiate. Dezvoltarea tehnicii, culturii, artei dă naștere cuvintelor speciale proprii domeniilor lor. Acest fenomen are loc în timp diferit, în diferite colțuri ale lumii și sub forma materială a diferitor limbi. Metafora conceptuală este un fenomen universal în studierea terminologiilor de specialitate.

Timpul de care dispunem nu ne permite adeseori să cuprindem acest amalgam al cunoștințelor în diverse domenii, în special în știința informării. Nu cred că este o notată faptul că timpul nu mai este suficient să realizăm tot ce ne propunem uneori, că trăim într-o grabă continuă și încercăm să simplificăm tot ce se poate, utilizând adeseori în limbajul zilnic, acronime, metafore, în domeniul de activitate.

Unele dintre cele mai importante con-

cluzii care pot fi trase în legătură cu modalitățile de formare a termenilor biblioteconomici pot fi rezumate la următoarele:

- terminologia constituie nu doar o parte integrantă a lexicului specific limbajului biblioteconomic, dar și o trăsătură definitorie a acestuia, care, alături de alte mijloace de limbă, îi atribuie statut de limbaj specializat;

- constituirea sistemului terminologic biblioteconomic este un proces complex și permanent sunt înregistrate schimbări noi în domeniu. Completarea continuă a acestuia se face recurgându-se, practic, la toate procedeele (externe, interne și mixte) de îmbogățire a vocabularului specifice limbii române;

- cunoașterea și explicarea termenilor economici și sub aspectul evoluției lor constituie, deseori, o etapă importantă în asimilarea lor mai eficientă;

- examinarea terminologiei de specialitate în sistem și dintr-o perspectivă etimologică devine o oportunitate în demersul instruirii permanente a bibliotecarilor.

Literatura biblioteconomică pune un

accent important asupra managementului personalului în structurile info-documentare, proces în care bibliotecarul are o misiune extrem de importantă în modul de transmitere a informațiilor și motivarea utilizatorilor de a reveni în spațiile bibliotecii. Terminologia care reprezintă vocabularul strict specializat în domeniul biblioteconomic românesc, este integrată în întregime structurii lingvistice și caută să creeze corespondențe perfecte între conceptualizare și sistemul limbii, presupuse de actul de comunicare.

În ultimul timp, terminologia, trezește un interes mare din partea lingviștilor și specialiștilor din diferite ramuri ale științei și domenii profesionale. Cercetătorii încearcă în continuu să sistematizeze, să unifice și să standardizeze lexemele speciale - termenii, ce desemnează noțiuni terminologice noi. De aceea, terminologiei îi este caracteristică dinamica și mobilitatea, fiindcă termenii noi apar datorită progresului tehnico-științific și schimbărilor cotidiene ce au loc în societate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. ARISTOTEL. Topica VI, 2, 139b; Poetica, XXII, 1458 a 20-25.
2. ARISTOTEL. Poetica, Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, Editura Academiei R.P.R., București, 1965, p. 83.
3. AUTOSTRADĂ informațională. [on-line]. [Accesat: 13.07.2018]. Disponibil : <http://www.preferatele.com/docs/economie/3/autostrada-informati13.php>.
4. BĂLAN, Nina Aurora. Metoda comparativă-istorică. În: Lingvistica generală: programa analitică. Universitatea din Craiova, Facultatea de Litere. [on-line]. [Accesat: 12.06.2018] Disponibil : [www-cis01.central.ucv.ro/litere/idd/cursuri/an_1/lingv.../sc_lingv_an1.doc](http://www.cis01.central.ucv.ro/litere/idd/cursuri/an_1/lingv.../sc_lingv_an1.doc), pp. 17-18.
5. BUTIURCA, Doina. Levels of analysis of metaphor terminology. În : Terminology and translation studies : plurilingual terminology in the context of european intercultural dialogue. Cluj-Napoca, 2011, pp. 111-122.
6. BUTIURCA, Doina. Lingvistică și terminologie : Hermeneutica metaforei în limbajele specializate. Iași: Institutul European, 2015, p. 94.
7. CMECIU, Camelia-Mihaela. Probleme teoretice asupra metaforei conceptuale George Lakoff & Mark Johnson. În: Semiotica aplicată. [on-line]. [Accesat: 12.06.2018]. Disponibil : <http://www.univ-danubius.ro/Documente/comunicare/subiecte%20semiotica%20modele%20de%20analiza.pdf>.
8. DICȚIONAR de biblioteconomie și științe ale informării. Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2014, pp. 8-126.
9. DOBROTA, Iulia-Corina. *Considerații asupra teoriilor metaforei*.
10. [Accesat: 05.06.2018] Disponibil pe: http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/philologica/philologica_2003_tom2/48.dobrota_iulia_corina.pdf.
11. GRAUR, Alexandru. Metoda comparativă-istorică. Încercări de perfecționare a metodei comparative-istorice. [on-line]. [Accesat: 09.07.2018]. Disponibil : <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/domin>

[te/3-1.htm](#).

12. HĂBĂȘESCU, Angela. PRIMO ExLibris - Catalogul Partajat a 7 biblioteci universitare din RM, platforma ALEPH Catalogul electronic BȘ USARB, componentă specifică a softului ALEPH. [Accesat: 09.07.2018] Disponibil : http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/on_line/habasescu.pdf.

13. JOJA, Athanase. *Studii de logică*. Vol. 2. București, 1966, p. 505.

14. LAKKOF, George, Johnson, Mark. *Metaphors We Live By*. [on-line]. [Accesat: 02.06.2018]. Disponibil pe: <http://anth170blackboard.files.wordpress.com/2013/01/lakoff-g-and-johnson-m-1980-metaphors-we-live-by.pdf>.

15. MADAN, Ion. Dicționar rus-român de bibliologie și biblioteconomie = Russko-rumynskij slovar' po knigovedeniû i bibliotekovedeniû. Chișinău 1990, pp. 21-50.

16. METAFORA. In: Dicționar General de Științe ale Limbii. București: Editura Științifică, 1997, p. 210.

17. METAFORA TERAPEUTICĂ. [on-line]. [Accesat: 02.07.2018]. Disponibil : www.ro.wikisource.org/wiki/Metafora_terapeutica.

18. OLTEANU, Virgil. Din istoria și arta cărții: Lexicon. București: Editura Enciclopedică, 1992, pp. 59-78.

19. PASCU, Rodica. Tipologia semnelor. In: Analiza imaginii publicitare. [on-line]. [Accesat: 12.06.2018] Disponibil : <https://www.scribd.com/doc/45792415/Analiza-Imaginii-Publicitare>.

20. POPESCU, Costin. Formate de reclame. In: *Introducere în publicitate*. București: Universitatea din București, 2005, p. 65.

21. PICTOGRAME. [on-line]. [Accesat: 09.07.2018]. Disponibil : <http://www.tic.gsam.ro/pictograme.html>.]

22. QUINTILIAN. *Arta oratorică*. vol. 1, București : Editura Minerva, 1974, 384 p.

23. RADU, Cristian. *Semiotică : Curs pentru anul III*. [on-line]. [Accesat : 10.06.2018]. Disponibil : <http://fspac.ubbcluj.ro/moodle/pluginfile.php/3424/course/overviewfiles/Suport%20de%20curs.doc?forcedownload=1>.

24. REBOUL, Anne, MOESCHLER, Jacques. *Pragmatica*, azi. Cluj: Echinox, 2001, pp. 163-182.

25. REGNEALĂ, Mircea. Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării. Ed. a 2-a. Vol. 1. A-L. București: FABR, 2001, pp. 55, 92-115.

26. STATI, Sorin. *Metodologie lingvistică*. [on-line]. [Accesat : 10.06.2018]. Disponibil pe: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/dominte/3.htm>.

27. TOMOIAGĂ, Maria-Alexandrina. *Metaforele conceptuale din limba contemporană*. [on-line]. [Accesat: 13.07.2018]. Disponibil : [http://www.dacoromania.inst-puscariu.ro/articole/2015_1/22_XX_\(2015_nr.%201\)%20\[Pages%2055%20-%2067\].pdf](http://www.dacoromania.inst-puscariu.ro/articole/2015_1/22_XX_(2015_nr.%201)%20[Pages%2055%20-%2067].pdf).

28. WALD, Henri. *Elemente de epistemologie generală*. București, 1967, p. 128.

Библиотеки в трансляции национального нарратива: вызовы информационной эпохи

Yuliia Polovynchak / Юлия

Половинчак

V. I. Vernadsky National Library
of Ukraine

Abstract: В статье поднимаются вопросы расширения мемориальной и кумулятивной функции современных библиотек в связи с актуализацией проблемы создания, сбора, хранения и предоставления доступа к возрастающим объемам информации, созданной в интерактивной интернет-среде. Рассматриваются существующие проекты, направленные на сбор, архивирование и хранение информации интерактивного интернет-пространства, предусматривающие полный либо избирательный подход к отбору информации. Обоснована актуальность и востребованность фиксации информации социальных медиа, отражающей современные социокультурные процессы вне рамок официального дискурса. Предложен дискурсивный подход к архивированию в интерактивной информационной среде, предполагающий вычленение информационных потоков исходя из принципов значимости, информативности, репрезентативности, релевантности.

Ключевые слова: мемориальная и кумулятивная функции, архивирование информации, информационная среда.

Abstract: The article deals with the issues of expansion of library memorial and cumulative function in connection with the problem of creation, collecting, storage and providing access to the increasing volume of information created on the interactive Internet environment. There are considered projects aimed at collecting, archiving and storing the information of the interactive Internet space, providing a complete or selective approach to the selection of information. It is proved the relevance of fixing social media information reflecting modern socio-cultural process outside the framework of official discourse. The discursive approach is offered to archiving in the interactive information environment assuming articulation of information streams proceeding from the principles of the importance, informational content, representativeness, relevance.

Keywords: memorial and cumulative functions, information archiving, information environment.

Современная социокультурная среда характеризуется, среди прочего, мощными коммуникативными связями и ростом информационного пространства, как в горизонтальном измерении – расширением и созданием новых связей вплоть до объединения в единое пространство, так и в вертикаль-

ном – усложнением и приобретением качественно новых характеристик. Важным фактором развития информационного пространства сегодня являются современные коммуникативные каналы передачи данных, в частности, технологии Интернет, значительная часть основных социальных функций которого

так или иначе связана с инфотворческим процессом.

Реализация информационной, коммуникационной, репрезентативной, преобразующей, креативной, мобилизующей, компенсационной функций Интернета определяет стремительный рост как количества цифровых ресурсов, так и их доли в информационном пространстве. При этом сегодня все большая часть приходится на информацию, которая создается, существует, сохраняется и потребляется исключительно в электронном виде. Информационное поле становится все более изменчивым и динамичным: ежедневно появляются и исчезают миллионы страниц, что приводит к постоянной потере ценной для общества информации.

Поскольку значительная часть электронных документальных ресурсов существует только в глобальных компьютерных сетях, серьезным вызовом для современной научной гуманитаристики становится как практические усилия для сохранения массивов информации, так и теоритическое осмысление этих процессов. К тому же гигантские объемы уже накопленной информации, непрерывный рост ее количества, разнородный и разьединенный по многим признакам характер хранения и распространения, отсутствие унифицированного доступа к ней создают существенные и все возрастающие проблемы, вызывающие трудности в ее эффективном использовании. Следовательно, задача отбора сетевых ресурсов, их накопления, долговременного хранения и организации доступа для их дальнейшего использования сегодня приобретает особую актуальность для информационного общества и научной библиотеки, как неотъемлемой его части.

В то же время в современном библиотековедении этот вопрос не нашел достаточного освещения и находится, скорее, в процессе отработки отдельных проектов и вычленения проблем, требующих решения. Во-первых, процессы, которые требуют научного осмысления постоянно развиваются и усложняются,

их динамичность заставляет документоведов, архивистов, библиотекарей искать ответы на новые вызовы в «догоняющем» режиме. Во-вторых, масштабы поставленных задач требуют комплексного решения – выработки методических подходов отбора, каталогизации, хранения и обслуживания пользователей такими ресурсами, решения финансовых и технологических вопросов длительного хранения грандиозных объемов информации.

Показательно, что одной из проблем, которые поднимались библиотечными специалистами в ходе Всемирного библиотечного и информационного конгресса ИФЛА в 2016 г. было обсуждение усилий ИФЛА для сбора цифровых данных и обеспечения легкого доступа общественности к ним. Это вопрос целостности, сохранения текстов, генерируемых человечеством, максимально полными и невредимыми как материалов и источников для исследователей. Существует угроза того, что способность исследовать и изучать историю и современное состояние нашего мира будут поставлены под угрозу, если созданные в цифровом виде материалы исчезнут или изменятся. Учасниками обсуждений не исключалась даже возможность «цифровых темных веков». При этом проблема артикулювалась как такая, которая определяет «будущее библиотек и мира» и подчеркивалась ответственность современных специалистов перед будущими поколениями в вопросе сбора и сохранения контента, созданного в цифровом формате. «Можем ли мы написать точные истории мира, если созданный «в цифре» контент исчезнет?», - так стоял вопрос при обсуждении [1;2].

В контексте проблемы сбора сетевых информационных ресурсов для целей длительного хранения более или менее разработанным может считаться направление, связанное с отбором через поисковые системы и каталоги Интернет либо с автоматическим отбором с помощью программ-роботов или путем выборочного отбора, глубокого сбора и

архивирования сайтов [3]. В то же время этот метод недостаточно эффективен для сбора и сохранения таких интернет-ресурсов, как потоковые видео и аудио-ресурсы, результаты работы веб-камер, интерактивные документы, цифровые материалы различных типов, хранящиеся в базах данных. При таком отборе достаточно трудно задать маркеры, позволяющие находить все материалы, которые нуждаются в сохранении: сетевые публикации не являются линейными и законченными, включают в себя ресурсы различных форматов (текст, статические изображения, видео и аудиофрагменты, потоковые видео и аудио), имеют сложную структуру. Часто сложно установить автора и издателя материала. Дата публикации также может быть размытым понятием, учитывая динамичность и постоянное обновление сайтов. Требуют особого подхода также интернет-ресурсы с коротким жизненным циклом – необходим выборочный тематический отбор с глубоким многоуровневым сбором и архивированием таких материалов.

Тем не менее, в результате автоматического сбора сетевых ресурсов, именуемого также веб-харвестингом¹ образуются огромные объемы информации для хранения. Эта информация не может быть каталогизирована обычным способом, поэтому для автоматического аннотирования и структурирования разрабатываются и используются специальные программы, основанные на методах семантического веба.

Кроме указанного, важной частью проблемы архивирования сетевых информационных ресурсов является задача сбора, систематизации и сохранения той его части, которая продуцируется в результате интерактивной коммуникации посредством различного рода ресурсов, объединяемых под общим названием «социальные медиа». Рост

¹ MOREHART, Phil. The Future Is Digital. IFLA program stresses protecting and collecting digital data. August 18, 2016 American Libraries. [Допис від 10 липня 2018 р.] <https://americanlibrariesmagazine.org/blogs/the-scoop/the-future-is-digital/>.

как количества, так и значения социальных медиа, совокупность которых формирует интерактивное информационно-коммуникационное пространство, актуализировали необходимость практического изучения соответствующих информационных процессов и научного осмысления этого явления в контексте коммуникативистики. Исследование специфики коммуникации в интернет-пространстве является актуальной задачей для широкого поля социокультурных исследований, связанных с анализом функционирования информационного пространства и библиотекведческих студий как их составляющей. Такие рефлексии имеют теоретическое значение для современной инфогуманитаристики – лингвистической, культурологической, политической, социальной – и библиотеки способны выступать научными центрами, интегрирующими соответствующие междисциплинарные исследования.

Соответственно, возрастает актуальность выработки подходов к процессу сбора, анализа и распространения информации через социальные медиа, так и выработки методических основ и научного осмысления этого явления. Соответствующие проекты на данном этапе реализовываются на разных уровнях и разными институциями. Пока наиболее амбициозным проектом можно считать планы Библиотеки Конгресса США создать архив всех публикаций (твитов) социальной сети Twitter, начиная с момента запуска этого проекта в 2006 году. Необходимость его реализации обосновывается отражением общественных процессов в социальных медиа, дополняющих, а в некоторых случаях вытесняющих другие средства связи и творческого самовыражения. Фактически, этот проект Библиотеки Конгресса иллюстрирует один из подходов к аккумуляции контента для пополнения информационных баз: максимальный, по возможности исчерпывающий сбор цифровых материалов. Впрочем, его полноценная реализация в силу технических, финансовых и других причин –

довольно сложная задача.

Альтернативная стратегия базируется на определении общественно значимых ресурсов в зависимости от культурных приоритетов, научных запросов, экономической целесообразности и т.д. и их аккумуляции. Показательно, что уже к концу 2017 г. Библиотека Конгресса отказалась от изначальной стратегии исчерпывающего архивирования. Согласно новому подходу библиотека будет принимать на хранение Twitter-сообщения лишь выборочно, в соответствии с политикой комплектования, те, которые имеют общественный интерес [2].

Также избирательный принцип работы по архивированию социальных сетей использует шведское ведомство государственного архивариуса, в задачи которого входит сохранение культурного наследия в разных его формах, в том числе архивирование публикуемой в электронных средствах информации продукции. Начиная с 2014 года Национальные архивы Великобритании архивируют Twitter-сообщения и видеоматериалы на You Tube, опубликованные органами центрального правительства Великобритании в их официальных учетных записях в социальных сетях Twitter и YouTube. Это событие является кульминацией сложного технического проекта по захвату контента социальных сетей для Веб-архива правительства Великобритании (UK Government Web Archive) и обеспечению их долговременной сохранности в качестве официальных государственных документов.

О намерении обеспечить к 2020 году архивацию материалов социальных сетей заявили Национальные Архивы США. В соответствии с «Директивой по управлению государственными документами» 2012 года (Managing Government Records Directive M-12-18),

² NEAL, James G. Preserving the Born-Digital Record. Many more questions than answers. American Libraries. May 28, 2015. [Допис від 10 липня 2018 р.]. <https://americanlibrariesmagazine.org/2015/05/28/preserving-the-born-digital-record/>.

федеральные органы исполнительной власти обязаны к концу 2019 года обеспечить управление в электронном формате всеми электронными документами постоянного срока хранения (в том числе в социальных сетях) и взаимосвязанными с ними метаданными. Указанные проекты нацелены, в первую очередь, на сбор и депонирование официальных страниц социальных медиа в качестве нового вида информации государственных органов.

В качестве близких к указанным могут рассматриваться проекты, ориентированные на сохранение информации сайтов, прекративших свое существование, как, например, CyberCemetery - архив государственных сайтов расформированных ведомств США, поддерживаемый университетом Северного Техаса.

В то же время существует огромный пласт информации, отражающей современные социокультурные процессы, остающийся за рамками официального дискурса, но представляющий не меньший интерес для исследователей разных направлений. Поскольку такие характеристики интернет-коммуникации, как мультимедийность, интерактивность, глобальность существенно усиливают ее влияние по сравнению с традиционным медийным дискурсом, социальные сети имеют свойство проявлять и консолидировать информацию, влияя на формирование мнений, взглядов, настроений. Создается общее измерение бытия различных групп, которое реализуется через культурные практики переживания и создания (сотворения) традиций, обычаев, норм поведения, способов мышления и понимания окружающего мира и себя в нем.

Сегодня можно говорить о том, что параллельно с официальными каналами трансляции национального нарратива как способа бытия текста и памяти (социальной, культурной – коллективной, что принципиально в данном случае), активно развиваются неформальные каналы на основе современных социальных медиа. В этом случае концепция национального нарратива

как значимого повествования нации о себе кажется перспективной в качестве исследовательского подхода к наполнению информационного пространства не только институционализированными / упорядоченными социальными информационными базами, охватывающих сознательно изготовленную и организованную по принципу целесообразности информацию [3, с. 68], а также неструктурированной информацией частного порядка и произведенными на их основе коллективными представлениями о прошлом и будущем группы.

Собственно, о таком сосуществовании «культурной памяти» и «абстрактного фонда энциклопедического знания», что имеет универсальную значимость, но не связан с конкретной идентичностью, пишет немецкая исследовательница Алейда Ассман. Память, отмечает исследовательница, базируясь на символах, служит для социальной группы формой самоопределения и ориентиром на будущее, таким образом культура создает транспоколенческое пространство знаний и систему координат, с помощью которых носители этой культуры оформляют собственный опыт [4, с. 68].

Электронные тексты являются системообразующим признаком интернет-пространства как социальной реальности, дискурсивного по своей природе. Для них характерны динамичность, синхронность, проницаемость (возможности текста быть объединенным внутри других текстов или содержать ссылки на другие тексты). Именно дискурс как социолингвистический феномен коммуникативной среды, который, во-первых, детерминируется (прямо или косвенно) его социокультурными, политическими, прагматично-ситуа-

тивными, психологическими и другими факторами; во-вторых, имеет «видимую» - лингвистическую (связный текст или его семантически значимый и синтаксически заверченный фрагмент) и «невидимую» (знания о мире, мнения, установки, цели адресата, необходимые для понимания этого текста) структуру и, в-третьих, характеризуется общностью мира, который «строится» на протяжении развертывания дискурса его автором и интерпретируется его реципиентом [5, с. 89], отображает сложность архитектуры интернет-коммуникации.

Итак, коллективная память создает такие модели поведения, которые соответствуют окружающему нас миру, а информационные потоки становятся главными поставщиками таких моделей мира и, соответственно, поведения. Это актуализирует новый взгляд на социальные медиа: с одной стороны – как на срез различных социальных практик, зафиксированный, учитывая специфический, устно-письменный, как его определяют исследователи-лингвисты, тип дискурса; документированное общественное мнение, акценты, отражение социального мира в сознании отдельных групп населения. С другой – как на опытное поле для изучения социокультурных процессов.

Поскольку интерактивная информационная среда как пространство формирования и трансляции национального нарратива интенсифицирует либо трансформирует социальные практики, или же способствует продуцированию новых, вопрос отбора ресурсов, отражающих указанные практики, лежит в плоскости реализации кумуляционной функции библиотек. Соответствующая деятельность библиотек реализуется исходя из двух различных стратегий.

Первую из них можно описать как аналитический подход – определение тематики и источников с последующим

³ Тарасенко, Н. Аналітичні аспекти збору та архівування мережевих ресурсів науковою бібліотекою. In: Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. Вип.36. Київ, 2013, сс. 309-324.

⁴ Англ. Web harvesting, также Web farming, Web mining, Web scraping – сбор информации, по аналогии со сбором урожая.

⁵ Горовий, В. М. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації. Монографія. Київ, 2015. 284 с.

отбором, систематизацией и предварительным анализом зафиксированных материалов – соответствующая практика нарабатывается информационно-аналитическими подразделениями Национальной библиотеки Украины им. В.И. Вернадского.

Вторую можно проиллюстрировать с помощью проекта Европейской цифровой библиотеки, посвященного событиям Первой мировой войны «Europeana 1914-1918». Этот виртуальный архив включает, среди прочих, тысячи объектов, предоставленных частными лицами из семейных архивов - организаторами была предусмотрена возможность загрузки материалов, связанных с данной темой, предлагая пользователям поделиться семейными воспоминаниями. В результате «семейные» досье на 90 тыс. участников Первой мировой стали не менее важной частью проекта, чем музейные экспонаты. Документы, собранные путем краудсорсинга⁶, заполняют научные пробелы, акцентируя внимание не на политико-военных аспектах Первой мировой войны, а на социально-культурных нюансах.

Перспективность подобных проектов в общем, и в Украине в частности подтверждается поддержкой и популярностью проекта «Моя Украина: Осознавая себя через память». Обсуждение проекта на Facebook-страничке Radio Svoboda [7] показало высокий интерес украинцев к семейной памяти: с одной стороны, как собственно фамильной истории, с другой – как к фокусу осмысления истории страны и народа через прошлое своей семьи. Частный взгляд проявляется в комментариях, свидетельствующих о сохранении и виртуальной презентации фамильной исто-

⁶ Ассман, А. Новое недовольство мемориальной культурой. Москва: Новое литературное обозрение, 2016. 232 с.

⁷ Серажим, К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. На матеріалах сучасної газетної публіцистики. Монографія. Київ: Либідь, 2002. 392 с.

рии; достаточно сильной может считаться поддержка идеи создавать аналогичные виртуальные фотогалереи; выражается готовность обнародовать историю семьи или даже даются краткие очерки из семейной истории прямо в комментариях. Упомянутые примеры иллюстрируют подход к аккумуляции информации интерактивного пространства, в котором библиотека (или другое учреждение) выступает модератором, организующим пользователей для аккумуляции ресурсов.

Итак, исходя из того, что дискурс есть форма социальной практики, среда, охватывающее значимые и имеющие влияние тексты [8, с. 9], возникает проблема фиксации дискурсов социальных медиа как объекта целого ряда научных рефлексий. Ее решение сопряжено с целым рядом трудностей, связанных, во-первых, с масштабами продуцирования информации в интерактивном пространстве, когда каждый участник коммуникации является и автором и реципиентом, а также уровнем «информационного шума». Во-вторых, с дисперсным характером он-лайн дискурсов – любой текст может быть тиражирован множеством авторов на различных информационных платформах, трансформирован любым образом, имея, при этом, суммарное влияние, которое следует учитывать. Важно также принимать во внимание еще один аспект – конвергенцию традиционных и новых медиа, причем именно в онлайн-пространстве: в структуру онлайн-дискурса кроме уже привычных текстов, фото, видео и аудио добавляются онлайн-трансляции, прямые эфиры. Это существенно снижает эффективность классических проблемного и проблемно-хронологического подходов, использование которых при сохранении информации, характеризующей социокультурные практики в ин-

⁸ Краудсорсинг (crowdsourcing) - инновация, основанная на привлечении добровольцев к производству или распространению товаров и услуг, генерированию новых идей и решений.

терактивной среде, является достаточно ограниченным инструментом. Соответственно, необходимость в системном подходе позволяет рассматривать как перспективный дискурсивный принцип сохранения историко-культурной памяти в интерактивной среде и, соответственно, выработку инструментария сбора и анализа данных для изучения онлайн-дискурсов как социальных практик. Дискурсивный подход, позволяющий фиксировать информацию, исходя из особенностей интерактивного интернет-контента, позволяет решать проблемы исследовательского характера - поиск способов комплексного анализа мультимедийного представления текста, интерактивной деятельности коммуникантов, оказания влияния, применения коммуникативных стратегий, вплоть до выявления характеристик культурных доминант определенной информационной среды.

Дискурсивный подход, ввиду принципиальной невозможности обеспечить полноту архивирования в интерактивной информационной среде, предполагает вычленение информационных потоков как циркулирующей культурной информации, используемой субъектами информационного взаимодействия в качестве средств социальной деятельности, исходя из принципов значимости, информативности, репрезентативности, релевантности, а также разработку инструментария сбора и анализа данных, которые согласуются с медийной спецификой онлайн-дискурсов.

Таким образом, развитие информационных технологий в конце XX - начале XXI века способствовало не только качественным изменениям в национальном и глобальном информационном пространстве, но и возникновению новой социокультурной реальности.

Evaluarea personalului de specialitate din biblioteci prin prisma indicatorilor de performanță

Ludmila CORGHENCI,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova

Abstract: *Articolul scoate în evidență importanța cercetării statistice în bibliotecă: colectare, analiză și utilizarea/valorificarea datelor statistice. Axa principală – evidențierea indicatorilor de performanță pentru măsurarea nivelului calității personalului de specialitate din biblioteci. În acest scop autorul face o selecție a indicatorilor de performanță în baza SM ISO 11620:2016 „Informare și Documentare. Indicatorii de performanță pentru biblioteci”.*

Cuvinte-cheie: *indicatori statistici; indicatori de performanță (relaționali); personal de specialitate.*

Abstract: *The article highlights the importance of statistical research in the library: collection, analysis and use / capitalization of statistical data. The main axis - highlighting performance indicators for measuring the quality of library specialists. For this purpose, the author makes a selection of performance indicators based on SM ISO 11620: 2016 "Information and Documentation. Performance indicators for libraries".*

Keywords: *statistical indicators; performance indicators (relational); specialized staff.*

Cercetarea statistică în bibliotecă ține de colectarea / utilizarea a trei categorii de date statistice: indicatori statistici (fundamentați în SM ISO 2789:2015 „Informare și Documentare. Statistici internaționale de bibliotecă”), indicatori statistici de performanță (relaționali) (insti-tuite prin SM ISO 11620:2016 „Informare și

Documentare. Indicatorii de performanță pentru biblioteci”) și indicatori statistici de evaluare a impactului bibliotecii (reflecți în ISO 16439:2014 „Informare și documen-tare – Metode și proceduri pentru evalua-re impactului bibliotecilor”). O informație sintetică privind aceste date statistice sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Destinația colectării	Domenii de utilizare
<i>Indicatorii statistici (4)</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ evaluarea și compararea bibliotecilor; ▪ promovarea imaginii; ▪ activități de marketing și pledare pentru valoarea adusă de biblioteci comunităților și societății; ▪ utilizate de fiecare bibliotecă pentru planificări strategice, luarea deciziilor, aplicații de finanțare și justificarea utilizării resurselor; ▪ la nivel național: pentru dezvoltarea și sprijinul bibliotecilor și politicile de informare; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a monitoriza rezultatele cu care se operează în raport cu standardele și datele organizațiilor similare; ▪ a monitoriza tendințele în timp și efectele inovării; ▪ a oferi o bază pentru planificare, luarea deciziilor, îmbunătățirea calității serviciilor și oferirea feedback-ului cu privire la rezultate; ▪ a asigura organizațiile naționale și regionale cu informația necesară pentru rolurile lor de susținere, finanțare și monitorizare; ▪ a demonstra valoarea pe care serviciile de bibliotecă o aduc utilizatorilor, inclusiv valoarea potențială utilizatorilor din generațiile viitoare;

Indicatorii de performanță (relaționali) (2, 5)	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ instrumente de evaluare a calității, performanței și eficacității serviciilor, resurselor și a altor activități, prestate de bibliotecă; ▪ evaluarea eficienței resurselor alocate de bibliotecă pentru servicii și activități; ▪ pentru comparații relevante la nivel național și internațional (biblioteci cu misiuni și obiective similare); ▪ facilitarea controlului în procesul de management; ▪ bază de referință și de dialog între personalul bibliotecii și organele finanțatoare și comunitatea utilizatorilor. 	<p><i>Un sistem de indicatori echilibrat, structurat în patru sectoare de măsurătorii:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Resurse, acces și infrastructură indicatori de măsurare a competențelor, a performanțelor și a disponibilității resurselor și serviciilor de bibliotecă (de ex. personalul, titlurile, posturile/stațiilor de lucru pentru utilizatori); ▪ Utilizare – indicatorii ce măsoară utilizarea resurselor și serviciilor de bibliotecă (de ex. împrumutul de documente, descărcările de resurse electronice, utilizarea echipamentului); ▪ Eficiența - indicatorii ce măsoară eficiența resurselor și serviciilor (de ex. costul împrumutului, timpul necesar pentru achiziție sau prelucrarea documentelor și productivitatea persoanelor care prelucrează); ▪ Potențial și dezvoltare – măsurători ai aportului bibliotecilor pentru serviciile oferite și resurse asociate (de ex. procentul de personal care furnizează servicii electronice, participarea personalului la sesiunile de formare).
Indicatorii statistici de evaluare a impactului bibliotecii	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ suport în luarea deciziilor și gestionarea resurselor în bibliotecă; ▪ justificarea resurselor utilizate pentru serviciile bibliotecii; ▪ monitorizarea constatărilor în raport cu rezultatele organizațiilor similare, ▪ informarea organizațiilor naționale sau regionale în sprijinul, finanțarea și monitorizarea rolurilor acestora; ▪ promovarea rolului și importanței bibliotecii pentru utilizatorii lor și pentru societate. 	<p><i>Impactul (beneficiul) bibliotecilor poate fi divizat în funcție de următoarele domenii:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ impactul asupra persoanelor ▪ impactul asupra bibliotecii și asupra comunității ▪ impactul social

Indicatorii de performanță sunt expresii (numerice, simbolice sau verbale), folosite pentru a caracteriza activitățile (evenimente, obiective, persoane) în termeni calitativi și cantitativi pentru a determina valoarea lor, însoțite de metode de calculare (1, p. 5). Astfel, SM ISO 11620: 2016 „Informare și Documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci” stabilește setul de indicatori, care poate fi folosit în bibliotecile de toate tipurile. Spre deosebire de indicatorii statistici tradiționali, indicatorii de performanță nu sunt doar rezultatul evidenței proceselor de bibliotecă, ci și a corelației conform metodologiei de calculare a cel puțin dintre doi indicatori statistici.

La fel, standardul oferă o terminologie standardizată și definiții concise ale indi-

catorilor de performanță, conține descrieri ale indicatorilor, analiza datelor necesare pentru metodologia de calcul. Dat fiind faptul, că acești indicatori sunt identificați prin corelația indicatorilor statistici, și nu întotdeauna reflectă o performanță (un rezultat valoros, randament ridicat, realizare deosebită) în activitatea bibliotecilor, indicatorii promovați prin SM ISO 11620: 2016 „Informare și Documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci” pot fi categorisiți drept relaționali.

După cum a fost menționat, standardul reflectă 4 categorii (în standard este utilizat termenul „sectoare”) de indicatori: resurse, acces și infrastructură; utilizare; eficiență; potențial și dezvoltare:

<i>Indicator de performanță (relațional)</i>	<i>Total indicatorii în standard</i>
B.1 Resurse, acces și infrastructură	18
B.2 Utilizare	14
B.3 Eficiență	13
B.4 Potențial și Dezvoltare	7
Total:	52

Indicatorii sunt organizați în cinci categorii de servicii / resurse: colecții, acces, echipament, personal și categoria „generalități”.

Personalul de specialitate din biblioteci (inclusiv formarea profesională continuă a

acestui) este abordat în SM ISO 11620: 2016 „Informare și Documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci” prin prisma indicatorilor de performanță (relaționali), calculați conform metodologiilor:

<i>Denumirea indicatorului</i>	<i>Definiție</i>	<i>Obiectiv</i>	<i>Metodologia de calcul</i>
Numărul de angajați per persoană din populația servită (categoria resurse).	Procentul de angajați, inclusiv studenții și personalul implicat în proiecte, definit pentru 1000 de persoane din populația servită.	Evaluarea numărului de angajați ai bibliotecii per 1000 de persoane din populația servită.	Numărul de angajați pentru 1000 de persoane $\times 1000$, unde: A – numărul de angajați cu normă plină; B – numărul de persoane din populația servită. Se rotunjește la un număr întreg.
Procentul din personal implicat în serviciile publice în raport cu numărul total al statelor (categoria eficiență).	Numărul de angajați cu normă plină implicați direct în serviciile publice din efectivul total cu normă plină din bibliotecă, exprimat în procente. Serviciul public include următoarele funcții: împrumut, servicii de referință, împrumut interbibliotecar, instruirea utilizatorilor, reproducere, aranjarea și regăsirea documentelor pe raft.	Determinarea efortului depus de bibliotecă în serviciile publice în raport cu serviciile de bază.	Personalul implicat în serviciul public în raport cu statele totale este egal cu: $A/B \times 100$, unde: A – numărul total de angajați cu normă plină din serviciile publice, B – numărul total de angajați cu normă plină. Se rotunjește la un număr întreg proxim

Rata de răspunsuri corecte (categoria eficiență).	Numărul de cereri la care s-a răspuns corect împărțit la numărul total de cereri de informare.	Evaluarea gradului de aptitudini ale personalului în satisfacerea exigențelor primordiale ale unui serviciu de referință, furnizarea răspunsurilor corecte la cererile de informare.	Rata de răspunsuri corecte furnizate este $A/B \times 100$, unde: A - numărul de solicitări la care s-a răspuns corect, B - numărul total de cereri de informare. Se rotunjește la nivelul numărului întreg.
Raportul între cheltuielile pentru achiziții și cheltuielile pentru personal (categoria eficiență).	Cheltuielile pentru achiziții (inclusiv costul legăturilor, licențelor și a plății pentru servicii). Sunt divizate la cheltuielile pentru personal activ.	Raportarea costurilor de achiziții la costul de personal pentru a stabili dacă biblioteca consacră o parte pertinentă din mijloacele sale colecției.	Raportul între cheltuielile pentru achiziții și cheltuielile pentru personal este egal cu: A/B , unde: A - totalul cheltuielilor pentru documente și resurse de informare, B - costul personalului.
Productivitatea angajaților ocupați în prelucrarea documentelor (categoria eficiență).	Măsoară productivitatea angajaților, care prelucrează documentele achiziționate.	Măsurarea numărului mediu de documente (imprimare și electronice) achiziționate și prelucrate de angajat pe parcursul unei perioade definite (de obicei un an). Acest indicator demonstrează foarte clar productivitatea angajaților.	Productivitatea angajaților în prelucrarea documentelor este egal cu A/B unde: A - numărul de documente achiziționate pe parcursul unei perioade definite, B - numărul de angajați implicați în prelucrarea documentelor. Se rotunjește la numărul întreg.
Productivitatea angajaților din serviciile de împrumut și livrarea documentelor (categoria eficiență).	Numărul total al tranzacțiilor de împrumut în cursul unui an împărțit la numărul de angajați pe normă plină, implicați în împrumutul la nivel local, împrumutul interbibliotecar și livrarea de documente, inclusiv personalul implicat în extragerea exemplarelor de pe rafturi și fotocopierea / scanarea documentelor pentru livrare.	Evaluarea eficienței serviciilor de împrumut și livrării documentelor.	Productivitatea angajaților din serviciile de împrumut și livrare a documentelor este A/B , unde: A - numărul de împrumuturi, împrumuturi interbibliotecare și livrări de documente timp de un an, B - numărul de personal implicat în servicii de împrumut și de livrare. Se rotunjește la cel mai apropiat număr întreg. Indicatorul poate fi folosit separat pentru împrumuturi și pentru împrumutul interbibliotecar și livrare de documente

Costuri de personal per titlu catalogat (categoria eficiență).	Cheltuielile pentru personalul, care asigură descrierea unui document și reflectarea în catalog, împărțit la numărul de titluri catalogate.	Evaluarea costurilor de personal în efectuarea înregistrărilor bibliografice și eficiența practicilor și proceselor de bibliotecă.	Cheltuielile pentru personal per titlu catalogat este: $A \times B/C$, unde: A – numărul total de ore petrecute, în timpul perioadei de probă, pentru producerea descrierii bibliografice, a autorităților, și identificarea și recuperarea datelor bibliografice importate; B - costul per ora de muncă (salarii în perioada de probă împărțită la timpul de lucru regulat a personalului respectiv). C - numărul de titluri catalogate în perioada de probă.
Procentul de personal implicat în furnizarea serviciilor electronice (categoria potențial și dezvoltare).	Numărul de angajați cu normă întreagă, care organizează, asigură menținerea și furnizarea serviciilor IT, dezvoltă tehnic serviciile electronice ale bibliotecii și le îmbunătățesc, împărțit la numărul total de angajați.	Evaluarea nivelului de implicare a resurselor umane de bibliotecă în prestarea serviciilor electronice.	Procentul personalului bibliotecii implicat în furnizarea serviciilor electronice este egal cu $A/B \times 100$, unde: A – numărul de angajați care furnizează, asigură menținerea și dezvoltarea serviciilor informaționale și / sau serviciilor web, B – numărul total de angajați. Se rotunjește la un număr întreg.
Numărul de ore de formare per angajat (categoria potențial și dezvoltare).	Numărul de ore de formare a personalului de bibliotecă divizat la numărul total al angajaților bibliotecii (numărul total al personalului fizic, cu numărul total de angajați cu normă întreagă).	Evaluarea perfecționării competențelor personalului de bibliotecă prin participarea la orele de instruire.	Numărul de ore de participare la acțiunile de instruire per angajat este egal cu A/B , unde: A - numărul de ore de participare la acțiunile de instruire pe o perioadă dată, B – numărul total de angajați. Se rotunjește la un număr întreg.
Procentul de timp alocat de personal sesiunilor de formare (categoria potențial și dezvoltare).	Proportia din totalul orelor de lucru, pe care biblioteca le investește în instruirea personalului, în procente.	Evaluarea procentului de timp alocat sesiunilor de formare în scopul de îmbunătățire a competențelor personalului.	Procentul de timp al personalului dedicat instruirii este $A/B \times 100$, unde: A - numărul total de ore dedicate orelor de instruire a personalului, B - numărul total de ore de lucru realizate în bibliotecă. Se rotunjește la o zecimal.

Procentul de personal implicat în parteneriate și proiecte de colaborare (categoria potențial și dezvoltare).	Numărul de personal de bibliotecă cu normă plină, implicat în parteneriate și proiecte de cooperare, împărțit la numărul total de personal de bibliotecă cu normă plină.	Evaluarea colaborării locale, naționale, internaționale a bibliotecii, respectiv, importanța și impactul ei asupra bibliotecii.	Procentul de personal implicat în parteneriate de cooperare și proiecte este A/B X 100, unde: A - numărul de angajați de bibliotecă pe normă plină, care planifică, mențin și dezvoltă parteneriate și proiecte, B - numărul total al personalului de bibliotecă pe normă plină. Se rotunjește la o zecimală.
---	--	---	--

Iată un exemplu de indicatori de performanță privind numărul de ore de formare profesională per angajat, calculat pentru Sistemul Național de Biblioteci (anul 2017):

Tip bibliotecă	Nr. ore total	Nr. personal total	Nr. ore per capita
<i>Număr de ore de formare per personal de bibliotecă, realizate de/în bibliotecă</i>			
Naționale	392	255	2 ore
Publice teritoriale	29 049	2 131	14 ore
Din învățământ	2 444	1 750	1 oră
Specializate	241	182	1 oră
<i>Total</i>	<i>32 126</i>	<i>4 318</i>	<i>7 ore</i>
<i>Număr de ore de formare per personal de bibliotecă, participanți la acțiuni de formare în alte biblioteci sau centre de formare</i>			
Naționale	1 801	255	7 ore
Publice teritoriale	163 508	2 131	77 ore
Din învățământ	33 779	1 750	19 ore
Specializate	817	182	4 ore
<i>Total</i>	<i>199 905</i>	<i>4 318</i>	<i>46 ore</i>

Trebuie să menționăm, că cercetarea statistică în bibliotecă include următoarele etape: observarea, înregistrarea datelor statistice (prin evidența activității); colectarea, prelucrarea datelor statistice pentru calcularea indicatorilor; analiza, interpretarea, dar mai ales valorificarea și **utilizarea datelor statistice**, elaborări de concluzii (1, 3). Deci, este important să conștientizăm „puterea” și importanța utilizării datelor statistice în relațiile cu diferite grupuri-țintă ale bibliotecii: fondatori, utilizatori, parteneri, sponsori etc.

Referințe bibliografice:

1. ANDRŌNIC, Ludmila, Pârțachi, Ion. Statistica în comunicare. Chișinău : CEP USM, 2013. 216 p. ISBN 978-9975-71-425-9. [Accesat la 7 mai 2018]. Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Manual_comunicare/manual_statistica_in_comunicare.pdf.
2. Indicatori de performanță (relaționali pentru biblioteci. Ghid. Chișinău, 2017. 33 p. [Accesat 9 iul. 2018]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Ghid-Indicatori-de-performanta-SM-ISO-11620-2016.pdf>.
3. ISAIC-Maniu, Alexandru., Mitruț, Constantin, Voineagu, Virgil. Statistica generală. [Accesat la 9 iunie 2018]. Disponibil: <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=55&idb>.
4. SM ISO 2789:2015 Informare și Documentare. Statistici internaționale de bibliotecă. Aprob. la 26 ian. 2015. Chișinău: Institutul Național de Standardizare, 2015. 59 p.
5. SM ISO 11620:2016 Informare și Documentare. Indicatorii de performanță pentru biblioteci. Adop. la 22 noiem. 2016. Chișinău: Institutul de Standardizare din Moldova, 2016. 79 p.

Revitalizarea patrimoniului cultural imaterial din perspectiva tehnologiilor informaționale avansate

„The true multimediu is the human being”
Lewis Mumford

Dr. Mariana COCIERU
Biblioteca Națională a Republicii Moldova,
Institutul de Filologie Română „B.P.
Hasdeu”,
Academia de Științe a Moldovei

Abstract: În prezentul articol autorul se va referi la avantajele, dar și dezavantajele aplicării tehnologiilor informaționale asupra valorificării artefactelor de tezaur național intangibil. Argumentul de reușită esențială vine din partea statelor Uniunii Europene care au înțeles mai bine de 10 ani că digitizarea este o prioritate a instituțiilor deținătoare de patrimoniu cultural și științific, care ar trebui să devină o prioritate, dar și oportunitate pentru tezaurul spiritual românesc din Republica Moldova. Iar motivația majoră de conștientizare a segmentului vizat constă în faptul că la ora actuală acest patrimoniu cultural intangibil dispersat, nesistematizat și neprotejat, din punct de vedere tehnic, este doar parțial accesibil specialiștilor, dar și publicului interesat (profesori, interpreți de folclor, formații artistice profesionale și de amatori etc.) și se află permanent în pericol de dispariție. Perceperea esențială a posibilităților tehnologice ale secolului XXI ne oferă șanse sigure ca segmentul creației etnofolclorice a românilor din Republica Moldova, Ucraina și Federația Rusă să-și ocupe locul cuvenit în rândul celor ale comunității europene, cu atât mai mult că prețioase modele pentru crearea și funcționarea unei arhive etnologice naționale în spațiul basarabean reprezintă instituțiile care salvgardează tezaurul cultural intangibil din dreapta Prutului.

Cuvinte-cheie: patrimoniu cultural imaterial/intangibil, tehnologii informaționale, digitizare, scanare, suport analog, parametri de digitizare

Abstract: In this article the author will refer to the premises and diachronic evolution of the safeguarding cultural heritage, good practices which were made in this area, advantages, and also disadvantages of applying informational technologies concerning of the intangible national treasure recovery artifacts. The key success argument comes from the European Union states that have understood for more than 10 years that digitization is a priority of institutions holding cultural and scientific heritage, which should become a priority but also an opportunity for the Romanian spiritual thesaurus from the Republic of Moldova. But the major motivation of the target group awareness it is that currently this intangible cultural heritage dispersed, unorganized and unprotected, from a technical point of view, is only partially available for specialists, also for interested public (teachers, performers of folklore, professional art groups and amateur etc.) and is always in danger of extinction. Essential perception of technological possibilities of the XXI-st century gives us sure opportunities as segment of the etnofolkloric creation of Romanians from Republic of Moldova, Ukraine and the Russian Federation should take its rightful place among the European community, even more that precious models for the creation and operation of a national ethnological archives in Bessarabian space represent institutions that safeguard the intangible cultural heritage on the right side of Prut.

Keywords: immaterial/intangible cultural heritage, information technologies, digitization, scanning, analog support, digitization parameters

Tehnologiile informaționale avansate (multimedia) reprezintă convergența unei game largi de discipline creative și tehnice – combinație de text, imagini statice, sunet, animație, video și interactivitate într-un context digital, pentru a produce diverse forme de new media sau hipermedia.

Utilizarea tehnologiilor hipermedia ca punct forte în sistemele de învățare-predare, facilitează diseminarea produsului științific obținut în urma cercetărilor din cadrul proiectelor instituționale fundamentale și aplicative. Prioritare în acest sens sunt tehnologiile multimedia open-source, grație cerințelor din partea publicului interesat.

Aplicarea tehnologiilor digitale presupune transpunerea masivă a informației de tip analog în format electronic pentru crearea versiunilor digitale ale unor cărți tipărite, ale imaginilor de obiecte și documente cu existență materială, ale cărților și revistelor electronice, ale expozițiilor virtuale, arhivelor digitale de texte sau de imagini, arhivelor digitale sonore și video, dicționarelor on-line, bazelor de date, reconstituirilor virtuale etc. și pentru a asigura cu material factologic viabilitatea proceselor multimedia. Rezonanța lor crește odată cu inițierea colaborărilor cu alte rețele și portaluri tematice.

Printre elementele de valoare ale patrimoniului cultural, cele care aparțin expresiei imateriale sunt de o valoare și esență remarcabilă și reprezintă produsul definitoriu al matricei spirituale. Constituentul etnofolcloric este identificat, documentat, cercetat, definit, teaurizat, salvardat, conservat, transmis, promovat și valorificat de către mediul științific, apoi aprobat de promotorii de cultură tradițională, care analizându-l îl găsesc al lor și-l valorifică în continuare.

Maniera de interpretare vocală, de narare, de performare ajută la constituirea personalității individuale, dar și a celei de colectiv. Metodele de transmitere audiovizuale au un rol deosebit pentru formarea societății moderne, care la ora actuală se orientează tot mai mult spre origini, spre folclor. Analizând situația respectivă, putem observa că utilizarea tehnologiilor informaționale a pătruns și în domeniul

prezentării tradițiilor folclorice din diferite țări ale lumii. Datorită interesului marelui public pentru cultură, informația teaurizată în arhivele sonore de folclor are un potențial economic ridicat.

Care sunt avantajele, dar și dezavantajele aplicării tehnologiilor multimedia și digitale la valorificarea patrimoniului cultural imaterial? Pentru a elucida răspunsul sunt necesare câteva precizări.

Aplicarea tehnologiilor respective este nu numai utilă, dar și necesară din motive legate de salvarea celor mai importante arhive neconvenționale (de folclor). Procedul propus constituie o soluționare eficientă a valorificării prin transmiterea informației culturale tradiționale către marele public, efectuând operațiunile de recondiționare și digitizare a patrimoniului cultural, astfel încât să se cultive predilecția și abnegația, familiarizarea mai profundă cu tradiția populară. Aceasta este o metodă de ultimă oră de educare a tinerei generații în spiritul etnografiei și folclorului românesc. Se inițiază completarea absenței din sistemul educațional instituțional cu aceste elemente de cultură generală pentru cunoașterea și perpetuarea valorilor moștenirii culturale a poporului.

Aspectul și posibilitățile de prezentare a informației cu ajutorul resurselor tehnice electronice reprezintă în permanență subiecte de cercetare în vederea perfecționării continue. Aplicarea tehnologiilor multimedia se concentrează pe câteva direcții principale:

1. Prezentarea unor montări de transmitere reușite, prin intermediul calculatorului, a informației culturale atât către cercetătorii din domeniul etnografiei, folcloristicii, cât și către marele public;

2. Identificarea celor mai adecvate mijloace de exprimare pentru montările de mai sus;

3. Dezvăluirea în arhive a informației care corespunde cel mai bine montărilor și mijloacelor de exprimare, stabilite în urma cercetărilor anterioare.

Obiectivul de bază al aplicării tehnologiilor informaționale la valorificarea patrimoniului cultural imaterial este digitizarea producției folclorice. Principiile de lucru

constau în:

- revitalizarea, evidența, clasificarea tematică, zonală;
- digitizarea (scanare, conservare) fondului de documente (manuscrite, registre, fișe, pașapoarte);
- identificarea și scanarea imaginii, transpunerea pe CD, DVD a materialului audio și video;
- transcrierea din sistem analogic în digital, verificarea stării tehnice și a calității înregistrărilor, subzistență și recondiționare a aparaturii, audieri, vizualizări, consultanță, alcătuire de montaje sonore, proiecte video și punere la dispoziție a acestora pentru cercetare, valorificare etc.

Așadar, tehnologiile multimedia reprezintă unul dintre cele mai promițătoare și mai populare domenii ale științei informatizării. Scopul acestora în urma digitizării materialului arhivistic este de a crea un produs care să conțină o colecție de imagini, text și date, însoțite de sunet, video, animație și alte efecte vizuale (gen simulare), care să includă o interfață interactivă și alte dispozitive manageriale.

Avantajul aplicării tehnologiilor multimedia

Avantajul evident și reprezentativ al tehnologiei multimedia include următoarele caracteristici, care sunt utilizate pe scară largă în prezentarea informației culturale:

I. Capacitatea de a stoca o cantitate mare de diverse informații pe același suport media (până la 20 de volume de text scris, în jur de 2.000 de imagini de înaltă calitate, 30-45 de minute de video, până la 7 ore de sunet);

II. Posibilitatea de a mări (în detaliu) pe ecran imaginea sau cele mai interesante fragmente ale acesteia, uneori într-o creștere de douăzeci de ori mai mare (cu ajutorul instrumentului „lupă”), menținând în același timp calitatea imaginii. Acest lucru este important mai ales pentru descifrarea reprezentării grafice a cuvântului de pe filele de manuscris, dar și pentru expunerea operelor etnografice și folclorice unice;

III. Posibilitatea de a compara imaginea și procesarea ei cu ajutorul diverselor instrumente software pentru cercetare științifică sau în scopuri educaționale;

IV. Posibilitatea de a accesa în imaginea însoțitoare, text sau alte materiale vizuale a „cuvintelor fierbinți (zone)”, la care se face trimitere imediată pentru obținerea unui ajutor sau orice alte informații explicative (inclusiv vizuale) (tehnologia *hypertext* și *hypermedia*);

V. Posibilitatea de a realiza un continuum muzical sau orice alt acompaniament audio, care să corespundă unui interval vizual static sau dinamic;

VI. Posibilitatea de a folosi secvențe din filme-document, înregistrări video etc., funcțiile „stop-cadru”, „derularea” pe cadru a imaginii imprimate;

VII. Includerea în bazele de date CD-ROM a metodelor de prelucrare a imaginilor, animații (de exemplu, însoțirea relatării unei tradiții etnofolclorice cu imagini, demonstrări animate a elementelor sale constructive) etc.;

VIII. Posibilitatea de conectare la o rețea globală de Internet;

IX. Posibilitatea de a lucra cu diferite aplicații (editori de text, imagine și sunet, informații cartografice);

X. Posibilitatea de a crea „galeriile” proprii (probe) din informațiile furnizate în produs (modul „buzunar” sau „notașele mele”);

XI. Posibilitatea de „a memora drumul parcurs” și de a crea diverse „marcaje” (!) pe „pagina” de pe ecran care ne interesează;

XII. Posibilitatea de a vizualiza în mod automat întregul conținut al produsului („slide show”), sau de a crea un „ghid” animat și sonorizat pentru un produs („manual de utilizare audio și demonstrativ”); includerea în structura produsului a componentelor de joc cu elemente de informare;

XIII. Posibilitatea de navigare „liberă” prin informații și de ieșire la meniul principal (un conținut conex), la cuprins sau de părăsire, în genere, a programului din orice punct al produsului.

Dezavantajele tehnologiilor de digitizare

Dezavantajele tehnologiilor de digitizare țin mai mult de prezervarea materialului înregistrat pe termen lung, ceea ce nu semnalizează renunțarea la acest proces. Diferența dintre înregistrarea analogică și cea digitală e una ce ține de tehnologie.

Păstrarea materialului în format analogic are loc pe termen îndelungat, în timp ce conservarea în format electronic presupune transcrierea continuă a informației de pe un suport pe altul, adică salvare scurtă și permanentă pentru o perioadă de timp mai îndelungată. Un neajuns îl reprezintă durata existențială a mediilor de stocare a informației cum ar fi dischetele, CD-urile, DVD-urile, HDD-urile etc. Garanția de păstrare a materialelor prezervate pe suporturile recordabile – CD, DVD, variază între 5-10 ani, iar pe cele mai sigure cum ar fi HDD-urile, între 3 și 5 ani. De aceea conservarea informației are loc pe un termen îndelungat cu condiția de a fi transcrisă permanent pe noi suporturi, realizându-se prin aceasta un fel de „migrare” digitală [1, p. 311]. Procedura de transfer trebuie efectuată la fiecare 5 ani pentru a preveni pericolul de pierdere a informației. Altceva e că la ora actuală se perfecționează HDD-urile pe suport RAM (așa-numitele discuri în stare solidă), pe memorie electronică, care grație progresului științific continuu vor fi cu adevărat cea mai bună soluție în viitor. Avantajul forte este că nu au nici un element mecanic în construcție lor, facilitându-le rezistența în timp. Dezavantajul tehnic pe care îl prezintă momentan este că sunt mai puțin rezistente la procesele de citire/scriere a datelor, dar cu timpul și această problemă va fi soluționată.

Pe de altă parte, pentru a preveni pierderea informației este necesară realizarea mai multor copii ale materialului tezauryizat, precum și stocarea în diverse locații. Urmând aceste recomandări se va reuși de prevenit, ceea ce este mai important pentru o arhivă deținătoare de materiale care vizează istoria unui popor și anume dispariția în neantul uitării și imposibilitatea de a recupera trecutul conservat.

În privința arhivelor digitale se cere de a respecta prevederile înaintate de specialiștii internaționali IASA (International Association of Sound and Audiovisual Archives) pentru a obține rezultate optime la utilizarea metodelor de conservare și păstrare a informației culturale. În ghidul *The Safeguarding of the Audio Heritage: Ethics, Principles and Preservation Strategy* Comitetul

Tehnic enunță unele aspecte importante privind salvagardarea tezaurului sonor. Astfel *the long time preservation* reprezintă o metodă de păstrare *short time preservation* cu o revitalizare permanentă, necesară a informației pe un termen *long time*, ceea ce presupune o bază materială bine definită, în caz contrar, procedura de transfer continuu nu va avea loc. Dacă cu timpul va apărea o tehnologie care să ofere o conservare de secole a materialelor de arhivă (cum ar fi HDD-urile pe suport RAM, amintite mai sus) asemeni celei puse la dispoziție de tehnologia analogică, atunci, evident, va crește și siguranța păstrării memoriei colective.

Un alt aspect al procesului de digitizare rezidă în asigurarea suportului administrativ, legal, tehnologic și al resurselor umane. Pentru o mai bună reușită a respectivului proces este necesar de a planifica în detaliu fiecare pas de realizare. De asemenea, și nu în ultimul rând, se va face o pregătire a cadrelor, care vor îndeplini munca tehnică, cu indicațiile de rigoare privind parametrii de digitizare și alte proceduri.

Cercetătorul și practicianul român Liviu Pop, în baza propriei experiențe în domeniul digitizării, face o serie de observații foarte utile pentru specialiștii interesați în a salvagarda moștenirea culturală intangibilă. În studiul său *Dificultăți în păstrarea materialului digital pe termen lung*, explică în detaliu care ar fi avantajele, dar și dezavantajele procesului de tratare neliniară a materialului arhivistic. Soluțiile propuse pentru punctele sensibile ale procedurii de digitizare sunt extrem de importante: „Din punct de vedere legal este necesar să se clarifice apartenența drepturilor de autor a materialului destinat digitizării și limita legală a folosirii acestuia după digitizare. Ar fi păcat să se demareze un proces de digitizare a unui material care odată digitizat va naște dispute legale și va împiedica accesarea sa de către un public mai larg, strict din considerente juridice. Un alt element de planificare important este felul în care este structurată baza de date. Este de preferat ca datele de catalog digitale să fie cât mai detaliate, iar sistemul de catalogare să fie unul cât mai răspândit și cu perspectivele cele mai bune de folosire pe viitor. Apoi

partea tehnică trebuie să fie atent pregătită, calitatea materialului digitizat neputând fi îmbunătățită odată realizat transferul de pe suportul analogic. Și nu în ultimul rând, este necesară planuirea accesibilității materialului pe termen lung, adică un proces de recopiere a acestuia constant, în pas cu evoluția tehnologiilor digitale” [2, p. 17].

Un alt dezavantaj ține de progresul permanent al tehnologiilor informaționale, înlocuirea unor dispozitive vechi cu altele mai performante, dar incapabile de a reda producțiile anterioare. Astfel datele conservate se află într-un pericol de a nu mai fi citite de pe suporturile pe care au fost stocate. De aceea, se recomandă studierea permanentă a pieței de dezvoltare și desfacere a produselor tehnologice în conformitate cu progresul științific, pentru a preveni și chiar înlătura deficiențele apărute.

Parametrii de digitizare.

Una din recomandările de bază ale IASA se referă la parametrii de digitizare. Schemele digitale de codificare (formate), precum și rezoluția digitală reprezintă obiectul dezvoltării ulterioare. În pofida acestor evoluții, schemele de codificare utilizate în scopuri de conservare trebuie să fie definite în mod deschis și nu ca proprietate pentru un număr limitat de producători. Formatele de date (fișiere) sunt superioare fluxurilor audio digitale (R-DAT, CD-Audio) în ceea ce privește securitatea datelor și monitorizarea lor.

Formatele digitale au o rezoluție limitată stabilită de frecvența de eșantionare determinată, finită și lungimea cuvântului digital. În timp ce pentru semnalele provenite digital rezoluția originală trebuie să respecte formatul conservării digitale, alegerea în favoarea originalelor analogice va fi întotdeauna un compromis. În principiu, rezoluția digitală înaltă este necesară pentru reprezentarea adecvată a tuturor subtilităților pe minute ale semnalelor analogice originale.

În ultimii ani, stocarea audio sub formă de fișiere a devenit o practică dominantă, iar formatele **BWF .wav files** [EBU Tech 3285] au devenit, de-facto, un standard. Acest format este recomandat în mod oficial de către comitetul tehnic IASA [3, p.

2.8.2 și 6.1.2.1].

În prezent, convertoarele A/D (**Analog to Digital Converters**) oferă o rată de eșantionare de 192 kHz și o rezoluție a amplitudinii de 24 biți, care sunt considerate standarde europene. Pentru originalele analogice IASA recomandă o rezoluție digitală minimă de 48 kHz – rata de eșantionare și lungimea cuvântului 24 biți. Pentru instituțiile de patrimoniu cultural este acceptată o rezoluție de 96 kHz / 24 biți. Transferurile mai reușite ale segmentelor neclare ale unui material sonor face mai ușoară eliminarea ulterioară a acestora prin procesarea digitală a semnalului, atunci când se fac copii de acces. Înregistrările vocale, din cauza caracterului tranzitoriu al consoanelor, trebuie să fie tratate ca niște înregistrări muzicale [4, p. 13].

Formatul în care sunt salvate fișierele digitale joacă un rol foarte important. Este recomandat ca orice element digital să fie salvat sau convertit într-un fișier cu un format cât mai accesibil. De exemplu, pentru documentele text există multe formate proprietare, cum ar fi cele cu extensia *.doc*. Dar există și echivalentul său în format deschis, fișierele cu extensia *.rtf*. Astfel, este necesar ca documentele să fie păstrate în fișiere cu extensia *.rtf*, decât *.doc*. Cu toate că există această diferență între formatul deschis și formatul proprietar în cazul documentelor text, se pare că formatul acceptat de marea majoritate pentru păstrarea documentelor text este *.pdf*. Acesta, chiar dacă este proprietar, are sursă deschisă și poate fi valorificat cu succes și în viitor.

Concluzii.

Preocuparea deosebită din partea publicului demonstrează încă o dată că procesul de conservare prin digitizare și punerea la dispoziție a patrimoniului cultural marelui public este o realizare de o importanță majoră. Accesarea materialului digitizat este cu atât mai mare, cu cât lansarea unor noi dispozitive digitale după inventarea calculatorului este în continuă creștere.

Odată cu apariția în rândurile populației a sistemelor informaționale foarte avansate tehnologice, care au posibilități de accesare a unui conținut enorm de produse digitale (de la text și realizări sonore pâna la

producții video sau programe foarte variate), este evidentă dorința nestăpânită de a naviga prin informație cu ajutorul acestor mecanisme puternice. În acest sens, gestionarilor de arhive culturale naționale li se cere doar să pună la dispoziție publicului interesat materialele pe care le dețin. Astfel, tezaurul național, care e într-o permanentă luptă pentru existență în lumea marilor realizări tehnologice, are o nouă șansă de a fi reanimat și plasat în atenția publicului. Clauzele necesare unei noi renașteri culturale sunt evidente: interes din partea populației, inițiative la nivel european de digitizare și salvagardare a patrimoniului cultural, infrastructura necesară unei bune declanșări a procesului de digitizare fără a prejudicia integritatea materialelor de arhivă. Revalorificarea și accesibilitatea patrimoniului cultural imaterial românesc din Republica Moldova trebuie să devină un deziderat

prim pentru cercetători, dar și pentru promotorii de cultură tradițională. Iar pentru aceasta e necesar de exploatat la maxim avantajele oferite de tehnologiile multimedia și digitale. Prin urmare, accesul la valorile naționale va fi favorizat de implementarea strategiei de digitizare a patrimoniului tangibil și intangibil care să permită conceperea unor servicii publice destinate utilizatorilor, așa cum sunt registrele și sistemele informatice planificate până în anul 2020: *Patrimoniul arheologic național*, *Patrimoniul istoric construit național*, *Patrimoniul cultural mobil național*, *Arhive de patrimoniu imaterial național*, *Muzeul Virtual*, *Portalul „e-Patrimoniu”*, *Patrimoniul de creație*, *Patrimoniul Arte vizuale*; ghidurile electronice: *Rezervația cultural-naturală Orheiul Vechi*, *Mănăstiri și biserici*, *Cetățî etc.*

Referințe bibliografice:

1. TEODOREANU, Nicolae. Arhiva sonoră a Institutului de Etnografie și Folclor «C. Brăiloiu» și provocările tehnologiilor digitale. In: Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, 2008, nr. 19, pp. 307-317.
2. POP, Liviu. Dificultăți în păstrarea *materialului digital pe termen lung*, 2009. [online] [Accesat 25.06.2018]. Disponibil: <https://issuu.com/liviupop/docs/namecacf14>.
3. IASA Technical Committee, Guidelines on the Production and Preservation of Digital Audio Objects, ed. by Kevin Bradley. Second edition 2009. (= Standards, Recommended Practices and Strategies, IASA-TC 04). [online] [Accesat 25.06.2018]. Disponibil pe: <https://www.iasa-web.org/tc04/audio-preservation>.
4. INTERNATIONAL ASSOCIATION OF SOUND AND AUDIOVISUAL ARCHIVES. Technical Committee, Standards, Recommended Practices and Strategies. *The Safeguarding of the Audiovisual Heritage: Ethics, Principles and Preservation Strategy*: IASA-TC 03. Co-Edited by Will Prentice and Lars Gaustad. Edition 4, 2017. [online] [Accesat 25.06.2018]. Disponibil: https://www.iasa-web.org/sites/default/files/downloads/publications/TC03_English.pdf.

Biblioteca și noile modalități de comunicare și diseminare a rezultatelor cercetărilor științifice

Lilia ABABII, Lina MIHALUȚA,
Biblioteca Științifică a
Universității de Stat
„Alec Russo”, Bălți

Abstract: În articol este abordată problema managementului datelor de cercetare, activitate ce presupune gestionarea științifică și eficientă a tuturor datelor generate în urma activităților de cercetare. Drept instrumente care asigură accesul deschis la cercetare sunt nominalizate bazele de date științifice, revistele electronice, bibliotecile electronice deschise, repozitoriile naționale și internaționale. Bibliotecii, ca instituție cheie în activitatea de cercetare, îi revine un rol important în ceea ce privește identificarea de noi instrumente și tehnologii care ar facilita regăsirea resurselor și colecțiilor; extinderea potențialului informațional. Biblioteca Științifică USARB se află într-o continuă căutare de noi surse de comunicare și diseminare a rezultatelor cercetării științifice.

Cuvinte cheie: baze de date, repozitorii, RI ORA US-ARB, CEEOL, Zenodo, acces deschis, IBN, Open Library; managementul datelor; baze de date științifice, gestionarea datelor; activități de cercetare.

Abstract: The article deals with data management research, which involves the scientific and effective management of all data generated from research activities. Scientific databases, electronic journals, open electronic libraries, national and international repositories are nominated as tools that provide open access to research. The library, as key research institution, has an important role to play in identifying new tools and technologies that would facilitate the retrieval of resources and collections, expanding the information potential. The USARB Scientific Library is in constant search for new sources of communication and dissemination of scientific research results.

Keywords: databases, repositories, RI ORA US-ARB, CEEOL, Zenodo, open access, IBN, Open Library; data management, scientific databases, data management, research activities

Schimbările care au loc în lumea informației documentare în zilele noastre impun noi concepte, care au drept scop o complexă integrare a bibliotecilor în viața comunității pe care o slujesc și pentru care au fost create. Bibliotecile își extind activitățile, adesea foarte departe de menirea lor inițială - depozitare de publicații. Marile biblioteci nu se mai limitează astăzi doar la lectură și oferirea de publicații utili-

zatorilor. Ele își asumă noi roluri orientate îndeosebi spre susținerea activității de cercetare, participă la elaborarea de date științifice, apoi învață cum să le comunice cât mai eficient consumatorilor. Datele științifice își găsesc adevărata valoare atunci când ajung să fie folosite de alți cercetători sau în procesul educației. Așa dar, bibliotecilor le revin, în mod firesc, roluri importante în ceea ce privește diseminarea rezultatelor

cercetărilor științifice tuturor celor interesați și integrarea acestor date în circuitul informațional internațional.

Managementul datelor de cercetare a devenit astăzi o cerință imperativă. Aceasta presupune gestionarea științifică și eficiența a tuturor datelor generate în urma activităților de cercetare. Explozia informațională a schimbat tot modul clasic de publicare, acces, difuzare și folosire a informației științifice. Datorită Internetului, acestui mijloc public de comunicare și transmitere a informației, publicațiile științifice au migrat de la forma tradițională spre forma digitală. Apar instrumente noi în promovarea imaginii și sporirea ratingului instituțiilor superioare de învățământ în clasamentele internaționale și naționale. Publicarea în acces deschis contribuie la sporirea vizibilității rezultatelor cercetărilor științifice în mediul informațional modern, la creșterea credibilității în lumea științifică [3].

Conform declarației IFLA (International Federation of Library Associations) privind accesul deschis există o serie de obiective meritorii dincolo de accesul deschis, care privesc dezvoltarea sistemului de comunicare științifică și de cercetare:

- implementarea unui sistem riguros privind calitatea în știință;
- asigurarea prezervării pe termen lung a informațiilor din domeniul cercetării;
- asigurarea libertăților fără cenzură;
- servicii eficiente și ușor de utilizat;
- găzduirea activităților care sprijină „cultura informației”.
- Publicarea în acces deschis are o serie de avantaje:
 - asigurarea accesului liber la cercetări prin depozitarea documentelor în format electronic într-o arhivă bine organizată;
 - extinderea accesului la cercetarea științifică universitară;
 - creșterea transparenței și eficientizarea comunicării științifice;
 - sporirea competitivității și impactului rezultatelor cercetărilor științifice;
 - majorarea numărului de citări a publicațiilor cercetătorilor;
 - promovarea imaginii universității și a cercetătorilor;

- crearea unui sistem accesibil și viabil de evidență și control al publicațiilor și autorilor în funcție de diverse criterii.

Drept instrumente care asigură accesul deschis la cercetare servesc bazele de date științifice, revistele electronice, bibliotecile electronice deschise, repozitoriile naționale și internaționale. Bibliotecilor, ca instituții cheie în activitatea de cercetare, le revine rolul important în ceea ce privește identificarea de noi instrumente și tehnologii care ar facilita regăsirea resurselor și colecțiilor, extinderea potențialului informațional.

Figura nr.1: RI ORA USARB

În anul 2012 Biblioteca Științifică USARB (Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți) inițiază Repozitoriul instituțional ORA (Open Research Archive) USARB. Scopul urmărit a fost crearea unui sistem sigur de arhivare centralizată a rezultatelor cercetărilor științifice ale universitarilor bălțeni în vederea acumulării, stocării, conservării și diseminării informației. Inițial a fost elaborat conceptul, identificate etapele de implementare, pregătit pachetul de documente normative privind publicarea în acces deschis. <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/>

Participarea Bibliotecii Științifice USARB în Proiectul MISISQ – Servicii informaționale moderne pentru învățământul de calitate, a făcut posibilă dezvoltarea repozitoriului instituțional ORA USARB, iar în octombrie 2013 la ședința Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți a fost prezentată versiunea demo a repozitoriului. Este elaborată *Declarația privind arhivarea publicațiilor în repozitoriul instituțional*, http://libruniv.usarb.md/images/pdf/servicii/Declaratie_dreptului_de_autor.pdf profesorii fiind îndemnați să publice pe

Calea verde și Calea de Aur – în revistele cu acces deschis.

În septembrie 2015 a fost aprobată *Politica instituțională a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți privind Accesul Deschis*, înregistrată mai târziu în registrul internațional ROARMAP (Registry of Open Access Repository Mandates and Policies) <http://roarmap.eprints.org/999/>. Prin aprobarea *Politicii*, universitatea a recunoscut importanța strategică și impactul Accesului Deschis. De asemenea, a fost elaborat *Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Repozitoriului Instituțional ORA USARB*, care definește conceptele de bază, scopul, obiectivele, structura și destinația repozitoriului. Pentru a crește vizibilitatea repozitoriului la nivel internațional acesta a fost înregistrat în: **OpenDOAR** (Directorul Repozitoriilor cu Acces Deschis), **ROAR** (Registrul Repozitoriilor cu Acces Deschis), fapt ce oferă o mai mare valoare producției științifice și sporește ratingul universității în clasamentul celor mai bune instituții de învățământ superior din lume.

La moment repozitoriul cuprinde peste 2 892 de titluri a 1 043 autori cadre didactice și bibliotecari USARB. În decursul primelor șase luni ale anului 2018 repozitoriul a înregistrat 35 031 vizualizări. Drept surse de indexare servesc revistele editate de USARB; culegeri tematice, bibliografii, biobibliografii, monografii, materiale ale conferințelor, dicționare, resurse electronice, publicații periodice; autoreferate ale tezelor de doctorat și tezele de doctorat susținute de către angajații USARB; alte materiale științifice, didactice, informative, de reglementare sau de orice alt gen, la dorința autorului, cu recomandarea șefilor de catedre sau subdiviziuni. Sunt indexate în repozitoriu toate publicațiile curente transmise Bibliotecii de către autori sau tipografia USARB, precum și documentele din retroconversie atât prin scanarea publicațiilor în format hârtie cât și cele în format electronic de pe site-ul Bibliotecii și a Universității. Un aspect foarte important este faptul că lucrările din ORA USARB sunt pasibile căutărilor și măsurărilor din Google Scholar inclusiv cu ajutorul softului Publish or Perish. [1]

În scopul identificării gradului de cunoaștere a valorii și utilității repozitoriului instituțional de către membrii comunității universitare dar și în scopul identificării aspectelor ce necesită îmbunătățire, a fost desfășurat studiul *Valorificarea Repozitoriului Instituțional ORA USARB*. http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/bibliouniv_rev/buniv.html

Studiul a adunat opinii pozitive vizavi de ORA USARB, au fost înalt apreciate și valorificate avantajele și beneficiile repozitoriului pentru comunitatea universitară. În șirul beneficiilor oferite de RI (Repozitoriu Instituțional) ORA USARB au fost remarcate următoarele:

- articolele pot fi accesate de un număr mai mare de utilizatori;
 - creșterea vizibilității autorilor și ca urmare posibilitatea unui număr mai mare de citări;
 - depozitarea centralizată pe termen lung a lucrărilor cu text integral în format electronic;
 - crearea unui sistem viabil și accesibil de evidență și de control a numărului de publicații pe Facultăți, catedre și a angajaților în parte. RI a devenit o sursă sigură de informare în cadrul instruirii la distanță.
- Au urmat și o serie de propuneri și sugestii referitor la RI ORA USARB:
- cadrele didactice să ofere publicațiile sale Bibliotecii pentru a fi publicate;
 - să fie cât mai multe documente în acces liber;
 - să fie publicate și articolele scrise de studenți la conferințe;
 - cât mai multe documente disponibile;
 - toți profesorii să plaseze cursurile sale;
 - publicarea articolelor studenților și masteranzilor;
 - desigur, să fie mărit numărul de lucrări expuse și cât mai multe publicații noi.

Manifestând un interes strategic pentru instrumentele prin intermediul cărora pot fi diseminate datele științifice, Biblioteca Științifică USARB în anul 2012 a fost înregistrată în Catalogul Open Library - un Proiect on-line, de Archive non-profit. <https://openlibrary.org/people/librunivusb>

Figura nr.2: Profilul BŞ USARB în Catalogul Open Library

Open Library a fost inițiat în anul 2007 de Aaron Swatz, finanțat în mare parte de un grant de la Biblioteca de Stat din California și Fundația Kahle/Austin. Scopul catalogului este să creeze „o pagina web pentru fiecare carte publicată vreodată”, iar înregistrarea este gratuită. Dispune de peste 20 mln. de înregistrări on-line în acces liber. Până în prezent în Biblioteca deschisă Open Library au fost indexate 293 de lucrări ale universitarilor bălțeni. În Open Library pot fi înregistrate la fel și informații sub formă de notițe bibliografice.[1]

Încercarea de a transforma serviciile bibliotecii clasice / tradiționale în servicii moderne de regăsire și furnizare rapidă și relevantă a informației, Biblioteca Științifică (în anul 2017) a fost înregistrată în repozitoriul european Zenodo <http://zenodo.org>. Zenodo fiind un serviciu de depozitare și arhivare a producției științifice construit și dezvoltat de către cercetătorii de la Departamentul de IT al CERN (Consiliul European pentru Cercetare Nucleară) din Geneva oferă acces la rezultatele cercetărilor și conținuturile lor educaționale și informaționale. Zenodo salută încărcarea datelor de cercetare de la orice persoană, instituție, comunitate științifică sau de cercetare. Zenodo atribuie DOI (Digital Object Identifier) la toate documentele. DOI-ul unui document rămâne fix pe întreaga durată de existență a lui, spre deosebire de URL-uri care se pot schimba odată cu schimbarea structurii de fișiere a serverului web unde este publicat conținutul online. Până în prezent au fost indexate 168 de lucrări ce aparțin universitarilor bălțeni.

Figura nr.3: BŞ USARB în ZENODO

Zenodo oferă licențe Creative Commons (CC), acestea asigură o modalitate simplă și standardizată de a oferi celor din jur permisiunea de a distribui și utiliza creațiile personale în felul în care decide. Licențele CC îți permit modificarea cu ușurință a condițiilor privind drepturile de autor de la clasicul „toate drepturile rezervate” la „unele drepturi rezervate”. [3]

Figura nr.4: BŞ USARB în C.E.E.O.L.

În același an Biblioteca Științifică USARB a fost înregistrată și în baza de date C.E.E.O.L. (Central and Eastern European Online Library) cu statut de editor, fapt ce-i permite să indexeze în această bază revistele științifice și cărțile publicate de USARB. Înregistrarea a fost posibilă în urma semnării unui acord de colaborare dintre administratorii bazei și Universitatea de Stat „Alecu Russo” și obținerea licenței de editor. Ulterior a avut loc trainingul *Baza de date de date C.E.E.O.L.: cercetare și modalități de indexare*, trainer Iulian Țănea, reprezentant C.E.E.O.L. România.

Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.) este o bază de date internațională, care oferă acces la publicații

academice și culturale din domeniul socio-umanist din țările Europei Centrale și de Est. A fost înființată în anul 2000 la Frankfurt am Main, Germania, cu intenția de a sprijini editurile culturale și academice din Europa de Est și de a pune la dispoziția analiștilor, studenților, profesorilor din întreaga lume materiale valoroase academice și culturale care se concentrează pe temele politice, sociale, istorice, culturale ale Europei Centrale și de Est. Peste 1030 de editori au încredințat C.E.E.O.L. reviste și cărți electronice de calitate. C.E.E.O.L. oferă acces la un număr mare de cărți, publicații periodice, articole în format full text PDF, numărul acestora se modifică zilnic. Este important de subliniat faptul că în C.E.E.O.L. se regăsește și conținut științific în limba română.

La moment Biblioteca Științifică USARB are indexate două titluri de reviste *Artă și Educație Artistică* și *Confluente Bibliologice*, în total 232 articole. C.E.E.O.L. oferă posibilitatea de a descărca rapoarte statistice din care putem afla numărul de descărcări ale articolelor pe o anumită perioadă de timp. Rezultatele sunt împărțite în două grupe, în funcție de tipul de client - Instituții și Utilizatori privați. Pentru fiecare autor înregistrat în C.E.E.O.L. baza automat adună în contul acestuia toate sursele indexate.

Reviste publicate de USARB *Limba și Context*, *Glottodidactica* și *Artă și Educație Artistică* sunt înregistrate în Instrumentul Bibliometric Național (IBN), cea mai mare bibliotecă electronică cu Acces Deschis la articole publicate în revistele științifice din Republica Moldova în perioada 1993-2018 și materiale ale manifestărilor științifice. Din februarie 2016, **IBN este înregistrat pe platforma webometrics.info** și ocupă poziția 152 dintre repozitoriile la nivel mon-

dial. În lume există mai multe instrumente specializate pentru studiul și măsurarea cantitativă a producției științifice. Cele mai importante se consideră la ora actuală următoarele: bibliometria, scientometria, webometria și cybermetria.

Biblioteca Științifică USARB se află într-o continuă căutare de noi surse de comunicare și diseminare a rezultatelor cercetării științifice. De curând a fost semnat un acord de colaborare cu Baza de date eLIBRARY.RU. <https://elibrary.ru>

Figura nr.5: eLIBRARY.RU

eLIBRARY.RU este cea mai mare bibliotecă digitală din Rusia de publicații științifice cu capacități extinse de căutare și analiză a informațiilor științifice. Biblioteca este integrată cu indicele rus de citări (RISC) un instrument disponibil publicului gratuit pentru măsurarea activității de publicare a cercetătorilor și organizațiilor.

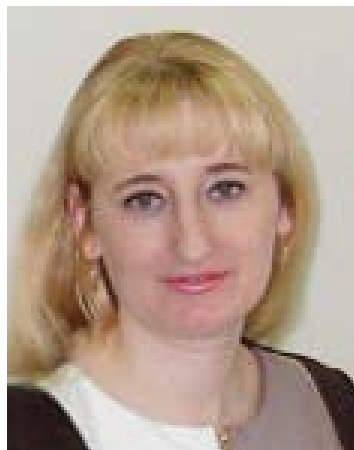
În comunitatea oamenilor de știință, fiecare este, pe rând, creator și consumator de informație. Singura problemă ține de calitatea și fiabilitatea descoperirilor științifice. Valoarea unei biblioteci, indiferent de tipul acesteia, constă nu numai în diversitatea și bogăția colecțiilor sale, ci și în gradul de valorificare a potențialului lor informațional, întrucât misiunea oricărei biblioteci este aceea de a face posibil accesul rapid și eficient al utilizatorilor la informații pe orice tip de suport.

Referințe bibliografice:

1. CULICOV, Natalia. Sporirea ratingului USARB prin repozitoriul instituțional. In: Magazin bibliologic. 2016, nr. 1-4, pp. 90-93.
2. STAVER, Mihaela. Repozitoriul ZENODO - schimbul datelor de cercetare la nivel european. În: Bibliouniversitas [on-line]. 2017, nr. 1 [Accesat 20 mai 2018]. Disponibil: http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/bibliouniv_rev/buniv.html
3. TRATAT de biblioteconomie. București : Ed. ABR, 2017. Vol.3 : Direcții moderne în biblioteconomia contemporană, 582 p. ISBN 978-606-93535-4-7.

Repozitoriile instituționale – componentă esențială în sistemul de comunicare științifică

Mihaela STAVER,
Biblioteca Științifică a
Universității de Stat
„Alecă Russo”, Bălți

Abstract: *Articolul este consacrat studiului privind istoria, originea, structura și tipurile de Repoziții. Sunt relatate diverse definiții ale termenului de „Repozițiu Instituțional” (IR). Prin oportunitățile oferite de Web aceste RI devin tot mai importante pentru cercetător, Universitate, Biblioteca universitară. În lucrare sunt nominalizate etapele de constituire și dezvoltare a RI ORA USARB. Repozițiile instituționale devin o necesitate pentru lumea academică prin creșterea impactului cercetărilor, schimb de cunoștințe și creșterea productivității. Prin oportunitățile oferite de Web aceste arhive digitale devin tot mai importante, pentru cercetători.*

Cuvinte cheie: *repoziții, arhive electronice, informație, Acces Deschis, ORA USARB*

Abstract: *The article is dedicated to the study of history, origin, structure, and types of Repositories. Various definitions of the term "Institutional Repository" (IR) are described. Through the opportunities offered by the Web, these Institutional Repositories are more important to the researcher, University, University Library. In this paper are described the stages of creation and development of IR ORA (USARB). Institutional Repositories become a necessity for the academic world by increasing the impact of researchers, knowledge sharing and efficiency of intellectual work. With the opportunities offered by the Web, these digital archives become increasingly important for researchers.*

Keywords: *repositories, electronics archives, information, Open Acces, ORA USARB*

Societatea informațională actuală este Suna din cele mai provocatoare societăți din cursul istoriei civilizației. Explozia informațională a schimbat total modul clasic de publicare, acces, diseminare și folosire a informației științifice. Societatea informațională este caracterizată prin sporirea rolului informației și cunoașterii, crearea unui spațiu informațional global capabil să asigure comunicarea informațională eficientă dintre membrii societății, accesul lor

la resursele informaționale mondiale. Practic, astăzi, fără informație nu se mai poate face nimic. Ea este aceea care a revoluționat modul de gândire, a adus modificări majore în însăși esența și existența societății, a modificat și structurat toate legăturile în societate și în timp. Dar, pentru a salva, a prezerva și a disemina informația ea trebuie stocată și conservată.

Menirea universităților este de a crea condiții și a oferi cunoaștere, precum și de

a genera cunoștințe noi prin cercetarea științifică. Nu numai resursele tipărite dar și cele digitale trebuie să fie păstrate și oferite pentru acces. Cercetătorii sau simplii utilizatori, în zilele de azi, doresc să aibă acces la informație cât mai rapid și ușor, să aibă la îndemână oferte cât mai variate și posibilități multiple de a regăsi și accesa informația.

Era informației a schimbat conceptul tradițional de bibliotecă. În prezent sunt populare conceptele de biblioteci digitale, bibliotecă electronică. Aplicarea și dezvoltarea Tehnologiilor Informaționale și Comunicaționale (TIC) a adus o revoluție în serviciile oferite de biblioteci. Informațiile păstrate în mod tradițional în cărți, reviste, ziare, rapoarte de cercetare, teze sau disertații, au acum posibilitatea de a sparge barierele și de a ajunge imediat la utilizatori. Accesul deschis a accelerat procesul de diseminare a informațiilor către oricine, oricând și oriunde.

Scopul general al Accesului Deschis este de a beneficia de conținutul informațional internațional și de a asigura crearea și distribuirea conținutului local. Conform lui M. Laakso, dezvoltarea mișcărilor de acces deschis poate fi împărțită în trei faze. Prima care a durat din 1993-1999, s-a numit faza de pionierat. În această perioadă au fost inițiate de către un grup de cercetători voluntari, o mare cantitate de platforme de acces deschis. Autorii declară că în această perioadă arhivele instituționale au început să se dezvolte și perioada dată este caracterizată ca o perioadă de mari speranțe în dezvoltarea accesului deschis. A doua fază, faza de inovare a avut loc în anii 2000-2004 și este, de asemenea, caracterizată de o creștere puternică a publicațiilor cu acces liber. Au fost dezvoltate modele care să conducă accesul deschis pe o scară mai largă. Ultima fază, faza de consolidare, 2005-2009, a înregistrat un declin, dar și o nouă schimbare, creșterea revistelor cu acces liber.

Mișcarea privind accesul deschis a condus la dezvoltarea de Repozitorii Instituționale, apărută ca o nouă strategie în 2002, iar conducerea Institutului Massachusetts <http://www.dspace.org/>, a creat în colaborare cu Hewlett Packard Corporati-

on, un model pentru multe alte universități. Explozia de informații, lipsa bugetului de bibliotecă, problemele de spațiu, au impus bibliotecile să creeze arhive științifice. Pentru a rezolva astfel de probleme, conceptul de RI (Repozitoriu Instituțional) este dezvoltat în instituțiile academice din întreaga lume. RI oferă posibilitatea bibliotecilor academice să colecteze, să păstreze și să disemineze cercetările științifice. RI fac posibilă colectarea de conținut într-o singură locație, oferă acces liber la cercetările științifice a unei universități, precum și păstrează conținutul indexat. RI oferă acces la diverse documente instituționale prin acces deschis. Tipul conținutului variază de la cărți, reviste, conferință, teze, disertații, articole din ziare, manuscrise, software, prelegeri, hărți, pre-prints, post-printuri, rapoarte de cercetare, materiale audio-vizuale etc. (1, 7, 10, 11).

Originile RI datează de la începutul anilor 1990, când noul mediu academic în rețea a permis cercetătorilor să comunice mai rapid folosind noile canale de comunicare digitale. În anumite domenii, cum ar fi fizica și matematica, oamenii de știință au fost obișnuiți să distribuie preprinturi - versiuni de articole care au fost prezentate în reviste, dar care încă nu au fost publicate. Inițial cunoscut ca arhivă preprintă LANL (Los Alamos National) și ulterior redenumit arXiv, aceasta a fost prima arhivă online pentru pretipăririle din fizică și mai târziu s-a extins la alte domenii (astronomie, matematică, informatică, științe neliniare, biologie cantitativă și Statistici). Creat de *Paul Ginsparg în 1991*, arhiva a folosit inițial emailuri pentru a anunța abonații despre noi indexări, care apoi puteau accesa textul la cerere folosind tehnologia serverului FTP (McKiernan 2000; Ginsparg 1996). A fost și continuă să fie folosit ca un exemplu de arhivă care conține în prezent peste o jumătate de milion de articole și este foarte accesată <http://xxx.lanl.gov/>.

Ceea ce rămâne deosebit de important este că aceste arhive on-line au fost o modalitate pentru oamenii de știință de a comunica și de a-și împărtăși articolele în versiunea lor pretipărită. Serverul preprint arXiv a devenit un exemplu cheie al posibilităților

de difuzare a materialelor științifice.

În 2003, noțiunea de depozit instituțional a fost creată de *Clifford Lynch* în relație cu universitățile. El a susținut că: «... un depozit instituțional bazat pe universități este un set de servicii pe care o universitate le oferă membrilor comunității pentru gestionarea și difuzarea materialelor digitale create de instituție și de membrii comunității sale. Gestionarea acestor materiale digitale, inclusiv conservarea pe termen lung, după caz, precum și organizarea și accesul sau distribuția».

Pe lângă arhivarea rezultatelor cercetării, RI pot îndeplini funcții precum managementul cunoașterii, evaluarea cercetării și prezentarea rezultatelor cercetării unei instituții. Menirea universităților este de a crea condiții și a oferi cunoaștere, precum și de a genera cunoștințe noi prin cercetarea științifică. Nu numai resursele tipărite dar și cele digitale trebuie să fie păstrate și oferite pentru acces.

Există mai multe definiții ale termenului „Repozitoriu Instituțional”. Iată definițiile cheie:

- Conceptul de repozitoriu / arhivă electronică a fost definit de **Lynch Clifford** astfel: „Un RI al unei Universități este un set de servicii pe care Universitatea le oferă membrilor comunității, pentru managementul și diseminarea materialelor digitale create de instituție sau de membrii respectivei comunități.” [1, p. 1-7]

- **Stevan Harnad**, în special, insistă că autoarhivarea furnizează o soluție optimă și inevitabilă pentru soluționarea problemelor comunicării științifice [2, p. 40]

- **Ware Mark** adaugă participarea OAI (Open Archives Initiative - Inițiativa Arhivelor Deschise) în definirea depozitului instituțional: „Un RI constituie o bază de date bazată pe web (depozit) de materiale științifice, care este definită instituțional (opus termenului de depozit bazat pe un subiect); cumulativ și perpetuu (o colecție de înregistrări); deschisă și interoperabilă (folosind software-ul OAI); astfel colectând, diseminând și stocând (parte a procesului de comunicare educațională). În plus, majoritatea includ conservarea pe termen lung a materialelor digitale, ca o func-

ție cheie a depozitului instituțional”. [3, p. 5-6]

- Definiția lui **Crow Raym** se referă la potențialul RI de a schimba sistemul de comunicare academică. Astfel de depozite: „Oferă o componentă esențială în reformarea sistemului de comunicare științifică – o componentă ce extinde accesul la cercetare, reafirmă controlul academiei asupra științei, sporește competitivitatea și reduce monopolul revistelor, aducând importanță economică și prestigiu instituțiilor și bibliotecilor care le sprijină. Au potențialul de a servi ca indicatori tangibili ai calității universității și de a demonstra relevanța științifică, socială și economică a activităților de cercetare, astfel sporind gradul de adresabilitate, statutul și valoarea publică a instituției” [4, p. 2]

Necesitatea Repozițiilor Instituționale este esențială pentru orice organizație din următoarele considerente:

- Modificări tehnologice;
- Creșterea globală a volumului cercetărilor;
- Creșterea nevoii de arhivare și de acces la informațiile nepublicate;
- Creșterea cererii de a avea acces la obiecte de cunoaștere de oriunde și în orice moment.

Dacă abordăm RI din perspectiva universităților trebuie menționate mai multe avantaje: acumularea, depozitarea, distribuția și asigurarea unui acces durabil, permanent și de încredere la cercetările oamenilor de știință, cadrelor didactice și ale studenților universității; existența softurilor care permit a posta ușor rezultatele cercetărilor în cadrul arhivelor electronice bine organizate și de încredere, asigurarea accesului deschis la materialele de cercetare, arhivarea acestora și păstrarea lor (atât conservarea materială a e-publicației, cât și stabilitatea în e-identificare), precum și garantarea ireversibilității e-publicației (1, 2, 3). Pentru a găsi RI existente putem folosi aceste adrese:

- **OpenDOAR**: Directory of Open Access Repositories, <http://www.opendoar.org/>

- **Registry of Open Access Repositories (ROAR)**, <http://archives.eprints.org>

Pentru promovarea RI pe plan mondial și creșterea vizibilității, acesta va fi înregis-

trat în cât mai multe liste de depozite și servicii existente:

- Repertoriul de Depozite Open Access (Directory of Open Access Repositories - DOAR); <http://www.opendoar.org/>
- Registrul Depozitelor Open Access (Registry of Open Access Repositories - ROAR);
 - <http://roar.eprints.org/>
 - OAIster; <http://www.oclc.org/en/oaister.html>

Există diverse beneficii ale RI, acestea ajută la creșterea numărului de citări ale autorului și prestigiul instituției, timpul minim necesar pentru difuzarea de informații științifice, diverse fișiere și formate având posibilitatea de a fi indexate online, ceea ce oferă o soluție excelentă de conservare a documentelor pe termen lung. În pofida tuturor beneficiilor RI, unii autori ezită să depună rezultatul cercetărilor sale în format electronic din teama de a nu a fi plagiat, din frica furtului intelectual. Chiar mai devreme decât alte sectoare ale societății, știința a fost confruntată cu internetul ca un nou mediu de comunicare. Există multe beneficii pentru instituțiile care folosesc un sistem de arhivare deschis. Un avantaj proeminent este că RI permit depozitarea și recuperarea ușoară a mai multor tipuri de informații instituționale. RI oferă oportunitatea de a organiza și a întreține toate documentele instituției într-o singură locație. În plus față de beneficiile practice, arhivele digitale oferă posibilitatea de a aduce vizibilitate Universității și cadrelor didactice, cercetătorilor facultăților. Neil Godfrey de la Universitatea Cranfield, Marea Britanie scrie: „Scopul colecțiilor din repozitorii este de a prezenta întregii lumi producția intelectuală a instituției” (2007).

Cu un depozit digital, utilizatorului i se deschide calea spre cele mai relevante cercetări științifice. Alternativ, utilizatorul poate căuta un subiect în cadrul unui furnizor de servicii de depozite: cum ar fi OpenDOAR (<http://www.opendoar.org/index.html>). OpenDOAR și alți furnizori de servicii oferă un director de arhive academice și, astfel, permite utilizatorului posibilitatea de a căuta prin conținutul unui număr mai mare de arhive concomitent aceiași

informație. Să nu mai vorbim de faptul că aceste informații sunt disponibile liber și deschis. RI reflectă procesul de cercetare al universităților, poziționându-le nu numai ca instituții educaționale, dar și ca importante centre științifice. Astfel, cert este că RI este o parte inerentă a unei universități moderne care îmbină armonios în activitatea sa producerea cunoștințelor noi și aplicarea lor în procesul de instruire.

Obiectivul principal al Repozitoriilor este creșterea impactului cercetării științifice universitare prin promovarea producției științifice, prin depozitul digital instituțional și, în acest mod, vizibilitatea ei pe plan mondial și european, valorificarea pentru creșterea aportului la dezvoltarea științifică și tehnologică.

Link-uri către câteva RI internaționale:

- Boston College: <http://escholarship.bc.edu/>;

- Caltech Collection of Open Digital Archives (CODA): <http://library.caltech.edu/digital/>;

▪ *Link-uri către câteva RI din Republica Moldova:*

- Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” [IRMS – Nicolae Testemitanu SUMPh \(Institutional Repository in Medical Sciences\)](#);

- Universitatea de Stat „Alec Russo” din Balți [ORA USARB \(Open Research Archive Balti „Alec Russo” State University\)](#) etc.

RI asigură o componentă esențială în sistemul de comunicare științifică, deschid accesul la cercetări; confirmă controlul comunității științifice asupra cercetărilor; sporesc concurența și diminuează monopolul revistelor; sporesc importanța instituțiilor și bibliotecilor care dețin RI; servesc drept indicatori ai calității activității de cercetare în universitate și confirmă importanța științifică, socială și economică a cercetărilor științifice și, astfel, statutul și importanța publică a universității.

Avantajele publicării într-o arhivă deschisă pentru cercetători sunt:

- accesul la un mijloc de comunicare științifică direct și rapid;
- sporirea vizibilității, accesul la rezultate și eficiența activității de cercetare;

- Creșterea impactului și citării cercetărilor;
- Conservarea pe termen lung a fișierelor inițiale (fără a avea responsabilitatea acestei administrări);
- Păstrarea dreptului de autor;
- Acumularea și valorificarea cunoștințelor la nivel de instituție;
- Facilitarea schimburilor cu partenerii.

Ratingurile internaționale și naționale sunt acele instrumente care determină nivelul de calitate al serviciilor educaționale și eficiența activităților științifice ale universităților, asigurând transparența sistemului de învățământ în ansamblu. Pentru a-și asigura un loc cu o mai mare vizibilitate în clasamentele internaționale și naționale, universitățile trebuie să facă publice rezultatele cercetărilor științifice și a resurselor educaționale în arhive cu acces deschis sau repoziatorii.

Directorul OpenDOAR (3 024 arhive digitale) și Registrul ROAR (4 654 arhive digitale) conțin RI realizate în toată lumea.

Ponderele depozitelor pe țări - depozite instituționale la nivel mondial

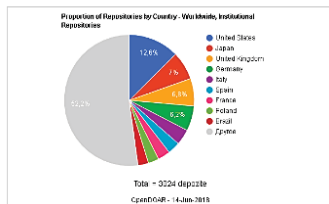

Figura nr. 1: Ponderele depozitelor electronice pe țări (iunie 2018)

Bibliotecile înregistrează într-un registru internațional ROARMAP politicile instituționale privind Accesul Deschis. În conformitate cu normele elaborate de către universități, este asigurată integritatea și identitatea textului autorului din versiunea tipărită, atunci când materialul intră într-o arhivă electronică. În afară de politică, se elaborează regulamentul arhivei instituționale deschise și prin ordinul rectorului personalul de cercetare trebuie să depoziteze în această arhivă versiunile electronice ale tuturor cercetărilor finalizate, inclusiv teze de doctorat, precum și lucrările publicate sau în curs de pregătire pentru publicare. Numărul de politici de acces deschis dis-

ponibile în întreaga lume este în continuă creștere. ROARMAP oferă opțiuni pentru căutarea politicilor după țară, continent și regiunea continentală.

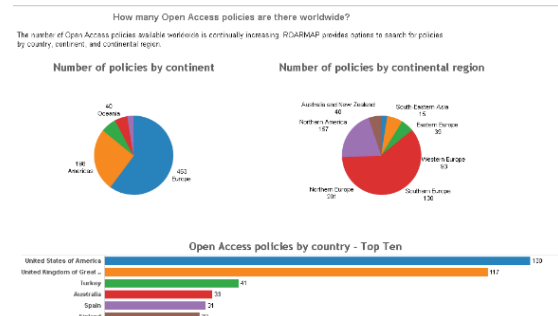

Figura nr. 2: Numărul de politici în lume

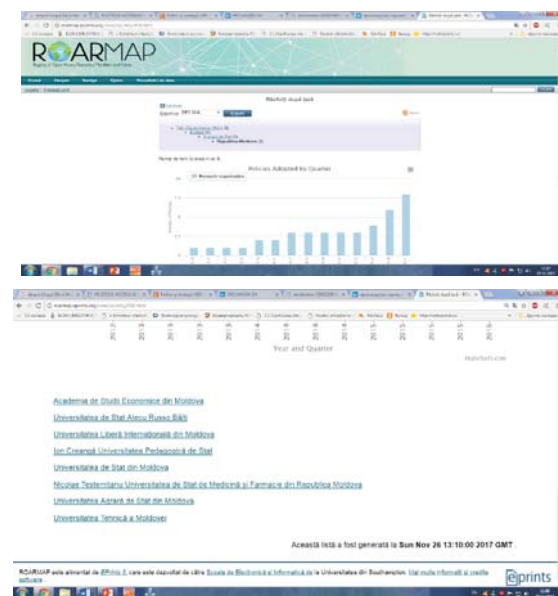

Figura nr. 3: Numărul de politici din R. Moldova
Sursa: ROARMAP [http://roarmap.eprints.org/view/country/498.html]

Vizibilitatea cercetărilor pot fi realizate cu crearea depozitului digital. Topul arhivelor instituționale în lume poate fi analizat pe site-ul *The Ranking Web of World repositories*. Implicarea bibliotecilor în promovarea repozițiilor și asistența cercetătorilor pentru autoarhivare sporește procesul de creare a depozitelor digitale instituționale, dar este insuficient fără sprijinul administrației instituțiilor.

RI cu Acces Deschis la publicații reprezintă o nouă direcție de cercetare pentru biblioteci, instituții și universități. Ca orice inovație, aceasta include posibilități neexplorate, decizii neașteptate, probleme și perspective.

Proporția depozitelor de pe continent - depozite instituționale la nivel mondial

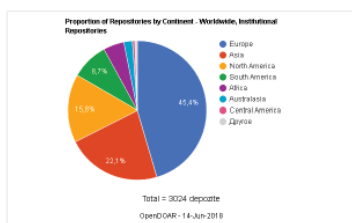

Figura nr. 4: Ponderea depozitelor pe țări

În contextul mișcării globale Acces Deschis la informație, în anul 2013, Biblioteca a inițiat *Proiectul Repozitoriului instituțional*, care a avut drept scop promovarea imaginii și vizibilității produsului științific al cercetătorilor USARB prin expunerea lucrărilor în Acces Deschis. A fost elaborat conceptul, etapele de implementare, pregătirea pachetului de documente normative privind publicarea autorilor în acces deschis (5, 6).

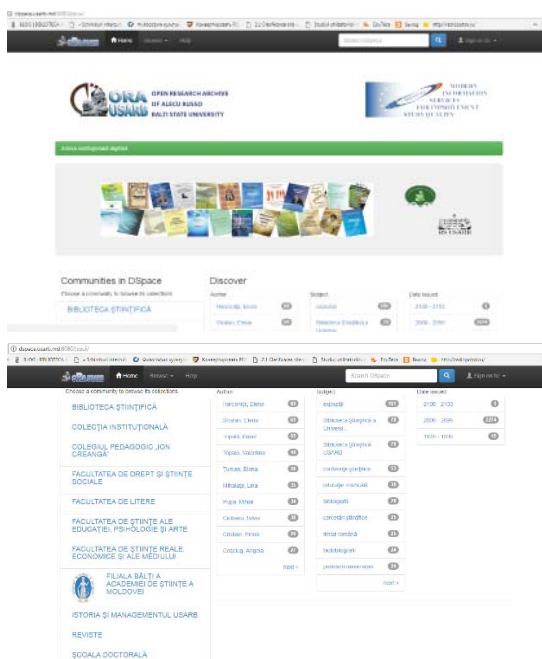

Figura nr. 5: Repozitoriul Instituțional ORA USARB

Eliminarea barierelor de acces la publicațiile științifice realizate în cadrul USARB pune fundamentele pentru o comunicare științifică eficientă, îmbogățește educația și oferă o vizibilitate mai mare și măsurabilă a activității de cercetare.

Repozitoriul OPEN RESEARCH ARCHIVE (ORA) USARB (<http://dspace.usarb.md:8080/jspui/>) este o arhivă electronică instituțională cu acces deschis, cu depozitare de lungă durată, fiind gestionat de

Biblioteca Științifică USARB, având drept scop crearea și gestionarea unui sistem sigur de arhivare (depozitare) centralizată a rezultatelor științifico-didactice ale Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți în vederea acumulării, stocării, conservării și diseminării acestor rezultate, accesibil pentru oricine, oricând și oriunde.

Obiectivele RI:

- Să asigure o modalitate și un loc pentru depozitarea centralizată pe termen lung a lucrărilor cu text integral în format electronic;

- Să contribuie la promovarea imaginii USARB și la creșterea vizibilității USARB pe Internet prin prezentarea producției științifice proprii în rețeaua globală;

- Să sporească numărul de citări a publicațiilor cercetărilor din cadrul USARB prin asigurarea accesului liber la ele pe Internet;

- Să creeze un sistem viabil și accesibil de evidență și de control al numărului de publicații pe Facultăți, catedre și a angajaților în parte;

- Creșterea prestigiului publicațiilor USARB – revistele *Artă și Educație artistică*, *Fizică și tehnică*, *Revista Tehnocopia*, *Limbaj și context*, *Glottodidactica*, *NRF*, *Semn*, *Confluente bibliologice*.

Repozitoriul este creat în baza software-ului DSpace, dezvoltat de Universitatea Southampton, utilizând protocolul OAI-PMH (Open Initiative Protocol for Metadata Harvesting).

Dreptul exclusiv al autorului la publicație în ORA USARB se realizează prin luarea în mod voluntar a deciziei privind prezentarea publicației sale pe Internet. Accesul persoanelor terțe la informația bibliografică și rezumatele publicațiilor din Repozitoriu este liber. Accesul la textul integral poate fi: deschis, cu posibilitatea de a copia și de a citi materialele publicate în Repozitoriu cu condiția respectării drepturilor morale ale autorului; închis, cu posibilitatea terților de a solicita de la autor o copie a textului integral al publicației, cu indicarea scopului utilizării publicației. Relațiile cu autorii lucrărilor din culegerile plasate în Repozitoriu, sunt reglementate prin plasaarea în fiecare ediție a culegerii sau a revistei a unui anunț despre publicarea ulterioară a

acesteia pe Internet, ceea ce este echivalent cu contractul de aderare.

În urma mai multor dezbateri s-a decis ca arhiva să fie structurată în următoarele comunități: Biblioteca Științifică, Colecția instituțională, Facultatea de Drept și Științe Sociale, Facultatea de Litere, Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului, Filiala Bălți a Academiei de Științe a Moldovei, Istoria și Managementul USARB, Reviste, Școala Doctorală. În interiorul comunității, materialele sunt clasate în subcolecții conform tipului documentului: articole din revistele editate de universitarii bălțeni; culegeri tematice, bibliografii, bio-bibliografii, monografii, materiale ale conferințelor, dicționare, resurse electronice/multimedia, publicații periodice.

Publicațiile transmise pentru publicare în Repozitoriu trebuie să conțină titlu, numele autorilor, anul de publicare / apariție, paginația, adnotare și cuvinte-cheie în limba română și engleză. Plasarea documentelor în Repozitoriu este condiționată de Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea RI ORA – USARB.

Personalul bibliotecii arhivează publicațiile recepționate de la autori, de la Centrul editorial al universității, precum și publicațiile editate de bibliotecari ori cele digitizate din colecția bibliotecii

Pentru a arhiva documentele în repozitoriu a fost creat un grup de lucru constituit din bibliotecari din diferite subdiviziuni ale Bibliotecii. Arhivarea propriu-zisă se efectuează prin mai multe etape: pregătirea documentelor – documentele ce urmează să fie arhivate se prelucrează din punct de vedere tehnic (salvare PDF, tehnoredactare); descrierea bibliografică a documentelor în conformitate cu standardele în vigoare, atribuirea CZU, alcătuirea abstractelor și cuvintelor-cheie; arhivarea propriu-zisă, care și ea trece prin câteva etape.

Căutările în Arhiva Electronică Instituțională ORA USARB se fac după:

- Autor
- Titlu
- Anul de publicare
- Subiect (cuvinte cheie)

A fost elaborat conceptul, etapele de im-

plementare, pregătirea pachetului de documente normative privind publicarea autorilor în acces deschis: *Politica instituțională a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți privind Accesul Deschis* (<http://libruniv.usarb.md/profesional/politici.html>), înregistrată în registrul internațional ROARMAP (Registry of Open Access Repository Mandates and Policies); *Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Repozitoriului Instituțional ORA USARB*, aprobate la ședința Senatului USARB, proces-verbal nr. 2 din 16 septembrie 2015.

Din echipa de dezvoltare a repozitoriului fac parte : Departamentul de Știință și Relații internaționale a USARB, care coordonează și monitorizează procesul de creare și dezvoltare a Repozitoriului, analizează și soluționează diverse probleme și situații privind depozitarea publicațiilor; Biblioteca Științifică USARB care asigură procesul de creare și dezvoltare a RI în calitate de executant principal (administrator); asigură dezvoltarea repozitoriului sub aspect tehnologic și de conținut; recepționează documente / informații de la autori în scopul plasării acestora în Repozitoriu; examinează legalitatea distribuirii documentelor cu acces deschis; realizează nemijlocit procesul de arhivare a documentelor; oferă consultații autorilor privind autoarhivarea publicațiilor; asigură funcționarea software-ului, suportul tehnic și conservarea publicațiilor electronice; Centrul editorial USARB care prezintă Bibliotecii formatul electronic al documentelor editate.

RI ORA USARB înglobează la moment 2 923 titluri ale 1049 autori – cadre didactice și bibliotecari USARB. În total, RI a fost accesat de 166 590 ori și s-au efectuat 188 960 de căutări. Cea mai veche lucrare arhivată în repozitoriu este din anul 1970, cea mai nouă – din 2018.

Prin serviciile sale Biblioteca contribuie la buna funcționare a societății. Ea asigură accesul la informații, libertatea intelectuală, promovează diversitatea culturală, răspunde la cerințele și necesitățile individuale ale utilizatorilor, constituie un mediu de comunicare și învățare permanentă.

Valorificarea producției științifice din RI ORA USARB are loc în ședințele Senatului,

site-ul Bibliotecii, blog, prezentări la Conferințe naționale și internaționale, articole, diverse activități promovate în cadrul Bibliotecii Științifice USARB: *Lunarul Studenților de la ciclul I de instruire, /masterandului/doctorandului*, activitățile: *Săptămâna Internațională a Accesului Deschis, Maratonul arhivării publicațiilor în repozitoriile instituționale*, bibliotecarii universitari bălțeni, integrați deplin în demersul de învățare și cercetare, conectează comunitatea academică la informații și cunoștințe noi, resurse educaționale deschise, sporind nivelul de cultură a informației studenților și cercetătorilor, ceea ce le permite cu o mai mare eficiență să utilizeze documentele tipărite și în format electronic, inclusiv la distanță, îmbunătățind comunicarea științifico-didactică la nivel internațional. Scopul Maratonului este de a arhiva în această zi în repozitoriile instituțiilor din cadrul Proiectului cât mai multe publicații.

Astfel, Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți din octombrie 2015 se angajează să disemineze rezultatele cercetărilor din proiecte în baza principiilor Accesului Deschis, să-și manifeste sprijinul pentru Accesul Deschis, publicând articole științifice în reviste cu Acces Deschis și în Repozitoriul Instituțional ORA USARB. Bibliotecarii relatează studenților, cadrelor didactice despre istoria, beneficiile repozitoriului ORA USARB pentru știința bălțeană, noile paradigme, importanța și căile de Acces Deschis la informație.

La orele de Cultură a Informației, promovate în spațiile Bibliotecii de către bibliotecarii, studenții află despre importanța OA în formarea lor profesională și cercetarea științifică și RI ORA USARB.

Repozitoriul Instituțional asigură o componentă esențială în sistemul de comunicare științifico-didactică, sporește vizibilitatea, accesul la rezultatele științifice și eficiența activității de cercetare; confirmă importanța științifică, socială și economică a cercetărilor științifice și, astfel, statutul și importanța publică a universității.

Preocupați în mod constant de calitatea și evoluția relației cu utilizatorii care beneficiază de serviciile RI ORA USARB, a fost realizat un sondaj scopul căruia a fost de a

aduna cât mai multe informații care să ne permită o evaluare cât mai obiectivă a gradului de satisfacție a utilizatorilor noștri.

Sondajul a inclus două părți: prima parte cuprinde itemi cu alegeri multiple la care utilizatorii trebuie să selecteze răspunsul care se potrivește opțiunii lor, iar cea de-a doua parte a chestionarului conține întrebări deschise/solicitare de sugestii.

Analiza a fost realizată în urma lansării online a chestionarului în GoogleDRIVE, cât și în format tradițional pe un eșantion de 50 de chestionați. Cercetarea s-a desfășurat folosind varianta chestionarului electronic, care a fost plasat pe pagina web a Bibliotecii Științifice USARB, rețele sociale, diseminate prin expedierea linkului prin e-mail membrilor comunității academice. În email s-a indicat link-ul de unde se poate accesa chestionarul. S-au trimis email-uri la 452 membri, 131 cadre didactice, 7 doctoranzi, 53 masteranzi, 8 rectorați, 253 studenți.

Sondajul despre *Eficiența RI ORA USARB* a permis atingerea obiectivului propus și anume de a afla gradul de importanță pe care îl acordă comunitatea universitară bălțeană Repozitoriului Instituțional (RI) ORA USARB, eficiența lui și care sunt cele mai accesate compartimente, repertoriul și conținutul documentelor la care au acces.

Din eșantionul chestionat (50 de respondenți), 58% sunt studenții de la Facultățile Universității USARB, iar 26% profesori, 12% masteranzi, 4% doctoranzi. Dacă repartizăm studenții după facultăți, cei mai activi respondenți sunt de la facultățile : Drept și Științe Sociale și Facultatea de Litere câte 34%.

Cei mai mulți studenți respondenți sunt anul III, 48%, anul IV, 27%. Propunerile și sugestiile referitor la RI ORA USARB sunt diverse, respondenții preferă și sunt de părere ca ar fi bine ca în arhiva electronică instituțională să fie publicate cât mai multe documente și să fie publicate și articolele scrise de studenți, masteranzi la conferințe.

În ceea ce privește instituirea și menținerea RI ORA USARB marea majoritate 100%, consideră că reprezintă o oportunitate pentru instruire și cercetare științifică.

Au fost expuse opinii pozitive vis a vis de RI ORA USARB, sunt înalt apreciate și valorificate avantajele și beneficiile Repozitoriului Instituțional pentru comunitatea universitară, (schimb de informații, vizibilitatea cercetătorului și instituției), conștientizată importanța și necesitatea plasării publicațiilor în Repozitoriul Instituțional, astfel 48% consideră foarte util RI ORA USARB, 44% util și doar 4% potrivit.

Aceste rezultate ale chestionarului arată o pondere destul de ridicată a preferinței pentru publicarea, consultarea documentelor, menținerea Repozitoriului Instituțional ORA USARB.

Principalul rol al depozitului digital instituțional constă în creșterea accesibilității și a vizibilității producției științifice a instituției, care devine disponibilă pe internet, care conține sub formă arhivată întreaga producție științifică a universității.

Ca o concluzie la opțiunea respondenților privitoare la *eficiența Repozitoriului*

Instituțional se poate afirma că oferirea documentelor științifice pentru a fi indexate în RI vor avea o vizibilitate crescută, un impact și prestigiu mai mare în comunitatea științifică. Accesul Deschis va îmbunătăți diseminarea rezultatelor cercetării realizate în cadrul USARB.

Repozitoriile instituționale sunt considerate miza viitorului pentru mai multe universități, deoarece devin o necesitate pentru lumea academică prin creșterea impactului cercetărilor, schimb de cunoștințe și creșterea productivității. Prin oportunitățile oferite de Web aceste arhive digitale devin tot mai importante, pentru cercetător, Universitate, Biblioteca Universității. Tendința globală de a deschide noi arhive digitale în instituțiile de învățământ superior a crescut pe măsură ce cercetările sunt păstrate și pot contribui, de asemenea, la promovarea și impactul cercetării, demonstrează importanța activității cercetătorului.

Referințe bibliografice:

1. BAILEY, JR. Charles W. Institutional Repositories, Tout de Suite. on-line] [accesat 11.06.2018]. Disponibil: <http://hl-128-171-57-22.library.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/955/1/irtoutsuite.pdf>.
2. CHERADI, Natalia, GUDIMA Ana. EIFL-OA Moldova : Blogul Accesului Deschis în Republica Moldova [on-line] [Accesat 11.05.2018]. Disponibil: <https://eifloamoldova.wordpress.com/despre-noi/>.
3. CHERADI, Natalia. Arhive instituționale (IR): rolul bibliotecilor. Master-Class „Repozitoriul instituțional: conceptualizare, conținut, etape de constituire” [on-line] [Accesat 11.06.2018]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/cheradi/arhive-instituionale-ir>.
4. CROW, Raym. The Case for Institutional Repositories: A SPARC Position Paper [on-line] [Accesat 11.06.2018]. Disponibil: http://www.sparc.arl.org/sites/default/files/ir_final_release_102.pdf.
5. HARCONIȚA, Elena. Repozitoriul instituțional Open Research Arhive ORA-USARB conceptualizare și abordare practică [on-line] [Accesat 13.06.2018]. Disponibil: <https://issuu.com/bibliotecastiintificauniversitaraba/docs/repozitoriu-140316045058-phpapp02.p>.
6. HARCONIȚA, Elena. Repozitoriul USARB: conceptualizare și abordare practică [online] [Accesat 13.06.2018]. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/1289/1/163168%20harconi%C5%A3a.PDF>.
7. LYNCH, Clifford A. Institutional repositories: essential infrastructure for scholarship in the digital age. ARL Bimonthly Report 226 (February 2003), 1-7. [Accesat 13.06.2018]. Disponibil: <https://www.cni.org/wp-content/uploads/2003/02/arl-br-226-Lynch-IRs-2003.pdf>
8. OPRESCU, Tatiana-Adriana. Rolul bibliotecarilor în depozitele instituționale. In: Buletinul ABRM. 2011, vol. 13, nr. 1, pp. 21- 26.
9. SPRINDLER Gerald. Rechtliche Rahmenbedingungen von Open Access Publikationen. 2006, p. 226. [on-line] [Accesat 11.05.2018]. Disponibil: <http://booksee.org/book/1092043>.
10. Sustainable Development Goals: The Impact of Access to Information on our Societies eforum – 7-18 Sept. 2015 [on-line] [Accesat 12.05.2018]. Disponibil: <https://www.ifla.org/node/9705>.
11. Van der GRAAF, Maurits, Van EIJDHOVEN, KWAME. The European repository landscape 2008: inventory of digital repositories for research output. Amsterdam: University Press, 2009. 168 p. [on-line] [Accesat 11.05.2018]. Disponibil: https://books.google.md/books?id=zKZNxHn19YC&pg=PA5&lpg=PA5&dq=Van+der+Graaf,+Maurits;+Van+Eijndhoven,+Kwame.+The+European+repository+landscape+2008:+inventory+of+digital+repositories+for+research+output.&source=bl&ots=1_IJGO LC5Q7&sig=2zEtdNVO6P4I5T0IcSjAEGvxbQ&hl=ro&sa=X&ved=0ahUKEwjEyLPoxdTXAhVJS1AK HUDcAMoQ6AEINjAB#v=onepage&q&f=false.

Oameni în profesie

Recent directorul general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, Elena Pintilei, a consemnat un frumos eveniment – 50 de ani de la naștere. Deținând o impunătoare experiență profesională, acumulată pe parcursul anilor de activitate la Biblioteca Națională, în biblioteci universitare, amplificată prin studii de specialitate și în domeniul dreptului, vizite de studiu în străinătate, în anul 2015, vine la cârma Bibliotecii Naționale. Aici continuă cu succes proiectele inițiate de către predecesorii săi, manifestând atitudini și poziții inovative

privind augmentarea vizibilității instituției în țară și străinătate, în comunitatea profesională prin diversificarea implicațiilor profesionale ca Centru Biblioteconomic Național, în formarea și menținerea unei echipe de profesioniști de valoare. Este un manager deja afirmat în instituție, un lider în comunitate, dar și cu un potențial profesional dezvoltat și „exploatat” în viitor...

Despre împlinirea personală și profesională a directorului general Elena Pintilei vedeți materialele ce urmează.

Dragoste pentru bibliotecă, ce nu poate fi cuprinsă într-un elogiu: Elena Pintilei

Așa așa caracteriza-o pe doamna Elena Pintilei, directorul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, care se află la una dintre etapele realizărilor și a împlinirilor.

Destinul ne-a dat șansa de a colabora împreună, de a iniția proiecte naționale, de a face ca două instituții naționale: Camera Națională a Cărții și Biblioteca Națională, aflate sub egida aceluiași minister, cel al Educației, Culturii și Cercetării, să fie la înălțimea așteptărilor sau chiar să le depășească.

Aș accentua unele fațete ale activității dumneaei: Biblioteca Națională este martorul patrimonial al schimbărilor radicale ce au marcat pragul modernității. Contribuția doamnei Pintilei la dezvoltarea continuă a Bibliotecii Naționale este în afara oricărei discuții. A scos biblioteca din izolarea în care

se afla, transformând Biblioteca Națională într-o bibliotecă avansată, europeană, devenind membru activ în comunitatea bibliotecară, inclusiv al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova.

Accentuez complezența doamnei Elena Pintilei: este o persoană cu calități de necontestat, deschisă spre colaborare, onestă, modestă, întreprinzătoare. Cel mai important este însă că are respectul colegilor și recunoștința pentru felul cum le slujește prin profesia sa și cum se implică în activitatea bibliotecii.

A organizat la nivel internațional jubileul bibliotecii de 185 de ani de la fondare și un șir de alte acțiuni de anvergură. A contribuit la dezvoltarea în continuare a bibliotecii, la rolul și importanța ei, revizuiind misiunea, viziunea și valorile Bibliotecii Naționale.

Prin activitatea sa este și rămâne și pe viitor un model mereu prezent și viu, cu adevărat vrednic de urmat de bibliotecari și pentru toți cei care o cunosc, o apreciază și o prețuiesc.

Îți doresc, stimată Elena Pintilei, mult succes în activitatea viitoare și te asigur de statornica mea prietenie și de cele mai călduroase sentimente, de profund respect și prețuire.

Întru mulți, fericiți și binecuvântați ani! Multă sănătate, multă bucurie!

Valentina CHITOROAGĂ,
Camera Națională a Cărții

FELICITARE LA O ANIVERSARE

Criticul literar și omul de cultură Titu Maiorescu afirma: „Omul trebuie înțeles ca un element în evoluție. Să nu ne întrebăm: ce este cineva? Să ne întrebăm: ce devine?”. Elena Pintilei, tânăra directoare a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, sărbătorește o frumoasă aniversare. Este la vârsta împlinirii – măsură a ceea ce este ca profesionist și personalitate, dar și la cea a noilor începuturi, care determină parcursul în continuă devenire a biblioteconomistului, cercetătorului și managerului de performanță.

Devenirea sa ca profesionist a început la Biblioteca Națională, unde a venit îndată după absolvirea facultății. A reușit să se manifeste ca un bun specialist, avansând de la metodist la director adjunct. Peste ani, revine aici, sfidând, se pare, avertismentul filozofilor precum că nu poți să intri de două ori în același râu. De fapt, acum și râul (biblioteca) nu mai e același și nici ea nu mai e aceeași, având experiența unor ani munciți în alte biblioteci și chiar în alt domeniu. Iar studiile de licență în drept și masterat în domeniul patrimoniului istoric, pe care le-a făcut între timp, vin să completeze parcursul formativ și să contribuie la reușita Elenei Pintilei ca manager al unei instituții care are multiple și variate funcții, printre cele prioritare fiind și conservarea, valorificarea patrimoniului cultural scris.

În calitate de director al BNRM, Elena Pintilei reușește să îmbine tradiția și inovația, să asigure continuitatea, să valorifice proiectele de succes ale instituției și, în același timp, să inițieze și să susțină proiecte și inițiative noi, orientate spre modernizarea activității în consens cu noile realități și rigorile actuale ale domeniului infodocumentar. Crearea Centrului de statistică, cercetare și dezvoltare, elaborarea Strategiei de dezvoltare a bibliotecilor publice, realizarea într-un format nou a Forumului Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci, a Simpozionului „Anul bibliologic” și altor acțiuni au menirea să consolideze Sistemul Național de Biblioteci și rolul BNRM ca centru biblioteconomic național. Iar eforturile orientate spre inovarea și diversificarea serviciilor și produselor oferite comunității urmăresc să transforme biblioteca într-un centru comunitar deschis și atractiv pentru diverse categorii de utilizatori.

Fiind un manager în devenire, Elena Pintilei a demonstrat, într-o perioadă relativ scurtă, că posedă calități foarte necesare unui manager performant. Știe cum să-și mobilizeze echipa și să o motiveze pentru a realiza proiecte de succes. Este deschisă spre colaborare și conlucrare, dovadă fiind parteneriatele stabilite în ultimii ani cu mai multe biblioteci, ambasade, centre culturale și alte instituții din țară și de peste hotare. Este dispusă să învețe din propria experiență, dar mai ales din succesele altor colegi. Se îngrijește de imaginea instituției, de asigurarea confortului psihologic și fizic al angajaților. Se concentrează pe realizarea cu succes a sarcinilor și găsirea de soluții. Își asumă responsabilități. Acționează, analizează permanent ce a reușit și ce poate să îmbunătățească, astfel încât fiecare încercare sau fiecare următor proiect să o aducă mai aproape de realizarea scopului propus.

Filozoful și scriitorul danez S. Kierkegaard afirma că viața poate fi înțeleasă numai privind înapoi, dar trebuie trăită privind înainte. Suntem convinși că, privind înapoi, Elena Pintilei va avea satisfacția de a fi realizat până acum multe lucruri frumoase, iar privind înainte, va avea bucuria să constate că proiectele interesante, pe care abia urmează să le realizeze, sunt și mai multe. Îi urăm să-și trăiască viața din plin, să-și vadă visele transformate în realitate, să se bucure de cât mai multe realizări în plan profesional și personal.

La mulți ani frumoși și buni, dragă Elena Pintilei!

**Din partea colectivului Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”,
Claudia BALABAN, director general**

ATITUDINEA DETERMINĂ ALTITUDINEA... ȘI VICEVERSA...

Un eveniment gen jubileu personal este un prilej de reflecție privind imaginea, contribuțiile, pozițiile, evoluția persoanei în cauză. Și nu este vorba despre o incursiune pe marginea anilor trecuți, ci de ziua de azi și cea de mâine... Mai ales când este vorba de o persoană publică, care a „îmbrățișat” o funcție responsabilă și de mare importanță – director general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Credem că fiecare dintre noi își dorește o viață de succes, atât pe plan personal, cât și profesional. Specialiștii în managementul resurselor umane consideră că succesul omului se construiește/manifestă pe două căi: relaționarea individuală și colectivă și atitudinea mentală pozitivă.

Vorba fiind despre prima componentă a unei vieți de succes, noi considerăm că doamna Elena Pintilei, directorul general al Bibliotecii Naționale, este puternică (și va fi și mai puternică! – aceasta i-o dorim!) prin următoarele calități: acceptă învățarea și necesitatea devenirii; are încredere în propriile capacități și abilități; nu se „întoarce din drum...”; deține un echilibru între logică, rațiune și intuiție; ascultă în mod activ, construiește relații profesionale solide, dar nu uită de principiul „Câștig – câștig”...

Gândirea influențează tot ceea ce faci. „Eu nu pot face asta” – nu face parte din vocabularul profesional al Elenei Pintilei, străduindu-se să depășească momente de neîncredere și poate chiar de neputință... Or, această atitudine, devenită molipsitoare, prinde rădăcini în rândurile echipei Bibliotecii Naționale grație acestei caracteristici a managerului superior. Vorba lui Marc Aureliu, împărat roman din dinastia Antoninilor: „Viața noastră este așa cum gândurile noastre o fac să fie”.

Pe parcursul ultimilor ani, comunicând și relaționând profesional cu Elena Pintilei, am reliefat și disponibilitatea Domniei Sale de a vedea binele în orice situație, de a transforma experiențele dificile într-un fenomen pozitiv. Oare nu este acest lucru foarte important pentru o echipă de profesioniști, care cu suporturi mici fac lucruri mari, utile comunității profesionale? Cu un astfel de manager te simți bine – și, drept urmare, acționezi bine. Suntem convinși că atitudinea predominantă a echipei Bibliotecii Naționale va deveni în scurt timp următoarea: a transforma limitele în oportunități, iar dificultățile – în șanse de afirmare.

Este benefic și de apreciat faptul că, în prezent, directorul general al Bibliotecii Naționale se axează pe soluții, pe oportunități, manifestând încredere în forțele proprii și dezvoltând un mediu propice creativității și inovației personalului de specialitate.

Pentru a-și împlini viața de succes noi îi dorim doamnei director general o fortificare continuă a abilității de a comunica și de a susține colegii, de a avea încredere și de a le oferi condiții pentru afirmarea continuă, relații profunde și fructuoase în comunitatea profesională, cu partenerii și fondatorii...

Elena Pintilei este omul încrezător în evoluție...

Succes pe termen lung și să reușim împreună!

Echipei Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării:

Vera OSOIANU

Ecaterina DMITRIC

Ludmila CORGHENCI

Victoria POPA

Margareta CEBOTARI

Natalia GHIMPU

Statistica – instrument de dirijare, cunoaștere și dezvoltare a bibliotecilor

Ludmila CORGHENCI,

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Dezvoltarea competențelor de cercetare statistică a personalului de specialitate din biblioteci constituie o prioritate a Centrului de Formare Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. În sensul acestei afirmații, venim cu următoarele argumente: statistica este un instrument universal de cunoaștere a nivelului de dezvoltare a activității bibliotecilor, de stabilire a obiectivelor și a direcțiilor de dezvoltare pentru viitor, de elaborare a programelor de dezvoltare curentă și strategică, de fundamentare a procesului decizional. Datele statistice oferă posibilitatea de a urmări modul în care se realizează obiectivele bibliotecii, realizării unor analize comparate la nivel de rețea locală, națională, internațională. Operarea cu datele statistice solicită dezvoltarea unei gândiri logice, critice – deținerea acesteia fiind foarte importantă pentru bibliotecar.

Sarcina Bibliotecii Naționale de a dezvolta competențele de cercetare statistică a personalului de specialitate din bibliotecă este fundamentată în Legea cu privire la biblioteci (nr. 160 din 20.07.2017), articolul 8, care stipulează sarcina de colectare, sinteză și valorificare a datelor statistice, prezentate de centrele biblioteconomice (4). Centrul de Statistică, instituit în structura BNRM grație parteneriatului cu Programul Novateca, are drept misiune: „Modernizarea și transferul în formatul on-line a procesului tehnologic de colectare/raportare a datelor statistice privind activitatea bibliotecilor publice, implicit implementarea sistemului on-line și utilizarea datelor statistice în eva-

luarea activității bibliotecare, demersul managerial, dezvoltarea și promovarea bibliotecii” (2). La fel în cadrul acestui parteneriat a fost constituit Grupul Impact – Inovație și Practici de Succes în Statistica de Bibliotecă, care unește eforturile experților în domeniu pentru îmbunătățirea colectării, utilizării și valorificării datelor statistice.

La părerea noastră, în mediul biblioteconomic predomină o abordare ne-sistemică, chiar sceptică, pur pragmatică față de statistică. Cercetarea statistică, realizată în biblioteci, necesită eforturi pentru toate componentele acesteia: colectarea datelor, analiza/sinteza și valorificarea/comunicarea (1, 3). Prin intermediul centrelor biblioteconomice este necesar de a forma o atitudine a personalului de specialitate pro-statistica, dezvoltând și augmentând „ochiul statistic” al bibliotecii.

Biblioteca Națională anual organizează activități educaționale cu acest conținut, reprezentativ în acest sens fiind trainingul cu genericul „Monitorizarea și utilizarea datelor statistice ca bază pentru dezvoltarea bibliotecilor” (iulie-august 2018), organizat în 2 runde și fiind orientat pentru responsabilii pentru statistica de bibliotecă din centrele biblioteconomice teritoriale. Drept obiective ale training-ului au fost stipulate: evidențierea categoriilor de date statistice, colectate de bibliotecă, conștientizarea de către formabili a importanței și destinației utilizării acestora; îmbunătățirea/intensificarea utilizării datelor statistice de către biblioteci; promovarea bunelor practici de utilizare a datelor statistice pentru analiza/promovarea performanței și impactului activității

bibliotecii. Training-ul a fost organizat în colaborare cu Programul Novateca.

Conținutul training-ului a fost determinat de prevederile standardelor de profil, aprobate în ultimii ani în Republica Moldova: SM ISO 2789:2015 „Statistici Internaționale de bibliotecă”, SM ISO 11620:2016 „Informare și Documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci”, ISO 16439:2014 „Informare și documentare – Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor” (ultimul – în proces de aprobare).

La prima rundă a training-ului au participat 15 formabili (responsabili pentru statistica de bibliotecă din centrele biblioteconomice teritoriale), opiniile și aprecierile acestora fiind prezentate mai jos.

Aprecieri ale formabililor în baza chestionarului de evaluare

(completate 13 chestionare):

Cum apreciați?	Foarte bine	Bine	Satisfăcător
Utilitatea trainingului pentru Dvs.	11	2	0
Importanța cunoștințelor/deprinderilor acumulate pentru activitatea Dvs.	10	3	0
Prestanța profesională a formatorilor (prezentare, vocabular, accesibilitatea materialelor etc.)	13	0	0
Aplicabilitatea în practică a informației obținute	9	4	0
Portofoliul educațional al cursului (plinătate, orientare practică, conținut, formulare explicită etc.)	11	2	0
Apreciați aspectele organizaționale ale cursului (agendă, program, acces la portofoliul educațional etc.)	12	1	0

La întrebarea „Ce v-a plăcut, ce v-a deranjat?” formabilii au apreciat pozitiv următoarele momente:

- structurarea și conținutul training-ului (pe înțelesul tuturor);
- analiza rapoartelor anuale ale centrelor biblioteconomice teritoriale (pentru anul 2017);
- tutorialul PivotTable (remarcată utilitatea);
- analiza erorilor, problemelor în completarea rapoartelor statistice;
 - „nu a fost nici un deranj”;
 - prestația moderatorilor, interacțiunea în grup;

- „e bine, că totul a fost exemplificat”;
- acces la portofoliul educațional cu materiale necesare;
 - „competențe îmbunătățite în statistica de bibliotecă: colectarea, analiza și utilizarea datelor respective”;
 - „posibilități de expunere a părerilor și experiențelor”;
 - „consolidarea cunoștințelor în monitorizarea și utilizarea datelor statistice”;
 - „am aflat mai mult cum putem utiliza datele statistice pentru beneficiul bibliotecii”;
 - „este bine că am fost atenționați asupra importanței utilizării diagramelor, tabelelor, raportul anual valorând mai mult”.

La fel, prin completarea chestionarului, formabilii au identificat temele, problemele, subiectele pentru care solicită sprijin și activități:

- *de formare profesională continuă*: formabilii au dat dovadă că dețin informația și sunt la curent cu „Ofertele educaționale cumulative trimestriale ale centrelor naționale și teritoriale; teme sugerate: „Impactul bibliotecii: metode și proceduri de evaluare”, „Cercetările sociologice în bibliotecă”, „Metodologia eliminării din fond a documentelor de bibliotecă”, „Evidența colecțiilor de bibliotecă”;
- *de asistență metodologică*: utilizarea standardelor de statistică și impact în activitatea bibliotecilor; sprijin privind aplicarea în practică a informațiilor obținute (instrumente).

O componentă importantă a training-ului – *ePortofoliul educațional*, care include următoarele categorii de materiale, puse la dispoziția fiecărui formabil prin stația de lucru în timpul training-ului și diseminate ulterior pe adresele electronice ale acestora: tutoriale, foi de lucru, studii de caz, prezentări metodologice, recomandări și analize, descrierea bunelor practici.

Materialele incluse în portofoliu constituie nu doar un suport educațional, de dezvoltare a cunoștințelor și competențelor, dar vor putea fi utilizate și ca resurse metodice în procesul de activitate metodologică în rețea.

Utilitatea metodologică a training-ului:

- în baza activităților practice – colectarea propunerilor, sugestiilor privind îmbunătățirea sistemelor de raportare ORT și 6-c;

- sugestii, propuneri privind indicatorii de performanță (relaționali), recomandați pentru utilizarea bibliotecilor publice teritoriale în baza SM ISO11620: 2016 „Informare și Documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci” (din 52 de indicatori menționați în standard forma-

bili au specificat 18 indispensabili analizei activității bibliotecii).

Conchidem, că formabilii au realizat și o expertiză a sistemelor de raportare, a prevederilor standardelor din punct de vedere practic, de implementare.

Lucrările training-ului au fost mediatezate prin *rețele de socializare*, fiind oferite postări pe::

- pagina Facebook a Centrului de Formarea Continuă: <https://facebook.com/cfc.bnrm/> ;

- pagina Facebook a Centrului de Statistică: https://www.facebook.com/pg/cfc.bnrm/photos/?tab=album&album_id=2053791728217869

- https://www.facebook.com/pg/cfc.bnrm/photos/?tab=album&album_id=2053871278209914 ;

- pagina Facebook Bibliotecile Publice Teritoriale din Republica Moldova:

- https://www.facebook.com/pg/biblioteca-publica-teritoriale-moldova/photos/?tab=album&album_id=1086923844794407

- https://www.facebook.com/pg/biblioteca-publica-teritoriale-moldova/photos/?tab=album&album_id=1087028701450588.

Referințe bibliografice:

1. ANDRĂNIC, Ludmila, Pârțachi, Ion. Statistica în comunicare. Chișinău : CEP USM, 2013. 216 p. ISBN 978-9975-71-425-9. [Accesat la 16 iulie 2018]. Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Manual_comunicare/manual_statistica_in_comunicare.pdf.

2. CENTRUL de Statistică, Cercetare și Dezvoltare. [Accesat la: 19 iulie 2018]. Disponibil: https://www.facebook.com/pg/cs.bnrm/about/?ref=page_internal.

3. ISAIC-MANIU, Alexandru., Mitruț, Constantin, Voineagu, Virgil. Statistica generală. [Accesat la 6 mai 2018]. Disponibil: <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=55&idb>.

4. LEGEA cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. [Accesat la: 19 iulie 2018]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371219>.

Campania „Selfie cu familia la bibliotecă” la Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Natalia GHIMPU,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova

Abstract: Campania „Selfie cu familia la bibliotecă” are scopul de a promova colecțiile, serviciile oferite de bibliotecă. Autorul descrie o experiență de succes a colaborării Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova cu filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Cuvinte-cheie: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Campania Selfie cu familia la bibliotecă, colaborare profesională.

Abstract: The National Library of the Republic of Moldova launched the Family Selfie at the Library Campaign to promote collections, library services and for the first time organized trips for the whole family in all functional spaces.

Keywords: National Library of the Republic of Moldova, Family Selfie at the Library Campaign, professional collaboration.

Campania „Selfie cu familia la bibliotecă” a fost „provocată”, inițiată ca urmare a implementării de programul Novateca a Concursului Programului European al Bibliotecarilor Inovatori (februarie 2018).

Astfel, ca urmare a concursului, au fost selectați 12 bibliotecari-inovatori din Moldova, care au beneficiat în luna aprilie 2018 de o vizită de studiu în Polonia și Lituania. În calitate de parteneri internaționali au fost Fundația Poloneză pentru Dezvoltarea Societății Informaționale și Biblioteca Națională a Lituaniei, membre ale Programului Global Libraries.

Echipa de bibliotecari inovatori din Republica Moldova a fost însoțită în vizita de studii de către consultanții internaționali Susan Schnuer (expert, manager de Capacita-

te pentru Dezvoltarea Capacității Publice a Bibliotecii Publice pentru EIFL) și Claudia Șerbănuță (doctor, expert în biblioteconomie și știința informării). Programul vizitei de studiu a inclus vizite la biblioteci, întâlniri cu managerii bibliotecilor și liderii organizațiilor non-guvernamentale din domeniu, reprezentanți ai administrației publice locale și alți specialiști. Un interes deosebit au manifestat bibliotecarii moldoveni privind cercetările metodologice, abordate de către colegii din Polonia și Lituania și aplicate în evaluarea necesităților informaționale ale comunității, atragerea/mobilizarea noilor utilizatori, implementarea noilor metode de activități, de colaborare între instituții și actori comunitari. În cadrul discuțiilor întreținute, schimburilor de experiențe, au fost reliefate și aspectele

ce țin de formarea profesională continuă, oferta educațională și serviciile prestate pentru diferite grupuri țintă.

Reveniți acasă, bibliotecarii inovatori au întocmit planuri de activități-evenimente, angajamente în scopul implementării bunelor experiențe. Astfel a luat naștere inițiativa bibliotecarilor – reprezentanți ai Bibliotecii Naționale, filialelor „Ițic Mangher” și „Târgoviște” – de a oferi comunității din Chișinău o campanie cu genericul: „Selfie cu Familia la Bibliotecă”. Campania a avut drept moto: „O fotografie comună cu o pasiune comună. Selfie-ul unește Familia la Bibliotecă”, fiind desfășurată în perioada 4-10 iunie 2018. Campania a urmărit scopul de promovare a culturii lecturii, a utilizării tehnologiilor informaționale, de a scoate în evidență importanța funcționalității armonioase a relațiilor bibliotecă/părinți/copii în comunitate. Pentru cele trei instituții participante a fost elaborat Planul micro-strategic al Campaniei „Selfie cu Familia la Bibliotecă”, precum și scenariul activităților preconizate.

Cum a decurs Campania „Selfie cu Familia la Bibliotecă” la Biblioteca Națională a Republicii Moldova?

Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) - cea mai mare bibliotecă, abilitată cu funcții de conservare, valorificare și salvagardare a moștenirii culturale scrise, este pusă la dispoziția diverselor categorii de utilizatori. Fiind o bibliotecă academică, aceasta este vizitată de către cercetători științifici, profesori universitari, masteranzi, studenți, dar și de alți membri ai comunității. Tânăra generație (elevi, copii, studenți) constituie grupul-țintă, care ar trebui să beneficieze de serviciile oferite.

Campania „Selfie cu Familia la Bibliotecă”, organizată la Biblioteca Națională, a inclus mai multe activități menite să amplifice interesul pentru lectură, pentru instituția bibliotecară:

- turul bibliotecii „Veniți să descoperim Biblioteca” (în scopul cunoașterii spațiilor funcționale, facilităților și serviciilor oferite)

- scurt istoric al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (în context național, fiind reflectate etapele de statornici-

re a instituției, schimbările statutului funcțional, problemele de dezvoltare a colecțiilor etc.)

- axa „Prezentul și viitorul Bibliotecii Naționale” (servicii virtuale, tehnologii informaționale, laboratoare de cercetare etc.)

- sesiuni Selfie ale participanților Campaniei.

Campania „Selfie cu Familia la Bibliotecă” a fost un bun prilej de a iniția și a dezvolta relații profesionale cu noii, dar și „vechii” utilizatori ai Bibliotecii Naționale. Astfel, studenta Pang Wei (băștinașă din China), care își face studiile la Universitatea Agrară de Stat din Moldova, vine la Biblioteca Națională din Republica Moldova pentru a găsi cărți unicat din istoria agriculturii Republicii Moldova, vorbește cu familia prin Skype, beneficiind și de serviciul Wi-Fi.

Grupul de copii de la Tabăra de vară de la „Centrul de Cultură evreiască” pe lângă Biblioteca „Ițic Mangher” a rămas surprins de spațiile bibliotecii, de colecțiile numeroase, de sălile de lectură spațioase, de ambianța plăcută și prietenoasă care predomină La întrebarea „Ce v-a plăcut cel mai mult la noi”, copii au avut un răspuns șic! : „Prima dată am alergat prin spațiile Bibliotecii...”.

Utilizator al Campaniei, a fost și bloggerița Katy Rotari cu feciorul său, care a promovat implicarea sa pe blogul personal „Blogul personal – Katy Rotari”. Postări au fost amplasate și pe aplicația personală pe Instagram ([https://www.instagram.com/p/Bjui9QVFGTa/...](https://www.instagram.com/p/Bjui9QVFGTa/)) cu un frumos mesaj – „Un omuleț curios care vrea să afle cât mai multe lucruri interesante despre cărți, marea lui pasiune”. Iată textul integral al mesajului: „În cadrul Campaniei „Selfie cu Familia la Bibliotecă” organizat de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova / National Library of the Republic of Moldova, ... am avut parte de o excursie captivantă prin sălile de lectură a bibliotecii, am făcut cunoștință cu procesul de comandă a unei cărți, dar cel mai important – am mers prin depozitele bibliotecii, acolo unde sunt 7 etaje de cărți, vă dați seama câte milioane de cărți se păstrează în aceste depozite. Cel mai interesant este în depozitul cu ediții periodice, reviste și ziare de prin anii

1913. Bibliotecile se modernizează mereu și țin pasul cu cerințele cititorului. Mergeți la bibliotecă împreună cu familia, descoperiți lumea magică a cărților”.

Participanții au beneficiat în cadrul Campaniei și de consultanță/instruiri în prelucrarea pozelor cu aplicații/programe speciale ([Pixlr Express](#), [PicMonkey](#), [Photoshop](#) etc.).

Relația dintre bibliotecă și utilizator este foarte importantă. Și utilizatorii au ținut nemijlocit să adreseze mulțumiri pentru serviciile oferite de bibliotecă, ca dovadă

fiind înregistrat și un filmuleț cu mesaje de apreciere către Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Conchidem că, Campania „Selfie cu Familia la Bibliotecă” a influențat nemijlocit imaginea instituției, a contribuit la creșterea încrederii utilizatorilor. Pe lângă beneficii de imagine, Campania a creat un mediu benefic de comunicare cu utilizatorii reali și potențiali, de promovare a serviciilor și produselor Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

O carte cu suflet despre oameni cu suflet mare...

O carte care mi-a devenit dragă de la prima răsfoire¹... Cred că moti-
vul ține de faptul că în paginile cărții este
prezentă Cartea, dar mai ales Biblioteca și
Bibliotecarul. Un fenomen rar întâmpnat –
o Carte despre Bibliotecă și Bibliotecar, de
fapt, un Ghid de viață și profesie condensat:
10 scrieri de oameni care au ce spune, ce
transmite, ce învață...

Este vorba despre o carte scrisă, dar și
despre bibliotecarii din raionul Căușeni.
Vorba îngrijitorului de ediție: „... cei
mai neobosiți și veșnici iubitori de cărți,
susținători fervenți ai creatorilor din do-
meniul literaturii și nu numai, spirituali,
energici, mereu în ofensivă, gata oricând
pentru a aduce lumina cuvântului în spațiu
și timp” (p. 3). Bibliotecarii căușeneni și-au
câștigat respectul de mult timp și în comu-
nitatea profesională, oferind exemple de
bune practici, inovatoare, demne de prelu-
at.

Cu fiecare pagină răsfoită, cartea devine
mai colorată și încântătoare, ușor de citit,
prezentând crâmpie, amintiri din viața
profesională a celor care ani de zile asigură
funcționarea bibliotecilor în oraș și sate.

Ce mi-a plăcut lecturând lucrarea? În
primul rând, calitatea specialiștilor selectați
pentru a prezenta succesele: manageri, un
reprezentant al administrației publice locale,
bibliotecari din centrul biblioteconomic
teritorial (Biblioteca Raională Căușeni) și
din bibliotecile din rețea. Sunt oameni care
și-au construit o carieră de succes: Larisa

Șestacovschi, Liuba Osipov, Ana Bocancea
și toți ceilalți prezenți în pagini. De aici și
nivelul de credibilitate, autoritatea mesaje-
lor inserate, acestea fiind personalizate, dar
mai mult, la părerea mea, profesionale, căci
accentuează valorile instituției, profesiei și
transmit încrederea că sunt buni, inovatori
și deschiși schimbărilor. Avem fericita oca-
zie de a lectura o carte, care sporește vizibi-
litatea bibliotecarilor căușeneni, unicitatea
acestora...

În al doilea rând, menționăm simplita-
tea lucrării, scrisă într-un stil ușor de citit,
care mai degrabă se aseamănă cu un jurnal,
susținând fluiditatea și continuitatea expu-
nerii.

Nu în ultimul rând este de apreciat și ca-
racterul promoțional al lucrării.

Cartea se deschide cu un cuvânt-îna-
inte semnat de către realizatorul Anton
Barbaroș și este organizată în două com-
partimente: primul cuprinde 10 articole/
reflecții, iar al doilea - aforisme și cugetări
despre carte.

Susținem totalmente afirmația doam-
nei Larisa Șestacovschi: „A fi bibliotecar
înseamnă maturitate temperamentală,
echilibru, cunoaștere, perseverență, cultu-
ră, informație, pregătire, răbdare, spirit de
prudență, amabilitate, simț analitic, spirit
critic, creativitate, capacitate de sinteză, cu-
rizitate intelectuală, rigoare etc.” (p. 7).

Cei care au plăcerea de a lectura prezen-
ta lucrare o pot găsi în colecția de speciali-
tate a BNRM (blocul 2, etajul 2, biroul 19).

Ludmila CORGHENCI

¹ Biblioteca – tezaur al luminii. Concepție și reali-
zare Anton Barbaroș. Chișinău: Pontos, 2018. 27 p.
ISBN 978-9975-51-918-2.

Contribuția bibliografică esențială pentru cunoașterea și promovarea identității și unității naționale

Obiectele populare, care pot fi admirate în diverse colecții publice și particulare, poartă amprenta trecutului. Dar nu ne închipuim prezentul și, mai ales viitorul, fără a le păstra, a le cunoaște, a le promova, deoarece acestea reflectă istoria autentică, relatează credințele și miturile de odinioară.

Legea privind meșteșugurile artistice populare le definește drept „formă de manifestare a artei populare, activitate de creare a obiectelor cu valoare artistică și utilitară, cu aplicarea unor procedee tehnico-artistice preponderent manuale, care contribuie la păstrarea și dezvoltarea tradițiilor artei populare și la satisfacerea necesităților spirituale și materiale ale populației” (2).

Obiectele care ies din mâinile meșteșugarilor populari fac parte din bogățiile și patrimoniul cultural al țării. Iar acesta din urmă constituie un arc de legătură al credințelor, tradițiilor folclorice, mitologice, al vieții rurale din diferite perioade.

În acest context, merită o atenție deosebită activitatea de înregistrare și păstrare a documentelor ce țin de meșteșugurile populare, aflate în colecțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM). Amintim că, în calitate de deținătoare a depozitului legal, BNRM posedă toate documentele editate pe teritoriul Republicii Moldova.

Studiul bibliografic „Meșteșugurile populare tradiționale moldovenești” are nu doar scopul de valorificare a colecțiilor BNRM, dar și de identificare a documentelor despre meșteșuguri și meșteșugari, adunare de experiențe. (3) Menționăm din start că studiul este o reușită profesională.

Lucrarea este structurată conform unor rigori bine gândite, conferindu-i pe bune statut de studiu, cercetare bibliografică.

Prefața sau Nota asupra ediției are

un caracter explicativ și este scrisă cu minuțiozitate, creând o idee clară despre relevanța lucrării. Semnată de alcătuitoare, reflectă următoarele informații: scopul studiului, sursele și criteriile de selectare a documentelor, structura, metodologia descrierilor bibliografice, destinația etc.

Interesul cititorului este augmentat grație prezenței a 4 studii introductive, preluate din publicații reprezentative, acestea contribuind la înțelegerea, documentarea privind dezvoltarea meșteșugurilor populare. Studiile documentare, referindu-se la starea și dezvoltarea meșteșugurilor populare la diferite etape, reflectă și contribuția deosebită adusă de reprezentanți de prestigiu ai domeniului, prin activități de cercetare și practice (dr. hab. Gheorghe Postică, dr. Elena Postolachi, Ion Bălțeanu, ex-președintele Uniunii Meșterilor Populari din Republica Moldova, dr. Varvara Buzilă).

Componenta prioritară a studiului – compartimentul bibliografic – include circa 940 de descrieri bibliografice ale documentelor asupra a 24 meșteșuguri populare. În partea de sus a listei, sunt prezentate lucrările de referință – dicționare, enciclopedii – acestea conținând informații explicative pentru domeniu. Descrierile bibliografice ale documentelor privind fiecare meșteșug sunt aranjate în funcție de genul acestora: cărți, albume și contribuții (articole din periodice și publicații continue). Credem că este o prezentare a documentelor specifică domeniului bibliografic, în prim-plan fiind evidențiate lucrările convingătoare, de mare importanță, cu un impact puternic educațional și de vizualizare, cum ar fi albumele.

Studiul bibliografic conține 2 indexuri auxiliare: de nume și de titluri ale publicațiilor periodice consultate. Cel din urmă re-

flectă 150 de titluri de seriale și ediții periodice, minuțios analizate de către alcătuitor.

Calificând lucrarea în cauză drept un studiu de autoritate, venim cu câteva sugestii de perspectivă, care, la părerea noastră, ar îmbunătăți impactul și valorificarea publicațiilor bibliografice, elaborate și editate sub egida Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova:

- definitivarea tipului lucrării, ținând cont de destinația funcțională a acestuia (de exemplu, prezentul studiu nu este o bibliografie „pură”, ci îmbină organic informația documentară cu cea bibliografică; din aceste considerente lucrarea ar putea fi categorisită ca studiu bibliografic)

- orientarea pentru elaborarea studiilor

bibliografice adnotate, acestea fiind mult mai utile cercetătorilor în selectarea și utilizarea surselor relevante

- studiul bibliografic adnotat amplifică/schimbă statutul persoanelor implicate în proces, atribuindu-le responsabilități de autor (coautor) – a se vedea articolele 7, 22, 39, 45 din Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova (1)

- aplicarea abrevierilor, acronimelor – nu este recomandabilă (la părerea noastră) în produsele unei biblioteci, destinate utilizatorilor.

Conținutul bogat și deosebit al studiului, prezentarea grafică ne permite să conchidem asupra unicității acestuia, importanței ca instrument de cunoaștere și referință.

Ludmila CORGHENCI

Referințe bibliografice:

1. Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova : [nr. 259 din 15 iul. 2007]. [Accesat 27 iulie 2018]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=374386> .

2. Lege privind meșteșugurile artistice populare: [nr. 135 din 20 martie 2003]. [Accesat 26 iulie 2018]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312759> .

3. Meșteșugurile populare tradiționale moldovenești. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Alcătuitor Svetlana Miron. Chișinău, 2017. 168 p. ISBN 978-9975-3096-2-2. [Accesat 26 iulie 2018]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Mestesuguri-populare-traditionale-moldovenesti.pdf>

Autorii articolelor

ABABII, Lilia – bibliotecar, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

E-mail: ababililia@gmail.com

BALABAN, Claudia – director general, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”

E-mail: balaban@bncreanga.md

CATEREV, Cristina – șef secție Audiovideoteca, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

E-mail: audiovideo@bnrm.md

CHIHAI, Lăcrămioara – șef Departament Colecții speciale, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu”, Iași

E-mail: chihaialacramioara@yahoo.com

CHITOROAGĂ, Valentina – director Camera Națională a Cărții din R. Moldova

E-mail: valentina.chitoroaga@gmail.com

COCIERU, Mariana – specialist principal, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, doctor în filologie, cercetător științific, Institutul de Filologie Română „B.P. Hasdeu”

E-mail: mcocieru@mail.ru

CORGHENCI, Ludmila – șef Centrul de Formare Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

E-mail: lcorghenci@bnrm.md

COSOVAN, Veronica – șef secție Carte veche și rară, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

E-mail: cartearara@bnrm.md

CRISTIAN, Elena – șef serviciu Dezvoltarea și prelucrarea resurselor informaționale, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

E-mail: elena.cristian12@gmail.com

DMITRIC, Ecaterina – șef secție Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

E-mail: dbiblio@bnrm.md

GHIMPU, Natalia – specialist principal, Biblioteca Națională a Republicii

Moldova

E-mail: nghimpu@bnrm.md

HARBUZARU, Mihail – Protosinghel, doctor în teologie al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, viețuitor în Mănăstirea Sinaia, jud. Prahova

E-mail: protovaris@yahoo.com

KARNAEVA, Liubovi – director, Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

E-mail: liubovi_karnaeva@usmf.md

MIHALUȚA, Lina – director adjunct, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

E-mail: aculina12@mail.ru

MOTOC, Radu – inginer, Galați, Membru de onoare al Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

OSOIANU, Vera – director adjunct, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

E-mail: bnrmvo2012@gmail.com

PINTILEI, Elena – director general, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

E-mail: elena.pintilei@bnrm.md

POLOVYNCHAK, Yuliia / ПОЛОВИНЧАК, Юлия – candidate of historical sciences, V.I.Vernadsky National Library of Ukraine, Director of National Law Library /

кандидат исторических наук, руководитель Национальной юридической библиотеки, Национальной библиотеки Украины им. В.И. Вернадского

E-mail: yulichke@ukr.net

STAYER, Mihaela – bibliotecar, Centrul Informatizare și activități în rețea, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

E-mail: stayer.mihaela@gmail.com

ȘOROC, Nona – șef secție Colecții Speciale, Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

E-mail: snona@mail.ru

Ghid pentru autori

Cerințele privind prezentarea articolelor științifice sunt reflectate în „Regulamentul de evaluare, clasificare și monitorizare a revistelor științifice”, aprobat prin hotărârea comună (nr. 147 din 25.06.2015) a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM și Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (art. 17, acces la textul integral - http://www.cnaa.acad.md/normative-acts/normative-acts-cnaa/normative-acts-cnaa-attestation/reg_evaluare_reviste/).

Responsabilitatea opiniilor exprimate în articole revine în exclusivitate autorilor.

Structura articolului (font Times New Roman):

- titlul articolului (centrat, scris cu majuscule, bold, dimensiune font: 12, spațiu între rânduri: 1,0)

- numele, prenumele autorului, afilierea instituțională, funcția deținută, gradul științific și titlul didactic, adresa e-mail (alinieră dreapta; dimensiune font: 12; numele autorului este indicat cu litere majuscule)

- poza autorului (autorilor) – imagine în JPEG

- abstract în limbile română și engleză (alinieră stânga-dreapta, dimensiune font: 11; spațiu între rânduri: 1,0; cursiv; nu va depăși 2000 de semne)

- cuvinte-cheie în limbile română și engleză (alinieră stânga-dreapta, dimensiune font: 11; spațiu între rânduri: 1,0)

- textul articolului (dimensiune font: 12; spațiu între rânduri: 1,5; volumul unui articol nu va depăși 10 pagini)

- opțional, în caz de necesitate, pot fi incluse în articol tabele/grafice/imagini, cu trimitere din text; acestea vor fi expediate redacției și separat, odată cu articolul, în format .jpeg / .png / .tiff. În cazul tabelelor, deasupra se scrie „Tabelul nr. X: titlu”, iar în cazul imaginilor, hărților etc., dedesubt se scrie „Figura nr. X: titlu”

- abrevieri: în cazul utilizării în pu-

blicație a abrevierilor, lista acestora urmează a se anexa. În cazul unui număr infim de abrevieri (1-3), ele pot fi indicate între paranteze în text.

Fiecărui articol îi va fi atribuit indexul Clasificării Zecimale Universale (CZU) – această responsabilitate revenindu-i Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Referințele bibliografice vor fi prezentate la sfârșitul textului articolului, format Times New Roman; dimensiune font 10; spațiu între rânduri 1,0, prin caracterele originale ale documentului. Structura referinței bibliografice se conformă prevederilor standardului SM ISO 690-2012 „Informare și Documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare (aprob. prin hotărârea INSM nr. 871-ST din 05.04.2012). Prezentarea și citarea referințelor bibliografice este realizată conform metodei „nume-dată” (sistemul Harvard).

Referințele se ordonează alfabetic (în funcție de caracterele originale ale documentului), după numele autorului ori titlu, scris cu majuscule și se numerotează continuu.

Mostre de prezentare a referințelor bibliografice:

Cărți:

PETERS, Tom. Cercul inovației: drumurile bătătorite nu duc spre succes. București: Publica, 2011. 553 p. ISBN 978-973-1931-82-1.

VASILICĂ, Victoria, Dmitric, Ecaterina. Biblioterapie. Chișinău: Primex, 2016. 45 p. ISBN 978-9975-9696-7-3.

СТЕПАНОВ, В. К. Применение Интернета в профессиональной информационной деятельности. Москва, 2009. 304 p. ISBN 978-5-8183-1401-3.

Articole din revistă:

CEBOTARI, Margareta. JuniorBildungs: program informațional/formativ pentru

adolescenți, organizat la Biblioteca „Onsifor Ghibu”. In: Bibliopolis. 2014, nr. 5, pp.185-188. ISSN 1811-900X.

OSOIANU, Vera, CORGHENCI, Ludmila. Formarea continuă a bibliotecarilor – prioritate strategică pentru anii 2017-2020. In: Magazin Bibliologic. 2015, nr. 1/2, pp. 77-85. ISSN 1857-1476.

Игумнова, Н.П. Библиоэтнология как научная и учебная дисциплина. В: Библиотековедение. 2017, nr. 6, pp. 616-622. ISSN 0869-608x

Articole din culegeri:

CORGHENCI, Ludmila. Cercetarea științifică la DIB în contextul Anului Creativității și al Inovării – 2009. In: Symposia Investigatio Bibliotheca: [simpozion național, 28 ian. 2010, Chișinău]. Chișinău, 2010, pp. 34-44.

Autoreferate. Teze de doctor:

BORZIAC, Ilie. Paleoliticul superior din spațiul carpato-nistrean: (cronostratigrafie, cronologie și periodizare culturală). Autoreferat al tezei de doctor habilitat în științe istorice. Chișinău, 2008. 53 p.

POSTICĂ, Gheorghe. Civilizația medievală timpurie din spațiul pruto-nistrean (secolele V-XIII). Teză de doctor habilitat în științe istorice. Chișinău, 2006. 413 p. [Accesat: 7 martie 2017]. Disponibil: http://www.academia.edu/13334679/Gheorghe_Postic%C4%83_Civiliza%C5%A3ia_medieval%C4%83_timpurie_din_spa%C5%A3iul_pruto-nistrean_secolele_V-XIII_Tez%C4%83_de_doctor_habilitat_%C3%AEn_%C5%9Ftiin%C5%A3e_istorice_Chi%C5%9Fin%C4%83u_2006_413_p

ВИШНЯКОВ, И. В. Модели и методы оценки коммерческих банков в условиях неопределенности: диссертация ... канд. экон. наук. Москва, 2002. 234 p.

Surse electronice on-line:

KULIKOVSKI, Lidia. Inovația în management – soluția schimbării în domeniul infodocumentar. Oportunități, probleme, roluri [on-line]. [Accesat: 6 martie 2017]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/BM-Hasdeu/lidia-kulikovski-inovaia-n-management-ca-factor-de-supravieuire-i-schimbare-a-bibliotecii>.

КЛЮЕВ, В. К. Менеджмент ресурсного потенциала библиотеки. Москва, 2011. 136 p. [Дата обращения: 7 марта 2017]. Режим доступа: http://www.library.ru/1/kb/articles/kluev/1/04_menegment.pdf.

Recenzarea articolelor. Toate articolele trimise spre publicare trec printr-un proces de recenzare anonimă: identitatea autorului și cea a recenzentului nu se divulgă reciproc. Recenzarea este efectuată de către doi specialiști selectați din cadrul *Colegiului redacțional* sau de către specialiști de profil, *recenzenți ai revistei*.

Articolul prezentat parcurge următoarele etape:

- *prima verificare* (respectarea instrucțiunilor de tehnoredactare, prezența elementelor constitutive obligatorii: abstract, cuvinte-cheie, introducere, conținutul propriu-zis, concluzii, referințe bibliografice (responsabili – coordonatorii revistei);
- *selectarea* de către redactorul-șef a 2 recenzenți (în funcție de domeniul de interes științific al acestora și de tema articolului);
- *evaluarea articolelor* în funcție de actualitate și originalitate (rezultatele noi, de interes profesional și importante; articolul corespunde domeniului revistei); conținut (claritatea titlului și reflectarea în acesta, precum și în abstract, a conținutului articolului; cuvintele-cheie formulate; expunerea clară a textului; abordarea problemei în publicații; succesiunea logică a materialului etc.); utilizarea etică și corectă a surselor de informare (eliminarea plagiatului în cercetarea științifică, elaborarea, prezentarea corectă a referințelor bibliografice; citarea surselor);
- *recenziile* prevăd calificativele: *recomandare, revedere* sau *respingere* (dacă ambele sunt negative – articolul este respins pentru publicare în revistă; în cazul unei recenzii negative – redactorul-șef transmite articolul la a treia recenzare; revizuirea articolului ține de responsabilitatea autorului, fiindu-i transmise recomandările recenzentului)

Revista *Magazin Bibliologic* se declară publicație cu Acces Deschis, implementând licența și instrumentele Creative Commons (în scopul evitării barierelor puse de prevederile legale privind dreptul de autor), astfel oferind utilizatorilor dreptul de a „citi, descărca, copia, distribui, imprima, căuta sau crea link” la textele integrale ale articolelor.

Articolele în varianta electronică pot fi

transmise la Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie (bloc 2 BNRM, etaj 2, birou 20). Persoane de contact: Ludmila Corghenci, lcorghenci@bnrm.md, sau Ecaterina Dmitric, dbiblio@bnrm.md. *Articolele prezentate fără respectarea cerințelor expuse anterior vor fi respinse.*

Discutat și aprobat în cadrul ședinței din 9 februarie 2017 a Consiliului Științific BNRM (proces verbal nr.1 din 9.02.2017).